ΕΥΒΟΙΚΑ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

1857

23339

ΕΥΒΟΪΚΑ,

ΗΤΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ.

ΕΥΒΟΪΚΑ.

ΗΤΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ,

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΕΤΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥΣ,

ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΕΥΒΟΙΑΣ,

Ἀπὸ τοῦ 1821 — 1825, *ὅτε τελείως κατεστράφη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξεδιώχθησαν οἱ Ἕλληνες ἀπ' αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀ παθρώπους λεηλασίας, ἐμπρησμοὺς, αἰχμαλωσίας καὶ σφαγὰς, πραχθείας ὑπό τε τῶν ἐντοπίων καὶ ξένων Τούρκων, εἰσβαλόντων ἐν αὐτῇ ἔκ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολέμων,*

ΣΥΝΤΕΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ

ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΚΑΙ ΙΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ

Εὐβοέως.

« Ἀληθινωτάτην εἶναι παιδείαν καὶ
« γυμναστίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις
« τὴν ἐκ τῆς Ἱστορίας μάθησιν. »
Ἐκ τῶν τοῦ Πολυβίου Ἱστορ.

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ν. ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΥ·

(*Κατὰ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Ὄθωνος Ἀρ.* 622.)

1 8 5 7.

« Καὶ ἔσται, ὅταν ἐγγίσῃς τῷ πολέμῳ, καὶ προσεγγίσας
» ὁ ἱερεὺς λαλήσει τῷ λαῷ, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτούς· Ἄκουε Ἰ-
» σραήλ· ὑμεῖς πορεύεσθε σήμερον εἰς τὸν πόλεμον ἐπὶ τοὺς
» ἐχθροὺς ὑμῶν· μὴ ἐκλυέσθω ἡ καρδία ὑμῶν, μὴ φοβεῖσθε,
» μηδὲ θραύεσθε, μηδὲ ἐκκλίνητε ἀπὸ προσώπου αὐτῶν· ὅτι
» Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν, συνεκ-
» πολεμῆσαι ὑμῖν τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, διασῶσαι ὑμᾶς. »

Δευτερονόμ. κ'. 2 — 5.

123339

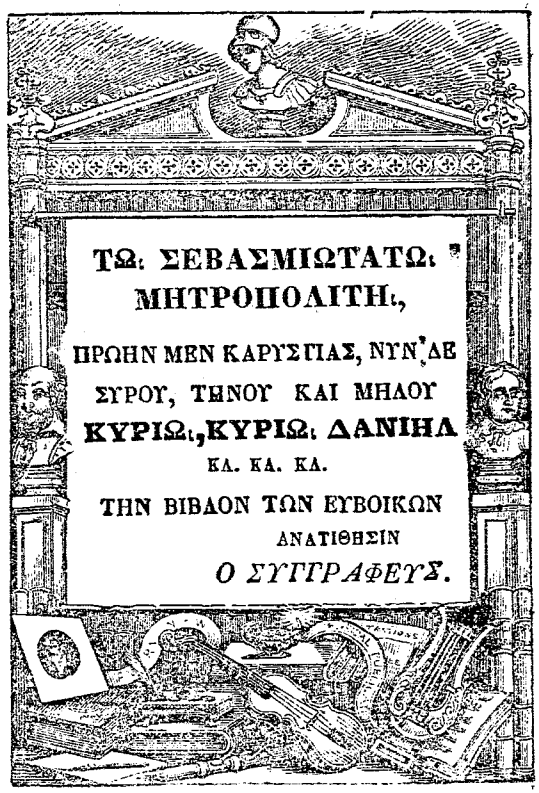

Σεβασμιώτατε!

Τὰ τῆς Ποιμαντορίας ὑψηλὰ καθήκοντα τελοῦντες ἐν Καρυστίᾳ τὸ πρῶτον, καὶ εἰς λειμῶνας εὐανθεῖς τὴν λογικὴν τοῦ Χριστοῦ Ποίμνην ἰθύνοντες, ἥκετε καὶ εἰς τὴν τοῦ Προδρόμου ἱερὰν Μονὴν τῶν Καρυῶν τὴν λά. Αὐγούστου ϛωλδ'. Πρότασιν γοῦν ἐν αὐτῇ περὶ σχολείου ἐποιησάμην τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι, ἥτις οὐ μόνον εὐμενοῦς ἔτυχεν ὑποδοχῆς, καὶ πολλῆς ἠξιώθη χάριτος· ἀλλὰ καὶ περὶ διδασκάλου ἐσκέψασθε παραχρῆμα, καὶ ὡς τοιοῦτον τὸν ὑμέτερον συμπολίτην Μεθόδιον τὸν Καβάκον ἐξελέξασθε. Τῷ δὲ τότε προχειρισθέντι ἐν πάσῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει Ἡγουμένῳ Γενναδίῳ καὶ πᾶσι τοῖς Πατράσι πατρικούς τε καὶ παραινετικοὺς λόγους εὐθύνατε, λέγοντες αὐτοῖς « ἄφετε τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν Ναθαναὴλ, ἵνα σπουδάσῃ, καὶ συνδρομὴν δότε αὐτῷ»· ἐμοὶ δὲ αὐτῷ τάδε ἐλέξατε « εἰ μὴ Οἰκονόμος καὶ Βάμβας δυνηθείης γενέσθαι, ἀλλ' οὖν γράμματά γε μαθήσῃ τὰ χρήσιμα »· καὶ τοῖς λόγοις τούτοις οὐκ ἐμὲ μόνον εἰς μάθησιν ὠτρύνατε, ἀλλὰ καὶ ἑτέρους. « Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιερεὺς » καὶ τοιούτου τυχόντες Ἀρχιερέως θείῳ ἐλέει, ἄλλοις τε πολλοῖς ηὐτυχήσαμεν καὶ ἀπὸ τοῦ σκότους τῆς ἀμαθείας ἀνακύψαντες πρὸς τὴν ὑμετέραν Σεβασμιότητα, τὸν τοῦ πολυτίμου τούτου ἀγαθοῦ αἴτιον, εὐγνωμονοῦντες οὐ παυσόμεθα.

Ἀλλὰ καὶ ὅτε εἰς Ἀθήνας ἔγνων διελθεῖν, καὶ τότε διὰ συστατικῆς ἐφωδιάσθην παρὰ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος πρὸς τὸν ἀξιότιμον Α. Ζ. Μάμουκαν,

τοῦτον δὲ πρόθυμον ζηλωτὴν εὗρον πρὸς τὴν ἐμὴν ἐκπαίδευσιν, καὶ τὰ μάλιστα εὐηργετήθην ἐν πολλοῖς παρὰ τοῦ ἀνδρὸς δεκαετίαν ὅλην ὑπὲρ ἐμοῦ μοχθήσαντος. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπότροφος ὢν τῆς Σ. Κυβερνήσεως, οὐ μικρὸν τῆς παρ' ὑμῶν ἐτύγχανον χάριτος, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ πρὸς τὸ τῶν μαθημάτων πέρας εὐεργετούμενος.

Τούτων οὖν ἕνεκα, μικρὸν τῶν πρὸς ἐμὲ μεγάλων εὐεργετημάτων ἀντίδωρον, ἀνατίθημι τῇ ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι τὴν τῶν Εὐβοϊκῶν βίβλον, δεόμενος εὐμενῶς τε τὸ πονημάτιον ἀποδέξασθαι, καὶ μὴ παύσασθαι τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενον, καὶ τοῖς χρείαν ἔχουσι βοηθοῦντα· ἐφ' ᾧ πολὺς μὲν ὁ περὶ ὑμῶν λόγος ἐν τῷ παρόντι, ἅ τε πολλῶν παρὰ τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος εὐεργετηθέντων, καὶ ὁσημέραι εὐεργετουμένων, μεγίστη δὲ ἡ ἐν τῷ μέλλοντι ἀμοιβὴ παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, « ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ ».

Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου τῇ 25 Αὐγούστου 1857.

Τέκνον ἐν Χριστῷ εὐπειθέστατον
καὶ τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι
Ἀρχιμανδρίτης
ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Ἐπανελθὼν ἐκ Μασσαλίας κατὰ τὴν 13 Νοεμβρίου τοῦ 1855, καὶ ἐν τῇ Ἑρμουπόλει τῆς Σύρου διαμένων μῆνας δεκατέσσαρας χωρίς τινος ἔργου, ὡς ἀντιπολιτευόμενος ὑπὸ τοῦ Ποιμάντορος Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Θεοφάνους τοῦ Σιατιστέως, μέλους Συνοδικοῦ, διαφειλονικοῦντος τὰ διὰ τὸν Ἱερὸν Ἄμβωνα προσόντα μοι, ἐπῆλθέ μοι ἰδέα, ὅπως διεξέλθω τὰς μέχρι τοῦδε ἐκδοθείσας Ἱστορίας καὶ τὰ Ἀπομνημονεύματα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἴδω τὰ Εὐβοϊκὰ κατὰ πόσον ἔχονται ἀληθείας· Ὅθεν ἠρξάμην ἀπὸ τῆς τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Ἀμβροσίου Φραντζῆ Ἱστορίας· ἀλλ' οὗτος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ αὐτοῦ οὐδὲν ἐμνήσθη τῆς Εὐβοίας, εἰμὴ τὸ ὄνομα μόνον καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου Μπεϊζαδὲ Ἠλιοῦ Π. Μαυρομιχάλου, τοῦτον μόνον μνημονεύει ἐν τῷ Α'. Τόμῳ (σελ. 335), ὡς ἐφεξῆς «Εἰς Κάρυστον τῆς χερσονήσου Εὐβοίας» (α). Ἀκολούθως διεξῆλθον τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ ἀοιδίμου Γερμανοῦ τῶν Παλαιῶν Πατρῶν, ἐν τούτοις εὗρον ἐκτεθειμένον πλατύτερον τὸν προειρημένον τοῦ Η. Μαυρομιχάλου θάνατον (σελ 94), καὶ προσεγγίζοντα τὴν ἀλήθειαν. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέγνων τοὺς δύο Τόμους τῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Ν. Σπιλιάδου· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν εὗρον οὐσιῶδες, εἰμὴ στίχους τινὰς σποράδην περὶ Εὐβοίας, ἐκτὸς τῆς κατὰ

(α) Πολλὰς ἀπέχει ὥρας ἡ Κάρυστος τῶν Στυρῶν, ἓξ περιπλέον.

τῆς Καρύστου ἐκστρατείας τοῦ Φαβιὲ, ἣν ἐκθέτει ἐν τῷ Β'· Τόμῳ (σελ. 517 — 527) ὡς ἐγένετο, ἀποσιωπᾷ δὲ μόνον τὸν Τόλιαν (α). Ἐν δὲ τῷ τέλει τῆς Ἱστορίας ταύτης τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Φαβιὲ, ὡς ἔχει ἐν τοῖς τοῦ Ν. Σπιλιάδου Ἀπομνημονεύμασι, προσθέτομεν, ἐπειδὴ πρὸς τὴν Εὔβοιαν ἀποβλέπει.

Τελευταῖον δὲ διεξελθὼν καὶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Σ. Τρικούπη, ἥτις ἐστὶν ἡ τελευταία, εὗρον μὲν ἐν αὐτῇ πλείονά τινα, πλὴν τὰ πλεῖστά εἰσιν ὅλως διάφορα καὶ παρεφθαρμένα. Τοιαῦτα δὲ εὑρὼν αὐτὰ ἀπεφάσισα νὰ συντάξω Ἱστορίαν ἰδίαν τῆς Εὐβοίας, ἂν καὶ δύσκο-

(α) Ὁ Τόλιας Πουταμούνιος ἦν (Πουταμούνια χωρίδιον ἐστὶ παρὰ τὰ Στύρα) καὶ εἶχεν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ἀτάκτους τινάς. Οὗτος μὲν ἐντόπιος ὤν, καὶ τὸν τόπον γνωρίζων κάλλιστα, καὶ τὸν Καρύστιον Ὀμὲρ Πασᾶ, ἅμα τὸν πόδα ἐπάτησεν ἐπὶ τῆς γῆς τῶν Στυρῶν, παρετήρησε τῷ Στρατάρχῃ Φαβιὲ, εἰπὼν, « νὰ καθέξωμεν τὸ Διακόφτι, ἵνα τὰ νῶτα ἡμῶν ἀσφαλίσωμεν ἀπὸ τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ τῆς Χαλκίδος ». Ὁ δὲ Φαβιὲ οὐδόλως ἔδωκε προσοχὴν τῇ παρατηρήσει τοῦ Τόλια. « Ἐμπρός » ἠκούσθη φωνή· ἐπορεύθη ἐμπρὸς ἀληθῶς καὶ γενναίως μέχρι τοῦ νέου φρουρίου, ὅπερ ὁ Ὀμέρμπεης εἶχεν ἀνεγείρει· πλὴν μικρὸν ἔλειψε νὰ καταστραφῇ ὅλως εἰς τὸ Λυκόρευμα, εἰς ὃ ἐξωθήθη ὑπὸ μόνων τῶν Καρυστίων. Εἶτα δὲ ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς μετὰ τρισχιλίων πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἐπολιόρκησεν αὐτὸν στενῶς εἰς τὸ Λυκόρευμα διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ πολιορκίαν τοιαύτην, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ σωθῇ ἐκ τῶν πολιορκουμένων, ἐὰν δὲν προὐλάμβανον ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσσος ἐκ τῆς Συρίας (Βηρυτοῦ) ἐπανελθόντες μεθ' ἱκανῶν, καὶ τὰ μεθ' αὐτῶν πλοῖα διὰ τοῦ κανονοβολισμοῦ των, ὧν αἱ σφαῖραι ἔπιπτον δεξιόθεν τε καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἄνωθεν διήρχοντο τῆς σκηνῆς τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ, ὅστις φοβηθεὶς ἀπεσύρθη, καὶ οὕτως ἐπεβιβάσθη ἐν τοῖς πλοίοις ὁ Φαβιὲ καὶ ὁ ἀποκαμωμένος τῆς πείνης στρατὸς, καὶ ἐσώθη.

λον καὶ ἐπίπονον τὸ ἔργον, καὶ ἐπιγράψω αὐτὴν Εὐβοϊκά, ἤτοι Ἱστορίαν τῆς νήσου Εὐβοίας. Πρὶν δὲ ἐπιχειρήσω τὸ ἔργον, ἐζήτησα τεσσαρακονθημέρου ἀπουσίας ἄδειαν παρὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἥτις μοὶ ἐδόθη, ὅπως μεταβῶ εἰς Χαλκίδα καὶ Καρυστίαν, καὶ πληροφορηθῶ κάλλιον παρὰ τῶν λαβόντων ἐνεργὸν μέρος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἱερὸν ἀγῶνα, μὴ ἀρκούμενος εἰς ὅσα ἐγὼ μόνος εἶδον ἢ ἤκουσα. Ἐγερθεὶς δ' οὖν μετέβην ἐκεῖ ἐν ἀδείᾳ· εὗρον πολλοὺς ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν, ἠρεύνησα, ἔμαθον πολλὰ παρ' αὐτῶν καὶ ἐσημείωσα· ἀλλὰ καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀκούων αὐτοὺς ἐπαναλαμβάνοντας αὐτὰ ἀνεπόλησα εἰς τὴν μνήμην μου, ἅπερ διέφυγον ὡς ἐκ τοῦ χρόνου. Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἑρμούπολιν ἠρξάμην παραχρῆμα τῆς συντάξεως τῆς Ἱστορίας, καὶ μετὰ σπουδῆς, ἵνα τὸ ἐπιχείρημα ἀποπερατωθῇ τάχιον καὶ ἔλθῃ εἰς φῶς· μὴ ὁ χρόνος κατακαλύψῃ καὶ ἀπολεσθῶσιν οἱ τῶν Ἡρώων τῆς Εὐβοίας ἀγῶνες, καὶ ματαιωθῶσι.

Καὶ εἴ τι οὐσιῶδες διέλαθεν ἡμᾶς, ἃς ἀνερευνήσῃ κάλλιον καὶ ἀναπληρώσῃ ἡ ἐν τῷ τοῦ Ὀθωνος Πανεπιστημείῳ σπουδάζουσα νεολαία· καὶ ὁ ἐκ Καρύστου φίλος ἡμῶν Κύριος Κ. Α. Γουναρόπουλος, ὅς τις ἔχει ἑτοιμότυπα παλαιά τε καὶ νέα. Ἡμεῖς δὲ προβαίνομεν εἰς τὸ ἔργον μὲ τὸ λόγιον τοῦ Μ. Βασιλείου « τὸ κράτιστον ἀγαθὸν ἡ ἀλήθεια. »

Τὰ Εὐβοϊκὰ, ἢ τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐβοίας, εἰς δύο διηρέσαμεν βιβλία· καὶ εἰς μὲν τὸ Α^ον· ἐξιστοροῦμεν πάνθ' ὅσα ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Ξηροχωρίου, ὡς νῦν ἐστι διῃρημένη ἡ νῆσος Εὐ-

θοια. Εἰς δὲ τὸ Βον· ἐξιστοροῦμεν πάνθ' ὅσα ἐγένοντο ἐν τῇ τῆς Καρυστίας, ὑπὸ τίνων, ποῦ καὶ πῶς, μέ τινας μεταβάσεις ἀπὸ τῆς μιᾶς ἐπαρχίας εἰς τὴν ἄλλην ἂν τὸ καλέσῃ τὸ πρᾶγμα ἢ ἡ περίστασις.

Ἔ ρ ρ ω σ θ ε.

Α. Ν. Ι.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

« Ὁ Θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησεν » (α) ἄνωθεν ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαπητὸν βροντὴν βαρεῖαν ἀναγγέλλουσαν αὐτῷ εἴδησιν χαροποιὰν τὴν κε· Μαρτίου τοῦ ᾳωκα', ἔτους. Αὕτη ἡ ἡμέρα εὐηγγελίζετο τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν, λέγουσα, εὐαγγελίζεσθε ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τοῦ λαοῦ ἡμῶν. Ὁ δὲ Προφητάναξ Δαυὶδ ἐνίσχυε τὸν λαόν του, λέγων « Κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, Κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ » (β). Αὐτὴ δὲ αὕτη ἡ ἡμέρα εὐαγγελίζουσα τοὺς Ἕλληνας ἠσπάζετο αὐτοὺς ἀσπασμὸν θεῖον καὶ ἄῤῥητον κατελθόντα δι' ἀγγέλου ἀπ' οὐρανοῦ ἐπ' αὐτοὺς λέγοντος· χαίρετε Ἕλληνες! ὁ Θεὸς τῆς δόξης μεθ' ὑμῶν ἐστιν. ὦ ἡμέρα χαρᾶς, ὦ ἡμέρα εὐφροσύνης, ὦ ἡμέρα ἀγαλλιάσεως! « αὕτη ἡ ἡμέρα, ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ » (γ). Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ χαίρει ἅπας ὁ Ὀρθόδοξος λαὸς, ἀλλ' ὁ Ἕλλην διπλῆς ἀξιοῦται χαρᾶς. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἐν αὐτῇ τὰς χαλκᾶς πύλας συνέτριψε, καὶ τοὺς σιδηροῦς μοχλοὺς συνέθλασεν· ἐν αὐτῇ τὸν ᾅδην ἐσκύλευσε, ἐξήγαγε καὶ ἠλευθέρωσε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν αἰωνίων δεσμῶν καὶ σκοτεινῶν φυλακῶν τῆς κολάσεως, ὅς τις καὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ σκότους κατήσχυνεν.

(α) Ψαλ. κή. 3.
(β) Αὐτόθι 10 καὶ 11.
(γ) Ψαλ. ριζ' 24.

Ἐν αὐτῇ δὲ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἡ ἄνωθεν τοῦ Θεοῦ βροντὴ διέδραμεν ὡς ἀστραπὴ ἐν μιᾷ ῥοπῇ εἰς ἅπασαν τὴν ὑφήλιον καὶ ἐξηπλώθη, ἧς ὁ ἦχος διεχύθη οὐκ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς μόνον καρδίας καὶ ψυχάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἁπανταχοῦ χριστιανικὰς ἐκλόνησεν. Ὁ κλονισμὸς οὗτος εἰσῆλθεν ἕως εἰς τὰ ὦτα τῆς καρδίας πάντων ἐν γένει. Ὅθεν ὁ Ἕλλην ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς βροντῆς ταύτης ἠλεκτρισθεὶς ἐν τῷ πόθῳ τῆς ἐλευθερίας, οὐκ ἠδύνατο βαστᾶσαι πλέον τὸν σιδηροῦν καὶ βαρὺν ζυγὸν τοῦ τυράννου ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰς ἐν χερσὶ καὶ ποσὶν ἀλύσεις. Διαῤῥήξας οὖν αὐτὰς ἀνεβόησεν « ἢ ζωὴ ἢ θάνατος· » ὡρκίσθη εἰς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν τὸν ἀληθινὸν ὅρκον ἀποφασιστικόν, νὰ μὴ καταθέσῃ τὰ ὅπλα, ἐὰν δὲν ἐλευθερωθῇ τῆς τυραννίας τοῦ βαρβάρου· τοιοῦτον ὅρκον ποιήσας, καὶ ὡς ὅπλον αὐτοῦ πρῶτον ἀήττητον τὸν σταυρὸν ἔλαβεν. Ὥρμησαν δὲ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πάντες οἱ Ἕλληνες ἐν ἑνὶ πνεύματι, ὁ Ἠπειρώτης, ὁ Μακεδών, ὁ Θεσσαλός, ὁ Στερεοελλαδίτης, ὁ Πελοποννήσιος, ὁ Νησιώτης, ὁ Εὐβοεύς, ὁ Ἀσιανός, ὁ Θρᾷξ, ὁ Βούλγαρης, ὁ Μοντενεγρῖνος κ.λ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἔξωθεν φιλέλλην ἤκουσε τὸν ἄνωθεν τῆς βροντῆς ἦχον καὶ εὐηγγελίσθη ἀπ' αὐτοῦ, ἦλθεν ἀπὸ τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς γῆς καὶ ἠγωνίσθη ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας. Παραλείπομεν τινας προδότας τουρκοφίλους ἢ φιλοτούρκους, οἵτινες, μὴ γνωρίζοντες τὰ συμφέροντα αὐτῶν καὶ τῆς Πατρίδος, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Πατρίδα προὔδιδον· οὗτοι ἀληθῶς ἐκέρδισαν πολύ, ὅ,τι καὶ ὁ Ἰσκαριώτης Ἰούδας ὁ προδότης. Ὁ δὲ πιστὸς καὶ γνήσιος Ἕλλην ὥρμησε, λέγω, δράξας πᾶν εἶδος ὅπλου, ὃ εἶχεν ἢ ἔτυχεν.

ὁ μὲν ἔφερεν ὀβελὸν, ὁ δὲ λόγχην, ὁ δὲ σπάθην, ὁ δὲ τουφέκιον καὶ πιστόλιον, ὁ δὲ ἀξίνην κ.λ. ἕκαστος ὡπλίσθη ταχέως καὶ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἡτοιμάσθη, καὶ ἀνέμενε τὸν βάρβαρον καὶ τὸν δυνάστην του. Ἀλλ' ἅμα τὸ σημεῖον τοῦ πολέμου ἐδόθη, καὶ ἡ σάλπιγξ ἤχησε, καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὅπλων ἤρξατο, ὁ Ἕλλην εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἔδραμε, καὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἐπαρουσιάσθη παραχρῆμα, ἀνυπόδητος καὶ γυμνὸς τὸν βάρβαρον ἐνεκαρτέρει, καὶ μυρίας ἄλλας κακουχίας μετὰ καρτερίας ἀπαραδειγματίστου ὑπέμενε, ἄστεγος ἐκοιμᾶτο, καὶ ἐν ὑπαίθρῳ, σκέπασμα εἶχε τὸν Οὐρανὸν μὲ τ' ἄστρα καὶ τὰ νέφη, νήστης, ἐκτεθειμένος πάντοτε εἰς πάντα κίνδυνον, ὡς καὶ εἰς πᾶσαν ἀτμοσφαιρικὴν μεταβολὴν, οἷον καύσωνα, ψύχος καὶ παγετόν. Ἂν καὶ ἀπὸ τοιαῦτα τρομερὰ δεινὰ περιεστοιχισμένος ὤν, καὶ τοιαῦτα ἔχων ὅπλα, ὁ Ἕλλην δὲν ἐγόγγυζεν ὅλως, ἀλλὰ χαίρων καὶ πηδῶν ἔτρεχεν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Ὅτε ὁ βάρβαρος ἤκουε τὸν Ἕλληνα ὡπλισμένον, καὶ ἔβλεπεν αὐτὸν ἐκ τοῦ συστάδην, ἐξεπλήττετο καὶ τρόμος δεινὸς κατελάμβανε τὸν τοσοῦτον φοβερὸν γίγαντα, ὅς τις ἄλλοτε ἐπλημμύρησε τὴν Εὐρώπην ἅπασαν καὶ τὴν καθυπέταξε καὶ ἐποίησεν αὐτὴν δούλην τρέμουσαν ἐνώπιόν του, καὶ τὴν μὴ ὑποτεταγμένην οὐδόλως ἐλογίζετο ζῶσαν. Τοῦτον τὸν τοσοῦτόν ποτε φοβερὸν γίγαντα ὁ Ἕλλην κατέδειξε δειλὸν, ἄνανδρον καὶ ἀνίκανον ὅλως, ὅς τις μὴ δυνάμενος ν' ἀνθέξῃ κατέφυγε καὶ ἐκρύβη εἰς τὰ δυνατώτατα φρούρια, καὶ ἐκλείσθη ἐν αὐτοῖς· ἀλλὰ καὶ ἐν τούτοις ἔντρομος ἔμενε, καί τοι κεκλεισμένος.

ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ ΚΛΠ.

Οἱ Τοῦρκοι, πρὶν ἢ κλεισθῶσιν εἰς τὰ φρούρια, λαβόντες ἀφορμὴν ἀπό τινων ἀκουσμάτων μυστικῶν ἐρχομένων πρὸς αὐτοὺς ἄλλοθέν ποθεν καὶ διαδιδομένων, ἀνησύχουν, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ δυσηρεστοῦντο διὰ ταῦτα· συνερχόμενοι ὅθεν ἐν τοῖς φρουρίοις συνεσκέπτοντο, πῶς νὰ καταβάλωσι τὸν Ἕλληνα καὶ τὴν αὐτοῦ ἐπανάστασιν νὰ καταπνίξωσι. Καὶ οἱ μὲν συνεβούλευον γενικὴν σφαγὴν, οἱ δὲ ἄλλα μέσα, ὡς μετατοπίσεις καὶ δημεύσεις τῶν κτημάτων καὶ πραγμάτων. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ὁ γέρων Ῥεσιτμπεης, ὅς τις προεξῆρχε τῶν τῆς Χαλκίδος μπέηδων διὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν πολυκτημοσύνην αὐτοῦ, ἐνῷ μετ' ἄλλων μπέηδων ἐν τῷ σεραγίῳ περὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ἀκουσμάτων συνεβουλεύετο, εἶπε καὶ τάδε· « ὁ Σουλτάνος ἐμπόδιζε τὸν » ῥαγιὰ ἀπὸ τοῦ νὰ κτίζῃ ἐκκλησίας, τὸν ἄφινεν » ὅμως καὶ ἔκαμνε σχολεῖα καὶ καράβια· ἰδοὺ τὶ τοῦ » κάμνει τώρα ὁ ῥαγιὰς μὲ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ κα- » ράβιά του, ἂς πάγῃ τόρα νὰ τὸν κάμῃ ζάπη, ποῦ » σήκωσε κεφάλι. » Ταῦτα καὶ ἄλλα βουλευόμενοι ἀπόφασιν ἐποίησαν νὰ ζητήσωσιν ἀπό τε τῶν πόλεων, κωμοπόλεων καὶ τῶν χωρίων ἁπάντων τοὺς προκρίτους αὐτῶν, καὶ λάβωσιν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις, καὶ κρατῶσιν ὡς ὁμήρους· ἔλαβον δ' οὖν αὐτοὺς καὶ ἤγαγον ἐν αὐτοῖς καὶ τοὺς ἠσφάλισαν πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν. Εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη τοῦτο ἐγένετο, ὡς καὶ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ.

Πάντων μὲν τῶν ὁμήρων τὰ ὀνόματα δὲν μοι εἶναι γνωστὰ, ἀλλὰ τινῶν· οἷον τοῦ ἀπὸ τῆς Χαλκίδος Δημητράκη Ἀποστολίδου, γενικοῦ τῆς Εὐβοίας δημο-

γέροντος (τουρκ. κοντζάμπαση), τοῦ ἀπὸ τῆς Κύμης Ἰωάννου Ἀστέρη, τῶν δύο ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Νικολάου τῆς Ζαχαροῦς, τοῦ ἀπὸ τοῦ Καστροβαλᾶ Σταματίου τοῦ Νικολάκη· τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς λαβόντες ἔῤῥιψαν ἐν ταῖς σκοτειναῖς τῶν φρουρίων φυλακαῖς, ἢ ἐν ἑτέρῳ τινὶ τόπῳ ἔξωθεν ἐτήρουν τὴν νύκτα αὐτοὺς, τὴν δὲ ἡμέραν ἔφερον εἰς τὸν χειρόμυλον καὶ ἄλλας ἀγγαρίας ἐν τῷ σεραγίῳ τοῦ Πασᾶ, ἢ ἀλλαχοῦ. Ἐκ τούτων δὲ ὀλιγώτατοι ἐπέζησαν, ὡς ὁ τῆς Ζαχαροῦς Νικόλαος καὶ τινες ἄλλοι, τὸν ὁποῖον ὁ Ὀμέρμπεης ἐπιστρέφων ἐξ Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Αὔγουστον, ὅτε ἤρχετο κατὰ τοῦ Καρύστου Νεοφύτου εἰς Στύρα, ἔσωσε. Τὸν δὲ Σταμ. Νικολάκη ὁ γέρων Ῥεσίτμπεης, ἔχων πάθος προσωπικὸν, οὐκ ἀφῆκεν, εἰπὼν « πάντες δύνανται ν' ἀπολυθῶσιν, ἀλλ' οὐχὶ » καὶ οὗτος, διότι ἀναστατόνει τοὺς πάντας ἔξω, ἂν » ἀπολυθῇ. » Τὸ πάθος προήρχετο ἢ ἀπὸ τοῦ χωρίου ἢ ἀπὸ τοῦ ὄρους αὐτοῦ, διότι ὕστερον ἀπό τε τῶν υἱῶν τοῦ Ῥεσίτου καὶ τῶν Καστροβαλιτῶν πολὺ διεφιλονεικήθησαν ἀμφότερα, τό τε χωρίον καὶ τὸ ὄρος, τὰ ὁποῖα ὁ Ῥεσίτης ἐζήτει νὰ δείξῃ ὡς ἰδιοκτησίαν του· ἐπειδὴ δὲ ὁ Σταμάτιος ἀνθίστατο καὶ πολλὰ ἀντέπραττε κατ' αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐλάλησεν οὕτω πικρῶς· Δραξάμενοι λοιπὸν τῆς εὐκαιρίας ὁ Ῥεσίτης, ὁ Μουσελίμης καὶ ἄλλοι, ἔφεραν τὸν θάνατον τοῦ Σταματίου Νικολάκη, τοῦ Ἰωάννου Ἀστέρη, τοῦ Ἰωάννου τῆς Ζαχαροῦς καὶ ἄλλων πλείστων σὺν αὐτοῖς. Τὸν δὲ Δ. Ἀποστολίδην (κοντζάμπαση) ἐφόνευσαν ὡς ἐφεξῆς· ὁ γέρων Ῥεσίτμπεης, διερχόμενος τὸ σεράγιον τοῦ Πασᾶ μετ' ἄλλων μπέηδων, πρὸς περίπατον ὁδεύων ἔκραξε καὶ τὸν Δ. Ἀποστόλου ἢ Ἀποστολί-

δην μεθ' ἑαυτοῦ, ὅς τις καὶ ἠκολούθησε παραχρῆμα μέχρι τινός. Ὁ μὲν Ῥεσίτμπεης ὤδευεν ἄνω πρὸς τὸν Βελῆ-μπαμπᾶ μετὰ τῶν αὐτοῦ ἑταίρων· ὁ δὲ Δ. Ἀποστόλου ἐπέστρεφε διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ μόνος, αἴφνης ἐκεῖ ἐπαρουσιάσθη Τοῦρκός τις ἐνώπιον αὐτοῦ κατὰ τὴν θέσιν Σουβάλα παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ σηκώσας τὸ πυροβόλον του τὸν ἐφόνευσε. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Ῥεσίτμπεης εἶπε τοῖς ἄλλοις « τόρα ποῦ σκοτώσαμε » τὸν κοντζάμπαση θὰ χαθῇ τὸ κλέφτικο· » ὁ δὲ Μπετολιάνος Μουσελίμης τῷ εἶχεν εἰπεῖ « μόνος σου νὰ μὴν ἐξέρχεσαι, χωρὶς νὰ μοῦ ζητῇς ἄνθρωπον » πρὸς φύλαξίν σου, ὅπου θὰ ὑπάγῃς· » οἱ λόγοι οὗτοι δόλον καὶ ἀπάτην ὑπέκρυπτον, καὶ οὐδεμίαν εἶχον εἰλικρίνειαν, ἐπειδὴ οἱ τῆς θηριωδίας καὶ τῆς ἀπανθρωπίας υἱοὶ προσέφερον βορὰν αὐτοῖς τοὺς προειρημένους ὁμήρους. Ἠρκέσθησαν ἄρα εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τὸν θάνατον τούτων; οὐχί· ἄλλα κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐβουλεύοντο μείζονα κακά.

ΠΙΝΑΞ

ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗι ΒΙΒΛΩι ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Ἀφιερωτικὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Σ. Μητροπολίτην Σύρου καὶ Τήνου κ. λ. Σελ.

Πρὸς τοὺς ἀναγνώστας γ'.

Πρόλογος ἑ.

Ἀκούσματα, ἀνησυχία, σκέψις Τούρκων ἀ. ἀγωγὴ ὁμήρων ἐν Χαλκίδι καὶ φόνος αὐτῶν. . ή.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Κεφ. Α'. Πρώτη ἐξοδος.—ζώγρησις καὶ καρατόμησις τινῶν. — νυκτοφύλακες. — δολιότης τοῦ Μουσελίμη πρὸς τὸν Δεσπότην. — Ὁμέρμπεης καὶ ἀπόστολός του εἰς Ὕδραν. — καταδίωξις αὐτοῦ καὶ ἄφιξις εἰς Χαλκίδα. — συμβούλιον. — Δεσπότου καὶ Δημογέροντος κλῆσις εἰς αὐτό. — γενικὴ σύναξις τῶν ὅπλων. — κ. λ. . . 1

Κεφ. Β'. Τὸ πρῶτον κίνημα. — πρῶτον ἐκ τῆς Λίμνης ἤρξατο. — Τρικεριώτικα πλοῖα καὶ Βερούσης εἰς Ξηροχώριον. — ὑπὸ τοῦ Τομαρᾶ καὶ τοῦ Ἰατροῦ ἀ. στρατολογία. — ἐμπροσθοφυλακὴ εἰς Ἄϊον. — πρῶται προκηρύξεις. — ὁ Βερούσης εἰς Πολιτικά. — θλιβερὰ εἴδησις. — ἐπιστολὴ εἰς Χαλκίδα.—στρατὸς κινεῖται καὶ ὁδεύει κατὰ Χαλκίδος καὶ τὰ πλοῖα πλέουσι καὶ ἀγκυροβολοῦσιν ἐν Λιανῇ ἄμμῳ. — ἀρίθμησις στρατοῦ. — κανοβολισμός. — ἐμπροσθοφυλακὴ καὶ ἀκροβολισμὸς ἅμα εἰς Κοπανᾶ. — νυκτεριναὶ σκέψεις ἄκαρποι. — κατάληψις θέσεων. — ἀνικανό-

της τοῦ Βερούση. — ἐπιδρομὴ Τούρκων. — Ἑλ- Σελ.
λήνων φθορὰ, ἐκδίωξις αὐτῶν καὶ διάλυσις. . . 5

Κεφ. Γ'. Ὁ στρατὸς περὶ τὸν Βερούσην συνάγεται τὸ δεύτερον. — λόγος προτρεπτικὸς Π. Κλεοβούλου. — πόλεμος ἐν Βατῶντι. — φθορὰ Ἑλλήνων καὶ ἐκδίωξις. — ἐπιδρομαὶ Τούρκων. — περιγραφὴ πολέμου ὑπὸ Σ. Τρικούπη. . . . 18

Κεφ. Δ'. Ἀγγελῆς καὶ πατρὶς αὐτοῦ. — κόμματα. — αὐτομόλησις εἰς τὸν Ἰωαννίνων Ἀλῆ Πασᾶ. — ἁρματωλίκι Ἀγγελῆ. — Τουρκαλβανοὶ διοικηταὶ Ξηροχωρίου. — περιορισμὸς Χαλκιδέων Τούρκων. — στήριγμα Ὀμέρμπεη. — ἀπελπισμὸς ἀπὸ τοῦ Βερούση. — φήμη Ἀγγελῆ. — συμβούλιον καὶ πρόσκλησις αὐτοῦ. — ὑποδοχὴ ἐν τῇ Λίμνῃ. — ἄφιξις εἰς Βρυσάκια, καὶ ἀψιμαχία εἰς Ψαχνά. — πόλεμος ἐν Ἀνηφορίτῃ. — ἄφιξις τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ εἰς Θήβας. — ὁ Ἀγγελῆς ἐν Καρυστίᾳ. — εἰσβολὴ τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ εἰς Χαλκίδα. — προσκαλεῖται ὑπὸ τοῦ Κώτσα ὁ Ἀγγελῆς εἰς τὰ Βρυσάκια. — ἀψιμαχία εἰς Καστέλαν. — ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς ἐκστρατεύει κατὰ τῶν ἐν Βρυσακίοις Ἑλλήνων, πολεμεῖ αὐτοὺς, νικᾶται καὶ ἐπιστρέφει κακῶς εἰς Χαλκίδα. — Ὀμέρμπεης ἐν Χαλκίδι. — σύσκεψις μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ. — κινοῦσιν ἀμφότεροι κατὰ τῶν Βρυσακίων. — ἐπιστρέφουσι καὶ ὁδεύουσι κατὰ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἑλλήνων. — στάσις τοῦ Βερούση, διάλυσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἀγγελῆ. — ἐπιδρομὴ Τούρκων. — ἐνέδρα Ἑλλήνων ἐν Χαμσμύλοις. — ἐπάνοδος τοῦ Ἀγγελῆ ἐκ τοῦ Ξηροχωρίου. — διορισμὸς Ν. Κριεζώτου ὑπὸ τοῦ

Ἀγγελῆ ὡς ὁπλαρχηγοῦ εἰς Καρυστίαν. — ὁ Σελ.
Καρύστου ἐν Βρυσακίοις. — ἐνέδρα Τούρκων καὶ ἀψιμαχία. — σκέψεις περὶ στενοῦ ἀποκλεισμοῦ Καρύστου καὶ Χαλκίδος. — διαταγὴ Ἀρειοπαγιτῶν. — ἐνέδρα Τούρκων. — θάνατος Ἀγγελῆ, Κώτσα καὶ Ἀναγνώστου κ. λ. διχόνοιαι. . . . 23

Κεφ. Ε'. Ἐκλογὴ ὁπλαρχηγῶν. — εἰσβολὴ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶ εἰς Χαλκίδα. — ἐκστρατεύει κατὰ τῶν ἐν Βρυσακίοις Ἑλλήνων, πολεμεῖ, διαλύει αὐτούς. — πέμπει καὶ κατὰ Κριεζώτου εἰς Κανάλας, ἐπιστρέφουσιν ἄπρακτοι. — δραπέτευσις τοῦ Εὐρίπου. — Ἀρειοπαγῖται ἐν Λιθάδι. — διορισμὸς Διαμαντῆ ὡς γενικοῦ ὁπλαρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας. — δυσαρέσκεια Προκρίτων καὶ ὁπλαρχηγῶν, καὶ στροφὴ ὅπλων κατὰ Διαμαντῆ. — ἐξέλασις τῶν ὁπλαρχηγῶν. — αἴτησις Διαμαντῆ παρὰ Κριεζώτου γῆς καὶ ὕδατος. — ἀπόρριψις τῆς αἰτήσεως ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου. — ἐμφύλιος πόλεμος. — Ὀλυμπῖται ἐν Καρυστίᾳ, μυρία πράττουσι κακά. — ἐπάνοδος αὐτῶν ἐν Βρυσακίοις. — εἰσβολὴ Μπερκόφτσαλη εἰς Χαλκίδα. — στρατοπεύδευσις εἰς τὰς πεδιάδας Ψαχνῶν καὶ Καστέλας. — ἀναχώρησις Ἑλλήνων ἐκ τῶν Βρυσακίων. — Κωλέττης Ἔπαρχος εἰς Ξηροχώριον. — ἔγγραφα αὐτοῦ ἐπίσημα. — στολίσκος. — κανονοστοιχία Τούρκων ἐπὶ τοῖς Βρυσακίοις. — καταστροφὴ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ στολίσκου. — πόλεμος ἐν Ἀδριαλοῖς. — δραπέτευσις τοῦ πολεμάρχου Διαμαντῆ νυκτός. — τελεία καταστροφὴ καὶ ἐξανδραποδισμὸς ὑπὸ τῶν Τούρκων. 38

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Κεφ. Α'. Ἀρχὴ καὶ πρόοδος τῆς ἐπανα-

στάσεως ἐν Καρυστίᾳ. — πυρπόλησις τοῦ Καλάμου ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη. — πλοῖα. — ἐπάνοδος Ὀμέρμπεη εἰς Κάρυστον. — Γ. Βαλτινὸς πρῶτος ἐν Κύμῃ μὲ 25. — κίνησις Κύμης. — εἰσβολὴ Ὀμέρμπεη, καὶ πυρπόλησις αὐτῆς. — στρατοπέδευσις ἐν Ὠρίῳ. — ἀψιμαχία ἐν Κήποις. — πρόσκλησις Ἀγγελῆ καὶ πόλεμος ἐν Λώκᾳ. — ἀνασκολοπίσεις. — γράμματα Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ. — μετάβασις Ὀμέρμπεη εἰς Χαλκίδα καὶ Ἀθήνας. — Μουσελίμης ἐν Καρυστίᾳ. — Σόκιοι πόλεμοι. — Ὀμέρμπεης ἐν Στύροις βυθίζει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν θάλασσαν. — ἀνασκολοπίσεις. — ἀνάκρισις Γενναδίου καὶ φυλάκισις. 61

Κεφ. Β'. Διορισμὸς τοῦ Ν. Κριεζώτου ὡς ὁπλαρχηγοῦ ἐν Καρυστίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀγγελῆ. — ἕνωσις αὐτοῦ μετὰ τοῦ Βάσσου καὶ τοῦ Ῥάντου. — ζώγρησις Ξυνοῦ. — εἰσβολὴ δευτέρα τοῦ Ὀμέρμπεη ἐν Κύμῃ. — αἰχμαλωτεύσεις, πυρπόλησις. — στρατοπέδευσις ἐν Αὐλωναρίῳ. — ἁρπαγὴ ἐλαίου ἐκ χωρίων καὶ μονῶν. — ἀναχώρησις εἰς Κάρυστον. — ἐγκατάλειψις εἰς Στύρα 150 Τούρκων. — ἔλευσις τὸ δεύτερον τοῦ Δεσπότου ἐν Ἐρετρίᾳ. — συγκέντρωσις στρατοῦ ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀληβερίου. — ἔλευσις Ἠλιού. — πόλεμος ἐν Στύροις καὶ θάνατος Ἠλιού. — ἄφιξις Ὀδυσσέως καὶ στρατοπέδευσις εἰς Μελισσῶνα καὶ Φρύγανην. — ἀναχώρησις αὐτοῦ. — τὰ τῆς ἀναχωρήσεως ἄτοπα. — θαλάσσιος ἀποκλεισμός. — ἔξοδος Τούρκων. — σιτισμὸς Χαλκίδος. — Σαλάχας . . . . . Σελ. 83

Κεφ. Γ'. Ἀποκατάστασις τοῦ Ν. Κριεζώτου ἐν Καρυστίᾳ ὡς ὁπλαρχηγοῦ. — σχηματισμὸς στρατοπέδου ἐν Παλαιοχωρίῳ. — σύστασις Ἐφορίας. — πλοῖα εἰς ἀποκλεισμόν. — πόλεμος ἐν Διακόφτι καὶ διχοστασία. — πόλεμος ἐν Βατησίῳ — στρατοπέδευσις ἐν Χαρζανίῳ. — πλαστογραφημένη ἐπιστολή. — ἐμφάνισις τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου. — ἀπόβασις στρατοῦ, καὶ διάλυσις τοῦ Ἑλληνικοῦ. — λεηλασία τῆς Καρυστίας. — ὁ Κριεζώτης ἀποπειρᾶται νὰ παλεμήσῃ. — διέρχεται εἰς Σκόπελον. — χαροποιὰ εἴδησις τοῦ Ὀμέρμπεη. 104

Κεφ. Δ'. Ὁ Κριεζώτης διέρχεται ἐκ Σκοπέλου εἰς Σκύρον καὶ Ψαρᾶ ζητεῖ βοήθειαν, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Κάρυστον. — συνεννόησις μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως ἐκ Κέας. — ὁ Βάσσος ζητεῖ τὰ κιβώτια. — διανοεῖται νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Κριεζώτην. — Ὀδυσσεὺς καὶ Ψαριανὰ πλοῖα εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἀληβερίου. — ὁ Κριεζώτης εἰς Καραίους καὶ Ῥιζόκαστρον. — τριμελὴς ἐπιτροπή. — Ὀμὲρ Πασᾶς εἰς Ἀληβέριον. — συνεχεῖς μάχαι καὶ ἀκροβολισμοί. — ἀσθένεια τοῦ Κριεζώτου. — πολιορκία τοῦ Σιλικτάρη εἰς τὸ Κοτρόνι. — ἀναχώρησις Ὀμὲρ Πασᾶ νυκτὸς δι' ἀτραποῦ. — λύσις τῆς πολιορκίας τοῦ Σιλικτάρη. — ἀποσύρεται εἰς Χαλκίδα. — ἀνάρρωσις τοῦ Κριεζώτου. — πόλεμος ἐν Καρύστῳ, καὶ ζώγρησις τοῦ Μουσελίμη Ἀχμὲτ Κεχαγιᾶ. — στρατολογία Κοντοκώστα. — ἄφιξις Γενιτσαρικοῦ στρατοῦ εἰς Ἀληβέριον. — διάλυσις Ἑλλήνων. — δευτέρα καταστροφή. — παλώλη. 113

Κεφ. Ε'. Πειρατεῖαι καὶ ληστεῖαι. 123

Κεφ. ΣΓ'. Ἡ Εὔβοια ὑπὸ τὸν σιδηροῦν ζυγὸν τοῦ βαρβάρου στενάζει. — ἀγγαρίαι. — ἐκστρατεῖαι τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ. — δίοδος τοῦ Καραΐσκου. — ἐπάνοδος τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ εἰς Χαλκίδα — ξυλοκόπται. — μελέτημα Ἰμβραίμπεη, καὶ ῥαβδισμός. — Ἑλλ. πλοῖα εἰς τὸν Ὠρωπὸν, καὶ κανονοβολισμὸς αὐτῶν. — Ὀζοῦν Σερίφης. — ἀγγαρίαι. — ἀναχώρησις Ὀμὲρ Πασᾶ. — Ἡ Εὔβοια διῆλθε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν . . 126

Προσθῆκαι. — Ἐστρατεία τοῦ Φαβιὲ κατὰ τῆς Καρύστου. — μάχαι πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς καὶ πολιορκία. — ἀποτυχία καὶ ὀπισθοπόρησις τοῦ Φαβιέ. — κατάληψις Λυκορεύματος καὶ ὀχύρωσις. — ἀπὸ θαλάσσης καὶ ξηρᾶς ἀποκλεισμὸς τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ. — ἔλλειψις ζωοτροφιῶν. — συνδρομαὶ καὶ πλοῖα Ἑλληνικὰ, μεθ' ὧν καὶ ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσσος ἦλθον εἰς βοήθειαν. — ἐκδίωξις τῶν Τουρκικῶν πλοιαρίων. — ἀναχώρησις τοῦ Φαβιὲ ἐκ τοῦ Λυκορεύματος. — μετάβασις αὐτοῦ εἰς Ναύπλιον. — παῤῥησίᾳ παραπονεῖται εἰς τὴν Κυβέρνησιν 138

Σποράδες νῆσοι. Ἀπόβασις στρατευμάτων ἐν αὐτοῖς. — ὁ Διαμαντῆς καὶ τὸ Σκιάθιον φρούριον. — στόλος Ὀθωμανικὸς καὶ προσκύνησις Σκιαθίων. — μάχη παρὰ τὸν Σκιάθιον λιμένα. — στόλος Ἑλληνικὸς ἐν Σκιάθῳ. — ἀπόπλευσις τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἅμα καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. — Μιαούλης μετὰ τριῶν ἄλλων πλοίων περιπλέει τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας ἀπὸ τοῦ κόλπου. — πλοῖα Ἑλληνικὰ καὶ τοῦ Λουμπουὶτ Πασᾶ. — Ὁ Κριεζώτης καὶ Καρατάσος εἰς Τρίκερα.

— ἀποτυχία καὶ ἐπάνοδος εἰς Σκίαθον. — Καρατάσος καὶ ἄλλοι σκέπτονται καὶ δολίως κυριεύουσι τὸ Σκιάθιον φρούριον. — Κωλέττης εἰς Σκίαθον. — σύσκεψις τῶν νήσων ἐν Σκοπέλῳ περὶ ἐράνου. — Μάστρακας ἔπαρχος ἐν Σκύρῳ. — κυρίευσις τοῦ Λυκομιδείου φρουρίου ὑπὸ τοῦ Ι. Ῥούκη. — ἐκβολὴ αὐτοῦ. — διαταγὴ τοῦ Κωλέττου, αἰτοῦσα ἀπὸ τοὺς Σκυρίους τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου εἰς τὸν ἔπαρχον Μάστρακα. — Γρηγοράσκος Σούτσος ἐν Σκύρῳ. — τεχνάσματα. — ἀπειλαὶ καὶ πολιορκία. — Ὁ Βαρλαὰμ δίδει ἀναφορὰν εἰς τὴν Ὑπερτάτην Διοίκησιν. — ἐπίπληξις Κωλέττου καὶ διάλυσις τῆς πολιορκίας. — συγκέντρωσις στρατοῦ ἐν Σκιάθῳ. — ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἀταλάντης καὶ ἀποτυχία αὐτῆς. — θάνατος τοῦ Ἐλευθερίου Σκοπελίτου. — Ὁ Κριεζώτης εἰς Ἀνηφορίτην. — μάχη καὶ φυγὴ Τούρκων. — διάλυσις Ἑλλήνων καὶ ἀναχώρησις. — ἐπίλογος. — Σημείωσις. — κατάλογος συνδρομητῶν. — Χαλκίδος καὶ Καρυστίας συνδρομή. — Σχολὴ ἱερατικὴ Χαλκίδος. — παραινετικαὶ λέξεις πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτῆς. . . . 154

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελ.	Στιχ.	Ἡμαρ.	Διόρθ.
	4	Ἐν ἀρχῇ πραχθείας	Πραχθείσας
	8	Γραφ. χωρίῳ, Δεύτερον	Δευτερονόμ.
ά.	16	Πρωτατυγγέλου	Πρωτοσυγκέλλου
έ.	9	ἠρήνη	εἰρήνη
ς'.	31	ἔτυχεν. ὁ	ἔτυχεν· ὁ
ζ'.	27	ὅστις	ὅστις
θ'.	26	ὁ Ἰω Ἀστέρης ἀπὸ παραδρομῆς ἐτέθη μεταξὺ τῶν πεπονευμένων, φυσικῷ ἀπέθανε θανάτῳ ἐν Καστροβαλᾷ.	
1	8	ῥεσίτμπεην	ῥεσίτμπεης
»	17	ὁμοίρους	ὁμήρους
4	14	ἐν σημ. καταπεροβησμένος	καταπεφοβημένος
5	11	συνεννοηθέντες	συνεννοηθέντες
»	4	ἐν σημ. κρίνη	κρήνη
8	2	μετακομήσεως	μετακομίσεως
»	12	ἄλλοι, οἱ	ἄλλοι, οἱ καὶ ἀλλαχοῦ
»	15	φυλονεικία	φιλονεικία
»	26	χακίδος	χαλκίδος
9	18	ἐ-ἐπυροβόλουν	ἐπυροβόλουν
12	2	ἐπήλυεν	ἐπῆλθεν
12	21	οὖν	οὖν καὶ ἀλλαχοῦ
13	1	χαλκᾶς	χαλκιᾶς
13	19	ππικὸν	ἱππικὸν
14	11	κακεῖσε	κἀκεῖσε καὶ ἀλλαχοῦ
»	14	οἱ	οἱ
16	7	ἐν σημ. φορτεῖα	φορτία
»	16	» » Κοιμαίοις	Κυμαίοις
17	2	» » εἶσθαι	εἶσθε καὶ ἀλλοχοῦ
»	4	» » ἐδῶ	ἐδῶ
»	7	» » εἶπον εἶναι	εἶπον, εἶναι
»	8	» » εἶπον ἂς	εἶπον, ἂς
»	10	» » ἡτυχάσουσιν	ἡτυχάσωσιν
»	31	» » εἰς	εἰς καὶ ἀλλαχοῦ
18	9	» » Βερούσῃ· μᾶς	Βερούσῃ, μᾶς
18	12	» » ἀσπλαχνίαν	ἀσπλαγχνίαν
»	13	» » ὧδε	ὧδε καὶ ἀλλαχοῦ
19	8	» » καθ' ἑκαστην	καθ' ἑκάστην
»	19	» » κατεσπευσμένος	κατασπευμένως
»	29	» » σχολῆς	σχολῆς
20	3	» » ἠξεύρω	ἠξεύρω
»	4	» » εἶμαι	εἶμαι
»	9	» » ἐτέρου	ἑτέρου
»	15	» » εἶπε	εἶπε
21	3	συνδόνας	σινδόνας
»	18	Βαντῶντα	Βατῶντα
»	7	ἐν σημ. θαλάσσης· οὕτως	θαλάσσης, οὕτως
»	8	» » αὐτῆς, κεῖται	αὐτῆς· κεῖται
22	1	ἐνθαῤῥυθέντες	ἐνθαῤῥυνθέντες
»	4	ἐνέδρᾳ	ἐνέδρᾳ
23	3	ἔνδεκα	ἕνδεκα
24	3	ἦραν	ἦραν
»	19	Ὁ	Ὁ καὶ ἀλλαχοῦ
27	19	σημέμερον	σήμερον
29	7	ἐν β'. σημ. εἴδωσιν	ἴδωσιν
32	8	οἴτινες	οἵτινες
»	27	ἆς	ἂς
36	6	ἱππικοῦ	ἱππικοῦ
»	25	οὗτοι	οὗτοι
39	31	Σέτας· καὶ	Σέτας καὶ
40	14	τῶν· Ἰδόντες	τῶν. Ἰδόντες
44	5	ἐν σημ. ξαρχίαν	ἐξαρχίαν
»	9	» » ἴσως	ἴσως
»	13	» » τοὺς	τὰς
»	25	ἐξαρχίαν	ἐξαρχίαν
43	14	καταπεροβησμένος	καταπεφοβημένος
»	19	χρηστιανοὶ	χριστιανοὶ
48	4	διέμενεν	διέμεινεν
»	20	Μπερκορότσαλη	Μπερκόρτσαλης
»	23	γεννικὸς	γενικὸς
48	27	Βασιλείσου	Βασιλείου
49	14	κατὰ 4 Πασάδων, πρόσθες	Κιουταχῆ
»	25	ὑπάρχει	ὑπάρχει
50	1	κομίζων	κομίζον
»	7	εἰδοπήσε	εἰδοποίησε
»	9	ναύμαρχον	ναύαρχον
52	4	ἐν σημ. ἀφανισμὸν	ἀφανισμὸν
53	18	» » Ἰωάνης Κωλέτης	Ἰωάννης Κωλέττης
54	4	ἀδνελφὲ	ἀδελφὲ

Σελ.	Στιχ.	Ἤμαρ.	Διόρθ.
»	11	ἐν σημ. ἐπιστολ. Γεννεόστατε	Γεννιότατε
»	12	ὑπερβολικά	ὑπερβολικά
55	5	τετυφλωμένων	τετυφωμένω
»	14	εὐοῖκῆς	εὐβοϊκῆς
»	23	ἦρεν	ἦρεν
»	30	κατασκόρπησεν.—τῶν	κατεσκόρπισεν.—τῶν
56	11	ἦν	ἦν
«	14	των ὦ	των, ὦ
«	18	χιλλιάδων	χιλιάδων
«	21	πάντες	πάντας
57	2	πεισματοδῶς	πεισματωδῶς
»	»	ἀμφοτέρωθεν ἐκ	ἀμφοτέρωθεν· ἐκ
»	»	ἀλεπαλληλων	ἀλλεπαλλήλων
»	14	του τὸν	του, τὸν
58	2	ἤθελον	ἤδελον
»	3	ἐρωνεύθησαν, πρόσθες, καὶ ὁ ὁπλαρχηγός των	
»	»	Διάκος Ὀλυμπίτης	
61	6	χαλκίδος ὅτι	χαλκίδος, ὅτι
»	11	ἐρώπλισε	ἀφώπλισε
»	18	ἄλους	ἄλλους
»	22	ὠροπὸν	Ὠρωπὸν
62	13	ἀποθῆκῃ	ἀποθήκῃ
63	8	παρευθὺς ἤρξαντο	παρευθὺς, ἤρξαντο
»	17	εἰσβλὼν	εἰσβαλὼν
64	6	(mouspuet)	(mousquet)
»	1	ἐν σημ. καπετάτον	καπιτάνον
»	6	» » ἐξυπνίσας	ἐξυπνήσας
64	9	» » εἶδεν	εἶδεν
65	12	μικρὸν	μικροῦ
68	11	ἀποκαμῶν	ἀποκαμὼν
69	24	ἐγγύσῃ	ἐγγίσῃ
70	4	ἔτερα	ἕτερα
»	26	τὸ Κῶσταν	τὸν Κῶσταν
71	19	εὗρεν	εὗρεν καὶ ἀλλαχοῦ
72	26	τσρατηγήματι	στρατηγήματι
78	9	ἐν σημ. Ἀλλὰ ἢ πρὶν	Ἀλλὰ πρὶν ἢ
79	10	» » μεθ' οὗ	μεθ' οὗ
81	6	ὄχι	ὄχι·
82	11	ἐν σημ. οἶκτον	οἶκτον

Σελ.	Στιχ.	Ἤμαρ.	Διόρθ.
84	4	πελορίων	πελωρίων
85	19	συστχεθεὶς	συσσχεθεὶς
87	13	αὖθις	αὖθις
»	4	ἐν σημ. ἅγιάσματος	ἁγιάσματος
95	15	ἔπεσας	ἔπεσε;
100	15	πρόσθες ὧδε καὶ τον ἀπατηλὸν τῆς ἐκ τοῦ Με-	
»	»	λισσῶνος ἀναχωρήσεως τρόπον τοῦ Ὀδυσσέως	
»	»	ἀνήκοντα ἐν τελ. ἑκατὸν στιχ. ΙΕ'. Καὶ ἰδού πως	
»	»	αὕτη ἐγένετο. Ἐγερθεὶς παρέλαβε τοὺς θηρευτι-	
»	»	κοὺς κύνας (κοιν. λαγωνικα) καὶ ἐξῆλθεν εἰς ὄρος	
»	»	λαγωῶν κατὰ τὸν Ἄλλο Κάμπον, ὅστις καὶ οὐκ	
»	»	ἐπανῆλθεν εἰς Μελισσῶνα· ἀλλ' ἐκεῖθεν εἰς Στύρα	
»	»	ἀπῆλθε, εἰπὼν κ. λ.	
»	31	ὑπὸ	ὑπὸ
104	11	Κανίστρας	Κονίστρας
»	24	ὁπλαρχηγίαν	ὁπλαρχηγίαν
105	8	Βερδένα	Βέρδενα
108	14	περεσσότερον	περισσότερον
102	4	Ἀπῆλθε	Ἀπῆλθε
115	24	ἐντόνως· « καὶ	ἐντόνως « καὶ
»	27	πλείῳ	πλείω
120	24	εἰπων	εἰπὼν
124	5	ἀριθμοῦσι	ἀριθμοῦσιν
123	15	ἐν σημ. βάλωμεν	βάλλωμεν
»	»	» » προσεπάθη.—ἵνα	προσεπάθει. — ἵνα
126	10	» » ἄλλο	ἄλλοι
130	26	» » ἐπὶ	ἐκ
131	21	εὑρίσκετο	εὑρίσκετο
134	23	Καρτερία ὑπὸ	Καρτερία, ὑπὸ
135	23	πεοσεκάλει	προσεκάλει
136	28	δοιίκησις	διοίκησις
137	6	πρόσθες, τῇ 25. Μαρτίου 1833 ἐδόθη ἡ αὐτο-	
»	»	νομία εἰς τὴν Εὔβοιαν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως Ὄθωνος Α'.	
141	2	τὸν τὸν	τὸν
144	1	ἐν σημ. ἦτο	ἦτο
153	3	τοῦ Ἔπρεπε	τοῦ. Ἔπρεπε
157	3	διέλθωσι	διέλθωσιν
159	19	Μουσλὴν	Μποσλὴν καὶ κατω-
»	»		τέρω Μποσλῆς

Σελ.	Στιχ.	Ἤμαρ.	Διόρθ.
160	25	περιπλέον Σύν	περιπλέον. Συν
165	31	ἐρ' οὗ	ἐφ' οὗ
166	6	οὗτος	οὗτος
167	14	σωθῆτε » Ταῦτα	σωθῆτε ». Ταῦτα
170	13	ἐν σημ. πρόσθες, τῷ οἰκοδεσπότῃ αὐτῆς Γεωρ.	
»	»	Σερεστούρῃ.	
178	13	ἐντονοτέραν	ἐντονωτέραν
181	28	λανθάνει	λανθάνῃ
181	9	ἐφεξῆς	ἐφεξῆς
183	13	κόμψῃ	κόψῃ
184	28	εὐσπλαχνίαν	εὐσπλαγχνίαν
186	31	ἀπονέμονται	νέμονται
188	23	Κατὰ τὴν	Κατὰ δὲ τὴν

Εἴτι σφάλμα διέφυγε τὴν ἡμετέραν προσοχὴν καὶ ἔμεινεν ἀδιόρθωτον, ἀνατίθεται εἰς τὸν εὐμενῆ ἀναγνώστην νὰ τὸ διορθώσῃ.

ΑΡΧΑΙ ΟΔΥΝΩΝ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦ. Α'.

ΠΡΟ τῆς σφαγῆς τῶν προειρημένων προκρίτων, ἐξῆλθον ἀντίπερα κατὰ τοὺς λόφους τῆς Αὐλίδος πρὸς καταδίωξιν δῆθεν τῶν ἐπαναστατῶν (8 Ἀπριλίου τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ) καὶ εὑρόντες τινὰς αἰγοβοσκοὺς συνέλαβον αὐτούς, ἑπτὰ ὄντας, καὶ ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ἃς ἤγαγον καὶ ἐκρέμασαν εἰς ἀγκιστροειδεῖς σιδήρους (τσεγγέλια) παρὰ τὴν παραλίαν περὶ τὸ περίπτερον οἴκημα (κιόσκι), ἔνθα διέτριβεν ὁ Μουσελίμης, ἀπόντος τοῦ Ἰσοὺφ Πασᾶ. Ἐνῷ δὲ μετὰ τῶν προκρίτων τῆς Χαλκίδος μπέηδων συνεσκέπτετο περὶ τῶν τοῦ τόπου πραγμάτων, οἱ νυκτοφύλακες προσέβαλον καὶ ἐφόνευσαν ἐννέα τὸ μέγα Σάββατον (9 Ἀπριλίου). Ὁ μὲν λαὸς ἰδὼν ταῦτα, καὶ φοβηθεὶς, ἐκλείσθη, καὶ οὐκ ἐξήρχετο τῶν οἰκιῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Μουσελίμης προσκαλέσας τὸν ἀρχιερέα εἶπε καὶ πάλιν δολίως, ἵνα ἀποκοιμήσῃ αὐτὸν « μὴ φοβῆσθε, ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὅτι σεῖς εἶσθε χὰς ῥαγιάδες· αὐτοὺς ποῦ ἐκτύπησε τὴν νύκτα τὸ κόλι, ἦτο μεθυσμένοι ἐντεψήζιδες·» ἂν καὶ τοιαῦτα ἔτρεχον, εἶπεν ἔτι αὐτῷ « νὰ πᾶτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν σας, καὶ νὰ κάμετε τὴν λαμπράσας, καὶ ἂν φοβῆσθε, ἐγὼ στέλλω ἐκεῖ τον Μουζού-

ραγα νὰ περιστοιχίσῃ τὴν ἐκκλησίαν σας καθὼς πρέπει, καὶ νὰ χορεύσουν τρεῖς ἡμέρας, καὶ νὰ κάμετε ὅ,τι ἐκάμνετε προτοῦ κατὰ τὴν συνήθειάν σας. »

Ὁ δὲ ἐκ Καρύστου Ὀμέρμπεης, ἅμα οἱ ψιθυρισμοὶ ἤρξαντο, ἔπεμψεν Ἀναστάσιόν τινα (πλοίαρχος ἴσως ἦν οὗτος τῆς Σουλτανικῆς φρεγάτας) εἰς τὴν Ὕδραν, ἵνα κατασκοπεύσῃ, ἴδῃ καὶ βεβαιωθῇ, ἂν τὰ ψιθυριζόμενα εἰσὶν ἀληθῆ καὶ βέβαια· ὁ δὲ ἐποίησεν ὡς προσετάγη, καὶ ἀναστὰς μετέβη εἰς τὴν Ὕδραν· καὶ πληροφορηθεὶς πάντα τὰ ἐκεῖ, ὡς ἦσαν καὶ εἶχον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κάρυστον καὶ ἀνήγγειλε τῷ Ὀμέρμπεῃ πανθ' ὅσα εἶδε καὶ ἤκουσε. Τοιαύτας δὲ μαθὼν οὗτος παρὰ τοῦ ἀποστόλου (κατασκόπου) αὐτοῦ, καὶ ἄλλας ἄλλοθέν ποθεν ἔχων εἰδήσεις νέας, θετικὰς καὶ βεβαίας, ἔσπευσε μόνος διὰ τοῦ πολεμικοῦ πλοίου (Σουλτανικῆς φρεγάτας, πρὸς καταδίωξιν τῆς πειρατείας ἔχων αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰμβραΐμπεῃ, ἀποθανόντος τούτου, ἀφῆκε τῷ Ὀμέρμπεῃ ὁ Σουλτάνος) καὶ ἔπλεε πρὸς Χαλκίδα κομίζων ὁ ἴδιος αὐτὰς, καὶ ὅπως συσκεφθῇ μετὰ τοῦ Μουσελίμη καὶ ἄλλων τῆς Χαλκίδος μπέηδων, καθότι Πασᾶς οὐκ ἦν ἐν Χαλκίδι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος, εἶχεν ἀποθάνει μικρὸν πρότερον· ὁ δὲ νεωστὶ διορισθεὶς Ἰσοὺφ Πασᾶς προσεβλήθη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ Κράβαρα καὶ ἐμποδίσθη κ.λ. Ἐνῷ δὲ ἔπλεε κατὰ τὴν Πετάλιαν, κατεδιώχθη ὑπὸ Ὑδραϊκοῦ ἢ Σπετσιωτικοῦ· πλὴν ὁ καιρὸς ἦτο γαλήνιος καὶ οὐκ ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ τοῦτον. Ἀφιχθεὶς δὲ εἰς Χαλκίδα τὴν ἐπιοῦσαν τῆς λαμπρᾶς (11 Ἀπριλίου δευτέρα τῆς Διακαινησίμου) παραχρῆμα ἔδωκε τοῖς Χαλκιδεῦσι Τούρκοις νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι δὲν εἶναι μερικὴ

καὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλλὰ γενικὴ κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτῶν ἐπανάστασις. Πονηρὸς Τοῦρκος, ἀλλὰ καὶ γενναῖος ἐνταυτῷ, ὅστις καὶ ἔβλεπε καὶ ἤκουε μακρὰν, καὶ ἀνόμοιος ὅλως ἦν τῶν μαλθακῶν καὶ ἀνάνδρων Χαλκιδέων Τούρκων, πλὴν τοῦ Ἀχμέτ-κεχαγιᾶ καὶ τοῦ Ἰκνάναγα. (α)

Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν (12 Ἀπριλίου τρίτην τῆς Διακαινησίμου) οἱ Τοῦρκοι ἐξηγριόνοντο καὶ ἐξηχρειόνοντο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἀπηνεῖς καὶ ὠμοὶ ἐφαίνοντο τοῖς χριστιανοῖς· Θεέ! καὶ τὶς δὲν ἐφοβεῖτο αὐτοὺς καὶ δὲν ἔτρεμε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον! Συμβουλίου δὲ γενομένου ἐν τῷ περιπτέρῳ οἰκήματι (κιόσκι) προσεκάλεσαν ἐκεῖ καὶ τὸν Ἀρχιερέα τὸν ἐξ Ἀργυροκάστρου Γρηγόριον καὶ τὸν Δημογέροντα (κοντζάμπασῃ) Δ. Ἀποστολίδην καὶ ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν γενικὴν σύναξιν τῶν ὅπλων, ἤτοι ἀφοπλισμὸν ἁπάσης τῆς νήσου Εὐβοίας. Καὶ πρῶτον αὐθημερὸν ἐγένετο ἔναρξις ἀπὸ τῆς Χαλκίδος· εἰς τὰ χωρία διώρισεν ὁ Μητροπολίτης τὸν ἀπὸ Σκύρου Πρωτοσύγκελλον Μακάριον τὸν Βαρλαὰμ συνοδευόμενον καὶ ἀπό τινος Τούρκου Ἀμούσαγα καλουμένου (Θηβαῖος), καί τινος ἄλλου ὡς ὑπηρέτου. Εἰς τρία διῄρεσαν τμήματα τὴν νῆσον· καὶ εἰς μὲν τὸ τοῦ Ξηροχωρίου διωρίσθη ὁ ἀπὸ Χαλκίδος Σταῦρος Ἀποστολίδης (ἀδελφὸς τοῦ κοντζάμπασῃ), εἰς δὲ τὸ μεσαῖον ὁ Πρωτοσύγκελλος Μ. Βαρλαὰμ, εἰς δὲ τὸ τῆς Καρυστίας ὁ Ὀμέρμπεης διώρισεν ἕτερον, οἵτινες ἤρξαντο ταυτοχρόνως ἑκα-

(α) Ὁ Ἰκνάναγας ἐφονεύθη ἐκραγέντος τοῦ πιστολίου αὐτοῦ· τὸ ἔκρηγμα εὑρὸν αὐτὸν κατὰ μέτωπον ἔρριψε χαμαὶ καὶ ἀφῆκε νεκρόν· θηρίον ἀτιθάσευτον ἦν, ὅπερ πολλοὺς Ἕλληνας ἐθυσίαζεν, ὁσάκις ἐξήρχετο εἰς πόλεμον.

στος εἰς τὸ διορισθὲν τμῆμά του τὴν τῶν ὅπλων σύναξιν. Αἴτιος δὲ τῆς συνάξεως τῶν ὅπλων ὁ Καρύστιος Ὀμέρμπεης ἐγένετο, οὗτος προέτεινε εἰς τὸ συμβούλιον τοῦτο. Ὁ Πρωτοσύγκελλος, ὅθεν διήρχετο μετὰ τοῦ Ἀμούση συνάζων τὰ ὅπλα, προέτρεπε νὰ ἡσυχάζωσι πάντες, μέχρις οὗ φθάσῃ ἡ ὥρα, καὶ ἐξηγοράζετο τὸν καιρὸν, λέγων αὐτοῖς, ὅτι δὲν εἶναι τίποτε· ἐφύλαξεν ἕως οὗ ἔτυχεν ἀληθῶς τῆς εὐκαιρίας, ὃ ἐστιν εὑρόντες αὐτοὺς Βλάχοι τινὲς ὁπλοφόροι (α), τὸν μὲν Ἀμούσην καὶ τὸν συνοδίτην του ἐφόνευσαν κατὰ τὸ Κοντοδεσπότι (χωρίδιον), τὸν δὲ Πρωτοσύγκελλον ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὅπερ ἤρξατο νὰ σχηματίζηται ἐν τῷ Ἀΐῳ (β).

(α) Βλάχος τις ἡτοιμάζετο νὰ κινήσῃ εἰς πόλεμον· ἡ δὲ γυνή του ψήνουσα πλακούντια (λειψόπηττας) διὰ τροφὴν αὐτοῦ ἡτοίμαζεν, ὡς καὶ τὸ ἐπανωφόρεμά του (κοντοτσίπουνο)· ὁ δὲ παρατηρήσας εἶπε «τί τὴν κακήν σου 'μέρα τὰ » θέλω » τό τε ψωμὶ καὶ τὸ κοντοτσίπουνο. «Σήμερα εἶναι » πέφτη, θὰ κινήσωμε, αὔριο Παρασκευὴ, θὰ πολεμήσωμε, τὸ » Σάββατο, θὰ πάρωμε τὸ κάστρο· ἐκεῖ θὰ βροῦμε μιντέρια, » στρώματα, προσκεφαλάδες, παπλώματα κάθε λογῆς, ψωμία » χάσικα καὶ τὴν Κυριακὴν θὰ παζαρευθοῦμε. » Ταῦτα δὲ ἀκούσασα ἡ γυνή του τὸν παρεκάλει νὰ φέρῃ καὶ αὐτῇ ἐκ τῶν χάσικων ψωμίων τῆς Χαλκίδος καὶ ἄλλων. Ἀποχαιρετήσας δ' οὖν αὐτὴν ἐκίνησεν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἔτρεψαν τοὺς Ἕλληνας εἰς φυγὴν τὴν Κυριακὴν κακίστην καὶ τοὺς διεσκόρπισαν· Ὁ Βλάχος ὅθεν καταπεφοβησμένος καὶ τεταλαιπωρημένος ἐκ τῆς ὠκυποδίας ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον του πεινῶν· ἀλλ' οὐχ εὗρε τὴν σύζυγόν του ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ἤρξατο βοᾶν, «ποῦ ς'ὴν κατὰ κακήν σου χρονιὰ πῆγες μαρὶ καὶ δὲν ἀκούς; ἔλα, γλίγωρα, ζύμωσε λιγάκι ψωμί·» ἐκείνη δὲ νομίζουσα αὐτὸν ἀστεϊζόμενον ἠδιαφόρει καὶ ἤτει παρ' αὐτοῦ χάσικα κ.λ.

(β) Ἅϊος θέσις ὀρεινὴ ἐστίν, ἀπέχει τῆς Χαλκίδος ἐξ περίπου ὥρας· ἀλλὰ καὶ ὁδὸς (κοιν. δερβένι) μεταβαίνουσα

ΚΕΦ. Β'.

Τὸ πρῶτον ἐν Εὐβοίᾳ βῆμα ἢ κίνημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἄρχεται ὧδέ πως. Ἐκτὸς ὅτι καὶ ἐν Εὐβοίᾳ ὑπῆρχον ἄνθρωποι τῆς φιλικῆς Ἑταιρίας, ἤρξαντο ὅμως νὰ αἰσθάνωνται καὶ τὶ ἐσωτερικῶς ἄλλοι πολλοὶ τῶν μὴ μεμυημένων τὰ μυστήρια τῆς Ἑταιρίας, κινούμενοι ἀπὸ τὰ ἀντίπερα ἀκούσματα τοῦ Ἥρως Ἀθανασίου Διάκου καὶ ἄλλων, ἅτινα διῆλθον ὧδε, ἐξετέθησαν καὶ ἐγένοντο σχεδὸν κοινά. Ὑπερμεσοῦντος δὲ τοῦ Μαΐου, πρῶτοι τῶν Εὐβοέων οἱ Λίμνιοι ἠσπάσθησαν τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος των ἱερὸν ἀγῶνα, συννενοηθέντες καὶ μετὰ τῶν Τρικεριωτῶν, οἵτινες ἐξώπλισαν ἐκεῖθεν δύο πλοῖα (ἰμπρίκια), ὧν τὸ μὲν ἐπλοιαρχεῖτο ὑπὸ τοῦ Εὐσταθίου Κουτμάνη, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ καπετὰν Κωνσταντίνου· ἀλλὰ καὶ οἱ Λίμνιοι ἐξώπλισαν ὡσαύτως τέσσαρας σκοῦνας, μὴ ἔχοντες μεγαλείτερα τούτων, πρὸς θαλάσσιον ἀποκλεισμόν. Τὰ δὲ Τρικεριώτικα παρέλαβον ἀπὸ τὰ ἀντίπερα μέρη τὸν καπετὰν Βερούση, συγγενῆ τοῦ Ὀδυσσέως, ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ καί τινας στρατιώτας, ἤγαγον αὐτὸν καὶ ἀπεβίβασαν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Ξηροχωρίου, ὅστις ἡνώθη μετὰ τῶν ἐκεῖ Νικολάου Τομαρᾶ, Γεωργίου Βαλτινοῦ Ἰατροῦ (Κλωτσοτύρην ὕστερον) καὶ Γιαννιὼ Χαλκιᾶ Ξηροχωρίτου. Καὶ πρῶτον μὲν

εἰς τὰ ὄπισθεν χωρία Ἀχμάταγα καὶ Μαντοῦδι καὶ μέχρι τοῦ Ξηροχωρίου ἐκτεινομένη. Διὰ τὸ στενὸν τῆς ὁδοῦ κάτωθεν τῆς Παλιουρῆς καὶ Κακὴ σκάλα καλεῖται, δασῶδες καὶ κρημνῶδές ἐστι· καὶ κρίνη ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀΐῳ ἔχουσα ψυχρότατον καὶ ὡραιότατον ὕδωρ (βρύσις Καραμέτη)· ἀλλὰ καὶ ἑτέρα θέσις ὀρεινὴ παρὰ τὸν Παγῶντα, Ἀνδριαλὰ καλουμένη, ἐν ᾗ πολλοὶ ἐτάφησαν Τοῦρκοι, κατωτέρω ῥηθήσεται.

ἔπεσον κατὰ τῶν ὀλίγων Τούρκων τοῦ Ξηροχωρίου, καὶ τοὺς μὲν ἐφόνευσαν, τοὺς δὲ ἐδίωξαν ἐκεῖθεν· φεύγοντες δὲ ἐσώθησαν εἰς Χαλκίδα. Τούτου δὲ γενομένου, ὁ Ν. Τομαρᾶς καὶ Γ. Ἰατρὸς στρατολογήσαντες παραχρῆμα τοὺς ἐγχωρίους, καὶ ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ ὥδευσαν εἰς τὸν Ἄϊον καὶ κατέλαβον τὴν θέσιν αὐτὴν ἀναμένοντες ἐν αὐτῇ τὸν καπετὰν Βερούση, τὸν καὶ πολέμαρχον τῆς Εὐβοίας. Ἐκεῖσε δὲ καὶ ὁ Πρωτοσύγκελλος τοῦ Εὐρίπου Μ. Βαρλαὰμ φθάσας μετά τινων βλάχων ἡνώθη μετ' αὐτῶν, οἵτινες καὶ τὰς πρώτας προκηρύξεις τοῦ πολέμου ἐξέδωκαν, παραινοῦντες καὶ παρακαλοῦντες δι' αὐτῶν πάντας τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ οἰκοῦντας εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἱερὸν πόλεμον. Μετὰ δύο δὲ ἡμέρας (27 Μαΐου Παρασκευὴ) ἔφθασε καὶ ὁ καπετὰν Βερούσης ἔχων τὸν Χαλκιὰν, τὸν Τουρκοστάθην καὶ τρεῖς Ἱερεῖς, ὁ εἷς τούτων ἦτο Ξηροχωρίτης· τούτου ἀφιχθέντος ἐν τῷ Ἀΐῳ, οὐδόλως διέμειναν, ἀλλὰ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔφθασεν ἐξεκίνησε πρὸς τὰ Πολιτικὰ, ἐν οἷς καὶ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην κατέλυσεν. Ἀλλὰ καὶ τὰ Τρικεριώτικα καὶ Λιμναϊκὰ πλοῖα ἠγκυροβόλησαν τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐν τοῖς παραλίοις τῶν Πολιτικῶν. Αὐτόθι δὲ εὗρον τὸν ἀπὸ τῆς Χαλκίδος Γεώργιον Ἀποστολίδην (ἀδελφὸν τοῦ Δ. κοντζάμπαση) καὶ Νικόλαον τὸν Στάμου, ἀλέθοντας σῖτον πρὸς ἐφοδιασμὸν τοῦ φρουρίου Χαλκίδος, οἵτινες οὐδόλως ἀντέστησαν, ἀλλὰ παρέδωκαν τὸν σῖτον καὶ τὸ ἄλευρον καὶ μετὰ τοῦ στρατοῦ ἠκολούθησαν.

Τὸ δὲ Σάββατον, πρὶν ἢ ὁ στρατὸς ἐκκινήσῃ, ἔφθασεν ἡ θλιβερὰ ἐκείνη εἴδησις, θλιβερὰ τῷ ὄντι δι' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀνασκολόπισις τοῦ Ἥρως

Ἀθανασίου τοῦ Διάκου. Ὁ καπετὰν Βερούσης καὶ ὁ στρατὸς ἐλυπήθη καιρίως, ὅς τις ἵνα τὴν λύπην του μετριάσῃ ἔχων ἑπτὰ Τούρκους αἰχμαλώτους μεθ' ἑαυτοῦ, ἕνα μὲν ἀνεσκολόπισεν, ἕτερον δὲ ἀπὸ Χαλκίδος ἐλθόντα καὶ κατασκοπεύοντα τὸν στρατὸν συλλαβὼν ἐκρέμασε, τοὺς δὲ ἑτέρους πέντε διαφόρῳ θανάτῳ παρέδωκε. Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν λαθραίως ἐκφυγών τις ἀπὸ Χαλκίδος ἔφθασεν ἐν Πολιτικοῖς, ὅπου καὶ ὁ στρατὸς διέμενεν εἰσέτι, ἀπαγγέλλων τάδε· « οἱ Τοῦρκοι εἶναι πολὺ ἐξηγριωμένοι, ἀλλὰ καὶ » πανικὸς φόβος κατέχει αὐτούς· ὅθεν καλὸν εἶναι, » προφορικὴ παραγγελία τοῦ Δ. κοντζάμπαση, νὰ » γράψητε εἰς τοὺς μπέηδας καὶ τὸν Μουσελίμην νὰ » μὴ πειράξουν τοὺς ἐν Χαλκίδι Χριστιανούς. » Ἡ γνώμη αὕτη ἤρεσε τῷ καπετὰν Βερούσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις, οἵτινες ἐκ συμφώνου πάντες εἶπον « ναὶ, νὰ γράψωμεν, » καὶ παραχρῆμα ἔγραψαν ὡς ἐφεξῆς· « Γνωρίζετε, Ἀγάδες, ἀπὸ τὰ κιτάπιά σας, ὅτι ὁ » ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡρισμένος καιρὸς τῆς ἐξουσίας σας » ἐπέρασε, δὲν θέλει νὰ μᾶς ἔχετε ραγιάδες πλέον, » νὰ προσκυνήσητε καὶ νὰ πάρητε, ὅσα πράγματα » σηκώνετε καὶ νὰ πᾶτε, ὅπου θέλετε· σᾶς ὑπο- » σχόμεθα νὰ φυλάξωμεν τὴν ζωὴν καὶ τὴν τιμήν » σας, ἀφοῦ ἀφήσετε τὰ ἄρματά σας· ἡμεῖς τὴν γῆν, » ποῦ μᾶς πήρατε, ζητοῦμεν νὰ πάρωμεν πίσω. » Αὐτὰ καὶ ἄλλα παραινετικὰ τὸ γράμμα διελάμβανε λόγια, ὅπερ ἔγραψαν καὶ διὰ τριάκοντα δύο δακτυλιδίων ἐσφράγισαν αὐτὸ οἱ καπεταναῖοι, καὶ οὕτως ἐστάλη εἰς Χαλκίδα διὰ χωρικῶν σταλέντων ὑπό τε τοῦ Πρωτοσυγκέλλου Μ. Βαρλαὰμ καὶ Γ. Ἀποστολίδου· οὗτοι ἐνεχείρισαν τὸ γράμμα τοῖς χωρικοῖς,

συνάμα δὲ καὶ τέσσαρα εἰκοσιπεντάρια χρυσᾶ Τουρκικὰ πρὸς πληρωμὴν τοῦ κόπου τῆς μετακομήσεως.

Τοῦ γράμματος δὲ προσταλέντος, κόψαντες σημαίας περίπου τεσσαράκοντα, καὶ γευματίσαντες ἅπαντες οἱ ἐν τῷ στρατῷ, περὶ μέσημβρίαν ἐξεκίνησαν πρὸς τὴν Χαλκίδα μετὰ τυμπάνων καὶ ἄλλων ὀργάνων· ἀλλὰ καὶ τὰ πλοῖα τά τε Τρικεριώτικα καὶ τὰ Λιμναϊκὰ ἄραντα τὰς ἀγκύρας των τὰς ἔρριψαν παρὰ τὴν Λιανὴν ἄμμον. Ἅμα δὲ ὁ στρατὸς ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καστέλας ἤρξατο ὁδεύειν, ἠρίθμησεν ὁ ἀρχικαπετάνος, καὶ εὗρε τουφέκια πεντακόσια πεντήκοντα μόνον· οἱ δὲ ἄλλοι, οἱ μὲν εἶχον ῥόπαλα, οἱ δὲ ἄλλα. Ἀλλὰ καὶ φυσέκια οὐκ εἶχον, τεσσαράκοντα μόνον δεκάδας φυσεκίων ἐξέβαλεν ὁ Ε. Κουτμάνης ἀπὸ τοῦ πλοίου αὐτοῦ, καὶ ταῦτα φυλονεικίᾳ μεγάλῃ, καὶ διένειμαν τοῖς στρατιώταις ἀνὰ δύο ἢ τρία ἑνί. Ἐνῷ δὲ ἐπλησίαζε νὰ διαβῇ τὰ δύο βουνά, ὁ καπετὰν Βερούσης ἔφιππος ὢν ἠκολούθει, ἔχων καὶ τὴν χειρίδα τοῦ χιτῶνός του ἐπὶ τῆς ὠμοπλάτης αὐτοῦ ἐῤῥιμμένην· αἴφνης ἠκούσθη εἷς κανονοβολισμὸς ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ ἔπαυσεν ὁ στρατὸς τοῦ ὁδεύειν παραχρῆμα. Ὁ Γ. Ἰατρὸς, ὁ Ν. Τομαρᾶς καὶ ὁ Μ. Βαρλαὰμ ὡς ἐμπροσθοφυλακὴ ὥδευσαν μικρὸν καὶ ἐπὶ λόφου ἀνέβησαν, ἵνα παρατηρήσωσι, τί ὁ τοῦ πλοίου κανονοβολισμὸς ἐσήμαινεν· ἐκεῖθεν δὲ σκοπεύσαντες τὴν ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ὁδὸν εἶδον σημαίας τέσσαρας καὶ ἱππικὸν, ὁδεῦον πρὸς τὸν Βατῶντα· καταβάντες δὲ ἀπὸ τοῦ λόφου ἀνεκοίνωσαν τῷ καπετὰν Βερούσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις. Σταθέντες λοιπὸν ἐν μέσῳ τῶν δύο βουνῶν πάντες ἐσκέπτοντο τί ποιητέον· σκέψεως δὲ γενομένης, ἀπεφάσισαν, ὁ μὲν Βερούσης νὰ ὀχυρωθῇ

μετὰ τῶν ἰδικῶν του στρατιωτῶν ἐντὸς τῶν δύο βουνῶν. Ὁ δὲ Ἰατρὸς, ὁ Τομαρᾶς καὶ ὁ Βαρλαὰμ, ἔχοντες περίπου τριακοσίους, νὰ ὁδεύσωσιν ἐμπρὸς τὸ ἄνωθεν μέρος ἵνα προκαταλάβωσιν, ἂν δυνηθῶσι, τοὺς δύο παρὰ τῷ Κοπανᾷ λόφους, οὓς καὶ ἐπέτυχον εὐτυχῶς, οἵτινες ἐπὶ τούτοις ὠχυρώθησαν. Οἱ μὲν οὖν Τοῦρκοι ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας νὰ καταλάβωσι τοὺς εἰρημένους λόφους καὶ νὰ κατέχωσιν αὐτοὺς, καὶ νὰ ὀχυρῶνται, ἐστράφησαν πεζοί τε καὶ ἱππεῖς ἐν τῇ Λιανῇ ἄμμῳ ἐμπαγέντες ἐπ' αὐτῆς καὶ βλέποντες ἔμενον, καὶ οὐδ' ἓν κἂν βῆμα ἐποίουν πρὸς τὰ πρόσω. Οἱ δὲ Ἕλληνες παρατηροῦντες ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων αὐτῶν τὴν ἀκινησίαν καὶ στασιμότητα τῶν Τούρκων ἐσκέπτοντο· τινὲς δ' αὐτῶν ἐξελθόντες τῶν ὀχυρωμάτων μικρὸν πρὸς τὰ κάτω προὐχώρησαν καὶ κατέλαβον τὰς ὑπωρείας τῶν λόφων, ἀλλ' ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει, καὶ ἡ ἑσπέρα ἤγγιζεν· Ἂν καὶ ἡ ἑσπέρα ἐπλησίαζεν, οἱ Ἕλληνες ὅμως ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων ἤρξαντο καὶ ἐπυροβόλουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐκ δὲ τῶν ἱππέων Τούρκων τινὲς ὥρμουν καὶ ἀντεπυροβόλουν κατὰ τῶν ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων. Τοῦτον δὲ ὁ ἐν τοῖς δύο βουνοῖς διαμένων ὠχυρωμένος μετὰ τοῦ ἐπιλοίπου στρατοῦ Βερούσης ἀκούσας ἐξεκίνησεν ἐκεῖθεν καὶ ὥδευε κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ἰδὼν καὶ τοῦτον ἐρχόμενον κατ' αὐτοῦ, ἐνόμιζεν εἶναί τι ἔξοχον, ὁ Βερούσης, καὶ στρατηγικὸν, δὲν ἤργησεν ὅμως νὰ τὸν γνωρίσῃ, ἀλλ' εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν· τὸ μὲν ἱππικὸν αὐτοῦ ἀπεσύρθη εἰς Χαλκίδα, τὸ δὲ πεζικὸν εἰσῆλθε καὶ κατέλαβε τὸ χωρίον Κοπανᾶ. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐνθαῤῥυνθέντες ἔτι μᾶλλον ἐξῆλθον τῶν ὀχυρωμάτων καὶ

ὥρμησαν πρὸς καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὸ χωρίον ἐπλησίασαν, καὶ ἐπειδὴ νὺξ ἐπήλθεν, ἐστράφησαν εἰς τὰ ὀχυρώματά των· ἐλαφυραγώγησαν δὲ ἐκ τῶν Τούρκων τέσσαρας ἵππους καὶ ξίφος γυμνὸν ἐν τῇ γῇ ἐρριμμένον. Τοιοῦτος ὁ παρὰ τῇ Χαλκίδι πρῶτος ἐγένετο ἀκροβολισμός, ὅστις διήρκεσεν ὥραν μίαν (28 Μαΐου Σάββατον)· φθάσας δὲ καὶ ὁ καπετὰν Βερούσης ἡνώθη μετὰ τῆς προφυλακῆς καὶ ἅπας ὁ στρατὸς συνήχθη περὶ τὸν Κοπανᾶν, ἐνῷ καὶ διενυκτέρευσε.

Τὴν δὲ νύκτα συνελθόντες πάντες οἱ καπεταναῖοι πρὸς τὸν ἀρχικαπετάνον Βερούσην συνεσκέπτοντο τὰ αἴσια ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τοῦ πολέμου, καὶ ποίας ἀσφαλεστέρας θέσεις νὰ καταλάβωσι τὴν πρωΐαν καὶ ὀχυρώσωσιν αὐτὰς τάχιστα, ὥστε ἡ διὰ ξηρᾶς πολιορκία καὶ ὁ διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸς νὰ κατασταθῶσι καὶ γείνωσι στερεώτερα καὶ ὀλιγοχρόνια καὶ συντελέσωσιν εἰς ταχεῖαν τοῦ φρουρίου παράδοσιν, σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ στρατὸς νὰ ἐξασφαλισθῇ κάλλιον ἀπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ ἱππικοῦ. Τὴν δ' αὐτὴν ἑσπέραν ὑπεξέφυγεν ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ὁ Χαντζῆ Σωτήριος Λίμνιος, πρόκριτος, ὅστις ὡς ὅμηρος ἐκρατεῖτο ἐν αὐτῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων, σωθεὶς εἰς τὸ στρατόπεδον· ταυτοχρόνως ἔφθασε καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Μονῆς τοῦ Γέροντος (παρὰ τὴν Λίμνην ἐστὶν ἡ μονὴ) Ἡγούμενος Ἰωακεὶμ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καί τινας χωρικούς. Ἐνῷ δὲ συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ ἕκαστος ἐγνωμοδότει ὅ,τι ἐφαίνετο αὐτῷ καλὸν καὶ συμφέρον πρὸς εὐδοκίμησιν τοῦ πολέμου καὶ τῆς Πατρίδος, ἐπρότεινε καὶ ὁ τοῦ Εὐρίπου Πρωτοσύγκελλος Μ. Βαρλαὰμ τὸν ἐφεξῆς στοχασμόν. « Καπεταναῖοι, καλὸν εἶναι, νο-
» μίζω, νὰ προλάβωμεν πρὶν οἱ Ὀθωμανοὶ ἐνθαρρυν-

» θῶσιν· ὁ ὑπεκφυγὼν λέγει, ἀκούετε αὐτόν, ὅτι ἅ-
» παντες οἱ Τοῦρκοι κατεκυριεύθησαν ἀπὸ πανικοῦ
» φόβου. Ἔλθετε λοιπόν, ἀδέλφια, νὰ κάμωμεν μίαν
» ἀπόφασιν σταθερὰν καὶ ἀδελφικήν· ἔλθετε νὰ ἐκλέ-
» ξωμεν πεντακοσίους, οἵτινες νὰ μὴ λογίζωσιν
» ἑαυτοὺς ζῶντας· οὗτοι νὰ σπεύσωσι πρὸ τοῦ μεσο-
» νυκτίου, ἵνα καταλάβωσι καὶ τοποθετήσωσιν ἑαυ-
» τοὺς εἰς το Κορέντι (περιβόλιον ἔχον περιτείχισμα
» ἀρκετὰ ὑψηλὸν παρὰ τῷ Βελῇ μπαμπᾷ)· εἰς τὸ
» περιτείχισμα τοῦτο δύνανται ν' ἀνθέξωσι καὶ καλῶς
» προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τῶν κανονίων τῶν προμαχώ-
» νων τοῦ προαστείου. Τὰ δὲ δύο Τρικεριώτικα
» πλοῖα καὶ τὰ Λιμναϊκὰ ν' ἄρωσι τὰς ἀγκύρας των
» καὶ διευθυνθῶσι πρὸς τὸν λιμένα κατ' ἔμπροσθεν
» τοῦ τελωνείου (κουμέρκι). Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀφοῦ
» ἴδωσι τὰ πλοῖα πλησιάζοντα πρὸς τὸν λιμένα· οἱ
» μὲν θέλουσι στρέψει τὴν προσοχήν των πρὸς αὐ-
» τά, ἵνα μὴ στρατὸν ἀποβιβάσωσιν· οἱ δὲ θέλουσι
» σπεύσει εἰς τὰ κανόνια τοῦ Καραμπαμπᾶ καὶ τοῦ
» φρουρίου, ἢ θέλουσι δράμει εἰς τὸν λιμένα. Διὰ
» τοῦ στρατηγήματος ὅθεν τούτου ἐλπίζω νὰ ἐπιτύ-
» χωμεν τοὺς προμαχῶνας τοῦ προαστείου οὐχὶ πε-
» φυλαγμένους, καὶ οὕτω θέλομεν καταλάβει αὐτοὺς
» εὐκόλως· τούτους δὲ ἀφοῦ διέλθωμεν νὰ ὁρμήσω-
» μεν εἰς τὸ ἐξώχωρον ἀμέσως νὰ δώσωμεν πῦρ
» αὐτῷ καὶ ἀποτεφρώσωμεν ὅλως. Οἱ μὲν Τοῦρκοι
» ἐκ τῆς αἰφνιδίου ταύτης εἰσβολῆς ἡμῶν θέλουσιν
« ὑποχωρήσει καὶ ἀποσυρθῇ εἰς τὸ φρούριον, ἵνα σω-
» θῶσιν· ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ ζάλῃ ταύτῃ δυνάμεθα νὰ
» σώσωμεν τοὺς ὑπὸ τὴν σπάθην τῶν Τούρκων χρι-
» στιανοὺς καὶ οὕτω ν' ἀποσυρθῶμεν· διότι, νὰ δια-

» τηρηθῶμεν ἢ διατηρήσωμεν τὸ ἐξώχωρον, εἶναι
» φυσικῶς ἀδύνατον, ἕνεκα τῶν κανονίων τοῦ φρου-
» ρίου· τὴν εἰσβολήν μας θεωρῶ, διὰ τῆς
» θείας προνοίας, εὐκατόρθωτον· οἱ Τοῦρκοι θέλου-
» σι κυριευθῆ ἀπὸ φόβου μεγάλου καὶ δειλίας, δὲν
» θέλουσι τοῦ λοιποῦ τολμήσει νὰ ἐξέλθωσι τοῦ
» φρουρίου, θέλουσι κλεισθῆ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἡ πο-
» λιορκία τότε γίνεται στενωτέρα καὶ τακτικωτέρα,
» ἧς καὶ τὸ ἀποτέλεσμα αἴσιον καὶ τάχιον θέλει
» ἀποβῆ ». Πάντες γοῦν οἱ καπεταναῖοι συγκατετέ-
θησαν καὶ συνήνεσαν εἰς τὴν ῥηθεῖσαν σκέψιν τοῦ
Πρωτοσυγκέλλου, καὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὴν ἐκ-
λογὴν τῶν πεντακοσίων ἀνέθεσαν εἰς τὸν Ν. Τομαρὰν
καὶ τὸν Γ. Ἰατρὸν, ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος νὰ συμπο-
ρευθῆ μετ' αὐτῶν, ὡς γνωρίζων τὸν τόπον καὶ τὰ μέ-
ρη καλλίτερα πάντων. Ὁ δὲ Βερούσης ἀντεῖπεν εὐθὺς
«δὲν γίνεται τίποτε ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ ναυ-
άρχου» (ναύαρχον ἐκάλει ὁ Βερούσης τὸν Ε. Κουτμά-
νην), καὶ ἀληθῶς οὐκ ἐγένετο· εἶπεν ἔτι « πηγαίνετε
εἰς τὸν ναύαρχον, εἴπατε καὶ αὐτῷ, νὰ ἴδωμεν τί θέλει
εἴπει καὶ οὗτος». Ἀναστάντες δ' οὖν οἱ διορισθέντες
καπεταναῖοι, Ἰατρὸς καὶ Τομαρᾶς, εἶτα ὁ Χαντζῆ Σω-
τήριος, ὁ Ἡγούμενος Ἰωακεὶμ καὶ ὁ Πρωτοσύγκελ-
λος Βαρλαὰμ, κατέβησαν ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ἐμβάν-
τες ἔν τινι λέμβῳ εἰσῆλθον εἰς τὴν ναυαρχίδα τοῦ
Κουτμάνη προτείνοντες αὐτῷ τὴν σκέψιν καὶ τὸ σχέ-
διον· ἀλλ' οὗτος οὐκ ἐδέχθη ὅλως τὰ προτεινόμενα
καὶ οὐκ ἐπείσθη αὐτοῖς. Διὸ ἐξῆλθον ἄπρακτοι, καὶ
οὕτως ἐματαιώθη τὸ σχέδιον καὶ ἐμηδενίσθη.

Τὴν δὲ πρωΐαν (29 Μαΐου Κυριακὴ τῆς Πεντηκο-
στῆς) τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ἐξῆλθεν ὁ Γιαννιὼς Χαλ-

κᾶς καὶ ἄλλοι, ἵνα παρατηρήσωσι καὶ καταλάβωσι
θέσεις ἐπιτηδείας πρὸς παντελῆ ἀποκλεισμὸν τῆς
Χαλκίδος. Καὶ ὁ μὲν Χαλκιᾶς κατέλαβε τὸ Γαθρο-
βούνιον, ὁ δὲ Ν. Τομαρᾶς τὴν Βρωμοῦσαν (α), καὶ
καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ ἔστησαν τὰς σημαίας των, οἵτι-
νες καὶ ἕως εἰς τὰς ὑψηλὰς καμάρας καὶ Τροχὸν ἐ-
ξετάνθησαν· ὁ δὲ ἀρχικαπετάνος Βερούσης ἔμεινεν
ὀπίσω, ὡς ὀπισθοφυλακή. Ἐπλησίασαν μέν τινες εἰς
τὸ Μπεημπαχτσὲ καὶ ἔκαυσαν θημωνίαν μικρὰν δε-
ματίων, ἄλλοι δὲ πάλιν καὶ τὰς καμάρας τοῦ
ὕδατος ἐζήτησαν νὰ κρημνίσωσι· τοῦτο παρετή-
ρησαν ἄλλοι, ὅτι δὲν βλάπτει πολὺ τὴν Χαλκίδα, διό-
τι ὕδατα ἔχει ἀφθονώτατα. Τούτων δ' οὕτως ἐχόν-
των, ἀπεσύρθη ἕκαστος εἰς τὴν διωρισμένην ἀπὸ τοῦ
καπετάνου του θέσιν· ὁ δὲ Πρωτοσύγκελλος ἐξῆλθε
εἰς τὰ πέριξ ἐκεῖ χωρία καὶ ἀμπέλια ζητῶν ἀνθρώπους
νὰ συνάξῃ καὶ ἐργαλεῖα, σκαφεῖα καὶ πτύα, ἵνα ἀνοί-
ξωσι τάφρον ἐν τῇ Λιανῇ ἄμμῳ τοιαύτην, ὥστε τὸ
ππικὸν ἐρχόμενον κατὰ τῶν Ἑλλήνων νὰ ἐμποδίζη-

(α) Βρωμοῦσα καλεῖται τὸ κοῖλον πεδίον, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὸν Κοπανᾶν καὶ ἄνωθεν τῆς Λιανῆς ἄμμου, ἢ ἐκ τῶν λιμναζόντων καὶ σεσηπότων ὑδάτων, ἅπερ ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ ἢ διὰ τὴν ἐξῆς ἐγχώριον παράδοσιν. Λέγεται, ὅτι ἐν τούτῳ τῷ μέρει συνῆψε μάχην ἐπὶ τῆς ξηρᾶς Μωάμεθ ὁ Βος μετὰ τῶν Ἐνετῶν, ἀφοῦ πρῶτον ἀπώλεσε διὰ θαλάσσης εἴκοσι χιλιάδας στρατοῦ καὶ τριάκοντα πλοῖα, ἱστορ. Κουμ. τόμ. 7. σελ. 393· ἴσως ἐκ τῶν πολλῶν θυμάτων, τὰ ὁποῖα ἔπεσον ἐν τῷ πολέμῳ, ἐπωνομάσθη Βρωμοῦσα· α τὴν 12 Ἰουλίου 1470· μετὰ αἱματώδη μάχην ἐμβῆκαν οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν πόλιν· τὸ φρούριον ὕστερον παρεδόθη μὲ συνθήκην· πεντήκοντα περίπου χιλιάδας στρατοῦ ἀπώλεσεν εἰς τὴν νῆσον » αὐτόθι· ἢ ἔκ τινων φυτῶν (λαχάνων) βρομερῶν ὠνομάσθη οὕτω τὸ χωρίον.

ται ἀπὸ τῆς τάφρου καὶ μὴ δύνηται νὰ βλάπτῃ αὐτούς. Πᾶν δὲ ὅ,τι ἀπέβλεπε πρὸς καλὸν τῆς Πατρίδος προσέφερον αὐτῇ προθύμως, ὅπως ἠδύνατο ἕκαστος· ἀλλ' ὀλίγοι ἦσαν οἱ πολλαχῶς κοπιῶντες ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ ἕως ὧδε ἔχουσι καλῶς.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ἐν ῥοπῇ τὰ πάντα ἐματαιώθησαν καὶ ἐνεκρώθησαν ἐκ τῆς ἀδρανείας καὶ ἀνικανότητος τοῦ ἀρχικαπετάνου Βερούση, ὅστις πρῶτος ἐδόθη εἰς τὴν οἰνοποσίαν καὶ τὴν μέθην (α)· τοῦτον δὲ ἰδόντες οἱ ὅλως ἄπειροι στρατιῶται διεσκορπίσθησαν· τῇδε κακεῖσε λαφυραγωγοῦντες καὶ πυρπολοῦντες τὰς ἐν τοῖς ἀμπελίοις οἰκίας τῶν Τούρκων. Καὶ οἱ μὲν ἐμεθύσθησαν ἐκ τοῦ Χαλκιδικοῦ οἴνου, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχικαπετάνος Βερούσης· οἱ δὲ ἔτρεχον εἰς ἁρπαγὰς καὶ ἄλλα, αἱ δὲ θέσεις ἐξεκενώθησαν ἀνθρώπων καὶ ἔμενον ἐπ' αὐτῶν αἱ σημαίαι μόναι καὶ ὀλίγιστοι ἐτήρουν αὐτάς. Τοῦτο δὲ ἰδόντες οἱ Τοῦρκοι ἢ ἐκ κατασκοπεύσεως ἢ προδοσίας ἐξῆλθον, ἐπειδὴ πάντες ἵσταντο εἰς τοὺς προαστικοὺς προμαχῶνας κατὰ τὸν Βελῆ μπαμπᾶ καὶ ἀλλαχοῦ· ἐθεώρουν πάντα τὰ τῶν

(α) Λέγεται δὲ, ὅτι συνέβη ἡ ἐφεξῆς φιλονεικία Ἕλληνός τε καὶ Τούρκου· ὁ Ἕλλην σταλεὶς ὑπὸ τοῦ πολεμάρχου Βερούση, ἵνα ὑπάγῃ καὶ φέρῃ αὐτῷ οἶνον, ἐπέστρεφε κομίζων ἐν ἀσκιδίῳ αὐτόν. Τοῦρκος δέ τις ἱππεὺς ἰδὼν τοῦτον ὥρμησεν, ἵνα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφαρπάσῃ· ἐμποδίζετο ὅμως ἀπό τινος φραγμοῦ ἢ ἐλαιοδένδρου· ὁ δὲ οἰνοφόρος ὁρῶν τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν περιέπεσε, καὶ μὴ γνωρίζων πῶς νὰ σωθῇ τῶν ὀνύχων τοῦ δημίου, ἤρξατο λέγων « Κατσ', ἀγά, νὰ μὴ » μοῦ χαλάσῃς τὸ ἀσκί, κ' ἔχετε λόγια ὑστερνὰ μὲ τὸν κα- » πετὰν Βερούση » ἐνῷ δὲ ὁ Τοῦρκος ἐζήτει τὴν εὐκαιρίαν, ἐκεῖνος ἠκολούθει λέγων « Κάτσ', ἀγά, σὲ λέω, νὰ μὴ μοῦ » χαλάσῃς τὸ ἀσκί » καὶ ἄλλα ὅμοια . . . . . .

Ἑλλήνων κινήματα καὶ ἰδίοις αὐτῶν ὀφθαλμοῖς ἔβλεπον καθαρῶς τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν εὑρίσκοντο, καὶ εἶχον τάξιν πολεμικήν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπετόλμησαν ὀλίγοι Τουρκαλβανοὶ καὶ ἐξῆλθον πρὸς τὸν Τροχόν, διότι φύσει ὠκύποδες καὶ γενναῖοί εἰσιν, ἵνα ἴδωσι καὶ δοκιμάσωσιν· ἀφοῦ δ' οὗτοι εἶδον κενὰς τὰς θέσεις, δυστυχῶς εἴπομεν, καὶ τὸν στρατὸν ὧδε κακεῖσε διεσκορπισμένον, στραφέντες ἔδωκαν εἴδησιν εἰς τὴν πόλιν. Ἐξῆλθον λοιπὸν πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, διεσκόρπισαν τοὺς ὀλίγους καὶ κατεδίωξαν αὐτοὺς πέραν τοῦ Βατῶντος, σκόρπισμα καὶ δίωγμα ἀνήκουστον· οἱ ἄνθρωποι ἄπειροι πολέμου καὶ ἀγύμναστοι ὅλως ἔπαθον, ἐκ τῆς ἀναξιότητος τοῦ διευθύνοντος τὸν πόλεμον, ἦτταν καὶ φθορὰν τρομερά. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐδίωκον τοὺς Ἕλληνας διὰ τοῦ ἱππικοῦ των εἰς τὴν πεδιάδα, ἐπιπεσόντας ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς ἀπειρίας των, κάλλιον δ' εἰπεῖν τοὺς ἀλώνιζον· τὸ μέσον τῆς σωτηρίας πολλῶν ἦτο ἡ ὠκυποδία, ὅσοι ταύτης ἐστεροῦντο, ἐγένοντο βορὰ τῶν ὀρνέων (α)· ἐκυρίευσαν πέντε σημαίας μετὰ εἴκοσι τριῶν κεφαλῶν. Τοιαύτην ἔκβασιν ἔλαβεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολέμου ἢ ὁ πρῶτος πόλεμος κατὰ τὸν Τροχὸν καὶ τὴν Βρωμοῦσαν· ὁ δὲ ναύαρχος τοῦ

(α) Ἀσθμαίνων τις ὠκυπόδει καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ Τούρκου διεκινδύνευε νὰ κατασφαγῇ· μὴ ἔχων δὲ καὶ ὅπλον ὁ δυστυχὴς πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον βοσκοῦ παχεῖαν καὶ μεγάλην, στραφεὶς ἀντέστη τῷ διώκτῃ αὐτοῦ. Ἐνῷ δὲ οὗτος ἡτοίμαζε τὸ ξίφος αὐτοῦ, ἵνα τοῦτον φονεύσῃ καὶ τὴν κεφαλήν του ἀφαρπάσῃ, προὔλαβεν ὁ καταδιωκόμενος καὶ ἐκτύπησε διὰ τῆς μακρᾶς καὶ βαρείας ῥάβδου τὸν ἵππον εἰς τοὺς ῥώθωνας· ὁ δὲ ἵππος ταραχθεὶς ἀπὸ τοῦ αἰφνιδίου κτυπήματος παρεξέκλινε τῆς ὁδοῦ, καὶ οὕτως ἐσώθη τοῦ κινδύνου.

Βερούση Ε. Κουτμάνης ἐφιλονείκει μετὰ τῶν ἄλλων πλοιάρχων περὶ ἀρνίων καὶ κρεάτων καὶ τῶν τοιούτων (6)· ὁ δὲ στρατὸς διεσκορπίσθη τῇδε κακεῖσε ὅλως

(6) Ὁ Πρωτοσύγκελλος Μ Βαρλαὰμ, ὁ Χρύσανθος Νταλαρούμης, ὁ Γ. Ἀποστολίδης, ὁ Γεώργιος Θωμᾶς καὶ ὁ Δημητράκης Καρύδας, διὰ τῆς ὠκυποδίας των ἐσώθησαν ἄνωθεν τοῦ Ἀφράτη εἰς τὸν Ἅγιον Χαράλαμπον, καὶ ἐκεῖθεν μετέβησαν εἰς Κύμην ἀδείᾳ τοῦ Βερούση, ἵνα προμηθευθῶσι πυρίτιδα, μόλυβδον καὶ ἄλλα. Ἐνῷ δὲ οὗτοι ὥδευον πρὸς τὴν Κύμην ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν εἰς τὸ Μπούρνο τέσσαρα φορτεῖα πυρίτιδος ἐκ Κύμης πεμφθέντα καὶ ἔσπευδον ἵνα προλάβωσιν· ἀφοῦ δὲ εἶδον τοὺς ἀνθρώπους, ἠρώτησαν αὐτοὺς οἱ κομισταὶ καὶ μαθόντες τὴν δυστυχίαν τῆς προλαβούσης ἡμέρας, ἐπέστρεψαν καὶ ἐπανέφεραν αὐτὴν εἰς Κύμην· ἀλλὰ καὶ ὁ Βαρλαὰμ μετὰ τῶν συνοδιτῶν του μετέβη εἰς Κύμην, οἵτινες διηγήθησαν τοῖς Κυμαίοις πᾶσαν τὴν συμφοράν, ἣν ἔπαθον. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Κυμαῖοι ἐδειλίασαν καὶ εἰς σύσκεψιν ἦλθον εὐθύς· ἐνῷ δὲ συνεσκέπτοντο, ἐκόμισαν ἐπιστολίδιον (ντεσκερὲ) τοῦ Ὀμέρμπεη, ἀναγγέλλον τοῖς Κοιμαίοις ἵνα ἑτοιμάσωσι δι' αὐτὸν τριακόσια καταλύματα· οἱ Κυμαῖοι συνεζήτουν τὸ πρᾶγμα, οἱ μὲν ἤθελον νὰ τὸν δεχθῶσιν, οἱ δ' ἠρνοῦντο. Ὁ Γ. Ἀποστολίδης ἠρώτησε τοὺς τρεῖς προκριτωτέρους τῆς Κύμης, τὸν Παῦλον, τὸν Γεώργιον Ἀστέρην καὶ τὸν Δημήτριον Γιανάκη, τί θέλετε κάμει; θέλετε τοῦ ἑτοιμάσει τὰ καταλύματα, ἢ θέλετε ἐπαναστατήσει καὶ ἀντισταθῆ; ὁ δὲ Παῦλος ἀπεκρίθη « δὲν δυνάμεθα· φοβούμεθα μὴ ζητήσῃ καὶ σᾶς ». Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γ. Ἀποστολίδης καὶ οἱ συνοδῖταί του ἀπὸ τοῦ προκριτωτέρου τῆς Κύμης, φόβος μέγας κατέλαβεν αὐτούς· καὶ ἰδίως ὡμίλησαν εἰς τὸν Γ. Ἀστέρην, ὅστις ἐδείχθη εὐπροσηγορώτερος τοῖς ξένοις, ὅπως δοθῇ αὐτοῖς μία λέμβος (σκαμπαβία), ἵνα εἰς Σκόπελον διέλθωσι καὶ ζητήσωσιν ἐκεῖθεν βοήθειαν, ἤτοι πολεμοφόδια, τρία καράβια καὶ τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα μέσα διὰ τὸν πόλεμον· ἐφρόντισεν οὗτος καὶ ἐδόθη ἡ λέμβος, οἵτινες καὶ διέβησαν εἰς τὴν Σκόπελον, ὁ Γ. Ἀποστολίδης καὶ ὁ Δ. Καρύδας, (ὅστις καὶ γραμματικὸς τοῦ Νικολάου Κριεζώτου ἐχρημάτισεν ὕστερον). Μεταβάντες δ' οὖν ἐν Σκοπέλῳ ἐπαρουσιάσθησαν

εἰς τὴν Δημογεροντίαν, ἥτις ἠρώτησεν αὐτοὺς παραχρῆμα· πόθεν εἶσθαι; καὶ τί θέλετε ἐνταῦθα; ἤμεθα Χαλκιδεῖς, καὶ ἤλθομεν νὰ μᾶς βοηθήσητε ἀπὸ πολεμοφόδια, καὶ νὰ σείλητε τρία καράβια διὰ τὸν ἀποκλεισμόν. ἔχετε χρήματα; ὄχι ἐδῶ, ὅταν ὑπάγωμεν ἐκεῖ καὶ χρήματα καὶ ὅλα ἐν ἀρθονίᾳ εἶναι. Καὶ ἡμεῖς ἐμάθομεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ὀρδὶ (στρατόπεδον)· οἱ δὲ εἶπον εἶναι ὁ Καπετὰν Βερούσης, πλὴν δὲν ἔχει πολεμοφόδια καὶ μένῃ εἰς τὸ Ἅϊον (δερβένι) ἀργός, οἱ δὲ εἶπον ἃς ἴδωμεν· εἶτα ἐδόθη κατάλυμα αὐτοῖς, ἵνα στεγνώσωσιν ἀπὸ τῆς βροχῆς καὶ ἠυχάσωσιν. Ἀλλ' οὐ πολὺς χρόνος παρῆλθε καὶ εὐθέως συνήχθη ἐκεῖ πλῆθος Σκοπελιτῶν καλοῦν αὐτοὺς κατασκόπους, προδότας καὶ Τούρκους Καρυστίους, καὶ εἴκοσι πολιτοφύλακες ἠρώτων καὶ πάλιν αὐτούς· οἱ δὲ ταὐτὰ τῇ Δημογεροντίᾳ ἀπεκρίνοντο, εἶθαι Τοῦρκοι, ὄχι, Χριστιανοί· καὶ τοσαύτη ἐγένετο φιλονεικία, ὥστε καὶ εἰς ἔρευναν ἦλθον τῶν . . . . διά τινος Τουρκογύφτου εὑρεθέντος ἐκεῖ, μὴ τὸ τουρκικὸν εἶχον σημεῖον, τὸν δὲ Καρύδαν οὐκ ἠρεύνησαν, ἀφοῦ ἐπιστώθησαν ἀπὸ τοῦ ἑνός. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἐπαρουσιάσθησαν καὶ πάλιν τῇ Δημογεροντίᾳ, ἐπανέλαβον ταὐτὰ τῆς προτεραίας, καὶ ἄδειαν συγχρόνως ἀναχωρήσεως ἤτησαν, ἀλλ' ἡ Δημογεροντία ἠρνήθη αὐτὴν, λέγουσα, ὅτι διὰ πρώτης εὐκαιρίας θέλει τοὺς ἀποστείλει εἰς τὴν πατρίδα των. Εὑρέθη οὖν ἐκεῖ τὸ πλοῖον (ἡμπρατσέρα) τοῦ Δ. Γλωτσώτη Κυμαίου, ὅστις ἐξ ἰδίων του ἐμίσθωτέ τινας Σκοπελίτας, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος· τότε οἱ ἄρχοντες τῆς Σκοπέλου ἢ ἡ Δημογεροντία παρέδωκε καὶ τὸν Ἀποστολίδην καὶ τὸν Καρύδαν, ἵνα τοὺς μεταφέρῃ ἐπὶ τῆς πατρίδος των. Παραλαβὼν οὖν αὐτοὺς ὁ Γλωτσώτης ἀπέπλευσεν ἐκ Σκοπέλου καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸν Μαντούδιον λιμένα (κυμάσι)· καταπλεύσας δὲ ἐκεῖ ἠρώτησε τοὺς Μαντουδίους, ὑπάρχει στρατόπεδον; οἱ δε, εἰς τὰ Βρυσάκια, ὁ καπετὰν Ἀγγελῆς, καὶ τὸ πλοῖον τοῦ Α. Κριεζῆ. Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Σκοπελῖται

καὶ ὀλιγώτατοι ἔμειναν μὲ τὸν Βερούσην (α).

ΚΕΦ. Γ'.

Δεύτερος ἐν Βατῶντι ὑπὸ τοῦ Βερούση ἐγένετο πόλεμος· ἀτυχὴς ὅμως ὁ πρῶτος, καὶ ἀτυχέστατος ὁ δεύτερος.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐγένετο ὁ δεύτερος· συνήχθη καὶ πάλιν ὁ στρατὸς περὶ τὸν Βερούσην εἰς τὸν Ἄϊον καὶ τὰ Βρυσάκια (β), μὲ ψυχὴν καὶ καρδίαν διήρχοντο τὴν πεδιάδα τῆς Καστέλας καὶ ὥδευον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὴν

μετημελήθησαν καὶ ἐζήτουν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν Σκόπελον, ἂν καὶ πολλὰ τοὺς παρεκάλεσεν ὁ Γλωσσώτης, ἀλλ' εἰς μάτην, οὐκ ἠδυνήθη πεῖσαι αὐτούς, ἑκὼν ἄκων τοὺς μετέφερεν εἰς τὸν Πάνορμον· ἀλλ' ὁ Γλωσσώτης καὶ πάλιν ἐπέμενεν, ἵν' ἄλλους εὕρῃ. Ὁ δὲ Ἀποστολίδης καὶ ὁ Καρύδας εὑρόντες μίαν λέμβον ἐκεῖ τὴν ἐναύλωσαν, καὶ μετέφερεν αὐτοὺς κρυφίως ἀπὸ τοῦ Πανόρμου εἰς τὸ Μαντοῦδι.

(α) Τινὲς δὲ εἶ πον αὐτῷ καθ' ὁδὸν, ἀφοῦ ἔπαθον καὶ ἐσκορπίσθησαν, « εἰς τὸ Ἄϊον, καπετὰν Βερούση· μᾶς πῆρες στὸ λαιμό σου, κ' ἡμᾶς καὶ τὰ παιδιά μας » ὁ δὲ, « ἐ ὁρὲ . . . . καὶ σεῖς καὶ τὰ παιδιά σας », Ὁρᾶς, ἀναγνῶστα, ἀσπλαχνίαν καὶ ἀδιαφορίαν ἐν τῇ ἀποκρίσει τοῦ πολεμάρχου Βερούση ! οὐ δὶ ἄλλο σεσημείωκα αὐτὴν ὧδε, εἰμὴ ὅπως αἱ ἐπελευσόμεναι γενεαὶ ἴδωσι τὸν τῆς Εὐβοίας πρῶτον πολεμάρχον, ὁποῖός τις ἔτυχεν εἶναι, ἢ ὁποῖον οἱ καρηκορόωντες Ἄβαντες, καθ' Ὅμηρον, ἔτυχον μεγάθυμον Ἐλεφήνορα.

(β) Τὰ Βρυσάκια, γήλοφός ἐστι πετρώδης, καὶ ἐπίπεδος ἡ κορυφή του· κεῖται ἐν μέσῳ τῶν Πολιτικῶν καὶ τῆς Καστέλας. περικλείεται ἀπὸ πεδιάδος, θαλάσσης, μικρᾶς λίμνης καὶ ἀνωμάλου γῆς πρὸς βορρᾶν, ὅπου εἶναι πετρώδης καὶ δασώδης· ἀπέχουσι δὲ τῆς Χαλκίδος πλέον τῶν δύο ὡρῶν.

Χαλκίδα. Εἰς τὰ δύο Βουνὰ ἐπὶ πέτρας ἀναβὰς ὁ Ἱερομόναχος Παΐσιος Κλεόβουλος (α) ὡμίλησε λόγον

(α) Ὀκτωνεὺς ἦν ὁ ἀοίδιμος Κλεόβουλος (χωρίον τῆς Καρυστίας εἶναι αἱ Ὀκτωνέαι), ἐν Κυδωνίαις σπουδάσας, διδάσκαλος ἐν Χαλκίδι καὶ Θήβαις χρηματίσας. Περὶ δὲ τῆς σπουδῆς του λέγεται τὸ ἑξῆς· εἰκοσαέτης ὢν ὁ Παΐσιος ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τῆς ἐπικαλουμένης Καταράκτη, παρὰ τὰς Ὀκτωνέας ἢ Ὀκτωνιάν· ἐξησκεῖτο δὲ ἐν ταῖς θείαις λειτουργίαις καὶ ἱεραῖς ἀκολουθίαις καθ' ἑκάστην, ἔθος τοῦτο τοῖς πρωτοπείροις. Ἓν μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν διέταξεν αὐτὸν ὁ Ἡγούμενος μετὰ τὴν λειτουργίαν νὰ μεταβῇ εἴς τι ἔργον τῆς Μονῆς· ὁ δὲ ἠπείθησε τῇ ἡγουμενικῇ διατάξει, καὶ ξιφίδιον ἐκ τοῦ κολεοῦ εἵλκυσε καὶ ἔμπηξεν αὐτὸ τῷ Ἡγουμένῳ, ὃν μικρὸν ἔπληξεν· εἶτα ἐλειτούργησεν, ἐξελθὼν δὲ τῆς θείας λειτουργίας ἐνενόησε τὸ ἀνοσιούργημα αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο αὐτό. Ὁ δὲ Ἡγούμενος ἔπεμψε παραχρῆμα ἄνθρωπον εἰς τὴν Κύμην, ἵνα ἐκεῖθεν ἔλθῃ ἄνθρωπος τῆς ἐξουσίας (Τοῦρκος) καὶ συλλάβῃ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ Παΐσιος εἰδὼς τοῦτο, λαβὼν πιστόλιον μεθ' ἑαυτοῦ καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔχων, εἰμὴ πήραν, ἀνεχώρησε κατεσπευσμένος ἀπὸ τῆς Μονῆς του καὶ μετέβη ἔν τινι λιμενιδίῳ ὄπισθεν τοῦ χωρίου Ἀχλαδερῆς, ἐπικαλουμένου Καλάφρου· ἐκεῖ δὲ κατὰ καλὴν τύχην εὗρεν ἀκάτιον ψαριανὸν ἐμπορευόμενον ἐν ταῖς ἀκταῖς λαθραίως ὑπὸ τῶν Τούρκων ἔλαιον καὶ τὰ τοιαῦτα, Κοντογιάννης ὁ τοῦ ἀκατίου πλοίαρχος ἐκαλεῖτο, ὅστις παρέλαβε καὶ τὸν Παΐσιον ἐν αὐτῷ καὶ τὸν μετέφερεν εἰς Ψαρά. Ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὰς Κυδωνίας ζητῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐφημερίαν νὰ τύχῃ· ἐνῷ ἐξήρχετο ἀπὸ τοῦ ἐφολκίου ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, τυχαίως εὑρέθη ἐκεῖ ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ ὁ ἀείμνηστος Γρηγόριος ὁ Σαράφης, καθηγητὴς τῆς ἐν Κυδωνίαις ἀκμαζούσης καὶ ἀνθούσης τότε σχολῆς, ὅστις ἰδὼν τοῦτον ἐξερχόμενον ἠρώτησεν· πόθεν εἶ; ἀπὸ τὴν Εὔριπον· καὶ

ἐνθαρρυντικὸν πρὸς τὸν στρατὸν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἀποστολικοῦ λογίου. « Ἀνδρίζεσθε καὶ κραταιοῦσθε » (α) « Ἡμεῖς

τί εἶ; παπᾶς· καὶ τὶ ζητεῖς ὧδε; νὰ ἔμβω ἐφημέριος εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν ἐδῶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν· ἔρχεσαι νὰ μάθῃς γράμματα; ἐγὼ τὰ γράμματα τὰ ἠξεύρω, Σοὶ εἶπον, ὅτι εἶμαι παπᾶς· καὶ τί τοῦτο, ὅπερ φέρεις; πιστόλιον· καὶ τὶ τὸ θέλεις; χρειάζεται διὰ μίαν κακὴν ὥραν· καὶ πήραν ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρά του ἔχων ἐν αὐτῇ πάντα τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ, καὶ στραφεὶς εἶπε τῷ διδασκάλῳ, διὰ τί μὲ ἐξετάζεις; ἔχεις καμμίαν ἐκκλησίαν νὰ μὲ πάρῃς; αὔριον ἀπεκρίθη ὁ διδάσκαλος. Ἀποχωρισθέντες δ' οὖν ἐκεῖθεν ὁ εἷς τοῦ ἑτέρου· ὁ μὲν μετέβη εἰς τὸ σχολεῖον, ὁ δὲ ἐζήτει κατάλυμα. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν ἐρωταποκρίσεων τοῦ Παΐσίου καὶ τῆς ἑτοιμότητος τοῦ λόγου ἔμεινεν ἔκπληκτος, ὅστις καὶ πάσας τὰς τε ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις αὐτοῦ ἀπήγγειλε τὴν ἑσπέραν τοῖς συνδιδασκάλοις καὶ ὅτι εὗρεν αὐτὸν κατὰ πολλὰ ἑτοιμολόγον· εἶπε προσέτι, ἐὰν τὸν εὕρωσι τὴν αὔριον νὰ τὸν προτρέψωσι νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπερ καὶ ἐγένετο τὴν ἐπιοῦσαν· ζητήσαντες εὗρον τὸν Παΐσιον καὶ ἤγαγον εἰς τὸ σχολεῖον, ἐν ᾧ ἔμεινε καὶ ἐσπούδασε. Τοιαύτην ἔχει τὴν ἀρχὴν ἡ παιδεία τοῦ Παΐσίου, τοῦ ἐπικληθέντος Κλεοβούλου ἐν τῇ Σχολῇ. Διδάσκαλος δὲ ὢν ἐν Θήβαις, ὡς προείπομεν, ἐκεῖ κλονησθεὶς ἀπὸ τοῦ ἤχου τῆς βροντῆς, ἔχων τὸν λόγον δράξας καὶ τὴν σπάθην, ἔδραμε ξιφήρης εἰς τὸ πεδίον τοῦ Βατῶντος ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, ἐνθαρρύνων διὰ τοῦ λόγου τοὺς μετ' ὀλίγον ν' ἀγωνισθῶσι συναγωνιζόμενος αὐτοῖς. Ἀπέθανε δ' ἐν τοῖς Πολιτικοῖς ἐπὶ ψάθης κατὰ τὸ 1822, γραμματεὺς ὢν τῆς Ἐφορίας, Χαλκίδος καὶ Ξηροχωρίου. Τοιαῦτα τὰ τοῦ Κλεοβούλου.

(α) Α'. Κορινθ. ιϛ' 13.

» (οἱ Ἕλληνες) δὲν ἔχομεν ἀνάγκην μήτε ἀπὸ μα-
» νέστραν, μήτε ἀπὸ ἄλλα φαγητά, μήτε ἀπὸ σρώμα-
» τα, μήτε ἀπὸ συνδόνας, μήτε ἀπὸ μαξιλάρας, τὰς
» ὁποίας μεταχειρίζονται οἱ Ὀθωμανοί. Ἡμεῖς τρώ-
» γομεν ψωμὶ καὶ κρομμύδι καὶ κοιμώμεθα ἐπάνω
» εἰς τὰς πέτρας ἢ κλαδιά » κ.λ. ἐμψυχωθέντες δὲ οἱ Ἕλληνες ᾤδευσαν καὶ πάλιν μέχρι τῆς Βρωμούσης. Τούτους δὲ ἰδόντες οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς των ἐξῆλθον πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, ὁρμήσαντες ὡς λύκοι μαινόμενοι, διεσκόρπισαν ἀστραπηδὸν τῇδε κἀκεῖσε καὶ ἀλώνισαν αὖθις ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Βατῶντος, ἐπῆραν δὲ τριάκοντα ἑπτὰ κεφαλὰς Ἑλληνικάς, καὶ ἂν τὸ πρὸς ἀποκλεισμὸν νεωστὶ ἀφιχθεν πλοῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κριεζῆ (α) δὲν προὐλάμβανε νὰ ὠθήσῃ μικρὸν τοὺς Τούρκους διὰ τῶν κανονίων του παρὰ τὴν Μάνικαν (β), πολλοὺς ἔτι Ἕλληνας ἤθελον θυσιάσει. Τοιαύτην ἔκβασιν ἔλαβε καὶ ὁ δεύτερος ὑπὸ τοῦ Βερούσῃ διευθυνόμενος πόλεμος κατὰ τὸν Βαντῶντα· διὸ δυσαρεστηθέντες οἱ Εὐβοεῖς ἐγκατέλειψαν αὐτὸν καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν Ἄϊον, ἐν ᾧ καὶ ἐστρατοπέδευσαν πρὸς καιρόν, ὁπλαρχηγὸν ἔχοντες τὸν Ν. Τομαρᾶν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας

(α) Ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ Ε. Κουτμάνης, προσεκλήθη ὑπὸ τῶν ἰθυνόντων τὸν τῆς Εὐβοίας πόλεμον ὁ Α. Κριεζῆς εἰς θαλάσσιον τῆς Χαλκίδος ἀποκλεισμὸν ἐπὶ μισθῷ, ὅστις καὶ ἔλαβεν ἑβδομήκοντα χιλιάδας γροσίων. ἐλθὼν δὲ ἀπὸ τῶν Πολιτικῶν ἀνεδέξατο αὐτόν, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου παρὰ τὰ Βρυσάκια ἠγκυροβολημένος διέμενε.

(β) Μάνικα ἐστὶ ξηρὰ ἐκτεινομένη ἐντὸς τῆς θαλάσσης, οὕτως ὀνομαζομένη ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς· κεῖται δὲ ὑποκάτω τῆς δημοσίας ὁδοῦ τοῦ Βατῶντος.

ταύτης, ἐνθαρρυθέντες ἐκ τῆς ὀπισθοδρομήσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς ἀπομακρύνσεώς των, ἐξήρχοντο συχνὰ εἰς τὰ πλησίον τῆς Χαλκίδος χωρία καὶ ἐνέδρευον, καὶ εἴ τι ἐτύγχανον ἐν τῇ ἐνέδρᾳ αὐτῶν τὸ ἐλάμβανον, ὡς πρόβατα, βόας καὶ τὰ ὅμοια· σὺν τούτοις δὲ ἔκαιον, ἔθυον, ἔσφαζον, ἐλεηλάτουν καὶ ἐλαφυραγώγουν ὅ,τι ἠδύναντο, ἀνθρώπους ἐξηνδραπόδιζον καὶ ἄλλα θηριώδη καὶ ἀνήκουστα κακὰ ἔπραττον. Τοῦρκοι οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν, εἰμὴ θηρία, τίγρεις καὶ παρδάλεις, μορφὴν μόνον ἔχουσιν ἀνθρωπίνην. Ἐξήρχοντο δὲ καὶ μέχρι τῆς Στενῆς (πρωτεύουσα νῦν τοῦ δήμου τῶν Ληλαντίων ἐστιν), ἐξετείνοντο καὶ μέχρι τῆς Βαθύας· μίαν φορὰν δὲ διὰ τῆς ἄνω ὁδοῦ ἕως εἰς τὸ Νεοχῶρι καὶ Βρύσιν ἔφθασαν, οἵτινες καὶ ἀψιμαχίαν ἐποίησαν εἰς τὰ δένδρα μετὰ τῶν ἡμετέρων· ἀλλ' οἱ μὲν ἡμέτεροι ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους, οἱ δὲ Τοῦρκοι δὲν ἐπλησίασαν ἐκεῖ, ἀλλ' ἐτράφησαν διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ εἰς Χαλκίδα, διότι οἱ ἡμέτεροι διέτριβον εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν (χωρίον) καὶ ἄλλα χωρία.

Ὁ δὲ Κύριος Σ. Τρικούπης ἐν τῷ Αῳ τόμῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ σελ. 219η, στίχῳ 27ῳ καὶ ἐφεξῆς περιγράφει πόλεμον γενόμενον τὸν Ἰούνιον κατὰ τὴν παράλιον θέσιν Μάνικα, ἀπέχουσαν τοῦ φρουρίου ὥραν μίαν. Οἱ Τοῦρκοι, λέγει, ἐξελθόντες τῆς Χαλκίδος ὥδευον κατὰ τῶν Βρυσακίων, σύροντες καὶ κανόνια μεθ' ἑαυτῶν· ἀλλ' ἀπροσδοκήτως Ἕλληνές τε καὶ Τοῦρκοι συνηντήθησαν κατὰ τὴν προρρηθεῖσαν θέσιν, Μάνικα, καὶ ἐπολέμησαν ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας. Ἂς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ Κύριος Σ. Τρικούπης νὰ τῷ εἴπωμεν, ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος οὐκ

ἔχει μαρτυρίας αὐθεντικάς, ἂν καὶ ἀπέβη ἐπωφελὴς διὰ τοὺς Ἕλληνας· διότι ἀριθμεῖ ἑκατὸν φονευμένους καὶ πληγωμένους Τούρκους, πρὸς ἕνδεκα Ἕλληνας φονευμένους καὶ δέκα πέντε πληγωμένους. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἔχει μαρτυρίας αὐθεντικάς, δυσπιστοῦμεν αὐτῷ· ἠρευνήσαμεν, πλὴν οὐχ εὕρομεν τοιαύτας· προσέτι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὁπλαρχηγοῦ οὐκ ἀναφέρεται, ὅστις ὡδήγησε τὸν στρατὸν εἰς τοιοῦτον ἐπιτυχῆ πόλεμον. Ἐκ τούτων οὖν πειθόμενοι λέγομεν, ὅτι οὐκ ἐγένετο ὁ ἐπωφελὴς πόλεμος ἐν Μάνικᾳ, ἀλλ' ὁ ἐπιβλαβὴς καὶ ζημιώδης ὑπὸ τοῦ Βερούσῃ· τοῦτον μαρτυροῦσι καὶ ἐπιβεβαιοῦσιν ἔτι πολλοὶ καὶ νῦν.

ΚΕΦ. Δ'.

Δι' ὀλίγων λέξεων ἴδωμεν τὸν ἄνδρα Ἀγγελῆν ποταπὸς ἦν τὴν πατρίδα, καὶ τί. Ὁ ἔνδοξος τῆς Εὐβοίας ἀετὸς, κατὰ τὸν Α. Κριεζῆν, πατρίδα μὲν ἔχε τὴν Εὔβοιαν, πόλιν δὲ τὴν κατ' ἀντικρὺ τοῦ Ὀπουντίου κόλπου Λίμνην· ἐκαλεῖτο Ἀγγελῆς Ν. Γωβιὸς ἢ Γωβγίνας. Οὗτος δὲ ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ κατετρέχθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του (κομμάτων) πρὸ τῆς ἐπαναστάσεώς μας κατὰ τὸ 1817 ἢ 1818 καὶ τοσοῦτον, ὥστε μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομένῃ καὶ ὑποφέρῃ τὴν καταδρομὴν τῶν συμπολιτῶν του κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Ἰωαννίνοις Ἀλῆ Πασᾶ, παρ' οὗ ἐζήτησε τὴν προστασίαν του· ὁ δὲ Ἀλῆ Πασᾶς οὐ μόνον τὴν προστασίαν ἔδωκεν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν παρευθὺς διώρισεν, ἤτοι ἁρματωλὸν, ὡς εἶχε τὸν Ὀδυσσέα καὶ ἄλλους. Ἀφοῦ δὲ διωρίσθη ἁρματωλὸς, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἁρματωλούς τινας, ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Λίμνην πρὸς ἐκδίκησιν τῶν κατατρεξάν-

των αὐτὸν συμπολιτῶν του, ἀλλ' οἱ φίλοι του δὲν ἐπέτρεψαν αὐτῷ τοῦτο, ὅ ἐστι νὰ βλάψῃ τὴν πόλιν του· ἦρεν ἐξ αὐτῆς τὴν οἰκογένειάν του μόνον, ἣν μετήνεγκεν εἰς τὸ Ξηροχώριον καὶ ἀφῆκεν ἐκεῖ· ἐπειδὴ τοῦτο ὑπεξούσιον ἦτο τῷ Ἀλῇ Πασᾷ πλέον καὶ οὐ τῷ Πασᾷ τῆς Χαλκίδος. Διοικητὴς τούτου τὸ πρῶτον εἶχε διωρισθῆ ὁ Ἀλβανὸς Νταλίπης· μετὰ τοῦτον δὲ δύο Ἀλβανοὶ Μπέηδες, ὁ εἷς τούτων ἦτον ὀλίγον χωλὸς τὸν πόδα, ἔχοντες καὶ ἕνα Μπελούμπασην Ζέκιον τοὔνομα, ὅστις περιήρχετο μετὰ πολλῶν Τουρκαλβανῶν ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ξηροχωρίου ὡς καὶ τὴν τῆς Χαλκίδος ἔτι, ἤτοι ἕως εἰς τὸν Ἄϊον (δερβένι)· οὐδεὶς τῶν Χαλκιδέων Τούρκων ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ καὶ μεταβῇ εἰς τὰ ἐν τῇ τοῦ Ξηροχωρίου ἐπαρχίᾳ κτήματά του. Τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον περιορισμὸν ἔκαμον τοῖς Χαλκιδεῦσιν οἱ Ἀλβανοὶ ἀφ' ἑνός, καὶ οἱ Καρύστιοι ἀφ' ἑτέρου, ὥστε οἱ Χαλκιδεῖς ἔμενον περιωρισμένοι εἰς τὰ πέριξ μόνον τῆς Χαλκίδος. Ὁ δὲ Πασᾶς τῆς Χαλκίδος οὐκ εἰσηκούετο ὅλως καὶ οὐκ ἴσχυεν, οὐδὲ ἐσήμαινέ τι ἐνώπιον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, Ἀλβανῶν, καθὼς καὶ ἐνώπιον τῶν Καρυστίων, Ὀμέρμπεη, ὅστις εἶχε στήριγμα μέγα τὸν Τοπάλην. Ἀπὸ τοῦ ἀοιδίμου Ἀγγελῆ ὡρμήθην νὰ εἴπω τὰ τοιαῦτα ὧδε.

Οἱ Εὐβοεῖς ἀπελπισθέντες ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα τοῦ Βερούση ἐζήτουν ὁπλαρχηγὸν ἄξιον καὶ ἔμπειρον, ἵνα τοὺς ἀπείρους ἐμπείρους ἀποκαταστήσῃ· τοιοῦτον δὲ ὠνομάτιζον τὸν ἀπο τῆς Εὐβοϊκῆς Λίμνης Ἀγγελῆν τὸν Γωβιὸν, οὗ ἡ φήμη εἶχε διαχυθῆ πρὸς πάντας τοὺς Εὐβοεῖς διὰ τῆς εἰς τὸ ἐν Γραβιᾷ ξενοδοχεῖον

ἀριστεύσεώς του μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως (α). Ὁ Ἀλέξανδρος Κριεζῆς ἀκούσας τὴν γενναιότητά του καὶ ἀρίστευσιν ἐπῄνει τὸν ἄνδρα, καὶ ἀετὸν τῆς Εὐβοίας ἐκάλει· συμβουλίου δὲ γενομένου, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Α. Κριεζῆ, ἀπεφασίσθη νὰ προσκληθῇ ὁ Ἀγγελῆς ὡς ὁπλαρχηγὸς τῶν Εὐβοϊκῶν ὅπλων καὶ τῆς αὐτοῦ Πατρίδος, ὅστις καὶ προσεκλήθη, ἦλθε, καὶ ἀνεδέχθη τὴν ὁπλαρχηγίαν αὐτῆς. Εὗρε δὲ καὶ ἐφάμιλλον συναγωνιστὴν τον Κῶτσαν, τὸν πρὸ μικροῦ αὐτομολήσαντα ἀπὸ τῆς Χαλκίδος πρὸς τοὺς Ἕλληνας· (σφαγεὺς ἦτον ὁ Κῶτσας προβάτων ἐν Χαλκίδι καὶ κρεοπώλης, Θηβαῖος, συμπολίτης τοῦ Ἐπαμινώνδου, τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Πελοπίδου)· οἱ δύο οὗτοι ὁπλαρχηγοὶ ἑνὶ σώματι καὶ μιᾷ ψυχῇ πιστῶς καὶ ἀδελφικῶς ὑπηρέτουν τὴν Πατρίδα μέχρι τῆς τελευτῆς των, σφαγεῖς ἀληθῶς ἐγένοντο Τούρκων.

Ἀλλ' ὁ Ἀγγελῆς, πρὶν φθάσῃ καὶ λάβῃ τὴν ὁπλαρχηγίαν, διῆλθε τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς πόλεώς του Λίμνης, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Α. Μπαλαλᾶν. Οἱ συμπολῖταί του ὑπεδέχθησαν αὐτὸν λαμπρῶς καὶ ὡς σωτῆρα τῆς Πατρίδος των Εὐβοίας ἐθεώρησαν καὶ ἐτίμησαν· οἱ δὲ δημογέροντες τὸν ἐσυμβούλευσαν νὰ λάβῃ μέτρα δραστήρια περὶ τῶν Εὐβοέων, διότι εἶναι ἱκανοί· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς « τοὺς γνωρίζω καλὰ, καὶ

(α) ὁ Ἀγγελῆς εἶναι εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν ἐθελοντῶν, οἵτινες εἰσῆλθον καὶ ἐκλείσθησαν μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸ ἐν Γραβιᾷ ξενοδοχεῖον, παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν τῆς Δωρίδος, καὶ ἐπολέμησαν ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας. πάντες οἱ Ἕλληνες ἦταν ὡσεὶ ἑκατὸν ἑπτὰ καὶ ἀντεπαρατάχθησαν κατὰ δέκα ὀκτὼ χιλιάδων Τούρκων.

τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Χαλκίδος »
προσέτι δὲ εἶπεν «διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ καὶ τῆς
» συνδρομῆς ὑμῶν θέλω τοὺς καταστρέψει· ἂν μὲ ἀ-
» φήσητε νὰ διοικήσω τὸν στρατὸν καὶ διοργανίσω αὐ
» τὸν καθὼς ἐγὼ θελω, καὶ ἂν μοὶ παρέξητε ἄφθονα
» τὰ μέσα τοῦ πολέμου, ἤτοι τροφὰς, πολεμοφόδια
» καὶ ἄλλα, ἔχει καλῶς· ἄλλως δὲ ἀναχωρῶ, ἦλθον
» μὲ πῦρ καὶ μὲ πέλεκυν». Ἀμέσως δὲ τὴν ἐπιοῦσαν
ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς εἰς τὸ στρατόπεδον, ὅπερ εἶχε
συγκεντρωθῆ ἐκ νέου ἀπὸ τοῦ Ἀΐου εἰς τὰ Βρυσάκια·
μαθόντες δὲ οἱ ὁπλαρχηγοὶ τὸν ἐρχομόν του ἐξέλεξαν
ὡς ἐπίτροπον τὸν Χατζῆ Σωτήριον, τὸν συμπολίτην
του, ὅστις μετέβη εἰς τὸ Μαντοῦδι εἰς προϋπάντησιν
αὐτοῦ, μεθ' οὗ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Βρυσάκια· φθάσας δὲ ὁ Ἀγγελῆς ἐν αὐτοῖς εὗρεν εἰς κακίστην κατάστασιν τὰ πράγματα. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν τῆς ἀφίξεώς του ἡμέραν εἰς τὰ Βρυσάκια ἐξῆλθον οἱ Τοῦρκοι, ὅστις συνῆψε μάχην εἰς τὰ Ψαχνὰ καὶ μὲ πρῶτον τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν καὶ μὲ βλάβην των· πολλὰς ὅθεν ἡμέρας ἔκαμον νὰ ἐξέλθωσι κατὰ τῶν Βρυσακίων, πλὴν ἐξῆλθον πρὸς καταδίωξιν τοῦ Μηνᾶ, ὅστις εἶχε καταλάβει τὸν Ἀνηφορίτην, καὶ πολεμήσαντες μετ' αὐτοῦ ἐτράπησαν πάλιν εἰς φυγὴν, ὅπου ἐφονεύθη ὁ Καρύστιος Ὀσμὰν Χαντζαράκης, καὶ ἄλλοι. Μετὰ τὸν τοῦ Ἀγγελῆ καὶ Μηνᾶ πόλεμον, οἱ Τοῦρκοι ἐσκέπτοντο καὶ ἐσυλλογίζοντο περισσότερον καὶ ἀνέμενον βοήθειαν ἔξωθεν, ἥτις μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Θήβας τοιαύτη ὑπὸ τὸν Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα. Ἀλλὰ, πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς εἰς τὴν Χαλκίδα, ὁ Ἀγγελῆς μετέβη εἰς τὴν Καρυστίαν, ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ

ἐφθήσεται. Ὁ Κῶτσας μαθὼν τὴν εἰς Χαλκίδα ἄφιξιν τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ ἀμέσως εἰδοποίησε τὸν Ἀγγελῆν δι' ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου, ὁ ὁποῖος λαβὼν τὴν εἴδησιν ἔσπευσε ταχέως εἰς τὰ Βρυσάκια. Τὴν δ' ἐπομένην ἡμέραν ἐξῆλθον οἱ Τοῦρκοι ἐμψυχωμένοι εἰς τὴν Καστέλλαν, ἐν ᾗ συνῆψαν μάχην, πλὴν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν Χαλκίδα κακῶς ἔχοντες.

Τὴν δὲ αὔριον, πρώτη δεκαπενθημερία τοῦ Ἰουλίου ἦν, ἐξῆλθε πανστρατιᾷ ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς, ἔχων ἐπέκεινα τῶν πέντε χιλιάδων, πλὴν τῶν Χαλκιδέων Τούρκων, ὁδεύων κατὰ τῶν ἐν Βρυσακίοις χωριατῶν καὶ κλεφτῶν· ἐπειδὴ οἱ Χαλκιδεῖς οὕτως εἶπον τῷ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾷ, ὅτι χωριᾶται καὶ κλέφται εἶναι, πᾶμε νὰ τοὺς διώξωμεν ἀπ' ἐκεῖ, σύρων καὶ κανόνια. Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀγγελῆ διοικούμενος στρατὸς οὐκ ἦν πλέον τῶν τετρακοσίων· εἰς μὲν τὸν Κῶτσαν καὶ Α. Μπαλαλᾶν εἶπεν ὁ Ἀγγελῆς μόνον καὶ μυστικῶς, » εἶναι ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς, ἀδελφοὶ, ἀλλὰ σήμε-
» μερον θέλομεν δοξάσει βεβαίως καὶ τιμήσει τὰ ὅπλα
» τῶν Εὐβοέων»· εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἔλεγεν, «εἶναι
» οἱ Χαλκιδεῖς Τοῦρκοι καὶ μὴ φοβῆσθε, ὅσοι καὶ ἂν
» ἦναι, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ εὔκολα θέλομεν τοὺς
» χαλάσει καὶ τοὺς καταστρέψει, διότι εἶναι χωρὶς
» διοίκησιν». Ἀμέσως δὲ διωργάνισε τοὺς στρατιώτας του, καὶ τὰς θέσεις διέταξεν ἑνὸς ἑκάστου, τὸν μὲν Κῶτσαν διώρισε τὸ ἀνατολικὸν μέρος νὰ καταλάβῃ μὲ τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του στρατιώτας, τὸν δὲ Α. Μπαλαλᾶν τὸ νότιον μὲ τοὺς ἰδικούς του, καὶ ἀκολούθως τοὺς ἄλλους κατὰ σειράν· αὐτὸς δὲ ξιφήρης περιήρχετο ἐμψυχώνων πάντας τοὺς παρατεταγμένους

εἰς μάχην· προσεκάλεσε δὲ καὶ τὸν Θεόδωρον Μπούφην ἀπὸ τοῦ πλοίου τοῦ Α. Κριεζῆ, ὅστις ἔφερε καὶ τέσσαρα κανόνια, τὰ ὁποῖα διεύθυνεν εὐστόχως κατὰ τῶν Τούρκων. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Κριεζῆς ἡτοίμασε τὸ πλοῖον αὐτοῦ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα, καὶ προσεδόκουν τὸν πλησιάζοντα ἐχθρόν.

Ὁ μὲν οὖν ἐχθρὸς πλησιάσας ἔστησε τὰ κανόνιά του καὶ ἤρξατο τὸ πῦρ· ὁ δὲ ἀτρόμητος Ἀγγελῆς ἀφήσας αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ ὅσον ἔδει, ἀφοῦ ἐπλησίασεν, ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς μάχης, καὶ ἑκατέρωθεν ζωηρῶς καὶ πεισματωδῶς ἐπέμπετο τὸ πῦρ. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες μεγαθύμως ἐνεκαρτέρουν, οἱ δὲ Τοῦρκοι τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἔκαμαν ἐφορμήσεις κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐματαίωσαν αὐτάς, καὶ μὲ βλάβην σημαντικήν. Ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς βλέπων τὴν φθορὰν, καὶ ὅτι οὐδὲν κατορθοῖ διὰ τῆς ἐπιμονῆς του, ὠπισθοπόρησε κατησχυμένος εἰς τὴν Χαλκίδα. Οἱ δὲ χωριᾶται καὶ οἱ κλέφταὶ σύραντες τὰ ξίφη των, ἐπήδησαν ἔξω τῶν ὀχυρωμάτων ξιφήρεις, καὶ κατεδιώκον τὸν ἐχθρὸν οἱ ἀρειμανεῖς, σφάζοντες καὶ θύοντες. Ἀλλὰ καὶ ὁ Α. Κριεζῆς διὰ τοῦ ἀπὸ τοῦ πλοίου κανονοβολισμοῦ τὸν πόλεμον τοῦτον ὠφέλησε τὰ μάλιστα· ἑπτὰ ὥρας διήρκεσεν ὁ πόλεμος οὗτος, ἑβδομήκοντα εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ λόφου καὶ εἰς τὴν πεδιάδα ἐκράτησαν νεκροὺς, καὶ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἐπλήγωσαν. Οἱ Τοῦρκοι φεύγοντες εἰς τὴν Χαλκίδα κακῶς ἔπεσον εἰς τὰ ἑλώδη ὕδατα τοῦ κωλοβρέκτου, πρὸς βορρᾶν τῶν δύο Βουνῶν, καὶ διεβαπτίσθησαν πολλοί. Αἴσιος μὲν τοῖς Ἕλλησιν, ἀπαίσιος δὲ τοῖς Βαρβάροις ἐγένετο ὁ πόλεμος οὗτος· τοὺς δὲ δειλοὺς καὶ ἀπειροπολέμους Βλάχους

(α) ἀνέδειξεν ἡ γενναιότης καὶ ἡ ἀξιότης τοῦ ἐμπειρου ἀρχηγοῦ Ἀγγελῆ καὶ τοῦ συναγωνιστοῦ αὐτοῦ Κώτσα τολμηροὺς καὶ ἐμπειροπολέμους. Οἱ Τοῦρκοι ἐνόμισαν, ὅτι ὁ Βερούσης ἔτι εἶναι ἀρχηγὸς, ἀλλ' ἠπατήθησαν, καὶ πολλά. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ πολέμῳ ηὐδοκίμησε τὸ πρῶτον ὁ Νικόλαος Κριεζώτης (β).

Ὁ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς φθάσας εἰς τὴν Χαλκίδα ἐδήλωσε τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ εἰς τὸν Καρύστιον Ὀμέρμπεην, ὄντα ἐστραποδευμένον ἐν τῷ Ὠρίῳ, ὅστις λαβὼν τὴν δήλωσιν ἀμέσως τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἀνεχώρησεν εἰς Χαλκίδα μετὰ τῶν τριακοσίων Καρυστίων του πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ, καὶ τὸ γεῦμα τῆς ἐπιούσης κατέλυσεν εἰς τὴν Βρωμοῦσαν. Ἐκεῖ εὑρόντες οἱ Καρύστιοι στρατιῶται τοὺς τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ ἠρώτων αὐτοὺς περὶ τῶν ἐν Βρυσακίοις χωριατῶν καὶ κλεφτῶν· οἱ δὲ ἀπεκρίνοντο αὐτοῖς ὡς ἐφεξῆς « προχθὲς πήγαμε καὶ πολεμήσαμε, ἐχάσαμεν ἑβδομῆντα καὶ ἑκατὸν σαράντα μᾶς ἐπλήγωσαν ». Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς Βρωμούσης ὁ Ὀμέρμπεης καὶ ἐμβὰς εἰς τὴν Χαλκίδα διέμεινε

(α) Οἱ δειλοὶ Βλάχοι καὶ ἀπειροπόλεμοι ἰδόντες τοὺς Τούρκους τόσον πλησίον των κατελήφθησαν φόβῳ μεγάλῳ, καὶ εἷς ἐσυγχώρει τὸν ἕτερον, λέγων « σχώρα μ' ἀδελφάκι μ' καὶ Θιὸς χωρέ σ', » καὶ ἄλλα τοιαῦτα. . . . .

(β) Ὁ Ν. Κριεζώτης εὑρίσκετο κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Σούτα· προσεκάλεσαν δὲ τοῦτον ὁ Ἀγγελῆς καὶ ὁ Κῶτσας καὶ τῷ παρετήρησαν « νὰ εἴπῃς εἰς τὸ παλληκάρι, ὅπου ἔχει τὰ ποιμανικὰ ἐνδύματα, νὰ προσέχῃ καὶ μὴ τόσον ἐκτίθεται ». Ἀπὸ τοῦ πολέμου τούτου οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἤρχισαν νὰ ὑπολήπτωνται τὸν Κριεζώτην, καὶ ἐλπίζωσιν ἀνώτερα νὰ ἴδωσιν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀληθῶς· πλὴν οὐκ ἔζησαν.

τρεῖς ἡμέρας συσκεπτόμενος μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ· μετὰ δὲ τὴν σύσκεψιν ἀναστάντες, ὅτε Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς καὶ ὁ Ὀμέρμπεης ἵππευσαν καὶ περιήρχοντο ἀπο οἰκίας εἰς οἰκίαν μετὰ θυροκρούστου· καὶ ὁ μὲν ἔκρουε τὴν θύραν, οἱ δὲ ἔσωθεν ἀπεκρίνοντο « κίμ ντίρ »· ὁ δὲ ἔξωθεν « ἀμὲτ Μωαμὲτ, αὔριον νὰ ἦσθε ἕτοιμοι, θὰ πᾶμε εἰς τὰ Βρυσάκια κατὰ τῶν κλεφτῶν ». Ἐξῆλθον καὶ πάλιν πανστρατιᾷ, πλὴν οἱ ἡμέτεροι μὴ ἔχοντες πολεμοφόδια ἐγκατέλιπον τὰ Βρυσάκια, καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν Ἄϊον· οἱ Τοῦρκοι ἐπυρπόλησαν τὰς καλύβας τῶν ἡμετέρων καὶ ἐπανῆλθον τὴν ἑσπέραν εἰς τὴν Χαλκίδα. Οἱ μὲν Χαλκιδεῖς καὶ πάλιν παρεκάλουν τὸν Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ νὰ ὑπάγωσι καὶ εἰς τὸν Ἄϊον πρὸς καταδίωξιν ὅλως καὶ ἐκεῖθεν· ὁ δὲ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶς ὀργισθεὶς εἶπε, « Σεῖς μὲ λέγατε, ὅτι εἶναι μερικοὶ χωριᾶτες καὶ » κλέφτες, ἐγὼ ἐπέρασα ὅλην τὴν Ῥούμελη μὲ πόλε- » μον, μὰ τέτοιο τουφέκι δὲν ἴδα πουθενὰ, ἔχασα τὸ » καλλίτερό μου στράτευμα εἰς τὰ Βρυσάκια καὶ δὲν » ἠμπόρεσα νὰ τοὺς χαλάσω· πῶς θὰ ἠμπορέσω νὰ » τοὺς βγάλλω ἀπὸ τὸ δερβένι ; αὐτοὶ εἶναι ὅλο » κλέφτικο τουφέκι διαλεμένο καὶ ὄχι χωριᾶτες κα- » θὼς μὲ λέτε σεῖς· καθήσατε, φυλάξετε τὸ κάστρο » καὶ μὴ βγαίνετε ἔξω, ἕως νὰ σᾶς ἔλθῃ ἄλλο ἰμν- » τάτι ». ταῦτα δὲ εἰπὼν, ἀναστὰς ἀφ' ἑσπέρας, ἀνεχώρησεν εἰς Ἀθήνας· τὴν γέφυραν τοῦ πορθμοῦ διελθὼν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς Βρύσεως εὗρε τὸν Ἀλάμπεην (φύλαξ τοῦ Καραμπαμπᾶ), ὅστις ἐφίλησε τὴν δεξιάν του· ἐκεῖ οἱ Χαλκιδεῖς Τοῦρκοι ἰδόντες δύο χριστιανοὺς αἰχμαλώτους περὶ λύχνων ἀφᾶς τοὺς ἀπεκεφάλισαν. Μετὰ δὲ δύο ἡμέρας καὶ ὁ Καρύστιος Ὀμέρ-

μπεης τὴν τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ ὁδὸν ἠκολούθησεν, ὁ ἐστι μετέβη εἰς Ἀθήνας, διαμείνας ἐκεῖ μέχρι δέκα Αὐγούστου.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ἀναχώρησιν τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ καὶ τοῦ Καρυστίου Ὀμέρμπεη εἰς Ἀθήνας, οἱ ἡμέτεροι ἐπανῆλθον καὶ κατέλαβον τὰ Βρυσάκια. Ἀλλ' αἴφνης δυσάρεστός τις αἰτία προὐκάλεσε τὸν Ἀγγελῆν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Λίμνην καὶ τὸ Ξηροχώριον, προελθοῦσα ἀπὸ τοῦ Βερούτη, ὅστις ἐζήτει τὴν ὁπλαρχηγίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακτήσῃ αὐτὴν πλέον· διότι πάντες διὰ τὴν ἀνικανότητά του, ἐξ ἧς προέκυψεν ἡ ἐν τῇ Βρωμούσῃ καὶ τῷ Βατῶντι σημαντικὴ φθορὰ, ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπεστρέφοντο, καὶ ἔτι μᾶλλον, ὅτε ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ στόματός του « στὸ . . . . ὀρὲ σεῖς καὶ τὰ παιδιά σας », ἐνῷ ἐσφάζοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐν τῇ Βρωμούσῃ. Οὗτος δὲ πρὸς ἐκδίκησιν τῶν Εὐβοέων καὶ τοῦ ἀξίου ὁπλαρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας Ἀγγελῆ καὶ ἱκανοποίησιν ἑαυτοῦ ἐζήτει νὰ πυροπολήσῃ καὶ ἀποτεφρώσῃ τὴν πόλιν τοῦ Ἀγγελῆ Λίμνην· συλλέξας λοιπὸν κούρητάς τινας ὁμοίους του ὥδευε πρὸς τὸν σκοπόν του. Τοῦτο δὲ μαθὼν, τὸ φόβητρον τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ καὶ τῶν Χαλκιδέων Τούρκων, ὁ Ἀγγελῆς ἀφῆκεν ὡς ὁπλαρχηγὸν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸν συναγωνιστήν του Κῶτσαν, καὶ ἔσπευσε ταχέως εἰς σωτηρίαν τῆς αὐτοῦ πόλεως· εὑρὼν δὲ αὐτὸν ἐκεῖ, πατάξας καὶ συντρίψας τὴν κεφαλὴν τοῦ ζητοῦντος ν' ἀποτεφρώσῃ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, τὸν ἐδίωξε καὶ τὸν ἐξέβαλε τῆς Πατρίδος ὅλως.

Οἱ δὲ Τοῦρκοι μαθόντες τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀναχώρησιν τοῦ Ἀγγελῆ, ἔτι δὲ, ὅτι καὶ πανήγυρις τελεῖται ἐν τῷ χωρίῳ τῆς Στενῆς τὴν 15 Αὐγούστου,

ἐπέδραμον πρὸς ἐξανδραποδισμὸν τῶν Πανηγυριστῶν καὶ ἄλλων. Τὴν ἐπιδρομὴν δὲ τῶν Τούρκων μαθόντες ὁ Κῶτσας καὶ ὁ Χαντζῆ Σωτήριος καὶ λαβόντες τοὺς ἰδικοὺς των ἔσπευσαν εἰς ἐνέδραν αὐτῶν, καὶ ὡς θέσιν κατάλληλον τοῦ σκοποῦ των κατέλαβον τὰ Χαμόμυλα, ἐν τούτοις τοὺς ἀγάδας περιμένοντες· οἱ δὲ μὴ γνωρίζοντες εἰς τὴν ἐπιστροφήν των ἔπεσαν εἰς τὴν ἐνέδραν τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες τὴν μὲν ἐμπροσθοφυλακὴν ἀφῆκαν καὶ διῆλθεν ἀταρβῶς, προσέβαλον ὅμως τοὺς κατόπιν αὐτῆς καὶ ἔρριψαν χαμαὶ νεκροὺς τριάκοντα καὶ τὴν λείαν αὐτῶν ἐκυρίευσαν, οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν Τουρκαλβανοί, καὶ πολλοτάτους ἐπλήγωσαν· οἱ δὲ ἄλλοι διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε, καὶ κακῶς. Ὁ δὲ Ἰμάμπεης, υἱὸς τοῦ γέροντος Ῥεσίτμπεη, φεύγων ἔρριψε τὴν πολύτιμον γοῦνάν του ἵνα σωθῇ, ταύτην δὲ λαβόντες οἱ Ἕλληνες δῶρον τῷ Ἀλεξάνδρῳ Κριεζῇ προσήνεγκον, καὶ οὕτως οἱ Πανηγυρισταὶ τῆς Στενῆς λαμπρῶς ἐπανηγύρισαν τὴν Θεοτόκον. Ἐπανῆλθε δὲ καὶ ὁ Ἀγγελῆς ἀπὸ τοῦ Ξηροχωρίου, σκεπτόμενος καὶ σχεδιάζων μετὰ τοῦ συναγωνιστοῦ του Κώτσα, πῶς ν' ἀποκαταστήσωσι τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος, καθὼς καὶ τὸν τῆς Καρύστου, στενώτερον. Πρῶτον δὲ τῶν σχεδίων του ἐξετέλεσε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, διορίσας ὁπλαρχηγὸν τῆς Καρυστίας τὸν Νικόλαον Κριεζώτην, ὅστις ἀνεχώρησε παρευθὺς, ὡς πλατύτερον λαλήσομεν εἰς τὰ περὶ τῆς Καρυστίας, περὶ τοῦ διορισμοῦ τούτου ὡς ὁπλαρχηγοῦ εἰς Καρυστίαν. Ἀλλὰ καὶ ἕτερός τις ἐσωτερικὸς μέγιστος ἐχθρὸς ἤρχισε νὰ ἐγείρηται κατὰ τῶν Τούρκων τῆς Χαλκίδος, καὶ δεινῶς ν' ἀπειλῇ αὐτούς, ἡ πεῖνα· ταύτην δὲ ἀληθῶς πολὺ διε-

πολὺ διελογίζοντο οἱ Τοῦρκοι, καὶ ἐσκέπτοντο περὶ αὐτῆς.

Κατὰ δὲ τὸν Δεκέμβριον μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ὁ Καρύστου Νεόφυτος ἀναστὰς ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Ἐρετρίας παρέλαβέ τινας ὡς σωματοφύλακας, ἵνα μεταβῇ εἰς τὸ ἐν τοῖς Βρυσακίοις στρατόπεδον πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Ἀγγελῆ, καὶ συσκεφθῶσι περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Πατρίδος καὶ ταχείας ἀπελευθερώσεως αὐτῆς ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Εἶχεν ὅμως προαναγγείλει τὴν πρὸς τὸν Ἀγγελῆν ἐντάμωσιν του ὁ Δεσπότης, διὰ ταῦτα ὁ Ἀγγελῆς ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ κατὰ τὸν Βατῶντα μετ' ἀρκετῶν καὶ ἐκλεκτῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς Χαλκίδος ἢ ἐκ προδοσίας ἔμαθον, ὅτι ὁ Καρύστου θέλει διαβῇ διὰ τὰ Βρυσάκια, καὶ ἐξῆλθον νὰ ἐνεδρεύσωσιν αὐτὸν, ἢ ἁπλῶς ν' ἁσπάσωσί τι, εἰ τύχοι· εἶναι ὅμως ἀληθὲς, ὅτι προϋλαβε καὶ διῆλθεν αὐτούς. Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀγγελῆς κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Βατῶντος ὑπεδέχετο τὸν Δεσπότην, οἱ Τοῦρκοι κατόπιν αὐτῶν παρηκολούθουν· στραφεὶς λοιπὸν ὁ Ἀγγελῆς συνῆψε μάχην καὶ τρέψας αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἕως εἰς τὸν Κοπανᾶν κακῶς καὶ μὲ βλάβην των. Ὁ Δεσπότης τρεῖς ἡμέρας διαμείνας ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν Βρυσακίων ἐπανῆλθεν εἰς τὸν τῆς Ἐρετρίας λιμένα, ἐν ᾧ διέμεινε πέντε ἔτι ἡμέρας, ἑτοιμάζων τὴν δευτέραν κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατείαν αὐτοῦ.

Ὁ Ἀγγελῆς ἤλπιζε μεγαλείτερα παρ' αὐτῆς τῆς ἐκστρατείας, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς Ἠλιοῦ Μαυρομιχάλου τὸ πρῶτον, καὶ τοῦ Ὀδυσσέως

ὕστερον· ἀλλ' αἱ ἐλπίδες του ἀπέβησαν κεναὶ καὶ μάταιαι, διότι ὁ μὲν ἐφονεύθη δυστυχῶς ἐν τοῖς πρώτοις, ὁ δὲ ἀνεχώρησεν ἄπρακτος, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται. Ἐσκέπτετο δὲ ἤδη ἐκ νέου πῶς ν' ἀναγκάσῃ τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Καρύστου, ὡς καὶ τὸν τῆς Χαλκίδος· ἀνέφερε λοιπὸν τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς Ἀρειοπαγίτας, οἵτινες διέταξαν νὰ μεταβῇ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Κάρυστον. Λαβὼν οὖν τοιαύτας διαταγὰς παρὰ τῶν Ἀρειοπαγιτῶν ἔγραψεν εἰς Σκόπελον καὶ Σκίαθον νὰ ἔλθωσι τὰ Ὀλυμπιακὰ στρατεύματα, τὸν δὲ Παπᾶ Σκιαδᾶν ἔστειλεν ἀλλαχοῦ νὰ στρατολογήσῃ, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐσωτερικὸς τῆς Χαλκίδος ἐχθρὸς, ἡ πεῖνα, ηὔξανε. Διὸ ἀπεφάσισεν οὕτως, ἅμα ἀφιχθῶσι τὰ νέα στρατεύματα, πρῶτον νὰ διοργανώσῃ τὸν στρατὸν καλῶς, μεταφέρῃ τὸ στρατόπεδον παρὰ τῇ Χαλκίδι καὶ τοποθετήσῃ αὐτὸ ἀσφαλῶς· ἔπειτα νὰ κόψῃ τάφρους πλκτείας καὶ βαθείας, καὶ μετὰ τοῦτο ν' ἀφήσῃ ὡς ὁπλαρχηγὸν τοῦ ἐν Χαλκίδι στρατοῦ τὸν συναγωνιστήν του Κῶτσαν, καὶ τὸν ἀδελφόν του Ἀναγνώστην Γωβιόν· αὐτὸς δὲ νὰ συμπαραλάβῃ τὸν Γιαννάκην ἀδελφὸν τοῦ Κώτσα καὶ μεταβῇ εἰς τὴν Κάρυστον· διότι οἱ Καρύστιοι Τοῦρκοι ἐδείχθησαν ἀσυγκρίτῳ λόγῳ γενναιότεροι τῶν Χαλκιδέων. Διὸ ἐσκόπει νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ σχέδιά του ταῦτα μετὰ τὸ Πάσχα· ὡς ὁπλαρχηγὸν δὲ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τὸν πρό μικροῦ διορισθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ Καρυστίᾳ, τὸν Ν. Κριεζώτην, ἔσχε, καὶ ὡς συναγωνιστὴν ἐμήνυσε τούτῳ νὰ ἑτοιμασθῇ καὶ καταβῇ εἰς τὴν Μονὴν τῆς Κλιβάνου, καὶ ἀναμένῃ ἐκεῖ τὴν ἄφιξιν τοῦ γενικοῦ ὁπλαρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας Ἀγγελῆ. Ἀλλ' ἔμειναν ἕως ἐδῶ τὰ σχέδια· διότι ἐπῆλθεν ὁ θάνατος τοῦ

Ἀγγελῆ, τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Κώτσα· συνέβη δὲ ὡς ἐρεξῆς τὴν 28 Μαρτίου 1822 τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τρίτῃ.

Ὁ Ἰκνάναγας μεθ' ἱκανοῦ στρατοῦ, πεζοῦ τε καὶ ἱππικοῦ, ἐξῆλθε τῆς Χαλκίδος νυκτὸς, καὶ ὡδευε πρὸς τὰ δύο Βουνὰ, ἅπερ καὶ κατέλαβε, καὶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου προσέβαλε τοὺς σκοποὺς τοῦ Ἀγγελῆ. Ὁ Κῶτσας ἀκούσας τὸν πυροβολισμὸν ὑπώπτευσεν εὐθὺς, ὅτι τρέχει τι, καὶ ἐξελθὼν τῆς σκηνῆς του παρετήρησε καὶ εἶδε τεσσαράκοντα ἱππεῖς, οἵτινες ἐσύναζον αἰγιδοπρόβατα, ὡς εἰς ἀγέλην εὑρεθέντα παρ' αὐτοῖς· εὐθὺς μὲν ἔσπευσεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀγγελῆ, καὶ εὑρὼν αὐτὸν κοιμώμενον ἔτι ἀφύπνησε, καὶ διηγήθη τὸ πρᾶγμα. Ὁ δὲ Ἀγγελῆς δράξας τὴν σπάθην του εἰς χεῖρας ἐξῆλθε τῆς σκηνῆς, καὶ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἔδραμε, χωρὶς ποσῶς νὰ χάσῃ καιρὸν, καὶ σκεφθῇ μή τις ἐνέδρα ὑπάρχῃ τῶν Τούρκων. Ὁ Κῶτσας ἐνενόησε τὸ στρατήγημα τῶν Τούρκων καὶ ὡμίλησε καὶ παρεκάλεσε τὸν Ἀγγελῆν νὰ μὴν ἔλθωσιν εἰς μάχην. Ἀλλ' ὁ Ἀγγελῆς ἀψηφῶν τοὺς Χαλκιδεῖς Τούρκους, καὶ καταφρονῶν αὐτοὺς, οὐκ ἐπείσθη εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ Κώτσα. Διὸ ὁ Κῶτσας ἰδὼν αὐτὸν ὁδεύοντα πρὸς τοὺς Τούρκους ἠκολούθησεν. Ὁ Ἀγγελῆς στραφεὶς τότε εἶπεν « ὄνειρον εἶδον, ἡ σημερινὴ ἡμέρα θέλει ἔχει ἐπακόλουθα μεγάλα, τῆς Τρίτης τὸ ὄνειρον θέλει δείξει, ἀλλ' ὅ,τι γείνει, ἂς γείνῃ ». Ἡ μὲν ἐμπροσθοφυλακὴ εἶχε προχωρήσει εἰς τὰ δύο Βουνὰ καὶ ὡδευεν· ἀλλ' αἴφνης ἐκεῖ ἐξερράγη πῦρ δεξιόθεν τε καὶ ἀριστερόθεν, δι' οὗ ἔπεσον νεκροὶ δέκα πέντε ἐκ τῶν τοῦ Ἀγγελῆ· ὁ δὲ ἐπίλοιπος στρατὸς ἰδὼν τὴν ἐνέδραν

τῶν Τούρκων, ἐν ᾗ περιέπεσεν, ὁ πισοδρόμησε, καὶ ὡδευε πρὸς τὸν πύργον παρὰ τὴν Γριάδα. Ἀλλ' ὁ Ἀγγελῆς, Ἀναγνώστης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ ὁ συναγωνιστής του Κῶτσας, ἔλαβον ἄλλην ὁδὸν μὲ δέκα πέντε μόνον, οἵτινες καὶ περικυκλωμένοι ἀπό τε ἱππικοῦ καὶ πεζοῦ στρατοῦ εὑρέθησαν. Τοῦτο δὲ ἰδόντες ἐστράφησαν καὶ ὡδευον πρὸς τὰ Βρυσάκια, πλὴν τὸ ἱππικὸν τοὺς ἔκλειε καὶ ἐκώλυε τὴν πρόοδον αὐτῶν· ὁρμῶντες δὲ ἤνοιγον αὐτὴν διὰ τοῦ ξίφους, καὶ οὕτως ἐπροχώρουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, μέχρις οὗ παρὰ τὴν Καστέλλαν ἐπληγώθη καιρίως ὁ Ἀγγελῆς κατὰ τὴν δεξιὰν ὠμοπλάτην, καὶ συρθεὶς ἕως εἰς τὸν ποταμὸν, ἔκυψεν ἐκεῖ ἵνα πίῃ ὕδωρ, καὶ ἐκεῖ ἐξέψυξεν. Ὁ δὲ Κῶτσας ὡδήγει τοὺς δέκα ἓξ ἔτι εἰς τὰ Βρυσάκια. Φονευθέντος δὲ τινος Τούρκου, καὶ πεσόντος ἔμπροσθεν αὐτῶν, συνέλαβον τὸν ἵππον του καὶ ἤγαγον αὐτὸν, ἵνα ἱππεύσῃ· ἀλλὰ μόλις τὸν πόδα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως τοῦ ἐφιππίου (τουρκ. ζεγκὶ) εἶχε πατήσει, καὶ ὁ ζωστὴρ τοῦ ἵππου ἀπεκόπη, καὶ οὕτως ἔπεσε χαμαὶ τὸ ἐφίππιον· ἐγκαταλιπὼν οὖν τὸν ἵππον ὡδευεν, ἵνα τὸν λόφον καταλάβῃ. Ἀλλὰ μόλις εἶχον φθάσει εἰς τὰς ὑπωρείας αὐτοῦ, καὶ ἔπεσον ἀμφότεροι νεκροί, ὅτε Κῶτσας καὶ ὁ Ἀναγνώστης Γωβιὸς, ἀδελφὸς τοῦ πρὸ αὐτοῦ φονευθέντος Ἀγγελῆ· ἐκ δὲ τῶν δέκα πέντε οὐδεὶς ἐβλάβη· οὗτοι ἐσώθησαν εἰς τὰ Βρυσάκια πάντες ἀποκαμωμένοι. Οἱ δὲ Τοῦρκοι συνήχθησαν περίπου ὀκτακόσιοι, καὶ λαβόντες τὰς κεφαλὰς τῶν πεφονευμένων μετέφεραν αὐτὰς εἰς τὴν Χαλκίδα, καὶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν των ταύτην ἐκανονοβόλουν ἀδιακόπως ἡμέρας ὀκτὼ περίπου. Οἱ δὲ ἡμέτεροι τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἦραν τὰ σώματα μετὰ

θρήνου, κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ἀπαρηγορήτου, καὶ τὰ ἐνταφίασαν ἐν τῇ παραλίᾳ τῶν Βρυσακίων. Ναί, ὁ Ἥρως τῆς Γραβιᾶς καὶ τῆς Εὐβοίας Ἀγγελῆς Γωβιὸς ἐτάφη τὴν 29 Μαρτίου 1822 τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τετάρτῃ, ἄνευ κεφαλῆς μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐφαμίλλου συναγωνιστοῦ του Κώτσα, ὅπου καὶ νῦν εἰσὶν ἔτι ἄνευ τινὸς, οὐδὲ ἐλαχίστου, σημείου εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τοῦ σήματος αὐτῶν.

« Ὦ ὁδῖται τῶν Βρυσακίων Χαλκιδεῦσί τε καὶ Αι-
« μνίοις ἀγγείλατε τάδε· ἐνθάδε κεῖται ὁ Ἥρως
» Γραβιᾶς καὶ Εὐβοίας Ἀγγελῆς Γωβιὸς Λίμνιος
» μετ' ἀδελφοῦ Γωβιοῦ καὶ συναγωνιστοῦ Κώτσα Θη-
» βαίου. »

Ἕως ὧδε μὲν ἐξεθέσαμεν καὶ εἴδομεν τὰ τῶν δύο μεγαθύμων ὁπλαρχηγῶν τῆς Εὐβοίας. Οἱ δύο δὲ οὗτοι, Ἀγγελῆς τε καὶ Κῶτσας, τόσον στενῶς ἦσαν συνδεδεμένοι, ὥστε ὡς ἀδελφοὶ, ἔχοντες ἓν σῶμα καὶ μίαν ψυχὴν, ἔζων· καὶ ὁ μὲν Κῶτσας ἐτίμα δεόντως, ὡς ἀνώτερόν του ὁπλαρχηγὸν, τὸν Ἀγγελῆν, ὁ δὲ Ἀγγελῆς ἀπέδιδε πᾶσαν τιμὴν τῷ Κώτσᾳ, καὶ ὡς ἀδελφὸν ἠγάπα αὐτόν. Μετὰ δὲ τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Βερούση περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζον, εἰμὴ πῶς τάχιον ν' ἀπελευθερώσωσιν ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Βαρβάρων τὴν φίλην αὐτῶν Πατρίδα, καὶ παύσωσι τὰ δεινὰ αὐτῆς· ἅπας ὁ πόθος καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν ἦτο ἐπ' αὐτῆς ἀφιερωμένη, νυκτὰ τε καὶ ἡμέραν διελογίζοντο νὰ εὕρωσι τὸ πῶς νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Πατρίδα, καὶ πᾶσα προθυμία καὶ προσπάθεια κατεβάλλετο· ἐξήρχοντο εἰς ἐνέδρας, ἐπετύγχανον, καὶ πολλὰ ἐποίουν κακὰ εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀλλ' ὧδε βουλὴ θεία καὶ ἀπόφασις ἄνωθεν ἐπεγένετο, ἵνα αὐ-

θημερὸν ἄρῃ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ μεταφέρῃ αὐτοὺς ἄνω εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων, καὶ σκηνώσῃ αὐτοὺς ἐκεῖ, ὅπου τὸ φῶς τῆς τρισηλίου θεότητος λάμπει, καὶ φωτίζει πάντας τοὺς δικαίους. Καὶ ὑμεῖς μὲν, ὦ γενναῖοι ἄνδρες, ἀπήλθετε, συναγάλλεσθε καὶ ἀναπαύεσθε ἔνθα τὸ φῶς τῆς ζωῆς· ἡμεῖς δὲ τί γεννησόμεθα; ὦ ἡμέρα ἀποφρὰς, ὦ ἡμέρα πένθους, ὦ ἡμέρα λύπης ἀπεριγράπτου τε καὶ ἀπαρηγορήτου! Θρήνησον, Εὔβοια, καὶ γοερῶς τὸν ὁπλαρχηνόν σου Ἀγγελῆν, ὡς καὶ τὸν συναγωνιστήν του Κῶτσα! θρήνησον διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν! Ἐκεῖνοι μὲν ἔπεσον αὐθημερὸν ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου τῆς Καστέλας πέσιμον ἔνδοξον· Σὺ δὲ ἐπλήγης, καὶ καιρίως, τὴν καρδίαν. Ὁ τούτων θάνατος ἔνδοξος μὲν δι' αὐτοὺς, διὰ Σὲ δὲ δεινὸς καὶ θλιβερὸς καὶ διχονοιῶν πρόξενος· διότι ἅμα οὗτοι ἔπεσον, οὐ πολὺς παρῆλθε χρόνος καὶ ἀνεφύησάν Σοι διχόνοιαι, ἀστασίαι, ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ σπασμοὶ, καὶ τόσα ἄλλα δυστυχήματα, ἅτινα ἐπήνεγκόν Σοι Ὀδυσσεῖς, Βάσσοι Μαυροβουνιῶται, Διαμαντεῖς καὶ ἄλλοι. Ἀγγελῆς δὲ καὶ Κῶτσας οὐχ εὗρες, οἵτινες ἔζων ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ἀδελφικῇ· ἀλλ' ὡς ἔζων, οὕτως ηὐδόκησεν ὁ θεὸς ν' ἀποθάνωσιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὁ εἷς μετὰ τοῦ ἑτέρου, ἠγάπησε καὶ ἦρεν αὐτοὺς, ὡς ἦρεν. Ἄνδρες τῳόντι σεβαστοί τε καὶ μακαριστοί! Αἰωνία ἡ μνήμη ὑμῶν τρὶς, Ἥρωες τῶν Βρυσακίων! Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ πρώτου ἔτους ἀρχηγοῦντος τοῦ Ἀγγελῆ.

ΚΕΦ. Ε'.

Ἤδη ἐρχόμεθα ἰδεῖν νέους ὁπλαρχηγοὺς ἐπὶ τοῦ στρατοῦ τῶν Βρυσακίων. Οἱ ἐν τοῖς Βρυσακίοις ἀπορφανισθέντες στρατιῶται ἔμενον ἀπαρηγορητοι, οὓς

ἐνεψύχωνε καὶ ἐνεθάρρυνε πάλιν ὁ Ἀλέξανδρος Κριεζῆς· καὶ ὡς ὁπλαρχηγοὺς αὐτὸν ἐξελέξαντο δύο, τὸν Γιαννάκην ἀδελφὸν τοῦ φονευθέντος Κῶτσα, καὶ τὸν Νικόλαον Τομαρᾶν. Κατὰ δὲ τὸν Ἰούνιον εἰσέβαλεν ἐν Χαλκίδι ὁ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶς· τούτου δὲ τὴν εἰσβολὴν μαθόντες οἱ ὁπλαρχηγοὶ τῶν Βρυσακίων, πρὶν ἢ ἐξέλθῃ ὁ Τσαρκατσῆς εἰς πόλεμον, προσεκάλεσαν εἰς τὰ Βρυσάκια, ἵνα ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν αὐτῶν, καὶ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς τῆς Καρυστίας, τὸν Ν. Κριεζώτην καὶ τὸν Βάσσον Μαυροβουνιώτην· σὺν τούτοις δὲ καὶ τὸν Σταῦρον Βασιλείου, ὅστις ἔλειπεν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου. Συνελθόντες οὖν πάντες ἐν τοῖς Βρυσακίοις ἀνέμενον τὸν ἐχθρὸν· ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Τσαρκατσῆς ὁδεύων κατὰ τῶν ἐν Βρυσακίοις μετὰ ξένων τε καὶ ἐντοπίων Τούρκων. Μάχης δὲ πεισματώδους συγκροτηθείσης, πολλοὶ Τούρκοι ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, πλὴν ἀνωφελῶς. Ἀγγελῆς δὲν ὑπῆρχε, τὰ Βρυσάκια ἐκυριεύθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξεδίωξαν τοὺς ἡμετέρους ὅλως ἀπ' αὐτῶν εἰς τὰ Πολιτικὰ, τὸν Ἅϊον καὶ τὰ παρὰ τὸν Παγῶντα Ἀνδριαλὰ, καὶ κατεστάθησαν κύριοι αὐτῶν.— Ὁ μὲν οὖν Ν. Κριεζώτης ἀπεσύρθη πρὸς τὸ Κουτουρλὸ Μετόχι, διαμένων ἐκεῖ καὶ ἐλεεινολογῶν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Πατρίδος. Ὁ δὲ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶς μαθὼν αὐτὸν ἐκεῖ διαμένοντα, καὶ ὅτι πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ξένοι τε καὶ ἐντόπιοι ἤρχοντο, ἔπεμψε κατὰ τὸν Αὔγουστον (1822) πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ τὸν Μπίμπασιν, τὸν Μορτεζᾶ Μπελούμπασην καὶ τὸν Ντελήμπασην μεθ' ἱκανοῦ ἱππικοῦ καὶ πεζοῦ στρατοῦ· ὁδεύοντες δὲ τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση τῆς Σέτας, καὶ ἄλλων μερῶν, εὗρον αὐτὸν τοποθε-

τημένον καλῶς ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Κουτουρλοῦ Μετοχίου παρὰ τὰς Κάνάλας τοῦ ὡραιοτάτου καὶ ψυχροτάτου ὕδατος. Πολλὰς δὲ ἡμέρας διατρίψαντες ἐκεῖ ἐπολέμουν τὸν Ν. Κριεζώτην, χωρὶς ὅμως νὰ δυνηθῶσι ποσῶς νὰ τὸν βλάψωσιν ἢ ἀποσείσωσι τῶν ὀχυρωμάτων αὐτοῦ, διὰ τὸ ἐπιτήδειον τῆς θέσεως, ἣν ἐξελέξατο, κατέλαβε καὶ κατεῖχεν· ὅσον ἐπιτήδειος ἦτο δι' αὐτὸν ἡ θέσις, τόσον ἀνεπιτήδειος διὰ τοὺς Τούρκους. Ἀλλὰ καὶ μελισσῶν τις ἔκειτο παρ' αὐτῇ, καὶ ἐκ τούτου πολὺ ὠφελήθη, διότι ἐξελθόντες πρὸς καταδίωξιν τῶν Τούρκων, ἔρριψάν τινας κυψέλας εἰς τὴν γῆν· ἐξαγριωθεῖσαι δὲ αἱ μέλισσαι ἔμπηγον τὰ κέντρα των εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ οἱ ἡμέτεροι εἰσῆλθον εἰς τὸ ὀχύρωμά των· Ἰδόντες λοιπὸν οἱ Τούρκοι, ὅτι εἰς μάτην κοπιῶσιν, ἀπεσύρθησαν δι' ἄλλης ὁδοῦ καὶ κατέβησαν εἰς τὴν Καρυστίαν· διερχόμενοι δὲ τὰς Κονίστρας καὶ τὰ Διρεύματα, ἄνωθεν τοῦ χωρίου τῶν Διρευμάτων, ἐν τῇ δημοσίᾳ ὁδῷ ἀνεσκολόπισαν ἕνα Θηβαῖον, ὃν εἶχον μεθ' ἑαυτῶν, καὶ τὸν ἔστησαν ὄρθιον, ἀκολούθως δὲ ὡδεύσαν τὴν εἰς τὴν Χαλκίδα ὁδόν.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὴν Χαλκίδα ἐπάνοδον τοῦ ἐκ Κανάλων στρατοῦ, ὁ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶς ὠργίσθη κατὰ τῶν Χαλκιδέων Τούρκων, ἀγνοεῖται ἡ αἰτία τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τοσοῦτον, ὥστε οἱ Χαλκιδεῖς ἠναγκάσθησαν νὰ κλείσωσι τὰς πύλας τοῦ φρουρίου. Ἐν τῇ ζάλῃ δὲ ταύτῃ ὁ Ἀρχιερεὺς Γρηγόριος (α) Ἀργυρο-

(α) Ὁ Εὐρίπου Γρηγόριος, ὁ Γ. Χρυσοφὸς ἰατρὸς Κονίστριος, ὁ Γ. Βαχλας καὶ ἄλλοι ἦσαν μεμυημένοι τὰ τῆς φιλικῆς Ἑταιρίας μυστήρια. Ὁ δὲ Γρηγόριος πρὶν ἢ ἀνακαλυ-

καστρίτης, ὀρεξάμενος τῆς εὐκαιρίας ἐμέτρησεν εἰς

φθῶσι καὶ γείνωσι κοινὰ τοῖς πᾶσιν, ἔλαβε γράμμα ἐκ Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Βασιλείου (α) συνοδευόμενον καὶ μὲ Πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν κελεύουσαν αὐτὸν νὰ μεταβῇ ὡς ἔξαρχος εἰς τὸ ὄρος Ἄθω· ὁ Γρηγόριος ἐκοινοποίησε τὴν ἐξαρχίαν ταύτην εἴς τε τὸν Μουτελίμην, τὸν Ῥεσίτσπεην καὶ ἄλλους μπέηδας, ὅστις ἤρξατο καὶ νὰ ἑτοιμάζεται. Ὁ δὲ τῆς ἐξαρχίας σκοπὸς ἦτο νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Γρηγόριον ἐκ τῆς Χαλκίδος, καὶ νὰ μὴ εὑρεθῇ μεταξὺ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως· ἴσως δὲ ἐκ τῆς Ἑταιρίας τοῦτο ἐνηργήθη· διότι ὁ Γρηγόριος ἦν πλούσιος λόγου καὶ χρυσίου, καὶ διότι εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τοσοῦτον εἶχεν ἀναπτυχθῆ ὁ πόθος τῆς ἐλευθερίας, ὥστε ἀνέμενε τὴν ὥραν ἀνυπομόνως νὰ φθάσῃ καὶ ἴδῃ τὸν Ῥεσίτμπεην φέροντα τοὺς κλεῖς τοῦ φρουρίου καὶ παραδιδόντα αὐτῷ· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ κύπτοντα ἕως ἐδάφους καὶ προσκυνοῦντα αὐτὸν καὶ φιλοῦντα τὸν πόδα του· τοιαῦτα ἐξεφράζετο εἰς τοὺς πιστοὺς φίλους του. Ἐνῷ δὲ ἕτοιμος ἐγένετο ν' ἀναχωρήσῃ, πρὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, ἀφίχθη εἰς Χαλκίδα ἐκ Λεβαδίας ὁ Λάπας, διεκοίνωσε τῷ Γρηγορίῳ πάνθ' ὅσα ὑπὸ τοῦ Α. Διάκου καὶ ἄλλων ἐπράττοντο πρὸς τὴν Λεβαδίαν καὶ ἀλλαχοῦ· προσέτι ἐβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι καὶ στρατὸς πολὺς διὰ ξηρᾶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας θέλει φθάσει, καὶ ἐκ θαλάσσης πολλὰ πλοῖα, ὥστε τὸ φρούριον ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν παραδίδεται· ὁ Γρηγόριος ἀκούσας τὰ τοῦ Λάπα κεχηνὼς ἐπλήσθη χαρᾶς, καὶ τὴν διὰ τὴν ἐξαρχίαν ἀναχώρησίν του ἀνέβαλεν, ἕνεκα τῶν λόγων τοῦ Λάπα. Περὶ δὲ τὴν ὁσπέραν τοῦ Σαβ-

(α) Ὁ Μ. Βασιλείου ἦτο φίλος τοῦ Εὐρίπου, πρὸς ὃν καὶ τὰς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑποθέσεις του εἶχεν ἀναθέσει (ἐπίτροπον ἢ καποῦ κεχαγιᾶν τουρκ.)

τινας Ἀλβανοὺς περίπου τρεῖς χιλιάδας γροσίων, καὶ

βάτου τοῦ Λαζάρου (2 Ἀπριλίου) ταχυδρόμος ἐκ Θηβῶν ἀριχθεὶς ἐκόμισε γράμματα καὶ φιρμάνιον, ὅπερ τὰ κατὰ τὴν Βλαχίαν τοῦ Α. Ὑψηλάνταυ διελάμβανεν· ἀλλὰ καὶ αὐτόγραφος τοῦ Πατριάρχου ἐπιστολὴ ἐν αὐτοῖς ὑπῆρχε πρὸς τὸν Ἀθηνῶν Διονύσιον, τὸν ἀνεψιόν του, ἐπιτάσσουσα νὰ εἰδοποιήσῃ τάχιον τὸν Εὐρίπου, τὸν Θηβῶν καὶ ἄλλους ἀρχιερεῖς, ἵνα ἐπισπεύσωσι καὶ δώσωσιν ἀναφορὰς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ὅπως αὐτὸ παρουσιάσῃ αὐτὰς εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλην, καὶ ἐγγυηθῶσιν ὑπὲρ τῶν ποιμνίων των, ὑπηκόων, καὶ διαδηλώσωσιν, ὅτι οἱ ὑπήκοοι μένουσι πιστοί, ἡσυχάζουσι καὶ καταγίνονται εἰς τὰ ἔργα των. Ἀλλ' οὐ πολὺς παρῆλθε χρόνος, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον τῆς ἀπάτης, ἣν περὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶχον, ἐνενόησαν πάντα καὶ καλῶς ἐπληροφορήθησαν, ὡς ἦσαν καὶ εἶχον. Τῇ δὲ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Παρασκευῇ οἱ Τοῦρκοι ἐξῆλθον πρὸς τὴν Αὐλίδα, καὶ ἐπανελθόντες ἔφερον ἑπτὰ κεφαλάς· ἐρρέθησαν ταῦτα ἐν τῇ ἀ. σελ. τῆς παρούσης ἱστορίας.

Ὁ Γρηγόριος τότε εἶδεν, ὅτι συνελήφθη ὑπὸ σιδηρᾶς καὶ ἀθραύστου παγίδος· τότε νενόηκε τὰ Λάπεια, ὅτι ἦσαν μῦθοι· μετεμελήθη διότι δὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν ἐξαρχίαν, καὶ μάλιστα, ὅτε κατήχθη ὑπὸ τοῦ Μουσελίμη καὶ τοῦ Ῥεσίτμπεκ εἰς τὸ σεράγιον τοῦ Πασᾶ (ἀφιχθεντων τῶν Τούρκων ἐκ τῆς Αὐλίδος τῇ ἁγίᾳ καὶ Μ. Παρασκευῇ), οὗ τὴν θύραν τῆς αἰθούσης εἰσῆλθεν ἐρυθόχρους· κλεισθείσης δὲ αὐτῆς, ἱκανὴν ὥραν διέμεινε μετ' αὐτῶν· ἀνεῳχθείσης ἐξῆλθε, πλὴν οὐκ εἶχε τὴν ἐρυθρόχρουν ὄψιν τὸ πρόσωπόν του, ἀλλ' εἰς θειόχρουν μετεβλήθη· καὶ τρέμων κατήργετο τῆς κλίμακος· κατερχόμενος δὲ ὑπὸ κλητήρων (καβάζιδων) πολλῶν περιεκυκλώθη, πρὸς οὓς ὁ Πρωτοσύγκελλος Μ. Βαρλαὰμ φλωρία πολλὰ διένειμεν, ἐνῷ ἄλλοτε ὤθει αὐτοὺς καὶ ἐκρήμνιζε τῆς Μητροπολικῆς κλίμακος, νῦν φιλοδωρεῖ πλουσιοπαρόχως.

οὕτως ἐξήγαγον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ οἰκήματος τῆς κρατη-

Καὶ εἰς μὲν τοὺς κλητῆρας φλωρία, εἰς δὲ τὸν Μουσελίμην τὸ ἐκ δέκα πέντε χιλιάδων γροσίων τιμώμενον ἐγκόλπιόν του δωρεῖ, ἵνα τὴν ζωὴν αὐτοῦ σώσῃ, καὶ εἰς ἄλλους μπέηδας πλεῖστα πολύτιμα δῶρα ἔπεμπε κλπ. Ἡ δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Πασᾶ γενομένη κεκλεισμένων τῶν θυρῶν συνέντευξις ἀντικείμενον εἶχε τὴν ἐγγύησιν τῶν ὑπηκόων· ὅστις καὶ ἄκων ἐγγυήθη, ὅτι οἱ ὑπήκοοι (ῥαγιαδες) θέλουσι μείνει πιστοὶ εἰς τὴν Κυβέρνησίν των (Δοβλέτι), καὶ δὲν θέλουσιν ἐπαναστατήσει καὶ φέρει ὅπλα κατ' αὐτῆς. Ὁ Μουσελίμης καὶ ὁ Ῥεσίτμπεκ ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Ἀρχιερεὺς εἶχε πᾶσαν ἰσχὺν νὰ ἐμποδίσῃ καὶ καταπνίξῃ τὰ αἰσθήματα πάντων· σκέψεις αὗται Τουρκικαί! Ὁ Εὐρίπου ὑπὸ τὴν μάχαιραν τῶν δημίων κείμενος ἔδωκεν ἐγγύησιν, καὶ οὕτως ἐσώθη, πλὴν καταπεφοβισμένος ἐγένετο ἐν τῇ Μητροπόλει.

Τὸ δὲ μέγα Σάββατον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐστάλη ἡ φρουρὰ ὑπὸ τοῦ Μουσελίμη, ὡς εἶπε τὴν προτεραίαν τῷ Ἀρχιερεῖ, διὰ τὴν εὐταξίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς τῶν Χριστιανῶν (ὅρα ἐν τῇ ἀ. σελ. τῆς παρούσης ἱστορίας). Ἀλλὰ πρὶν ἡ φρουρὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, δύο νέοι χρηστιανοί, ἄνθρωποι τοῦ Μουσελίμη, ἔχοντες εἴκοσι μεθ' ἑαυτῶν κλητῆρας (καβάζιδας), καὶ τῆς φρουρᾶς προπορευθέντες ἔκρουσαν τὴν θύραν τῆς Μητροπόλεως· ἦν γὰρ τετάρτη ὥρα τῆς νυκτός. Ὁ Γρηγόριος ἠγέρθη παραχρῆμα τῆς κλίνης του ἔντρομος, εἶπεν « ἰδοὺ ἡ ὥρα ἤγγυκεν», ὡς καὶ πάντες οἱ τῆς Μητροπόλεως· ὁ Πρωτοσύγκελλος ἠνέῳξε τὸ παράθυρον καὶ κύψας ἠρώτησε, τίνες εἰσί, καὶ τί θέλουσι τοιαύτην ὥραν; οἱ δὲ συνεσταλμένως ἀπεκρίθησαν, ὅτι νενοήκασι τὸ ἄτοπον σφάλμα των, ὅπερ ἡ κρίσιμος ὥρα ἀπηγόρευε, καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν· καὶ οὕτως οἱ ἐν τῇ Μητροπόλει συνῆλθον εἰς ἑαυτούς, ἤνοιξαν τὴν θύραν τῆς Μητροπόλεως, καὶ εἰσῆλθον οἱ νέοι Χριστιανοί, ἐν ᾗ διέμειναν μέχρι τοῦ καιροῦ

σεως μετὰ τριῶν ἄλλων, τοῦ διακόνου του Θ. Δρακουλιᾶ, τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ τινος Μεσολογγίτου διδασκάλου· εἶπε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις συμπεφυλακισμένοις νὰ ἐξέλθωσιν, οἵτινες ὅμως οὐκ ἠθέλησαν, φοβούμενοι μὴ δὲν ἐπιτύχωσι τὴν ἔξοδόν των, καὶ ζωγρηθῶσι πάλιν καὶ ὑποπέσωσιν εἰς βαρυτέραν ποινὴν καὶ τιμωρίαν ἢ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν θάνατον· ὁ δὲ ἐξερχόμενος εἶπεν ἰδοὺ « ὁ οἶκος ὑμῶν ἀφίεται ἔρημος » καὶ οὕτως ἐξῆλθε. Τινὲς μὲν τῶν πληρωμένων Ἀλβανῶν ἐξῆλθον πρὶν εἰς τοὺς σκοποὺς ἔχοντες καί τι ποτὸν, καὶ ἔμενον παρ' αὐτοῖς, ἄλλοι δὲ ὡδήγησαν τὸν Δεσπότην εἰς τοὺς προαστιοὺς προμαχῶνας (τουρκ. παρμακλήκια) κάτωθεν τοῦ Βελῆ μπαμπᾶ (πρὸς τὸ Κορέντι)· ἐκεῖ πετρίδιά τινα ἀπὸ τοῦ προμαχῶνος ἐκύλισαν, ἐνῷ κατέβαινον, ἤκουσαν τὸν θόρυβον οἱ σκοποὶ καὶ ἐκίνησαν νὰ ἴδωσι τί εἶναι· οἱ δὲ Ἀλβανοὶ, « ἐ μορὲ, δὲν εἶναι τίποτε, τὰ ξηρολίθια πέφτουν », καὶ οὕτως τοὺς διεσκέδασαν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βρυσακίων ὁ Δεσπότης, ὅπου καὶ διὰ κανονοβολισμῶν ὑπεδέχθησαν αὐτὸν, ὅστις ὀλίγας διατρίψας ἡμέρας ἐν αὐτῷ εἶδε τὴν κατάστασίν του καὶ καλῶς γνωρίσας αὐτὴν ἀπῆλθε λυπούμενος. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶ κατὰ τῶν Χαλκι-

τῆς ἀκολουθίας. Μετὰ δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀναστάσεως καὶ θείαν λειτουργίαν ἐστάθη ὁ Ἀρχιερεὺς εἰς τὴν θύραν τῆς Μητροπόλεως, κρατῶν τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον του διένειμε δῶρα πολλὰ εἰς κλητῆρας (καβάζιδας) καὶ ἄλλους Τουρκους, οἵτινες ἀπήγγελλον τουρκιστὶ τὰς ἑφεξῆς λέξεις «Μ π α ϊ ρ ὰ μ μ π ο ῦ μ π α ρ ε κ ὶ » ὅ ἐστιν ἡ Λαμπρά σου νὰ ἦναι εὐλογημένη ἢ εὐτυχισμένη.

δέων Τούρκων ὀλίγον διήρκεσε, διελύθη, καὶ ἑπομένως ἀνεχώρησεν.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀγγελῆ, καὶ τὴν ἐκ τῶν Βρυσακίων ἐκδίωξιν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τοῦ Τσαρκατσῆ Ἀλῆ Πασᾶ, οἱ Ἀρειοπαγῖται διαμένοντες ἐν Λιθάδι προσεκάλεσαν καὶ διώρισαν τὸν Διαμαντῆν Νικολάου, ὡς γενικὸν τῆς Εὐβοίας ὁπλαρχηγόν. Τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Πρόκριτοι τῶν Εὐβοέων καὶ οἱ νέοι ὁπλαρχηγοὶ δυσηρεστήθησαν, καὶ πολύ. Ὁ Γιαννάκης καὶ ὁ Τομαρᾶς μὴ θέλοντες ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς ὁπλαρχηγόν των, ἀντεπραττον, μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ὕβριν καὶ τὴν καταφρόνησιν τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἔρριψαν δὲ τὰ ὅπλα κατ' αὐτοῦ καὶ ὥδευον πρὸς τὸ Ξηροχώριον, διότι ὁ ἄξιος πολέμαρχος Διαμαντῆς ἐκεῖθεν διώκει τὸν στρατὸν, διακοσίους ἔστειλεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ τριακοσίους ἔσυρε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ τυμπάνων ἐπολιόρκει τὴν Χαλκίδα ἐκ τοῦ Ξηροχωρίου, καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐζήτει. Φθάσαντες δὲ οἱ ὁπλαρχηγοὶ Γιαννάκης καὶ Τομαρᾶς εἰς τὰ Καμάρια (χωρίον παρὰ τὸ Ξηροχώριον) ἐστάθησαν ἐν αὐτοῖς· μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Διαμαντῆς ἔπεμψε κατ' αὐτῶν στρατὸν ἱκανὸν καὶ τοὺς διέλυσεν. Οὗτοι δὲ μὴ ἔχοντες τί νὰ πράξωσι διῆλθον εἰς τὴν Ἀταλάντην, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀθήνας, πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Ὀδυσσέως, παραπονούμενοι δια τὴν ἀδικίαν, ἣν ὁ Ἄρειος Πάγος ἔπραξε κατ' αὐτῶν. Τούτους λοιπὸν ἐξελάσας ἀπὸ τῆς Εὐβοίας, τὸν Γιαννάκην καὶ Τομαρᾶν, οὐκ ἠρκέσθη, ἀλλ' ἔστρεψε τὰ βλέμματά του καὶ πρὸς τὴν Καρυστίαν, ἐν ᾗ ὁ Νικόλαος Κριεζωτης διέτριβεν εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη αὐτῆς· ὁ Βάσσος εἶχε πορευθῆ πρὸς τὸν Διαμαντῆν εἰς τὰ Βρυσάκια,

καὶ ἡνώθη μετ' αὐτοῦ, διότι ἡμβλυώπει πρὸς τὴν ὁπλαρχηγίαν τῆς Καρυστίας. Γράψας ὅθεν ἐπιστολὴν τῷ Κριεζώτῃ ὁ Διαμαντῆς ἐζήτει παρ' αὐτοῦ γῆν καὶ ὕδωρ· κάρφος ἐγένετο ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ Διαμαντῆ ὁ Νικόλαος Κριεζώτης· μὴ ὑποφέρων νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ἀκούῃ τὴν γενναιότητα, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἐπιῤῥοὴν, ἣν ἔσχε παρὰ τοῖς συμπολίταις του· φθονῶν αὐτὴν ἠβουλήθη νὰ τὸν ἐκβάλῃ ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ νὰ μείνῃ μόνος ἔσω καὶ ἔξω, καὶ διὰ τοῦτο ἔγραψεν. Ὁ δὲ ἀπήντησε, « δὲν » δίδω τοιαῦτα, εἰς ἕνα μόνον ὤφειλον νὰ τὰ » δώσω, εἰς Ἀγγελῆν τὸν Γωβιὸν, εἰς τοῦτον » εὐγνωμονῶ· ἀλλ' οὗτος δὲν ὑπάρχει ».— Τοιαύτην δὲ ἀπάντησιν λαβὼν παρὰ τοῦ Κριεζώτου ὁ γενικὸς ὁπλαρχηγὸς πάσης Εὐβοίας, Διαμαντῆς, ἔστειλε τὸν Καρακῶστα μὲ χιλίους περιπλέον ὁπλοφόρους Ὀλυμπίτας κατὰ τοῦ Ν. Κριεζώτου, δώσας αὐτῷ διαταγὰς τοιαύτας, ὅπου εὕρῃ τὸν Κριεζώτην νὰ προσβάλῃ, πολεμήσῃ καὶ συλλάβῃ αὐτόν· εὗρε δὲ αὐτὸν εἰς τὸ Μακρυχῶρι καὶ τὸν προσέβαλεν, ἀλλ' ἀντέστη καὶ ἦλθον εἰς μάχην, ἐν ᾗ ἐφονεύθη ὁ Ρουμελιώτης Δελῆ Ἀθανάσιος. Διὰ τὸ ἀνεπιτήδειον δὲ τοῦ τόπου ὁ Κριεζώτης παρέλαβε τοὺς ἰδικούς του καὶ ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν, διότι οὐκ εἶχε πλείονας τῶν τριακοσίων, καὶ κατέλαβε τὰ τρία ταῦτα χωρία, τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, τὸν Ἅγιον Λουκᾶν καὶ τὸ Ἀληθέριον, καὶ ἐν τούτοις μόνοις διέμεινε περιωρισμένος τὸ ἥμισυ τοῦ Νοεμβρίου καὶ ὅλον τὸν Δεκέμβριον. Τὸ δὲ Αὐλωνάρι κατέλαβον οἱ Διαμαντινοὶ (Ὀλυμπῖται) καὶ ἔστησαν ἐν αὐτῷ τὸ στρατόπεδόν των, ὁ Καρακῶστας, ὁ Σταῦρος Βασιλείου, ὁ Ν.

Γίδας, ὁ Κόττας καὶ ἄλλοι· ἐκ τούτου ἐξηπλώθησαν καὶ ἐξετάθησαν μέχρι τῶν Κριεζῶν· οὐ κατὰ Τούρκων ὡδευον οὗτοι, οὔτε κατὰ τοῦ Κριεζώτου πλέον. ἀλλὰ κατὰ ἁπλῶν κατοίκων, τούτους ἐπολέμουν πολυειδῶς ἐν μέσῳ χειμῶνος, ὅ,τι εἶχον τοῖς τὸ ἀφήρουν, καὶ παντοίας κακώσεις ἔπραττον εἰς αὐτοὺς, ἔκλεπτον, ἐξέδυον, ἐξύλιζον, κόρας καὶ γυναῖκας ἐβίαζον. Ἀπερίγραπτά εἰσιν ἀληθῶς τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ἔπραξαν οἱ Διαμαντινοὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις· ὅθεν δὲ ἀπῆλθον ἢ διέμεινον ἕως σήμερον ἐνθυμοῦνται αὐτοὺς, καὶ φρίκη καταλαμβάνει ἐκεῖνον, ὅστις ἐγνώρισε τοὺς Διαμαντινοὺς Ὀλυμπίτας καὶ εἶδε. Κάλαμος δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ τὰ κακὰ αὐτῶν. Πρὸς δὲ τὸν Ν. Κριεζώτην διαμένοντα ἐν τοῖς εἰρημένοις χωρίοις ἦλθον ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς ἐπικουρίαν ὁ Γιαννάκης, ἀδελφὸς τοῦ Κώτσα, ὁ Ν. Τομαρᾶς καὶ ὁ ἐκ Ξηροχωρίου Γιαννιὼς Χαλκιᾶς· τοῦτο δὲ μαθόντες οἱ Διαμαντινοὶ ἀνεχώρησαν καὶ κακῶς, καί τοι χειμὼν, καὶ χιὼν κατέπιπτε, οὐδὲ εἷς εὑρέθη ἐν Καρυστίᾳ μετὰ εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, ἐκαθαρίσθη ἅπασα μὲ τὴν λῆξιν τοῦ ἔτους 1822· μόνος δὲ ἔμεινεν ὁ Κριεζώτης, ὅς τις ἐσχημάτισε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὸ Παλαιοχῶρι, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ δεινὰ ὑπέστησαν οἱ ἄνθρωποι ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἣν ἔκαμεν ὑπὲρ τοῦ Διαμαντῆ Νικολάου, ὡς γενικοῦ ὁπλαρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας.

Ἐπανελθόντες δὲ εἰς τὰ Βρυσάκια οἱ Διαμαντινοὶ διέμενον. Ὁ δὲ Διαμαντῆς, ἐνόσῳ διήρκει ἡ κατὰ τοῦ Κριεζώτου ἐκστρατεία, ἢ καταδίωξις, διέμενεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βρυσακίων μετὰ τοῦ Βάσσου, διευθύνων αὐτὴν ἐκεῖθεν· διαλυθείσης οὖν αὐτῆς, ἥτις

μῆνα περίπου διήρκεσεν, ἀπῆλθε τοῦ στρατοπέδου καὶ εἰς Ξηροχώριον μετέβη διαμένων καὶ διασκεδάζων ἐκεῖ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Καρατάσος εἰς τὴν Εὔβοιαν, ὅστις διέμενεν ὀλίγας μόνον ἡμέρας· εἰδὼς δὲ τὸ ἀμέριμνον τοῦ γενικοῦ ὁπλαρχηγοῦ τῆς Εὐβοίας, καὶ δυσαρεστηθεὶς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς. Ὁ δὲ Διαμαντῆς κατὰ Μάϊον ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἐν Βρυσαχίοις στρατόπεδον. Ὑπερμεσοῦντος δὲ τοῦ Ἰουνίου, εἰσέβαλεν ὁ Μπερκόφτσαλης Ἰσοὺφ Πασᾶς εἰς Χαλκίδα μετὰ πέντε χιλιάδων περιπλέον στρατοῦ, καὶ δέκα χιλιάδες ἦτο ὁ ἀπὸ τοῦ στόλου ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν Κάρυστον, καὶ ὁ τοῦ φρουρέου δύο χιλιάδες καὶ περισσότερον· ἅπας οὗτος ὁ στρατὸς ἐστρατοπέδευσε τὸ πρῶτον ἔξωθεν τοῦ Βελημπαπᾶ ἐκτεινόμενος μέχρι τῆς Βρωμούσης, ἄνω καὶ κάτω ἔγεμεν ὁ τόπος σκηνῶν (τουρκ. τσαντήρια)· πολλοὶ ὑπολογίζουσι τὸν στρατὸν τοῦτον καὶ τὸν ἀναβιβάζουσιν εἰς εἴκοσι καὶ ἑπτὰ χιλιάδας· πόθεν δὲ οὗτοι γινώσκουσι τοῦτον, καὶ ἀριθμοῦσιν οὕτως, οὐκ οἶδα. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου ἦρεν ἅπαντα τὸν στρατόν του ὁ Μπερκόφτσαλη, μετήνεγκεν αὐτὸν καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Καστέλας καὶ τῶν Ψαχνῶν. Τοῦτο δὲ ἰδόντες ὁ γεννικὸς τῆς Εὐβοίας ὁπλαρχηγὸς, Διαμαντῆς Νικολάου, καὶ οἱ ἄλλοι, ἐγκατέλιπον τὰ Βρυσάκια καὶ ἀπεσύρθησαν πρὶν ἢ προσβληθῶσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων· καὶ ὁ μὲν Διαμαντῆς κατέλαβε τὸν Ἄϊον, οἱ δὲ ὁπλαρχηγοὶ Σταῦρος Βασιλείου Ἀργυροκαστρίτης, Ἀθανάσος Χοντροβασιλείου Χαλκιδεὺς καὶ Εὐαγγελινὸς Ἀργυροκαστρίτης, ἔχοντες τριακοσίους μεθ' ἑαυτῶν μόνον στρατιώτας, κατέλαβον τὰ παρὰ τὸν Παγῶντα Ἀνδριαλά, ἐν οἷς ὠχυρώθησαν καὶ κα-

λῶς, μίαν ὥραν περίπου ἀπέχοντες τοῦ Ἀΐου, ὅπου καὶ ὁ πολέμαρχος τῆς Εὐβοίας Διαμαντῆς διέτριβεν. Οἱ δὲ Τοῦροι καταλαβόντες τὰ Βρυσάκια ἔφερον ἐκ τῆς Χαλκίδος κανόνια δώδεκα καὶ τὰ ἔστησαν ἐπ' αὐτοῖς.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ ναυτικὸν ὑπῆρχε· πρὶν ἢ περιγράψωμεν τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τροπὴν καὶ τελείαν τῆς Εὐβοίας καταστροφὴν, στραμεράν καὶ τελείαν τῆς Εὐβοίας καταστροφὴν, στραφῶμεν μικρὸν καὶ πρὸς αὐτό. Ἐκτὸς τοῦ εἰς ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος ὑπάρχοντος, ἐξέπλευσε καὶ ἕτερος στολίσκος ἐξ Ὕδρας τὴν 3. Ἰουλίου, συγκείμενος ἐκ δέκα πλοίων, καὶ κατέπλευσεν εἰς Τρίκερι, ὅπου ὁ Γηραιὸς Καρατάσος μὲ χιλίους πεντακοσίους ἀνθίστατο γενναίως κατὰ τεσσάρων Πασάδων, ἐλθόντων ἐκ Βώλου μετὰ ἑπτὰ χιλιάδων πεντακοσίων στρατιωτῶν· ἂν καὶ τοσούτους, τοὺς ἐξεδίωξεν ὅμως ὁ Καρατάσος, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ στολίσκου· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐπληγώθησαν πολλοὶ Τοῦρκοι, ἐπέκεινα τῶν χιλίων πεντακοσίων, ὡς ἠρίθμουν οἱ ἡμέτεροι. Διαλυθέντων δ' οὖν τῶν Πασάδων ὑπὸ τοῦ ἀνδρείου Καρατάσου, ἀπέπλευσαν ἅμα εἰς Ὕδραν ὀκτὼ πλοῖα ἐκ τοῦ στολίσκου. Τὸ δὲ πλοῖον τοῦ Ἀναστασίου Τσαμαδοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος, τὸ ἔπειτα μετονομασθὲν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Ἀθηνᾶ (ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ὑπάρχει), ἐπλοιαρχεῖτο τότε ὑπὸ τοῦ Καπετὰν Ἀνδρέου Κοσμᾶ Μανιάτου, Ὑδραίου, ὃς καὶ γυναικάδελφος ἦν τοῦ Α. Τσαμαδοῦ. Ὁ δὲ Ἰωάννης Κωλέττης, Ἔπαρχος ἦν Εὐβοίας διαμένων κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς Ξηροχῶρι, καὶ πλοίου πολεμικοῦ ἔτι λαβὼν ἀνάγκην, ἔπεμψε κατεσπευσμένως εἰς Τρί-

κερι, πλοιάριον, κομίζων γράμμα τῷ πλοιάρχῳ Α. Κοσμᾷ, φθάσαν δὲ ἐκεῖ εὗρεν αὐτὸν ἕτοιμον, ἵνα ἀποπλεύσῃ εἰς Ὕδραν, καὶ τὸν Καπετὰν Γκίκαν μὲ τὴν γολέταν του. Ἐγχειρισθέντος οὖν τοῦ γράμματος, ὁ πλοίαρχος Α. Κοσμᾶς λαβὼν αὐτὸ ἀπέπλευσε παραχρῆμα ἐκ Τρικέρων καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ξηροχωρίου, καὶ ἀγκυροβολήσας εἰδοποίησε τὴν ἄφιξίν του εἰς τὸν Ἔπαρχον Ἰω. Κωλέττην· ὁ δὲ διώρισεν αὐτὸν αὐθημερὸν ναύμαρχον, καὶ τὸν ἐφωδίασε μὲ τὰ ἀνήκοντα ἐπίσημα ἔγγραφα, ἅτινά εἰσι πέντε τὸν ἀριθμὸν, καὶ μὲ ἓν φιλικὸν καὶ ἀδελφικὸν ἐπιστολίδιον· καὶ ἰδοὺ ταῦτα τά τε ἐπίσημα καὶ τὸ ἐπιστολίδιον θέτω παραπόδας (α) ἡμερομηνίαν φέρουσι

(α) Περίοδος Β.

ἀρ. 37. Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς

Ἐπαρχεῖον τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ

Εὐρίπου Ὁ ἔπαρχος τῆς Εὐρίπου

Πρὸς τοὺς γενναιοτάτους καπιτάνους, τῶν εἰς τὴν πολιορκίαν Εὐρίπου.

Καὶ ἄλλοθεν διὰ γραμμάτων σας ἐπληροφορήθημεν τὰ ὀλέθρια κινήματα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον τρέχομεν, διὰ τὴν ἀθλιωτάτην αὐτοῦ κατάστασιν τῶν πραγμάτων· ὅθεν ἐκάμαμεν τὰ δυνατὰ, καὶ σᾶς προφθάνομεν καὶ μὲ Ὑδριώτικα καράβια, κατὰ τὰς αἰτήσεις σας, μὲ ἓν ἰμπρίκι, καὶ μίαν γολλέταν· καπιτάνος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ κ. Γκίκας, καὶ εἰς τὸ ἰμπρίκι ὁ κ. Ἀνδρέας Κοσμᾶς, τὸν ὁποῖον καὶ διώρισα ναύαρχον εἰς ὅλα τὰ εἰς τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ εὑρισκόμενα πλοῖα· τοῦτον θέλετε ὑπακούει· τούτου τὰς διαταγὰς, καὶ ὁδηγίας διορίζεσθε νὰ ἐξακολουθῆτε, ἀναγνωρίζοντες, καὶ τιμῶντες αὐτὸν ὡς τοιοῦτον, εἰς ὅλα σας τὰ κινή-

πάντα τὴν αὐτὴν, 20 Ἰουλίου 1823. Ἐν τοῦ-

ματα, καὶ ἐπιχειρήματα· συναγωνισθῆτε λοιπὸν συμφωνότατοι, μὲ αὐτὸν μὲ μεγαλοψυχίαν, καὶ ἀνδρείαν, καὶ τὴν ἀναγκαίαν ὑπακοὴν· καὶ εἶμαι βέβαιος εἰς τὴν σταθερότητά σας, καὶ γενναιότητα, ὅτι θέλετε καταδιώξει τὸν ἐχθρὸν, καὶ τὸν βιάσετε, ἢ νὰ ἀναχωρήσῃ, ἢ νὰ ἀποθανατίσῃ τὸ ὄνομά σας μὲ τὴν παντελῆ του φθοράν· ὑγιαίνοιτε· θέλει δὲ φροντίσω καὶ ἄλλη δύναμις ἂν χρειασθῇ νὰ ἐλθῇ, καὶ μόνος μου προσωπικῶς νὰ προφθάσω.

Τῇ 20 Ἰουλίου 1823. Ἐκ Ξηροχωρίου.

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ Γεν. γραμμ.

Δ. Βούλης.

Περίοδος β.

ἀρ. 39. Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς

Ἐπαρχεῖον τῆς ΕΛΛΑΔΟΣ.

Εὐρύπου. Ὁ Ἔπαρχος τῆς Εὐρίπου.

Πρὸς τὸν γενναιότατον καπιτάνον Κύριον Ἀνδρέαν Κοσμᾶ Ὑδραῖον.

Ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Εὐρίπου, καὶ ἄλλα διάφορα Ἑλληνικὰ παρευρίσκονται πλοῖα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀνάγκη νὰ φυλάττηται ἡ εὐταξία, καὶ σύμπνοια, εἰς ἀντίκρουσιν, καὶ ἀνατροπὴν τῶν σχεδίων τοῦ ἐχθροῦ.

Καὶ μία τοιαύτη καλὴ τάξις δὲν γίνεται, χωρὶς ἕνα ἀρχηγὸν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ὑπακούουν, καὶ ἀποβλέπουν οἱ λοιποὶ, διορίζεσαι Κύριε, Ναύαρχος εἰς ὅλα τὰ ἐκεῖ Ἑλληνικὰ πλοῖα, εἰς τοὺς καπιτάνους τῶν ὁποίων παρρησιάζοντας τὸ παρὸν, θέλει σᾶς γνωρίσουν, καὶ τιμοῦν ὡς τοιοῦτον, χρέος σας λοιπὸν εἶναι νὰ πολεμήσητε, καὶ νὰ ἀφανίσητε, ὡς δυνατὸν, τὸν ἐχθρὸν· καὶ μὲ τὸ παράδειγμά σας νὰ ὁδηγῆτε τοὺς λοιπούς, εἰς τῆς δόξης αὐτὸν τὸν ἀγῶνα· δὲν ἀμφιβάλλω δὲ εἰς τὴν

τοις βλέπει τις πάντα τὸν κίνδυνον ἐκεῖνον, ὃν

γενναιότητα, καὶ ἐμπειρίαν σου, ὅτι θέλεις ἀναφανῆ κατὰ τὰς ἐλπίδας μας, καὶ κατὰ τὴν ἀγαθὴν τοῦ ὀνόματός σας φήμην, καὶ ὑπόληψιν.

Θέλετε παραλάβει καὶ δύο μπουρλότα ἀπὸ τὴν Λίμνην, τὰ ὁποῖα σᾶς εὔχομαι νὰ χρησιμεύσουν εἰς παντελῆ ἀφανισμὸν τοῦ ἐχθροῦ· ὑγίαινε.

Τῇ 20 Ἰουλίου 1823. Ἐκ Ξηροχωρίου

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ Γεν. γραμμ.
Δ. Βούλης.

Περίοδος β.
ἀρ. 41 τοῦ Πρωτοκόλλου.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς
ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπαρχεῖον τῆς Εὐρίπου.

Ὁ Ἔπαρχος τῆς Εὐρίπου.
Πρὸς τὸν γενναιότατον Ναύαρχον
τῶν εἰς τὴν
πολιορκίαν τῆς Εὐρίπου Ἑλληνικῶν πλοίων, Κύριον
Ἀνδρέαν Κοσμᾶν.

Ἔστω εἰς εἴδησίν σου, ὅτι ἂν κἀνεὶς καπιτάνος, ἐκ τῶν καραβίων τῶν εἰς τὴν Πολιορκίαν τῆς Εὐρίπου, φανῇ ἀπειθὴς εἰς τὰς ὠφελίμους σου διαταγάς, ἔχεις τὴν πληρεξουσιότητα νὰ τὸν εὐγάζῃς, καὶ ἀντ' αὐτοῦ νὰ διορίζῃς εἰς τὸν τόπον του ἄλλον.

Πρὸς τούτοις νὰ λάβῃς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου, καὶ τὸ καράβι τοῦ Θεοδωράκη Δημνίου, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὸ Ταλαντοννῆσι· καὶ ὑγίαινε.

Τὴν 20 Ἰουλίου 1823 ἐκ Ξηροχωρίου.

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ Γενικὸς γραμμ.
Δ. Βούλης

τὴν τελευταίαν δεκαημερίαν τοῦ Ἰουλίου διέτρε-

Περίοδος β.
ἀρ. 42. τοῦ Πρωτοκόλλου.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς
ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπαρχεῖον τῆς Εὐρίπου.

Ὁ Ἔπαρχος τῆς Εὐρίπου
Πρὸς τὸν Γενναιότατον Ναύαρχον
τῶν εἰς τὴν
Πολιορκίαν τῆς Εὐρίπου Ἑλληνικῶν πλοίων Κύριον
Ἀνδρέαν Κοσμᾶν.

Ἔστω εἰς εἴδησίν σου, ὅτι οἱ ναῦται τῶν μπουρλότων ἂν ἤθελον ἀνδραγαθήσει, καίοντας κἀνὲν ἐχθρικὸν πλοῖον, θέλει ἔχουν εἰς πληρωμήν των, ὅσα πληρώνει ἡ νῆσος Ὕδρα εἰς τοὺς μπουρλοτιέριδες· ἡ δὲ πληρωμή των θέλει εὐγαίνει ἀπὸ τὴν κάσσαν ταύτης τῆς νήσου· καὶ ὑγίαινε.

Τὴν 20 Ἰουλίου 1823 ἐκ Ξηροχωρίου,

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ Γενικὸς γραμμ
Δ. Βούλης.

Περίοδος β.
ἀρ. 43.

Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς
ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἐπαρχεῖον τῆς Εὐρίπου.

Ὁ Ἔπαρχος τῆς Εὐρίπου.
Πρὸς τὸν γενναιότατον Ναύαρχον,
τὸν εἰς τὴν
πολιορκίαν τῆς Εὐρίπου κύριον
Ἀνδρέαν Κοσμᾶ.

« Ἅμα φθάσῃς εἰς τὴν πολιορκίαν, διορίζεσαι νὰ λάβῃς καταγραφὴν τῶν πολιορκούντων πλοίων, καὶ θεωρήσῃς τὰς πολεμικὰς ἀποσκευάς των, κανόνια, καὶ λοιπὰ, νὰ ἐξετάσῃς

χεν ὁ τόπος, καὶ μάλιστα οἱ τελευταῖοι στῖχοι τοῦ ἐπιστολιδίου βεβαιοῦσιν αὐτόν, οἵτινες καὶ παρακλητικοί εἰσιν, ἰδοὺ οἱ στῖχοι· « σὲ παρακαλῶ ὅμως, ἀδελφὲ, νὰ βαλθῇς εὐθὺς εἰς τὰ πανιά· καὶ ἂν ἦναι δυνατὸν, νὰ πετάξῃς, καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὰ Βρυσάκια· διὰ ἀγάπην τῆς πατρίδος κλ. μία ὥρα νυκτὸς, 20 Ἰουλίου ».

πότη μπαρούτι, καὶ τὶ μπάλαις τρώγουν, τὰ εἰς αὐτὰ κανόνια· καὶ νὰ κρατῆται σημείωτις εἰς ὅτα κανόνια ρίπτει τὸ καθένα, διὰ κάθε ἐνδεχομένην κατάχρησιν, ὁποῦ ἠμπορεῖ νὰ ἀκολουθήτη· καὶ δι' ὅλα ταῦτα νὰ ἀναφέρῃς πρὸς ἡμᾶς εἰς γνωστοποίησιν, καὶ τὴν ἀναγκαίαν πρόβλεψιν, κατὰ τὴν χρείαν.

Τῇ 20 Ἰουλίου 1823 ἐκ Ξηροχωρίου.

Ἰωάννης Κωλέττης.

Ὁ Γεν. γραμματεὺς

Δ. Βούλης.

Γεννεότατε Καπετὰν Ἀνδρέα Κοσμᾶ.

Ἐταράχθηκα ὑμερβολικὰ διὰ τὸ κάμωμα τῶν ἐφόρων· τὶ τοὺς ὡμίλησα! τὶ τοὺς ἔκαμα, καὶ τὶ εἶχα ἀπόφασιν νὰ τοὺς κάμω, ἂν δὲν μοῦ ἄλλαζαν εὐθὺς τὰ ἄσπρα, ὁ γραμματικός σα, ἠμπορεῖ νὰ σᾶς τὰ εἰπῇ· τώρα ἰδοὺ ποῦ σᾶς στέλνω ὅλα παστρικά· σὲ παρακαλῶ ὅμως, ἀδελφὲ, νὰ βαλθῇς εὐθὺς εἰς τὰ πανιὰ καὶ ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπετάξῃς καὶ νὰ φθάσῃς εἰς τὰ βρυσάκια· διὰ ἀγάπην τῆς πατρίδος μὴν χασομερῆς πλέον. Τὸν Κὺρ. Βασίλη ἀσπάζομαι.

Μία ὥρα νυκτός. Ἰουλίου 20

Ὁ πατριώτης καὶ ἀδελφὸς

Κωλέττης.

Ἐν Ἑρμουπόλει Σύρου 25 Σεπτεμβρίου 1857.

Α. Κ. Μανιάτης.

Τὸ ἥμισυ μέρος τῆς δυστυχισμένης Εὐβοίας ὑπέκειτο εἰς τὸν εἰρημένον μέγιστον ὄλεθρον· διότι τὸ ἕτερον, τῆς Καρυστίας, εἶχεν ἀναμιχθῆ πυρὶ καὶ σιδήρῳ ὑπὸ τοῦ ἀποβάντος στρατοῦ ἐν Καρύστῳ. Ἕνεκα διχονοιῶν καὶ παθῶν τῶν τετυφλωμένων ὁπλαρχηγῶν της ὑπέστη τὰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας τρομερὰς καὶ φρικώδεις λεηλασίας. Ὁ δὲ ναύαρχος Α. Κοσμᾶς λαβὼν τα ἔγγραφα τοῦ διορισμοῦ του, διαταγὰς καὶ ὁδηγίας ἦρε τὴν ἄγκυράν του παραχρῆμα, ἔσπευσεν εἰς τὴν Λίμνην, καὶ ἠγκυροβόλησεν· εὗρε δὲ ἐκεῖ δέκα πέντε ἄλλα μικρὰ καὶ μεγάλα πλοῖα διαφόρων μερῶν, ἤτοι Ψαριανὰς γολέτας τρεῖς, ἀπὸ τῆς μεγάλης Λήμνου ἰμβρίκια ἑπτά, τοῦ Θεοδωράκη, τοῦ Κούμα κλ., ἀπὸ δὲ τῆς Εὐοϊκῆς Λίμνης πέντε μικρογολέτας, ἐν οἷς προσετέθησαν ἡ ναυαρχὶς καὶ ἡ γολέτα τοῦ Καπετὰν Γκίκα, καὶ ἐγένοντο πάντα δέκα ἑπτὰ, καὶ οὐχὶ τρία ὡς λέγει ὁ Σ. Τρικούπης ἐν τῷ Γ'. Τόμῳ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ σελ. 46. Ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀδυσσέα εὗρεν ἐκεῖ ἐν τοῖς πλοίοις μετὰ πεντακοσίων, διαμένοντα ἐν Ψαριανῇ γολέτᾳ, ὃν παρέλαβεν ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, ἐν ᾗ ὀκτὼ ἡμέρας διέμεινε. Τοῦ ναυάρχου δ' ἀφιχθέντος εἰς τὴν Λίμνην, εἰς συμβούλιον προσεκλήθησαν οἱ πλοίαρχοι πάντες εὐθέως· τούτου δὲ διαλυθέντος, ἦραν τὰς ἀγκύρας των, καὶ ἔβαλον αὐτὰς εἰς τὰ Βρισάκια, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τῶν Ὀδυσσέα μὲ τοὺς πεντακοσίους του, οἵτινες ἤρξαντο τὸ πῦρ ζωηρῶς κανονοβολοῦντες τὴν ἐπὶ τῶν Βρυσακίων ἐχθρικὴν κανονοστοιχίαν ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας, διὰ τοῦ ὁποίου κατέστρεψαν καὶ τὴν κανονοστοιχίαν καὶ τοὺς Τούρκους κατεσκόρπησαν ἐκεῖθεν· ἐκ δὲ τῶν φρουρῶν ἀπετρέφθησαν πᾶσαι αἱ τῶν Ἑλλήνων σκη-

ναὶ, ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι σκορπιζόμενοι ἐπερπόλουν αὐτάς. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐκ ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν, ἀλλ' ἐώρα μόνον ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος. Περὶ δὲ τὴν ἑσπέραν ἀπέπλευσαν ἐκ τῶν Βρυσακίων τὰ πλοῖα εἰς τὴν Λίμνην, ὅπως ἀποβιβάσωσι τὸν Ὀδυσσέα, καὶ διευθυνθῇ ἐκεῖθεν πρὸς τὸ δερβένι· ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀποβιβάσωσιν αὐτὸν, ἔμαθον ὅτι οἱ Τοῦρκοι διῆλθον ἀμαχητὶ τὸ δερβένιον, καὶ οὕτω τὰ πάντα ἐματαιώθησαν. Φημίζεται ὅμως, ὅτι ἡ ἀπόβασις τοῦ Ὀδυσσέως σκοπὸν δόλιον ὑπέκρυπτε, ἤτοι ἐὰν δυνηθῇ, νὰ ἀφαιρέσῃ τὴν ὁπλαρχηγίαν ἀπὸ τοῦ Διαμαντῆ, σύμφωνος δὲ ἦν κατὰ τοῦτο καὶ ὁ ἔπαρχος Κωλέττης· ἂν τὰ φημιζόμενα εἰσὶν ἀληθῆ, ἐξελέξαντο ἀληθῶς τὸν καιρὸν νὰ ἐξασκήσωσι τὰ τετυφωμένα καὶ ἄλογα πάθη των ὡ τῆς φιλοπατρίας των!

Οἱ δὲ Τοῦρκοι, μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν πλοίων καταστροφὴν τῆς κανονοστοιχίας των καὶ ἐκδίωξιν ἐκ τῶν Βρυσακίων, ἐκ δέκα ἑπτὰ περιπλέον χιλιάδων συγκείμενοι, ὥδευσαν κατὰ τῶν ἐν Ἀνδριαλοῖς ὠχυρωμένων τριακοσίων Ἑλλήνων· φθάσαντες δὲ ἐκεῖ τὴν πρωΐαν τῆς 27 Ἰουλίου ὥρμησαν εὐθὺς, ἵνα πάντες ἐξ ἐφόδου ζωγρήσωσι ζῶντας· ἀλλ' οἱ γενναῖοι ὁπλαρχηγοὶ Σταῦρος Βασιλείου, Ἀθανάσιος Χοντροβασιλείου καὶ Εὐαγγελινὸς, ἀνθίσταντο ἔσωθεν τοῦ ὀχυρώματός των μὲ ἀπαραδειγμάτιστον καρτεροψυχίαν, καὶ ἀντέκρουον αὐτούς. Ἀλλὰ καὶ τὰ στίφη τῶν Βαρβάρων ἀμιλλώμενα πρὸς τοὺς ὀλιγαρίθμους Ἕλληνας ἠγωνίζοντο πεισματωδέστατα, καὶ πολλὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφορμήσεις ἔκαμον, ἀλλ' εἰς μάτην· διότι οὐκ ἠδυνήθησαν νὰ βλάψωσι τοὺς ὀλίγους ὠχυρωμένους Ἕλληνας καὶ ἀποσείσωσιν αὐτοὺς τοῦ ὀχυρώματος·

ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας ἠγωνίζοντο πεισματοδῶς ἀμφοτέρωθεν ἐκ δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐφορμήσεων, ἃς ἔκαμον οἱ Τοῦρκοι, κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ ὀχυρώματος, ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους ἀπώλεσαν, καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν· τοῦ ἡλίου δύοντος ἀπεσύρθησαν καταντικρὺ καὶ ἐστρατοπέδευσαν. Καὶ ἂν μικρά τις ἐπικουρία ἤρχετο ἀπὸ τοῦ Διαμαντῆ, ὅστις ἦτο εἰς τὸν Ἄϊον, ἤθελον τοὺς κρημνίσει τὴν ἐπομένην καὶ τοὺς καταδιώξει εἰς τὴν Χαλκίδα, καὶ ὁ τόπος οὐδόλως ἐβλάπτετο, καὶ τὸ στρατόπεδον δὲν διελύετο, ἀλλ' ἤθελεν ἐπανέλθει εἰς τὰ Βρυσάκια ἔτι θαρραλεώτερον. Ἀλλ' ὁ Διαμαντῆς ἀντὶ νὰ δράμῃ εἰς βοήθειαν τὴν νύκτα, ὅπως ἐνθαρρύνῃ καὶ ἐμψυχώσῃ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς, ἐγκατέλιπε καὶ τὴν θέσιν του τὸν Ἄϊον, καὶ ἀνεχώρησε κατεσπεσμένως εἰς τὸ Ξηροχώριον πρὸς σωτηρίαν τῆς γυναικός του, ἥτις, ὡς λέγεται, ἠπειλεῖτο νὰ συλληφθῇ ἐχθρικῶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως· διὰ τοῦτο ἀδιαφόρησε περὶ μυριάδων ἄλλων γυναικῶν, ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἀθῴων καὶ ἀκάκων τέκνων καὶ ἀφῆκεν εἰς ἀπώλειαν καὶ φθορὰν· ἐφρόντισεν ὅμως περὶ τῆς σωτηρίας μιᾶς μόνης· παραλαβὼν οὖν αὐτὴν ἐκεῖθεν διῆλθεν εἰς τὰς παρακειμένας νήσους Σκίαθον ἢ Σκόπελον. Οἱ δὲ λοιποὶ ὁπλαρχηγοὶ δυσαρεστηθέντες ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ Διαμαντῆ καὶ τῆς διαγωγῆς του ἐγκατέλιπον τὴν θέσιν των, ἀπεσύρθησαν ἀπ' αὐτῆς τὴν νύκτα καὶ ἀνεχώρησαν· τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐζήτησαν νὰ καταλάβωσι τὸ δερβένι κάτωθεν τῆς Ἁλιουρῆς καὶ ἄνωθεν τοῦ ἐκκλησιδίου τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ πολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ στενώτερον αὐτοῦ μέρος· ἀλλὰ ποῦ

πλέον ; τίς ἤκουε τὸν ἄλλον ; κατέλαβον ἓν μέρος ἐκεῖ ὀλίγοι, ἀλλὰ τί ἠθελον κάμει ὀλίγοι εἰς τοσαῦτα στίφη Βαρβάρων; ἐφονεύθησαν, καὶ οὕτως ἄνευ πολέμου καὶ βλάβης διῆλθον τὸ δερβένι οἱ Βάρβαροι.

Ὁ δὲ λαὸς ἔχων τὰς ἐλπίδας του εἰς τὸν γενικὸν ὁπλαρχηγὸν αὐτοῦ ἡσύχαζε, καὶ ἠκολούθη τὰ ἔργα του· ἠπατήθη ὅμως κατὰ τοῦτο πολύ, διότι ἐκεῖνος πρῶτος πάντων ἐλειποτάκτησε τὴν νύκτα· καὶ ὁ δυστυχὴς λαὸς εἶδεν αἴφνης τὸν βάρβαρον ἐν τῇ θύρᾳ αὐτοῦ πεζεύοντα, ἐξανδραποδίζοντα, σφάζοντα καὶ αἰχμαλωτεύοντα τὰς κόρας καὶ τὰς γυναῖκάς του. Ναί, ὁ λαὸς τῆς Εὐβοίας ἔπαθε ταῦτα, ὅστις ἔτρεφε καὶ ἐπλήρωνεν αὐτὸν ἀδρῶς· οὗτος ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ μισθοδοτουμένου καὶ τρεφομένου εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὰ Ἀχμάταγα καὶ τὸ Μαντοῦδι ἐξηνδραποδίσθησαν δισχίλιαι ψυχαὶ αἰφνιδίως τὸ πρῶτον, ἐκ τῶν ὁποίων τὰς μὲν ἔσφαξαν, τὰς δὲ εἰς αἰχμαλωσίαν εἵλκυσαν, τὰς δὲ εἰς φλόγας ἔρριψαν, τὰς δὲ ἀνεσκολόπισαν. κλ. Ὁ δὲ ἐπίλοιπος λαὸς λαβὼν τὴν εἴδησιν, μέρος μὲν εἰς ὄρη καὶ σπήλαια ἐκρύβη, μέρος δὲ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης ἔδραμεν ἵνα σωθῇ, ὅστις καὶ εἰς τὰς ἀντικρὺ νήσους Σκίαθον καὶ Σκόπελον ἐσώθη γυμνὸς, ἀνυπόδητος καὶ πεινασμένος, ἐξῆλθεν ἐπ' αὐταῖς· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εὗρεν αὐτὸν λοιμὸς καὶ λιμὸς, καὶ ἂν ἐνενόουν τινὰ νὰ ἔχῃ τι, τὰ παλληκάρια τῆς ἐλευθερίας τὸ ἀφήρουν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἄφινον ὅλον γυμνόν· τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις. Τοιαῦτα ὑπέστη δεινὰ ἡ ἐπαρχία τῆς Χαλκίδος καὶ πλείονα ἔτι ἐπὶ τῆς στρατηγίας τοῦ Διαμαντῆ Νικολάου κλ. . . . Τὰ δὲ πλοῖα

τὰ ἐν τῇ Λίμνῃ ἠγκυροβολημένα ἀπεβίβασαν τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὸ Ταλαντονῆσι, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας ψυχὰς ἔσωσαν ἐκεῖ· πολλὰς δὲ μετέφεραν καὶ εἰς Ναυπλίαν, καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ ταῦτα πάντα ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Ἀγγελῆ, ἤτοι ἀπὸ τῆς 28 Μαρτίου 1822-1823 μὲ τὴν λῆξιν τοῦ μηνὸς Ἰουλίου, ὅ ἐστιν εἰς ἓν ἔτος καὶ μῆνας τέσσαρας (α).

(α) Ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ στόλου ἀποβιβασθεὶς ἐν τῇ Καρύστῳ καὶ ὁ τοῦ Μπερκόφτσαλη Ἰτοὺρ Πασᾶ στρατὸς, ἀφοῦ διῆλθεν ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Χαλκίδος, ὡς νῦν ἐστὶ, διὰ σιδήρου καὶ πυρὸς, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Χαλκίδα ἐσκήνωσεν ἔξω τοῦ Βελιματζιμπᾶ καὶ τῆς Βρωμούτης, ὡς καὶ πρότερον. Ἐκεῖ δὲ ἔτυχεν αὐτὸν λοιμὸς καὶ τόσον ὀξὺς, ὥστε ἠφάνισεν αὐτόν· οὐδὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ξίφος τὸ ἑλληνικὸν ἠδύνατο νὰ φέρῃ τοσαύτην καὶ τοιαύτην φθορὰν καὶ βλάβην, ὅσην ὁ λοιμός. τὸ τρίτον αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ μόνον ἐσώθη.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΑΡΧΟΜΕΘΑ ἤδη νὰ ἐξιστορήσωμεν πάνθ' ὅσα καὶ ἐν τῇ Καρυστίᾳ ἐγένοντο, ἤτοι πῶς καὶ πόθεν ἔλαβεν ἡ ἐπανάστασις τὴν ἀρχὴν καὶ πρόοδον αὐτῆς, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη τὸ πρῶτον, καὶ Πασᾶ τῆς Εὐβοίας ἁπάσης τὸ δεύτερον γενόμενα κακά.

Ὁ Ὀμέρμπεης, εἴπομεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Χαλκίδος ὅτι τὴν διακαινήσιμον ἑβδομάδα διῆλθεν ἅπασαν ἐν τῇ Χαλκίδι· μετέβη δὲ ἐν αὐτῇ, ἵνα κοινοποιήσῃ πάντα, ὅσα αὐτὸς εἶδε καὶ εἶχε μάθει ἐκ διαφόρων πηγῶν, τοῖς Χαλκιδεῦσι, καὶ συσκεφθῇ μετ' αὐτῶν. Ἐν τῇ διαμονῇ τοῦ ἀφώπλισε καὶ τὸ πολεμικὸν του πλοῖον, ὅπερ ἔδεσε καὶ ἠσφάλισεν ἐν τῇ Χαλκίδι, φοβούμενος μὴ τὰ ἀπὸ Καρύστου διαβαίνοντα Ὑδραϊκὰ πλοῖα τὸ λαφυραγωγήσωσιν ἢ πυρπολήσωσιν· οἱ δὲ ναῦται ἀπελύθησαν καὶ ἐγένοντο ἁλιεῖς ἐν Χαλκίδι. Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς Καρυστίους καὶ ἄλλους ἐπέδραμε κατὰ τοῦ Καλάμου (18 Ἀπριλίου δευτέρᾳ τοῦ θωμᾶ) εὑρὼν τινὰς ἐκεῖ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπυροβολήθη, καὶ ἀντεπυροβόλησεν αὐτούς· ἀλλ' οἱ ἡμέτεροι ἀπεσύρθησαν, ὁ δὲ ἐπυρπόλησε καὶ ἀπετέφρωσε τὸν παρὰ τὸν ὠρωπὸν Κάλαμον, χωρίον τῆς Ἀττικῆς· ἐπανῆλθε δὲ ἀπὸ τοῦ Καλάμου εἰς

Χαλκίδα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κάρυστον. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ πολλότατα ἐφάνησαν πλοῖα Ἑλληνικὰ πλέοντα ἐνώπιον Κέας, Καρύστου καὶ Ἄνδρου· οἱ δὲ Καρύστιοι ταῦτα ἰδόντες ὑπο πανικοῦ φόβου κατελήφθησαν, μὴ στρατὸν ἀποβιβάσωσιν εἰς Κάρυστον καὶ κυριεύσωσιν αὐτήν. Ὁ φρούραρχος (γκισντάραγας) Καρύστου πέμψας δύο πεζοὺς ἐζήτει τὸν Ὀμέρμπεην, ἵνα τάχιον φθάσῃ εἰς Κάρυστον, διότι καράβια πολλὰ φαίνονται· οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ φρουράρχου ἀπεσταλμένοι φθάσαντες εἰς τὸ Ἀληβέριον ἐζήτουν πλοιάριον, ἵνα ἀντίπερα διέλθωσι καὶ εἰδοποιήσωσι τὸν Ὀμέρμπεην. Ἀλλὰ τὰ πλοιάρια ἐγύμνωσε πρότερον ὁ τοῦ Εὐρίπου Πρωτοσύγκελλος καὶ ἐσύναξεν ἔν τινι ἀποθήκῃ τὰ τε πανία καὶ κωπία αὐτῶν, ἐν ᾗ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν αὐτά, τὰ δὲ σκάφη ἐτρύπησε, διατεταγμένος ὢν νὰ πράξῃ οὕτως ἐπὶ λόγῳ, ἵνα μὴ συγκοινωνῶσι μὲ τὰ ἀντίπερα μέρη· μὴ εὑρόντες ὅθεν πλοιάριον ὥδευσαν διὰ ξηρᾶς εἰς Χαλκίδα.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Κάρυστον ὁ Ὀμέρμπεης ἔμαθεν, ὅτι τὸ Ξηροχῶρι ἐπαναστάτησε καὶ ὁδεύει κατὰ τῆς Χαλκίδος, καὶ πλοῖα πρὸς ἀποκλεισμὸν πολλὰ ἔρχονται, καὶ ἡ Κύμη κινεῖται καὶ ἑτοιμάζεται εἰς πόλεμον. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἡ τῆς Κύμης κίνησις καὶ ἡ ἑτοιμασία ἤρξατο. Ὁ Γεώργιος, Ἰατρὸς, Βαλτινὸς μὲ εἴκοσι πέντε ὁπαδοὺς ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ὁπλαρχηγοῦ Χαλκίδος Βερούση εἰς Κύμην, μετὰ τὴν τοῦ Τρο-χοῦ καὶ τῆς Βρωμούσης ὀπισθοδρόμησιν αὐτοῦ, ἵνα ἐπαναστατήσῃ τοὺς Κυμαίους, ὡς καὶ ὅλης τῆς ἐπαρχίας Καρυστίας τοὺς κατοίκους. Φθάσας δ' οὖν εἰς Κύμην ἡνώθη ἐν πρώτοις μετὰ τοῦ Γ. Δελῆ-γεωργίου Καστροβαλίτου, τοῦ Δ. Χειλαρᾶ καὶ Δ. Δήμου,

καὶ ἐπιστρέψας εἰς Καστροβολᾶ συνέλαβεν ἐκ τῶν ἐκεῖ διαμενόντων Ὀθωμανῶν ἐννέα καὶ τοὺς ἀπεκεφάλισε· καὶ οὕτως ὑπερίσχυσεν ἡ μερὶς ἡ θέλουσα τὴν ἐλευθερίαν, καὶ οὐχὶ ἡ τοῦ Παύλου τὴν τυραννίαν. Ὑπερισχύσασα δὲ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Κύμῃ ὑπὸ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς Γ. Γιαννάκην, Γ. Ἰωάννου Παπᾶ, καὶ Δ. Δήμου· οὗτοι δὲ ἐπαναστάτησαν τὴν Κύμην ὅλην παρευθὺς ἤρξαντο νὰ ὀχυρόνωσι τὰς θέσεις αὐτῆς, ὡς τὴν Λιανὴν ἄμμον, ἄνω των ἀνεμομύλων καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ἔδει καλῶς, καὶ ἀνέμενον τὸν ἐχθρὸν εἰς πόλεμον. Τοῦτο οὖν τὸ κίνημα τῆς Κύμης ὁ Ὀμέρμπεης ἀκούσας ἐξέδραμεν ἐκ Καρύστου μετὰ τριακοσίων Καρυστίων περίπου πρὸς καταδίωξιν τῶν ἐπαναστατῶν περὶ τὰ τέλη Μαΐου ἢ ἀρχὰς Ἰουνίου, καὶ φθάσας εἰς Κύμην ἀναιμωτὶ διέλυσεν αὐτοὺς, καὶ οὐδεὶς ἀνθέστηκεν αὐτῷ· εἰσβλὼν δὲ ἐν τῇ Κύμῃ ἔθυσεν, ἀπώλεσεν, ἐλαφυραγώγησε καὶ τέλος ἐπυρπόλησεν οἰκίας τινας, ὡς εἰς Καστροβαλᾶ, Ἀνορίαν καὶ ἄλλα, καὶ ὅσα ἠδύνατο κακὰ ἔπραξεν. Οἱ δὲ Κυμαῖοι, οἱ μὲν εἰς τὰ πλοῖά των, οἱ δὲ εἰς τὴν κατὰ τὴν Χιλὴν νῆσον εἰσῆλθον καὶ ἐσώθησαν πάντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες· τὰ δὲ παρακείμενα χωρία ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὄρη καὶ διέμενον ὑπὸ ἐλάτας καὶ πίτυς, αἰχμαλωσία ἢ ἐξανδραποδισμὸς οὐκ ἐγένετο. Ἐν δὲ τῇ ἀνεμοζάλῃ ταύτῃ ἀφίχθη ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κύμης ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ὁ Νικόλαος Κριεζώτης, ἐν ᾗ διέμεινεν ὀλίγας μόνον ἡμέρας· εἶτα ἀναστὰς διὰ ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τῆς νήσου κατέβη, ἵνα ἐμβῇ ἔν τινι λέμβῳ τῆς Μονῆς καὶ ἐξέλθῃ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀφοῦ ὁ Ὀμέρμπεης ἀπεσύρθη τῆς Κύμης. Ἐνῷ δὲ ἐπάτη-

σε τὸν πόδα ἐπὶ τῆς λέμβου, ἡ λέμβος εἰσέδυσε μικρὸν, καὶ ὁ κωπηλάτης παρετήρησε μὲ ὀργὴν « τί . . . . ἀνατολίτικο εἶσαι ». ὁ δὲ Κριεζώτης εἶπεν αὐτῷ « νὰ φυλάξῃς τοῦτο » (α). Ἀποβὰς δὲ εἰς τὴν ξηρὰν διευθύνθη εἰς τὴν Κύμην, ὅπου εὗρεν εἴς τινα οἰκίαν ἐν πουφέκιον (mousquet) καὶ λαβὼν αὐτὸ διευθύνθη ἐκεῖθεν εἰς τὰ Βρυσάκια· φθάσας γοῦν ἐκεῖ ἐπαρουσιάσθη τῷ ὁπλαρχηγῷ τῶν Βρυσακίων Ἀγγελῇ, παρόντος καὶ τοῦ Κώτσα, ὅστις τὸν ἠρώτησε « πόθεν ἔρχεσαι ; ἀπὸ τὴν Κούμην, « καὶ ἀπὸ ποῦ εἶσαι ; ἀπὸ τὴν Βύρα κ. λ. ». εἶτα προσκαλέσας τὸν Σοῦταν εἶπεν αὐτῷ « λάβε τοῦτο τὸ παλληκάρι εἰς τὴν συντροφίαν σου (μάγκα) ». ὁ δὲ Σοῦτας παρέλαβε τὸν Νικόλαον Κριεζώτην ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του (β).

(α) Ὁ Ν. Κριεζώτης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κύμην, ἐνεθυμήθη τὴν τοῦ κωπηλάτου παρατήρησιν· πλὴν οἱ Πατέρες τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος προσκαλέσαντες αὐτὸν προσέφερον γεῦμα, καὶ οὕτως ἐμεσολάβησαν καὶ ἐσυγχωρήθη τὸ σφάλμα εἰς τὸν κωπηλάτην.

(β) Ὁ Ν. Κριεζώτης ἠκολούθησε τὸν κάπετάτον τοῦ Σοῦταν εἰς τὴν σκηνήν του, κεκοπιακὼς δὲ ὢν ἐκ τῆς ὁδοιπορίας κατεκλίθη ἐπὶ κλίνης στρατιωτικῆς ἐκ κλάδων σχοίνου κατεσκευασμένης ὑπ' ἄλλου τινος στρατιώτου καὶ ἡσύχαζεν· οἱ δὲ ἄλλοι συστρατιῶται του ἔψηνον τοὺς διὰ τὸ γεῦμα κριοὺς ἢ τράγους. Τοῦτον ἐξυπνίσας ὁ Σοῦτας εἶπε « σήκω τί κοιμᾶσαι; δὲν βλέπεις τοὺς ἄλλους· σήκω πήγαινε νὰ πάρῃς νερό, ἢ σὲ φέραμε καὶ σένα δῶ νὰ σὲ ταΐζωμεν ἕτοιμα ». μετὰ μικρὸν δὲ ἀφοῦ ὁ Σοῦτας εἶδεν, ὅτι ὁ Κριεζώτης διὰ τῆς ἀπαραδειγματίστου ἀνδρίας καὶ γενναιότητος αὐτοῦ ἔγεινεν ὁπλαρχηγός, ἀστειευόμενος ἔλεγεν « ἀχ, δὲν ἤξευρα, ὅτι ἤθελες γείνει παιοῦτος καὶ ἔλθω ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν σου . . . κ.λ. ».

Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν Κυμαίων ἀναστὰς ἀπὸ τῆς Κύμης κατέβαινεν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπου καί τινες οἰκίαι εἰσί, καὶ τὰ πλοῖα ἀγκυροβολοῦσιν· ἐνῷ δὲ διήρχετο τὴν Λιανὴν ἄμμον, ὁ Σταμάτιος Ἀστέρης κανονοβολήσας ἀπὸ τοῦ πλοίου (μαρτίγου) αὐτοῦ ἐκτύπησεν εἰς τὴν ὠμοπλάτην τὸν ἵππον τοῦ Ὀμέρπεη καὶ τὸν ἐφόνευσε, τὸν δὲ ἀναβάτην εἰς τὴν ἄμμον ἔρριψε. Δραμόντες δὲ ἀγελαδὸν οἱ Καρύστιοι καὶ δράξαντες τὸν ἐπὶ τῆς ἄμμου πεσόντα ἐπὶ τῶν χειρῶν των ἀπεσύρθησαν πάντες πέραν τῆς θαλάσσης καὶ μακρὰν τῶν σφαιρῶν καὶ μισδραλίων· μικρὸν δ' ἔδει καὶ τὸν πόδα τοῦ ἀναβάτου πληγῶσαι καὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ θλᾶσαι. Φθάσας δ' οὖν ἐν τῷ Ὠρίῳ (α) κατατρομασμένος ἀπὸ τῆς σφαίρας τοῦ κανονίου ἐστρατοπέδευσε· διαμένων δὲ ἐν αὐτῷ ἠγρύπνει αὐστηρὰ καὶ προσεῖχεν, ἵνα μή τι ἐπαναστατικὸν κίνημα ἀκουσθῇ που Μπαρμπάτσιδων· οὕτως ἐκάλουν ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐπαναστάσεώς μας, λέγοντες «μπαρπάτσιδες ἠκούσθησαν, μπαρμπάστιδες ἔρχονται, ἢ εἶναι» καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐνῷ δὲ ὁ Ὀμέρπεης διέμενεν ἐστρατοπεδευμένος ἐν τῷ Ὠρίῳ· ὁ Γ. Ἰατρὸς Βαλτινὸς ἔχων τοὺς εἴκοσι πέντε καί τινας ἑτέρους στρατολογήσας ἐκ τῶν χωρίων κατέβη εἰς τὸ χωρίον Κήπους κατὰ τὴν θέσιν Κωλιαρὴ· ὁ δὲ Ὀμέρπεης μαθὼν τοῦτο ἐξέδραμε παραχρῆμα πρὸς καταδίωξιν αὐτοῦ, εὑρὼν αὐτὸν ἐ-

---

(α) Τὸ Ὠρίον, χωρίον ἐστὶ πεδινὸν, ἔχον βοσκὰς πολλὰ τάπας διὰ τοὺς ἵππους, καὶ τῆς Κύμης μικρὸν ἀπέχει, ὥρας 2 1/2.

πολέμησεν, ἐφονεύθη καὶ εἷς Ἕλλην· καὶ ὁ μὲν Ἰατρὸς μὴ δυνάμενος ν' ἀνθέξῃ ἀπεσύρθη, ὁ δὲ Ὀμέρμπεης ἐστράφη εἰς τὸ στρατόπεδόν του. Ἀλλὰ καί τινα τῶν χωρίων ἰδόντα τὴν Κύμην ὁπλισθεῖσαν ὡπλίσθησαν καὶ αὐτά, διότι ἤλπιζόν τι ἀπ' αὐτῆς νὰ ἴδωσι καλὸν καὶ γενναίαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀντίστασιν· ἐνῷ δὲ τὰ χωρία ἡτοιμάζοντο νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Κύμης ἐκ τῶν ὀπισθίων τοῦ ἐχθροῦ, αὐτὴ ἔπραξε τοὐναντίον, οὐδόλως ἀντέστη. Τὰ δὲ χωρία συνῆλθον ἄνωθεν τοῦ χωρίου Πασᾶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους κατὰ τὴν θέσιν Κόκκα ὑπὸ ἐλάτης νὰ σκεφθῶσι τί πρακτέον, ἤρξαντο λέγειν· « αἱ ἐλπίδες, ἃς ἐπὶ τῶν Κυμαίων εἴχομεν, ἐματαιώθησαν, τί δὴ ποιήσωμεν ἤδη ; νὰ ὑποταχθῶμεν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν ; ὄχι. τί οὖν ; νὰ ζητήσωμεν βοήθειαν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τῶν Βρυσακίων » πάντες ἐκ συμφώνου εἶπον, « ναί, νὰ ζητήσωμεν». ἐστράφησαν καὶ πρὸς τὸν Γ. Χρυσοφὸν ἰατρὸν Κονίστριον, ἐρωτῶντες «τί λέγεις Ἰατρέ»; οὗτος δὲ ἐνέκρινε τὴν σύσκεψιν τῶν συμπολιτῶν του, «καὶ γράμμα νὰ γείνῃ εἶπε»· καὶ τὸ γράμμα συνετάχθη παρευθύς. Δευτέρας οὖν σκέψεως γενομένης ὁ Ἰατρὸς εἶπε καὶ αὖθις «ὁ Γεώργιος Ψυχουϊὸς μετὰ τοῦ Δ. Κουτουρλάρου νὰ τὸ λάβωσι καὶ νὰ τὸ μετακομίσωσιν εἰς τὸ ἐν Βρυσακίοις στρατόπεδον καὶ νὰ ἐγχειρίσωσιν αὐτὸ τοῖς ὁπλαρχηγοῖς»· λαβόντες ὅθεν οἱ εἰρημένοι τὸ γράμμα ὥδευον πρὸς τὰ Βρυσάκια. Φθάσαντες δὲ ἐκεῖ ἐνεχείρισαν αὐτὸ τῷ ὁπλαρχηγῷ Ἀγγελῇ, ὅστις λαβὼν παραχρῆμα τὸ ἀνέγνωσε, καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς γραμματοκομιστὰς καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κριεζῆ, ὅπερ ἀνέγνωσε καὶ αὖθις. Ὁ

δὲ Α. Κριεζῆς μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ γράμματος εἶπεν εἰς τὸν Ἀγγελῆν «εἰς τοιαύτην σπουδαίαν περί» στασιν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃς ὁ ἴδιος»· ὁ δὲ γελάσας παρεδέχθη, καὶ πρὸς το ἑσπέρας ἐκίνησεν ἔχων ἑκατὸν στρατιώτας, καὶ ὑπὸ τῶν γραμματοκομιστῶν ὁδηγούμενος ὥδευεν ὅλην τὴν νύκτα· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν πρὸς τὸ ἑσπέρας ἠνώθη εἰς τὴν Ἀμμοδιώτισσαν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σέτας μετὰ τοῦ Γ. Ἰατροῦ Βαλτινοῦ, καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των (α), καὶ ὅτε ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον Πασᾶ, ἡνώθησαν μετ' αὐτῶν οἱ Κονίστριοι καὶ ἄλλων χωρίων ὡπλισμένοι. Ἐκ τοῦ Ὠρίου ὁ Ὀμέρμπεης, ἅμα ἤκουσε τοῦτο, ἔσπευσε πρὸς καταδίωξιν τοῦ Ἀγγελῆ· συναντηθέντες γοῦν εἰς τὸ Λῶκα ἐπολέμησαν ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς ἑσπέρας, ἀλλ' ὑπερίσχυσεν ὁ ἐχθρὸς καὶ κατεδίωξε τὸν Ἀγγελῆ, ὅπου ἐφονεύθη εἷς ἐκ τῶν ἡμετέρων· καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι ἀπετέφρωσαν τὸ χωρίον καὶ τὰς θημωνίας αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἀγγελῆς προσεκλήθη εἰς τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τοῦ Κώτσα, ὡς εἴρηται ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Λῶκα ἐπιστροφήν του εἰς τὸ Ὠρίον ἔμαθεν, ὅτι ὁ Ἡγούμενος Παΐσιος τῆς Μονῆς Καταράκτου, ὁ Ἅγιος Δημήτριος παρὰ τὰς Ὀχτωνέας, καὶ ἄλλοι ἔδωκαν τροφὰς εἰς Μπαρμπα-

---

(α) Ὁ δὲ εἷς ἐκ τῶν γραμματοκομιστῶν Γεώργιος Ι. Ψυχοϋιὸς ἀποχωρισθεὶς ἀπὸ τῆς Ἀμμοδιωτίσσας ἐβάδιζε κατεσπευσμένως δι' ἄλλων ὁδῶν καὶ ἀτραπῶν, ὡς ἀπὸ τῆς Χιλιαδοῦς διὰ λεμβαδίου (μονοξύλου), ἵνα φθάσῃ εἰς Κύμην ταχύτερον καὶ προμηθευθῇ ἐκεῖθεν πολεμοφόδια καὶ πέμψῃ αὐτὰ τῷ ὁπλαρχηγῷ εἰς Λῶκα, ἀλλ' οἱ Κυμαῖοι ἀδιαφόρως ἔβλεπον τὴν προθυμίαν του κλ.

τσικὸν πλοιάριον· διὸ συνέλαβε τὸν Ἡγούμενον, τὸν ἐκ τῆς Ποταμίας Λόμπουνα, τὸν ἐκ τῆς Σκιάθου Προκόπιον Κωνσταντίνου Ἁγιοπαυλίτην ἱερομόναχον καὶ ἑτέρους ὀκτὼ, τοὺς πάντας ἕνδεκα, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς ἵνα ἀνασκολοπίσῃ ἕνα πρὸς ἕνα. Ἤρξατο δὲ ἀνασκολοπίζειν ἀπὸ τοῦ Ἡγουμένου, ὃν ἀνεσκολόπισε καὶ σὺν αὐτῷ ἕτερον· τρίτος δὲ εἰς ἀνασκολοπισμὸν ἤρχετο μοναχός τις γέρων ἐκ τῆς αὐτῆς Μονῆς (α), ὁ δῆμος ἔδωκε τῷ μοναχῷ τὸν σκόλοπα εἰς τὰς χεῖρας σύρων αὐτὸν εἰς τραγικὸν θάνατον· ὁ δὲ γέρων ἀδύνατος καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἀποκαμὼν οὐκ ἠδύνατο νὰ βαδίζῃ σηκώνων καὶ τὸν σκόλοπα εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἀλλ' ἔπιπτεν εἰς τὸ ἓν καὶ ἄλλο μέρος. Ἀγαθῇ τύχῃ ὅμως αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων ὀκτὼ, ἔφθασε γραμματοκομιστὴς ἐκ Χαλκίδος κομίζων γράμματα τοῦ Ὁμὲρ Βρυὼν Πασᾶ καὶ ἐνεχείρισεν αὐτὰ τῷ Ὀμέρμπεῃ. Ὁ δὲ ἀναγνοὺς ταῦτα παρευθὺς ἐπυροβόλησε· καὶ πάντες, οὐδενὸς ἐξαιρουμένου, ἐμιμήθησαν αὐτὸν, ἤτοι ἐπυροβόλησαν πολλάκις, εἶτα ἐσήκωσαν τὸν γραμματοκομιστὴν εἰς τὰς χεῖρας των χαίροντες καὶ κραυγάζοντες ἔλεγον «Πασᾶς ἦλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα» καὶ τὸν ἀνεβίβασαν ὅπου ὁ Ὀμέρμπεης. Ὁ δὲ γέρων μοναχὸς ἐκράτει ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτοῦ τὸν σκόλοπα καὶ ἐπὶ τοίχου τινὸς κεκλι-

(α) Ὁ ἐκ Κονιστρίων Ἀναστάσιος Ψυχοΰιός εὑρέθη ἐν τῷ Ὠρίῳ κατὰ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ ἀνασκολοπίσωσι τοὺς ἕνδεκα, ἠγγαρεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἵνα τοὺς σκόλοπας κατασκευάσῃ· ἐκεῖ δὲ Τοῦρκός τις, Γκιούλης τοὔνομα, τῷ παρετήρησε «ποῖός εἶναι τὸ δικό σου» (ἐννοεῖ τὸ παλοῦκι), ὁ δὲ ἀπεκρίθη «ὅποιο μοῦ δώσετε κτλ.»

μένος ἐώρα τὸν θάνατον καὶ ἀνέμενε τὸν δῆμιον· αἴφνης δὲ ἐκεῖ προσεκάλεσεν αὐτὸν ὁ Ὀμέρμπεης, καὶ δώσας ἐπιστολίδιον εἰς χεῖράς του (ντεσκερὲ) τῷ εἶπε, «πήγαινε εἰς τὸ Μοναστῆρί σου νὰ ἦσαι Ἡγούμενος», ἐπίσης καὶ τοὺς ἄλλους ἠλευθέρωσε τοῦ ὀδυνηροῦ θανάτου. Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης ἀναστὰς τὸ ἑσπέρας ἐπορεύθη διὰ τῆς ἄνω ὁδοῦ εἰς Χαλκίδα, ὡς ἐν τῷ Α'. βιβλίῳ ἐλάλησα περὶ τῆς μεταβάσεώς του εἰς Χαλκίδα πλατύτερον, καὶ ὅρα αὐτὴν ἐκεῖ. Μῆνα δὲ περίπου διέτριψεν ἐν τῷ Ὠρίῳ ὁ Ὀμέρπεης.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Ὀμέρμπεη ἀπὸ τῆς Καρυστίας, εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ ὁ τῆς Χαλκίδος Μουσελίμης ἔχων ἐπέκεινα τῶν χιλίων Τούρκων καὶ τὸν Εὐρίπου Γρηγόριον ἐπὶ κραββάτου, πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου του κατὰ τὴν κακὴν Σκάλαν Βάθυας καὶ Ἀληθερίου καὶ θλάσαντα τὸν πόδα αὐτοῦ· διελθὼν δὲ τὸ Ἀληθέριον ἀφίχθη εἰς τὸ Αὐλωνάριον, ἐν ᾧ ἐστρατοπέδευσε καὶ ἱκανὰς ἡμέρας διέμεινεν. Ἐν δὲ τῇ διαμονῇ ταύτῃ προσεκάλει πάντα τὰ χωρία εἰς προσκύνησιν καὶ ὑποταγὴν, καὶ διὰ τοῦ Ἀρχιερέως ἐπεβεβαίου τοὺς λόγους τῆς προσκυνήσεως καὶ ὑποταγῆς εἰς τὴν Κυβέρνησιν (Δοβλέτι), καὶ ὅτι ὁ Σουλτάνος συγχωρεῖ τὸ ἁμάρτημα αὐτοῖς, καὶ ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἐνοχλήσῃ ἢ ἐγγύσῃ αὐτούς. Τοιαῦτα δὲ καὶ ἄλλα ληρήματα ἔλεγεν ἐξαπατῶν τὸν λαὸν ὁ Μουσελίμης· ὁ δὲ Ἀρχιερεὺς, μὴ δυνάμενος καὶ ἄλλως νὰ πράξῃ ἢ εἴπῃ, καὶ ἄκων ἠκολούθει τὸ πνεῦμα τοῦ Μουσελίμη ἐπιβεβαιῶν τοὺς λόγους καὶ προτροπὰς αὐτοῦ. Ὅπου δὲ ἠδύνατο ἐλάλει ἑτέρᾳ διαλέκτῳ καὶ γλώσσῃ ἐμπιστευτικῶς, καὶ μάλιστα τοῖς γνωρίμοις, ὡς εἰς τὸν Γ. Χρυσοφὲν ἰατρὸν Κονίστριον, καὶ Γ.

Ψυχοΐον, ἐλθόντας εἰς τὸ Αὐλωνάριον ἵνα τὸν ἐπισκεφθῶσι· πρὸς αὐτοὺς ἐλάλησεν ἐλευθέρως, πολλὰ εἶπεν, καὶ «ὅτι Ἕλλην μετὰ Τούρκου εἰς τὸ ἑξῆς οὐ δύναται συζῆσαι». Αὐτὰ καὶ ἕτερα τυγχάνων τῆς εὐκαιρίας ἔλεγεν· ἐκαιροφυλάκτει δὲ καὶ οὗτος ὅπως ὑπεκφύγῃ τοὺς ὄνυχας τοῦ θηρίου, καὶ παρετήρει, εἰ δυνατόν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περιοδίᾳ, τοῦτο γενέσθαι κ.λ. Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα καὶ ἄλλα πλείονα ἐκήρυττεν ὁ Μουσελίμης, καὶ ὑποσχέσεις ἔδιδεν ἀφ' ἑνός, ὡς ἀμνηστίαν καὶ ἄρεσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ στρατός του πάντα τἀναντία ἔπραττεν, ἤτοι ἥρπαζεν, ἐλαφυραγώγει ἐνδύματα, ἠπείλει, ἐβίαζε παρθένους, καὶ ἄλλας βδελυρίας ἐποίει, κεφαλὰς μόνον οὐκ ἔτεμνεν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Αὐλωναρίου ἀναστὰς μετέβη εἰς τὴν Βρύσιν (χωρίον), ἐν ᾗ ἐστρατοπέδευσεν· ἐξ ἧς δὲ καὶ εἰς ἄλλα χωρία ἐξετείνετο ὁ στρατός του, καὶ ἕως εἰς τὸν Καστροβαλᾶ καὶ τὴν Κύμην. Ταῦτα δὲ πάντα διελθὼν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα. Ἐξεκενώθη δὲ τέλος ἤδη ἡ Καρυστία ἐκ τοῦ βαρβάρου στρατοῦ· πλὴν τινῶν κουρήτων Καρυστίων, οἵτινες περιήρχοντο ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον, Δύστον, Ζερπίσια καὶ ἄλλα, φυλάττοντες τὰς σιταποθήκας δῆθεν τοῦ Ὀμέρμπεη.

Α'. Ὁ πρῶτος δὲ τῶν εἰρημένων κουρήτων ἐκαλεῖτο Μεχμὲτ Σόκος Καρύστιος· οὗτος μὲν συλλέξας ἑτέρους δέκα πέντε κούρητας, καὶ ἕνα ἔχων Χριστιανὸν μεθ' ἑαυτοῦ, τὸ Κῶσταν Ζερμπισαῖον, κατέλαβε τὸ Παλαιοχῶρι, τὸ ἐν μέσῳ τῶν Κριεζῶν καὶ Λεπούρων κείμενον. Οἱ δὲ Κυμαῖοι ὁπλαρχηγοὶ Γ. Ἰω. Παπᾶ, Γ. Γιαννάκη, Δ. Δήμου καὶ ἄλλοι, ἦλθον εἰς τὸ Αὐλωνάριον τὴν 7. Ἰουλίου, καί τινες ἀπ' ἄλλων χωρίων συνήχθησαν ἐκεῖ, καὶ ἐξεκίνησαν κατὰ τοῦ Σόκου· ἢ

κατὰ τῶν δέκα ἑπτὰ οἱ πεντακόσιοι εἰς τὸ Παλαιοχῶρι· φθάσαντες δὲ ἐκεῖ ἐπολιόρκησαν καὶ ἐπολέμουν αὐτοὺς χωρίς τινος ἀποτελέσματος, εἶτα ἀπεσύρθησαν ἄνευ εὐλόγου αἰτίας καὶ ἀφῆκαν τοὺς Τούρκους. Εἰς τοσαύτην δὲ ἀπελπισίαν ἦλθον καὶ δειλίαν οἱ δέκα ἕξ, ὥστε ὁ εἷς τοὺς ἐνεψύχονε καὶ τοὺς ἐνεθάρρυνε, ὁ Κῶστας Ζερμπισαῖος· ἤθελον δὲ παραδοθῆ, ἂν οὗτος δὲν ὑπῆρχε μετ' αὐτῶν.

Β'. Ὁ δὲ Μεχμεταλήμπεης, Μουσελίμης τῆς Καρύστου, μαθὼν τὰ κατὰ τοῦ Σόκου ἐν τῇ Καρύστῳ καὶ λαβὼν τριάκοντα ἑπτὰ ἐξέδραμεν εἰς ἐπικουρίαν αὐτοῦ· ἐλθὼν δὲ ἡνώθη μετ' αὐτοῦ, καὶ οἱ πάντες ἐγένοντο πεντήκοντα τέσσαρες Τοῦρκοι, οἵτινες κατέλαβον καὶ αὖθις τὸ Παλαιοχῶρι. Ὁ δὲ Σόκος μετέβη εἰς τὸ Αὐλωνάριον καὶ συνέλαβε τὸν Παπᾶ Μανόλην καὶ τὸν Νικόλαον Γιαννάκην, οὓς ἐκράτει ὡς ὁμήρους, ὅπου καὶ αὐτὸς ἦν· ἐπιστρέφων δ' ἐκ τοῦ Αὐλωναρίου διῆλθεν ἐκ τοῦ χωρίου Νικολέτα, ὅπου εὗρεν ἕνα Στυρέα (Στουραίτην), ὃν ἤγαγεν εἰς τὰ Κριεζὰ καὶ τοῦ ἔκοψε τὰ ὦτα, νομίζων αὐτὸν κατάσκοπον καὶ προδότην εἶναι, καὶ ἔπειτα εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὀχύρωμα αὐτῶν, Παλαιοχῶρι, μετὰ τῶν συνεταίρων του. Ἦλθον δὲ καὶ οἱ Κυμαῖοι ὁπλαρχηγοὶ καὶ ἄλλοι μετὰ ὀκτακοσίων περίπου, ἐπολιόρκησαν τοὺς πεντήκοντα τέσσαρας, καὶ ἤρξαντο τοῦ πολέμου. Τὸν δὲ Ν. Γιαννάκην καὶ τὸν Παπᾶ Μανόλην τοὺς ἔδεσαν σφικτὰ καὶ ἐκράτουν δεμένους εἰς τὸν ἥλιον, ὑπερμεσοῦντος τοῦ Ἰουλίου, σὺν τούτοις ἠπείλουν καὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτούς. Δυστυχῶς ὅμως ἐφονεύθη μετ' ὀλίγον ὁ ἀξιώτερος ὁπλαρχηγὸς τῶν Κυμαίων, ὁ Γ. Ἰω. Παπᾶ· οἱ δὲ λοιποὶ ἐψυχράνθησαν, καὶ ἀπεσύρθη-

σαν παρευθὺς ἐκεῖθεν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας, ὑποπτευόμενοι μὴ ἐπανέλθωσι καὶ τοὺς πολιορκήσωσι πάλιν ἐκεῖ, ἔστρεψαν τοὺς λέβητάς των καὶ ἀνεχώρησαν νήστεις εἰς τὰ Στύρα, ἔχοντες καὶ τοὺς δύο ὁμήρους, παρήγγελλον δὲ τοῖς χωρικοῖς νὰ προσέχωσι, καὶ ἂν φανῶσί που μπαρπάτσιδες νὰ τοῖς τὸ μηνύσωσιν. Εἰς δὲ τὸ Ἀλμυροπότατον αἰφνιδίως ἤκουσαν φωνὴν βοσκῶν καὶ νομίσαντες, ὅτι ἐφώναζον αὐτοὺς νὰ ἀναχωρήσωσι ταχύτερον, φοβηθέντες μὴ τοὺς καταλάβωσιν οἱ Ἕλληνες, διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε καὶ εἰς τὰ Στύρα συνῆλθον· τοὺς δὲ ὁμήρους ἀφῆκαν εἰς τὸ Ἀλμυροπόταμον δεδεμένους ἀπὸ τοῦ φόβου των. Οἱ δὲ δραξάμενοι τῆς εὐκαιρίας καὶ λυθέντες ὑπὸ τῶν Ἀλμυροποταμιτῶν ἐπανῆλθον εἰς τὰς οἰκογενείας των ἀβλαβεῖς.

Γ'. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἤδη ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν πεντήκοντα τεσσάρων Τούρκων ἐκ τοῦ Παλαιοχωρίου μετέβησαν καὶ κατέλαβον τὸ Σουληνάριον παρὰ τὰ Κριεζὰ ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς κρήνης, ἐφ' οὗ ἐστρατοπέδευσαν, ὅπου καὶ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου ὑπάρχει. Ὁ φρούραρχος (γκισντάραγας) τῆς Καρύστου ἐξελθὼν ἀπ' αὐτῆς μὲ ἑβδομήκοντα ἔσπευσε καὶ κατέσχε τὸ χωρίον Δύστον, ὅπου καὶ αἱ σιταποθῆκαι τοῦ Ὀμέρμπεη· ἀπὸ τὸν Δύστον ὅθεν ἐξεκίνησαν πρὸς καταδίωξιν τῶν ἐν τῷ Σουληναρίῳ Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἅμα καὶ τσρατήγημά τι ἐποίησε· συνάξας δηλ. πολλοὺς ὄνους, ἡμιόνους, ἵππους καὶ τινας χωρικούς, ἵνα αὐξηθῶσι καὶ φαίνωνται πολλοί, οἱ χωρικοὶ ὅμως ἠκολούθουν ὀπισθεν, καὶ σημαίας ἐκράτουν λευκὰς (μανδήλια γυναικεῖα). Οἱ δὲ Τοῦρκοι πλησιάσαντες εἰς τοὺς ἡμετέρους, κενώσαντες τὰ πυ-

ροβόλα καὶ σύραντες τὰ ξίφη αὐτῶν ὥρμησαν κατ' αὐτῶν. Οἱ δὲ ἡμέτεροι οὐδόλως ἀντέσταν, ἀλλὰ καὶ εἰς φυγὴν κακίστην ἐτράπησαν παρευθὺς, φεύγοντες δὲ ἐπληγώθη Ἰωσὴφ ὁ Ντουβῖνος ἱερομόναχος ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος, μὴ δυνάμενος νὰ ὠκυπορήσῃ, ἔφθασαν αὐτὸν οἱ Τοῦρκοι ὄπισθεν τοῦ ἀνεμομύλου καὶ τὸν ἀπεκεφάλισαν εἰς τὸ βαθὺ Ῥεῦμα, συλλαβόντες καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰ. Μάμα. Ὁ δὲ Ἀναγνώστης Κρεμαστιανὸς καὶ Ἀναστάσιος Ἀλημπενήσης ἀπὸ τὸ Περνάκι κατέλαβον ἀντικρὺ τοῦ ἀνεμομύλου θέσιν τινά, ἐπυροβόλησαν τοὺς Τούρκους καὶ ἀνεχαίτισαν τὴν ὁρμὴν αὐτῶν, καὶ οὕτως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῆς αἰχμαλωσίας ἠδυνήθησαν νὰ σωθῶσι τῶν ἐχθρῶν ἢ καὶ δημίων, δύο κατὰ τὴν Ἀμπελουσίαν ἀπέθανον ἐκ τῆς πολλῆς ὠκυποδίας (α). Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα περὶ τῶν τριῶν Σοκίων πολέμων. Ὠνόμασα δὲ τούτους Σοκίους πολέμους, καὶ ἐπέγραψα οὕτως αὐτοὺς, διότι ἀπὸ τοῦ Σόκου ἤρξαντο. Ὁ δὲ

(α) Κυμαῖός τις πρὸς τὸν Δύστον ὥδευεν, ἵνα σῖτον λαφυραγωγήσῃ ἀπὸ τῆς ἀποθήκης τοῦ Ὀμέρμπεη· ὄντινα δὲ ἀπήντα ἠρώτα νὰ μάθῃ λέγων « καλὲ, ποῦ 'σαν τὸ στράτευ- » μα », ὁ δὲ, εἰς τὸν Δύστο· « ὦ καλέ ! πῆράν τον τὸν Δύ- » στο ; χαράστο· τσέντα, Μαρία, τὸ γάδαρο, τσέντα νὰ » πᾶμε· ἂχ καλὲ, ποῦ δὲν πῆρ' ἀκόμα ἕνα σάκκο· καλὲ ἄντε, βγαίνω τὸ 'σώδρακό μου καὶ βάζω καμπόσο τσὰ μέ- » σα· ἄντε καλὲ τόρα, σούγλιζε τὸ γάδαρο ». Ἀφοῦ δὲ οἱ Τοῦρκοι διεσκόρπισαν τοὺς ἡμετέρους, καὶ εἴδέ τινας φεύγοντας, σπουδαίως, ἠρώτησε « καλὲ ἤντα 'ναι. Τοῦρκοι· ἔ καλε! πιάκανέ μας οἱ Τοῦρκοι· γύρισε, Μαρία, τὸ γάδαρο, γύριστον . . . . »

Κ. Σ. Τρικούπης λέγει ἐν τῷ Β. τόμῳ τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ σελ. 8 τὰ ἐφεξῆς, « ὅτι ὁ Ὀμέρμπεης ἐκτύπησε τοὺς Κουμιώτας εἰς τὰ Λέπουρα, τοὺς ἐνίκησε, τοὺς ἐσκόρπισεν, ἐφόνευσε τὸν γενναῖον ἀρχηγόν των Γεωργάκην Ἰω. Παπᾶ, ἔκαυσε καὶ ἐλεηλάτησε τὴν δυστυχῆ Κούμην, καὶ οὕτως οἱ ἐκστρατεύσαντες ὑπὸ τὸν ἀτυχῆ ἐπίσκοπον ἐπανῆλθον ἄπρακτοι εἰς τὸ Γάβριον ». Ἐπιτρέψατέ μοι, Κύριε Τρικούπη, νὰ Σᾶς εἴπω, ὅτι ὁ Ὀμέρμπεης οὐδέποτε ἐπολέμησεν εἰς τὰ Λέπουρα, οὔτε τὸν Γ. Ἰω. Παπᾶ ἐφόνευσεν ἐν αὐτοῖς. Ὁ φόνος τοῦ Γ. Ἰω. Παπᾶ ἐγένετο περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας δεκαημερίας τοῦ Ἰουλίου, ὁ Ὀμέρμπεης ἔλειπε τότε εἰς Ἀθήνας, ἡ Κύμη εἶχε προκαῆ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου· ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἀπεβιβάσθη εἰς Ἀληβέριον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου, αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ φυσικὴ τάξις τῶν πραγμάτων οὕτως ἔχει.

Μετὰ δὲ τὸν τρίτον Σοκικὸν πόλεμον οἱ ἡμέτεροι ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον περιεφέροντο, πλὴν τῶν Κυμαίων ὁπλαρχηγῶν· ἐστάλη δὲ ἐκ τῶν Βρυσακίων κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καί τις Ἰωσὴφ ἱερομόναχος ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Γέροντος, παρὰ τὴν Λίμνην ἐστιν αὕτη, ἔχων καὶ ἀδελφὸν Σταμάτιον. Ἀλλ' αἴφνης ἐπὶ τὸ κρεῖττον τὰ πράγματα ἤρξαντο προβαίνειν καὶ αἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων ἀναπτεροῦσθαι· καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος τῆς ἀναπτερώσεως τῶν ἐλπίδων προφανής. Ὁ ἐκ τοῦ χωρίου Φύλλα, παρὰ τῇ Χαλκίδι ἐστι, Καρύστου Ἐπίσκοπος Νεόφυτος στρατολογήσας εἰς τὰς νήσους Ἄνδρον, Τῆνον καὶ ἄλλας, ἔφθακε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Αὐγούστου καὶ ἀπέβη εἰς Ἀληβέριον τὸ πρῶτον· οἱ δὲ ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον περιφερόμενοι

ὁπλαρχηγοὶ ἔσπευσαν καὶ ἡνώθησαν μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀληβέριον· εἶχε δὲ καί τινα πλοιάρια, ὧν τὸ μεγαλείτερον ἦτο ἡ Ὑδραϊκὴ γολέτα τοῦ Τομπάζη, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος διέμενε. Τρεῖς δὲ ἢ τέσσαρας ἡμέρας διέτριψεν ἐν Ἀληβερίῳ καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ Ὑδραϊκὸν πλοῖον ἀπέπλευσε διὰ τὰ Στύρα, ὁμοῦ καὶ τὰ ἄλλα πλοιάρια φέροντα στρατιώτας· ὁ δὲ ἐπίλοιπος στρατὸς ὁ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ἀληβέριον ἑνωθεὶς ὥδευε διὰ ξηρᾶς πρὸς τὰ Στύρα, ὅστις ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὴν πεδινὴν παρὰ τὴν θάλασσαν θέσιν Γκισοῦρι ἢ Συκιὰ, ὅπου καὶ πηγὴ ὕδατος ἐστίν. Ὁ Ὀμέρμπεης ὢν ἔτι ἐν Ἀθήναις ἔμαθε τὴν εἰς τὸ Ἀληβέριον ἀπόβασιν τοῦ Καρύστου· παραλαβὼν οὖν τοὺς Καρυστίους του ὥδευε νυχθημερὸν πρὸς τὴν Χαλκίδα κατεσπευσμένως. Φθάσας δ' ἐν αὐτῇ μικρὰν ἀναψυχὴν ἔλαβε, καὶ ἀμέσως ἠκολούθησε τὴν πορείαν του· ἐξήγαγε δὲ καί τινας τῶν πεφυλακισμένων ὁμήρων, οὓς παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Κάρυστον, καὶ μετὰ μικρὸν ἠλευθέρωσεν. Ἐνῷ δὲ ὥδευε παρὰ τὰ Μπελούσια, πρὶν ἀναβῇ εἰς τὸν λόφον καὶ ἴδῃ τὰ Κριεζά, εἶπε « παρατηρήσατε, ἐὰν ὁ μύλος ἀλέθῃ, ὁ Καραγιάννης δὲν εἶναι σηκωμένος ». φθάσαντες δὲ εἰς τὸν λόφον εἶδον τὸν μύλον ἀλέθοντα, καὶ περὶ λύχνων ἀφὰς ἐπέζευσαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Καραγιάννη, ὅπου ἔλαβον πάντες ψωμίον καὶ τυρὸν εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἀμέσως ἱππεύσαντες ὥδευον πρὸς τὰ Στύρα.

Τοῦ ἡλίου δ' ἀνατέλλοντος (12 Αὐγούστου δευτέρα) ἔφθασεν εἰς τὴν Συκιὰν ἢ Γκισοῦρι καὶ εὗρε τοὺς Ἕλληνας ἀνετοίμους ἐν πεδιάδι καὶ χωρὶς ὁπλαρχηγοῦ. Ὁ μὲν Δεσπότης ἦν ἐν τῇ Ὑδραϊκῇ γο-

λέτα, ὁ δὲ Βάσσος καὶ ὁ μονόφθαλμος Ῥάντος τὸ πρῶτον φανέντες ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ εἶχον καὶ δέκα ἓξ ἑτέρους Σθλαβούνους· οὗτοι κατέλαβον ἄνω ἕνα λόφον καὶ ἔμενον ἐπ' αὐτῷ· πρὶν ἢ φθάσῃ ὁ Ὀμέρμπεης προσεκάλεσαν τὸν Βάσσον νὰ καταβῇ, ὁδηγήσῃ τοὺς ἀπείρους καὶ τοποθετήσῃ εἰς τὸν πόλεμον « ἀ τζάολω, ἀπεκρίθη, ντὲ κάνει ἀκόμη μένα τακὺ μάννα μου ». Οἱ Τοῦρκοι παρευθὺς ἐκένωσαν τὰ πυροβόλα των, ἔπειτα σύραντες τὰ ξίφη των ὥρμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων κράζοντες τὸ ἀλαλά· ὅσοι μὲν ἐπρόλαβον καὶ ἔλαβον τὴν ξηρὰν καὶ τοὺς λόφους, οὗτοι ἐσώθησαν, ὅσοι ὅμως ἤλπιζον νὰ τύχωσι τὴν σωτηρίαν των ἀπὸ τῶν πλοίων, οὗτοι ἀπέτυχον ῥιφθέντες ὡς ἀγέλη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξ ὧν ὀλίγοι ἐσώθησαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἐλθόντες ἵσταντο ἐπ' αὐτῷ καὶ ἐφόνευον τοὺς κολυμβῶντας· τὰ δὲ πλοῖα διεκινδύνευον νὰ ῥιφθῶσιν ἔξω ἀπὸ τοῦ σφοδροτάτου νοτίου ἀνέμου, τούτου ἕνεκα ὀλίγον ἠδυνήθησαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς πεσόντας εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ Βάσσος καὶ ὁ Ῥάντος ἐπυροβόλουν τὸν πνέοντα νότιον ἄνεμον μὲ τοὺς ἰδικούς των ἀπὸ τοῦ λόφου. Ὁ δὲ Δεσπότης διέταξε νὰ κανονοβολῶσιν ἀπὸ τοῦ Ὑδραϊκοῦ πλοίου, ἀλλ' ἀντὶ ὠφελείας βλάβην ὁ κανονοβολισμὸς ἐπροξένει καὶ μεγάλην. Τραγικὸν θέαμα ἦτον ἀληθῶς ὁ πόλεμος οὗτος, τραγικὴ σφαγή, καὶ οὐχὶ πόλεμος· ὑπὲρ τοὺς ἐννενήκοντα ἐφονεύθησαν καὶ ἐπνίγησαν (α), Τοῦρκος δὲ εἷς μόνος ἐπληγώθη κατὰ τὴν κάτω

(α) Ἀγνοοῦμεν πόθεν ὁ Κ. Σ. Τρικούπης ἠρύσθη καὶ ἔχει τὰς (ἐν τῷ Β. τόμῳ. σελ. 16) πληροφορίας τοῦ κατὰ τὴν παραλίαν τῶν Στυρῶν πολέμου καὶ σμικρύνει τοσοῦτον τὸν

σιαγόνα, ὁ Μαχμούτης Λούγκας. Τοιαύτην ἔκβασιν ἔλαβε καὶ οὗτος ὁ πόλεμος κατὰ τὸ Γκισοῦρι ἢ Συκιάν. Ὁ μὲν οὖν Βάσσος καὶ Ῥάντος μετὰ τὸν πόλεμον ἀπεσύρθησαν ἄνω εἰς τὰ χωρία Καστροβαλᾶ, Ἐπισκοπὴ κ. λ. σιτιζόμενοι ἐξ αὐτῶν. Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης μετὰ τὴν σφαγὴν, ὀρθότερον εἰπεῖν ἢ πόλεμον, ἀναβὰς εἰς τὸ χωρίον τῶν Στυρῶν ἀνεσκολόπισε κατὰ τὴν θέσιν Καζανέϊκα (ἀλβ. ντάσι) τὸν Δ. Καζάνην καὶ τὸν Δ. Κεντιστὸν, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς ὀρθίους ἐκεῖ· ἀνεσκολόπισε δὲ αὐτοὺς διὰ τὸν λόγον, ὅτι οἱ πρῶτοι ὅμηροι ἀνεχώρησαν κρυφίως ἐκ Καρύστου, ὡς ὁ Ἄγγελος Δ. Κεντιστοῦ, καὶ ἡνώθη μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ τὸν πόλεμον παρέλαβε καὶ αὖθις ὡς ὁμήρους εἰς Κάρυστον τὸν Κ. Δράκου, τὸν Γ. Σκανάβην, τὸν Θ. Πρεβενᾶν καὶ τὸν Ν. Ἀλοῦκον. Ἀκολούθως δὲ μετέβη εἰς Κάρυστον, ὅπου διέταξε παρευθὺς νὰ καρατομήσωσι τὸν ἀπόδιακον Δασκαλάκην, Νικηφόρον τοὔνομα, Χῖον τὴν πατρίδα καὶ γραμματικὸν παρὰ τῷ Ὀμέρμπεῃ, λόγῳ, ὅτι ἔγραψεν εἰς τὸν Δεσπότην γράμμα προσκαλῶν αὐτὸν δῆθεν, ἵνα ἐπισπεύσῃ εἰς Κάρυστον, καὶ ὅτι ἔχει πάντα εἰς χεῖράς του, καὶ τὸ φρούριον αὐτῷ νὰ παραδώσῃ. Τὸ γράμμα τοῦτο εὑρέθη κατὰ δυστυχίαν εἰς τὸν Μιχάλη Τσαμπάζη Λεπουραῖον, καφετζὴν τοῦ Ὀμέρμπεη· μαθόντος δὲ τούτου, ὅτι ὁ Δεσπότης ἦλθεν εἰς

ἀριθμὸν τῶν φονευμένων καὶ πνιγμένων, εἰς τριάκοντα μόνον, ἐνῷ αἱ νῆσοι Ἄνδρος, Τῆνος καὶ ἄλλαι ἐθρήνησαν πολλοὺς, ἐννενήκοντα καὶ ἐπέκεινα· καὶ ὅτι μόνον οἱ 15 Σθλαβοῦνοι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐμπειροπολέμου μονοφθάλμου Ῥάντου ὀχυρωθέντες ἐπολέμησαν ὡς ἔπρεπεν· οὐκ ἔχουσιν οὕτως, καὶ σύγγνωθι τῷ ἐμβυθισθέντι.

Στύρα μὲ στρατὸν, ἀνεχώρησε κρυφίως ἐκ Καρύστου, ἦλθεν εἰς Στύρα καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ· ἀλλὰ δυστυχῶς τὴν ἐπιοῦσαν ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐφ' οὗ καὶ τὸ γράμμα εὑρέθη, ὅπερ ἔφεραν τῷ Ὀμέρμπεῃ καὶ τὸ ἀνέγνωσαν. Διὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἐκαρατόμησε τὸν Δασκαλάκην, γραμματικόν του· λέγεται δὲ, ὅτι Καρύστιοί τινες φθονοῦντες αὐτὸν ἐπλαστογράφησαν τὸ γράμμα.

Γεννάδιος (α) δὲ ὁ Εὐσταθίου, ἐκ τοῦ χωρίου Μαυ-

(α) Ὁ Γεννάδιος, ὢν μετὰ τοῦ Γέροντός του ἐν Σάμῳ περιώδευεν ἐν ἀδείᾳ τοῦ Ἁγίου Σάμου Κυρίλλου τὴν ἐπαρχίαν του. Μαθὼν δὲ ἐκεῖ τὴν ἐπανάστασιν, ὁ Ἅγιος Καρύστου, ἔσπευσε ν' ἄρῃ ἐκ τῶν Στυρῶν τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀναγ. Διοσκορίδου (γαμβροῦ του) καὶ μεταφέρῃ αὐτὴν εἴς τινα νῆσον ἐλευθέραν Τούρκων· ἔπεμψε παρευθὺς τὸν διάκονόν του Γεννάδιον, μὴ γνωρίζοντα τὴν ἐπανάστασιν, δώσας συστατικὴν πρὸς τὸν ἐν Γαυρίῳ τῆς Ἄνδρου φίλον του Γιαννούλην. Ἀλλὰ ἢ πρὶν τῆς Σάμου ἀναχωρήσῃ ὁ Γεννάδιος ὑπῆγεν, ἵνα τὴν δεξιὰν τοῦ Ἁγίου Σάμου ἀσπασθῇ, ὅστις τὸν προέτρεψε νὰ μὴ ἀναδεχθῇ τὴν τοιαύτην ἀποστολὴν· ὁ δὲ εἶπε, παρακοὴ, καὶ φοβούμενος αὐτὴν ἐδέχθη τὴν ἀποστολὴν τοῦ Γέροντός του. Ἀσπασθεὶς δ' οὖν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἔλαβεν 25 γρόσια εἰς ψιλοὺς παράδας· λαβὼν δὲ ταῦτα καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Γέροντός του γράμματα ἀπέπλευσε τῆς Σάμου καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸ ἐν τῇ Ἄνδρῳ Γαύριον τὴν μεγάλην ἑβδομάδα· διῆλθε τὸ Πάσχα ἐκεῖ, καὶ τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα ἀπέπλευσε τῆς Ἄνδρου καὶ κατέπλευσεν εἰς Στύρα τὴν παρασκευὴν τῆς Διακαινησίμου, καὶ ἐξελθὼν τοῦ πλοίου ἀνέβη εἰς τὸ χωρίον. Ἀλλ' ἡ ἀποστολή του ἀπέτυχε καὶ διέμενεν εἰς Στύρα· τὰ πράγματα ἐφαίνοντο τεταραγμένα, διεδίδοντο φῆμαι ἔξω, ἃς ἤκουον οἱ Τοῦρκοι, καὶ δυ-

ροπούλου, διάκονος τοῦ Ἁγίου Καρύστου Νεοφύτου,

σηρεστοῦντο. Ἔπειτα ἔβλεπον τὸν διάκονον τοῦ Δεσπότου, καὶ ἤρξαντο νὰ ὑποπτεύωνται. Προσεκάλεσαν οὖν τὸν διάκονον εἰς Κάρυστον, ὅστις μετέβη ἐκεῖ, ἵνα μὴ δώσῃ τὴν παραμικρὰν ὑποψίαν καὶ βλαφθῇ ἐξ αἰτίας του ἡ συγγενικὴ τοῦ Γέροντός του οἰκογένεια, ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸν Ὀμέρμπεην, ὅστις τὸν ἠρώτησε φιλικῶς περὶ τοῦ Δεσπότου, ποῦ καὶ πῶς εἶναι, ἔπειτα ἂν ἔχῃ χρήματα κ.λ. καὶ τελευταῖον εἶπε α πήγαινε, νὰ γράψωμεν νὰ ἔλθῃ καὶ ὁ Δεσπότης ». Ἀπῆλθε δὲ ἐκεῖθεν καὶ μετέβη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Παπᾶ Νικολάου Οἰκονόμου, μεθ' οὗ καὶ διέμεινεν, ἀλλ' ὑπὸ ἐπιτήρησιν πάντοτε· ἠδύνατο ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλ' ἐφοβεῖτο μὴ πάθῃ τι ὁ οἰκογενειάρχης ἱερεὺς, διὰ τοῦτο προὐτίμησε νὰ πάθῃ αὐτὸς, ὡς καὶ ἔπαθε· διότι ἐσύρθη καὶ ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμά. Ἀκολούθως, ὅτε τὸ δεύτερον ὁ Ὀμέρμπεης κατὰ τῆς Κύμης ἐξῆλθε, περὶ τὸν Ὀκτώβριον ἐξήχθη τῶν δεσμῶν καὶ ἐρρίφθη μετὰ ὀκτὼ ἑτέρων εἰς πηγάδιον, ὀρθότερον εἰπεῖν κάθυγρον (τουρκ. κουλᾶς), οἵτινες νύκτα τε καὶ ἡμέραν ἐρωτίζοντο διὰ λύχνου, ἡλίου τε καὶ ἡμέρας φῶς οὐκ εἶδον τεσσαράκοντα ἡμέρας ὄντες ἐν αὐτῷ. Ἀπεφάσισαν δὲ ἢ νὰ ἐξέλθωσι τῆς βρωμερᾶς, βαθείας καὶ σκοτεινοτάτης φυλακῆς, ἢ ν' ἀποθάνωσι κάλλιον· προητοίμασαν οὖν βελόνην, κλωστὴν, λύχνον ἀρκετὰ μέγαν καὶ ἔλαιον ἀρκετόν· (ταῦτα δὲ πάντα ἐπρομήθευσεν αὐτοῖς ὁ προρρηθεὶς Οἰκονόμος). Ὅτε δὲ ἐξήγαγον αὐτοὺς μίαν ἡμέραν ἄνω, οὗτοι εὑρόντες καιρὸν, ὡς ναυτικοί τινες ἐξ αὐτῶν, κατεσκόπευσαν ἀπὸ τῆς θυρίδος τοῦ κανονίου τὸ ὕψος, ἀφ' οὗ ἔμελλον νὰ κρεμασθῶσι καὶ παρετήρησαν πόσων πήχεων σχοινίον ἐχρειάζετο διὰ τὸ μελέτημα αὐτῶν· ἐχρειάζετο δὲ πλέον τῶν 15. Ἀμέσως ὁ μὲν τὴν ζώνην του, ὁ δὲ τὸ ἔνδυμά του ἔδωκε καὶ ἔρραψεν, ὡς σχοινίον χρώμενοι αὐτό. ἀκολούθως διὰ τοῦ λύχνου καύσαντες τὰ ξύλα τοῦ τέγους ἤνοιξαν ὀπὴν

κρατούμενος ἐν φυλακῇ ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη, ἐξάγε-

ἐπὶ τοῦ χώματος, δι' ἧς ἐξῆλθον ἐπὶ τοῦ τέγους, καὶ ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ κανονίου ἐκρεμάσθησαν ἐν μέσῳ νυκτὸς καὶ ῥαμαζανίου (29 πρὸς 30 Νοεμβρίου)· ἐξελθόντες δὲ καὶ σωθέντες ὥδευον τὴν πρὸς τὰ Στύρα φέρουσαν ὁδόν, ἀφιχθέντες ἐν αὐτοῖς τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ ὁ Ὀμέρμπεης ἐπιστρέφων ἐκ Κύμης ἀφίχθη καὶ διενυκτέρευεν. Ὁ Γεννάδιος δὲ τεταλαιπωρημένος ἐκ τοῦ πάγους, τῆς ἀνυποδησίας (ὅττις ἵνα θεραπεύσῃ αὐτὴν μετεχειρίσθη τσαρούχια κάππινα, ἤτοι ἐκ καππότου, ὡς καὶ οἱ συνοδῖταί του), τῆς γυμνότητος καὶ τῆς πείνης ἠναγκάσθη νὰ πλησιάσῃ εἴς τι φιλικὸν οἴκημα (τοῦ μικροῦ Ἀναγνώστου εἰς Καγκαδέους), ἵνα ἄρτον αἰτήσῃ κλ. ἀλλὰ κατὰ καλὴν τύχην εὑρέθη εἷς τῶν γνωρίμων του ἔξω, ὅστις τὸν εἶδε, τῷ εἶπε παρευθὺς· Τοῦρκοι· ὁ δὲ ἀκούσας ἔφυγε καὶ ἐκρύβη εἰς τὸ Νιμποριὸ (δάσος ἀγρίων δένδρων καὶ νερόμυλοι) ζῶν διὰ κομάρων καὶ μύρτων. Ἐκεῖθεν δὲ ἀπὸ νυκτὸς εἰς νύκτα διῆλθε καὶ ἔφθασε τὴν 5ην πρὸς τὴν 6ην Δεκεμβρίου εἰς Ἐρέτριαν, ὅπου καὶ ὁ Γέροντάς του εἶχεν ἐπανέλθει τὸ δεύτερον καὶ διέτριβε. Τοῦτον δὲ ἰδὼν αἰφνηδίως ἐνώπιόν του δακρυῤῥοῶν ὑπεδέχθη καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν διὰ τῆς ζώνης του ἐκφυλακισθέντα. Καὶ τοιαύτη μὲν ἐστι περιληπτικῶς ἡ τοῦ Γενναδίου ἑπτάμηνος κράτησις καὶ δέσμευσις τοῦ 1821 ἔτους ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη. Πολλῷ δὲ χειρότερα ἐγένετο ἡ τοῦ 1854 ἀποβολὴ ἐκ τῆς ἡγουμενείας ὑπὸ τοῦ Σ. Καρυστίας Μ. Καλλιάρχου, καὶ καταδρομὴ ὕστερον ὑπὸ τοῦ ἐγκαθιδρυθέντος, παρὰ τῆς Σεβασμιότητός της, νέου Ἡγουμένου Ναθαναὴλ ἱερομονάχου Παναγιωτοπούλου μεγαλοσχήμου καὶ Ὀθωμανοῦ ὑπηκόου.

Ἀπεβλήθη ὁ δεινοπαθὴς Ἕλλην καὶ ἐγκαθιδρύθη παρανόμως ὁ Ὀθωμανὸς ὑπήκοος, ὅστις καὶ τὴν δυστυχισμένην μονὴν τῶν Καρυῶν ἐν βραχεῖ χρόνῳ ὤθησε μέχρι βόθρου, χρεώσας αὐτὴν δισχιλίας δραχμὰς ἐδραπέτευσεν ἑπομένως

ται ἐπ' αὐτῆς, φέρεται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑπόδικος παρίσταται καὶ ἐξετάζεται· οὗτος δὲ προσεδόκα τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου. Ἐρωτᾶται ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη, λέγοντος, ἀφοῦ ἀνεχώρησεν ὁ Δεσπότης ἀπὸ ἐδῶ, ποῦ ὑπῆγεν; εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταντινούπολιν· γνωρίζεις τίποτε περὶ τῆς Ἑταιρίας; ὄχι· τότε ὁ Ὀμέρμπεης στραφεὶς πρὸς τοὺς παρακαθημένους αὐτῷ μπέηδας καὶ ἀγάδας εἶπε « ψεύματα λέγει· ὁ Πατριάρχης προσεκάλεσε τὸν Εὐρίπου καὶ » τὸν Καρύστου ἐπάνω καὶ τοὺς εἶπε, νὰ ἑτοιμασθοῦν καὶ σηκώσουν τὸν ῥαγιὰ ἀπὸ ἓξ χρονοῦ παιδὶ καὶ ἐπάνω, ὅλοι τὸ ἠξεύρουν ». Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἔδωκε γράμμα, ὅπερ διελάμβανε περὶ τῆς Ἑταιρίας, εὗρε δὲ αὐτὸ ἐν Ἀθήναις, τὸ ἥμισυ· τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ ἀνέγνωσεν ὁ Γ. Χρυσοφὸς, ἰατρὸς Κονίστριος, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη, ἵνα τὸν πληγωθέντα ἐν Στύροις Λούγκαν ἰατρεύσῃ· τὸ δὲ γράμμα ἔφερε τὴν ὑπογραφὴν, Θωμᾶς. Μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἦραν τὸν Γεννάδιον, μὴ γνωρίζοντα ποῦ τὸν ὑπάγουσιν. Ἔφεραν δὲ καὶ ἔῤῥιψαν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ τὸν μὲν λαιμόν του εἰς ἀλύσεις σιδηρᾶς καὶ βαρείας ἔκλεισαν, τοὺς δὲ πόδας του εἰς τὸ κούτσουρον ἐκλείδωσαν μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Ν. Κριεζώ-

---

νύκτα. Εἶναι δὲ ἀληθὲς, ὅτι ἡ μὲν δέσμευσις ὑπὸ βαρβάρου ἀνθρώπου Τούρκου ἐγένετο κατὰ τοῦ Γεννα δίου· ἡ δὲ παράδοξος καὶ παράνομος ἐκ τῆς ἡγουμενείας ἀποβολὴ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου καὶ τοῦ ὁμοιοσχήμου ἐνηργήθη. Τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἀποβολῆς τοῦ Γεννα δίου ἐκ τῆς ἡγουμενείας ἄφθονον ὕλην παρέχουσιν εἰς πάντα νοήμονα καὶ λόγιον ἄνθρωπον, ἅτινα τεύχους χωριστοῦ δέονται παχυτάτου κ.λ.

του καὶ Βάσσου αἰχμαλωσίας τοῦ Μαχμοὺτ Ξυνοῦ. Τότε ἐγένετο λόγος νὰ κάμωσιν ἀνταλλαγὴν, πλὴν τὸν μὲν Ξυνὸν ὁ Ὀμέρμπεης ἠλευθέρωσε, τὸν δὲ Γεννάδιος εἰς ἔτι βαθυτέραν καὶ σκοτεινοτέραν φυλακὴν ἔρριψεν· ἑπομένως τὰ χωρία ἀκούσαντα αὐτὸν ἐπανελθόντα εἰς Κάρυστον ἤρξαντο καὶ ἄκοντα καταβαίνειν εἰς προσκύνησίν του κ. λ. (α).

(α) Τὰ δὲ πλοῖα τὰ ὄντα μετὰ τοῦ Δεσπότου ἐν τῷ πολέμῳ τὸ ἑσπέρας ἀπέπλευσαν ἐκ Στυρῶν, ὧν τὰ μὲν εἰς Ἄνδρον, τὰ δὲ εἰς Κέαν, καὶ ἕκαστον ὅπου ἠδυνήθη· ἀλλὰ καί τινας τῶν ἡμετέρων ἐν αὐτοῖς σωθέντας ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν Τουρκικῶν βολῶν μετέφεραν εἰς Κέαν καὶ τοὺς ἀπεβίβασαν. Ξένοι δὲ ἐκεῖ ὄντες καὶ ἄγνωστοι περιεφέροντο ἐν τῷ λιμένι μὴ ἔχοντες γρόσιον, ἵνα ἄρτον διὰ τροφὴν των ἀγοράσωσι· πλοίαρχος δέ τις Ἑπτανήσιος ἰδὼν αὐτοὺς οὕτω περιφερομένους τοὺς ἠρώτησε· ἐκεῖνοι δὲ διηγήθησαν αὐτῷ τὴν συμφοράν των, ἣν κατὰ τὰ Στύρα ἔπαθον ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη. Ὁ δὲ τὸ πάθημα αὐτῶν ἀκούσας εἰς οἶκτον ἐκινήθη καὶ ἀμέσως παρέλαβεν αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖόν του, ἐν ᾧ διέθρεψεν ἑβδομάδα μίαν, καὶ εἰς ἀκάτιον, εὑρεθὲν διὰ τὸν λιμένα Πρασιῶν τῆς Ἀττικῆς (Πόρτο-ράφτη), ἔδωκε γρόσια δέκα διὰ ναῦλον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς· φθάσαντες δὲ εἰς τὸν λιμένα τῶν Πρασιῶν εὗρον πλῆθος οἰκογενειῶν ἐκ τῶν παρακειμένων χωρίων, καταφυγουσῶν ἐπὶ τοῦ νησυδρίου, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἐκεῖ, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς θηριώδους σπάθης τοῦ Τούρκου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ. Οἱ δὲ ἐξελθόντες τοῦ ἀκατίου ὥδευον πρὸς τὴν Πατρίδα αὐτῶν Εὔβοιαν, καὶ περὶ ἡλίου δυσμὰς ἔφθασαν εἴς τι μονίδριον παρὰ τὸν Μαραθῶνα, Βρυνᾶς καλούμενον. ὁ Ἅγιος Γεώργιος, ἔρημον ἀνθρώπων· εἶδον μὲν αὐτοὺς ἄνωθεν ἀπὸ σκοπιᾶς, καὶ γνωρίσαντες ὅτι ἦταν Χριστιανοὶ ὁμοιοπαθεῖς καὶ τεταλαιπωρημένοι, ἔστειλαν αὐτοῖς ὀλίγον ἄρτον καὶ σκεπάσματα διὰ ὑπνον· οἱ δὲ ἀπεσύρθησαν πέραν εἴς τι δάσος καὶ ὕπνωσαν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἐγερθέντες, καὶ ὁδηγηθέντες ὥδευον πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Καλοῦ Λειβαδίου παρὰ τὸν Κάλαμον· ἐν αὐτῇ εὗρον ἀνθρώπους, οἵτινες ἔδωκαν αὐτοῖς ἄρτον νὰ φάγωσι καὶ ταυτοχρόνως ὀκτὼ γρόσια, δι' ὧν ἐναύλωσαν λεμβάδιον (μονόξυλον), καὶ εἰς τὸ ἀντίπερα τῆς Εὐβοίας ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἀπεβίβασεν αὐτοὺς παρὰ τὸ Ἀληβέριον (27 Αὐγούστου). Πλησιάσαντες δὲ εἰς τὸ Ἀληβέριον ἠρώτησαν μὴ Τοῦρκοι εὑρίσκωνταί που εἰς τὰ χωρία; ὄχι· ὁ δὲ Βάσσος καὶ Ῥάντος ποῦ εὑρίσκονται; εἰς τὰ ὄρη, ὅπου καὶ βλαχοποιμένες, περιφέρονται καὶ ἕως εἰς τὸν Καστροβαλᾶ, Κάδδην καὶ Ἐπισκοπήν. Ὅθεν μὴ εὐχαρεστηθέντες νὰ ὑπάγωσι πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Βάσσου καὶ τοῦ Ῥάντου, μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Βρυσακίων, ὅπου ἐστρατοπεδάρχει ὁ Ἀγγελῆς· παρουσιασθέντες δὲ ἐνώπιον αὐτοῦ διετάχθησαν νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν συντροφίαν τοῦ Τουρκοστάθη, καὶ ὁδηγὸς αὐτῶν ἦτο ὁ Κουλοχέρης Διονύσιος μοναχὸς ἐξ Ἄνδρου Παναχραντίτης, ὅστις ἦν μετὰ τοῦ Ἀνδρίου Ἐπισκόπου Καρύστου Νεοφύτου πρότερον, καὶ ὕστερον ἐν τῇ Μονῇ τῶν Καρυῶν· ἅμα δὲ τοῦ πολέμου ἀρξαμένου ἦρε τὰ ὅπλα.

ΚΕΦ. Β'.

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΡΙΕΖΩΤΗΣ

ἐν Καρυστίᾳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Σεπτεμβρίου ὁ στρατοπεδάρχης Ἀγγελῆς διώρισεν ὡς ὁπλαρχηγὸν τῆς Καρυστίας τὸν Ν. Κριεζώτην, ἄνδρα γενναῖον, πολεμιστὴν, διακριθέντα ἐν τῇ μάχῃ τοῦ Ὀμὲρ Βρυὼν Πασᾶ ἐν τοῖς Βρυσακίοις καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ Αφ· βιβλίῳ. Μετὰ δὲ τὸν διορισμόν του ὁ Κριεζώτης ἐξεκίνησε τὴν ἐπιοῦσαν διὰ τὴν Καρυστίαν,

καὶ ἠκολούθησαν τὸν νέον ὁπλαρχηγὸν ἐπέκεινα τῶν τριάκοντα ἐκ τῶν Βρυσακίων, ἐν οἷς καὶ ὁ Κουλοχέρης Διονύσιος· τὸ δὲ γεῦμα ἐποίησεν ὑπὸ τὴν παχεῖαν σκιὰν καὶ δροσερὰν χλόην τῶν πελορίων πλατάνων τῆς Τριάδος (χωρίον νῦν τοῦ Κριεζώτου). Μετὰ τοῦτο δὲ ἀναστὰς ὥδευεν ἡσύχως μετὰ τῶν συνοδιτῶν του, καὶ τοῦ ἡλίου δύοντος ἔμεινε νὰ ὑπνώσῃ ἔν τινι νερομύλῳ παρὰ τὰ Καμπία (χωρίον)· ἀλλ' ἐκεῖ κατέλαβεν αὐτὸν πόνος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τόσον ὀξὺς, ὥστε μικροῦ ἔδει ἀποθανεῖν. Φαίνεται δὲ, ὅτι ὁ πόνος ἐξ ὑδροποσίας ἢ τοῦ κόπου τῆς ὁδοιπορίας προῆλθεν. Οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἱστάμενοι, καὶ ὁρῶντες αὐτὸν χαμαὶ κυλιόμενον καὶ βαρέως γογγύζοντα, ἠγνόουν τί ποιητέον· ἅψαντες λοιπὸν πυρὰν μεγάλην ἐθέρμαινον τὸν δεινῶς πάσχοντα καὶ ὑπὸ τοῦ ὀξέος καρδιοπόνου βασανιζόμενον· ὁ δὲ Διονύσιος ἐμπειρότερος τῶν ἄλλων εὑρὼν χύτραν ἔβρασεν ἐλελίσφακον, ὃν ἔδωκε νὰ πίῃ, καί τινα ἄλλα χλιαρὰ ἐπότισεν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἔπαυσεν ὁ πόνος καὶ ἡσύχασε περὶ τὸ μεσονύκτιον. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἐγερθεὶς καὶ διὰ τῆς ἄνω ὁδοῦ διαβὰς, Πλατάνου καὶ Σέτας, ἀφίχθη εἰς τὴν Κύμην, ὅπου καὶ ὁ Βάσσος καὶ ὁ Ῥάντος ὁ μονόφθαλμος ἦσαν· φθάσας δὲ ἐκεῖ ἡνώθη μετ' αὐτῶν καὶ περιεφέροντο ἀπὸ τῆς Κύμης ἕως τοῦ Καστροβαλᾶ, Ἐπισκοπῆς καὶ ἄλλων χωρίων. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων τοῦ Ὀμέρμπεη, ὡς Δύστου κ.λ. περιήρχετο ἀφόβως ὁ Μαχμοὺτ Ξυνὸς, ἐπιστάτης (κεχαγιᾶς) τοῦ Ὀμέρμπεη, μετὰ τριῶν ἄλλων καὶ ἀφ' ἑνὸς χωρίου εἰς ἕτερον μεταβαίνων ἤσθιε πήττας καὶ κόττας· μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ν. Κριεζώτης ἔσπευσεν εἰς ζώγρησιν τοῦ Ξυνοῦ, ἀλλὰ μὴ γνωρί-

ζων καὶ εἰς τί χωρίον διέμενε τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, καθ' ἣν διευθύνοντο πρὸς αὐτόν· πλησιάσαντες δὲ πρὸς τὸ Ζερμπίσια ἐπληροφορήθησαν, ὅτι ὁ Ξυνὸς ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν ἐν τῷ χωρίῳ Πετριαῖς, ὡδευσαν πρὸς αὐτὸ οἱ πάντες ἕως ἑκατόν· φθάσαντες δὲ ἐκεῖ τὸ λυκαυγὲς περιεκύκλωσαν τὸ χωρίον, καὶ κυρίως τὴν νεόδμητον οἰκίαν τοῦ Ν. Γκιώγκα, διότι ἐν αὐτῇ εἶχε καταλύσει ὁ Ξυνός. Αἴφνης δὲ ἐκεῖ ἐξῆλθεν ὁ Ν. Στουραΐτης ἐκ τῆς οἰκίας του κατάλευκος, καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ Βάσσον ἐπυροβόλησαν νομίσαντες Τοῦρκον εἶναι, ὡς καὶ τὸν Δ. Βηριώτην διὰ τοῦ ξίφους ἐπλήγωσαν καιρίως τὴν κεφαλήν του· ἑπομένως ἀφυπνήσαντες οἱ Τοῦρκοι ἤρξαντο τὸν πόλεμον ἀπὸ πρωΐας μέχρι δείλης, χωρὶς ὅμως ἀποτελέσματος, εἰμὴ τῆς πληγῆς τοῦ Κώστα Κρόκου ἀπὸ τῆς Σέτας. Ὁ μὲν οὖν Βάσσος θεωρήσας ὡς ἀδύνατον, εἶπε τῷ Κριεζώτῃ «δὲν δυνάμεθα, Μπράτμε, νὰ τοὺς πάρωμεν, καὶ ἂς ἀναχωρήσωμεν »· ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης συσχεθεὶς ἀπὸ βαρυθυμίας οὐδὲν ἀπεκρίθη, ἀλλὰ φιλοτιμηθεὶς ἔτι μᾶλλον ἐσύναξε φρύγανα, ὥρμησε λαθραίως καὶ ἔθλασε τὴν θύραν τοῦ κατώγεω, καὶ ἔδωκε ἔπειτα πῦρ· καὶ ἐπειδὴ τὸ κατώγεων εἶχεν ἐμπρηστικὰς ὕλας, ὡς ἄχυρα κ.λ. διέδωκε παρευθὺς τὸ πῦρ τὰς φλόγας του ἄνω, ἐβράδυνεν ὅμως μικρὸν, ἐπειδὴ ἡ οἰκία εἶχεν ἀπὸ χώματος τὸ δάπεδον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἰδόντες τὰς φλόγας ἐκτεινομένας ἕως εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας ἠνέῳξαν τὸ παράθυρον καὶ ἐπυροβόλουν, ἐν δὲ τῷ ἀνοίγματι τοῦ παραθύρου ἐφονεύθη ὁ εἷς, ἀλλὰ καὶ ὁ γενναιότερος τῶν τεσσάρων· ὁ δὲ Ξυνὸς καὶ οἱ συνεταῖροί του ἀπελπισθέντες ἔρριψαν τὰ ὅ-

πλα καὶ παρεδόθησαν (19 πρὸς 20 Σεπτεμβρίου). Ἄραντες δ' οὖν αὐτοὺς μετήνεγκον εἰς τὴν Κάδδην, ἐν ᾗ ἐδημοπράτησαν τὰ ὅπλα των ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ πύργου παρὰ τὴν Ἐκκλησίαν· μετὰ δὲ τὴν δημοπρασίαν λαβόντες αὐτοὺς μετέφεραν εἰς τὴν Κύμην, καὶ διετήρουν αὐτοὺς μέχρι τινὸς, καὶ ἀκολούθως ἠλευθερώθησαν διὰ τοῦ ἐφεξῆς τρόπου. Τὸν Μαχμοὺτ Ξυνὸν καὶ τοὺς ἄλλους δύο ἐκράτουν εἰς τὴν σκοῦναν τοῦ Δ. Γιαννάκη· ὅτε δὲ εἰσέβαλε τὸ δεύτερον ὁ Ὀμέρμπεης εἰς τὴν Κύμην, ὁ μικρὸς Τζόρος (Σθλαβοῦνος) μετά τινων ἑταίρων του ἐξήγαγε τόν τε Μαχμούτην καὶ τοὺς δύο ἐκ τῆς σκούνας, καὶ μετεβίβασεν αὐτοὺς ἔν τινι λέμβῳ, ἥτις ἀπέπλευσε παραχρῆμα διὰ Σκύρον· φθάσας δ' οὖν ἐκεῖ ἀπεβίβασεν αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀχερῶνα (λιμὴν), καὶ ποτὲ μὲν ἐζήτει λύτρα, ποτὲ δὲ ἠπείλει νὰ τοὺς φονεύσῃ, καὶ ἄλλοτε ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι θέλει τοὺς μεταφέρει εἰς Κέαν. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Ὀμέρμπεης ἔθυε καὶ ἀπώλλυεν ἐν Κύμῃ, πολλοὺς καὶ πολλὰς ἐζώγρησε, τὸν Ξυνὸν καὶ τοὺς δύο μετ' ἐπιμονῆς ἐζήτει. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τῇ ἀγκύρᾳ Κυμαϊκὰ πλοῖα κατέπλευσαν εἰς τὸν Πεῦκον, ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν χρήματα, ἀλλ' οὐδεὶς ἔδιδεν. Ἰδὼν δὲ ὁ Ξυνὸς ὅτι κινδυνεύει, ἢ νὰ τὸν μεταφέρωσιν εἰς Κέαν, ἢ καὶ νὰ τὸν φονεύσωσιν, ἔβαλε μεσάζοντα εἰς τὸν Σθλαβοῦνον τὸν Μ. Βαρλαὰμ· στοχασθεὶς οὗτος, ὅτι πολὺ μεγαλείτερα θέλουσι πάθει δεινὰ ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη, ἂν φονευθῇ ὁ Ξυνὸς καὶ οἱ δύο, ἐγγυήθη τῷ Σθλαβούνῳ διὰ τὸν Ξυνόν. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος μετέβη εἰς τὸν Πεῦκον, ὅπου τὰ Κυμαϊκὰ πλοῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα, καὶ ἀμέσως ἐμέτρησαν αὐτῷ τρεῖς χιλιάδας γροσίων· ἐπιστρέψας λοιπὸν

ἐκεῖθεν ὁ Ξυνὸς τὰ ἐμέτρησε τῷ μικρῷ Τζόρῳ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀχερῶνα, καὶ οὕτως ἐλυτρώθη ὁ Ξυνὸς καὶ οἱ δύο, καὶ ἐπανῆλθον ὅπου καὶ ὁ Ὀμέρμπεης.

Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης μαθὼν τὸ πρὸς τὸν Μαχμούτην Ξυνὸν, ἐπιστάτην του, ἀπροσδόκητον σύμβαμα, καὶ ὅτι οἱ ἐπαναστάται περιεφέροντο ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καθ' ἑκάστην καὶ ηὐξάνοντο ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, παροξυνθεὶς ἐκ τούτων, ἐξεστράτευσε παραχρῆμα ἀπὸ τῆς Καρύστου (κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου) μετὰ τῶν τριακοσίων ἐπέκεινα Καρυστίων του καὶ ἔτρεχε πρὸς καταδίωξιν τῶν Μπαρπάτσιδων, εἰσέβαλε καὶ αὖθις ἀναιμωτεὶ ἐν τῇ Κύμῃ, ἐπυρπόλησε καὶ ἀπετέφρωσεν ὅσας οἰκίας ἀφῆκε τὸ πρῶτον, ὡς καὶ εἰς τὸν Καστροβολᾶ καὶ λοιπὰ χωρία, ἔθυσεν, ἀπώλεσεν, ἐλαφυραγώγησε, καὶ ἠχμαλώτισεν· οἱ δὲ ἄνθρωποι, οἱ πλεῖστοι μὲν κατέφυγον νῦν εἰς τὰ ὄρη, ὀλίγοι δὲ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ὀλιγώτατοι εἰς τὴν κατὰ τὴν Χιλὴν νῆσον. Καὶ τὰ μὲν πλοῖα τὰ ἐν τῇ ἀγκύρᾳ ἦραν αὐτὰς καὶ διῆλθον εἰς τὴν Σκύρον, τὰ δὲ ἐν τῇ ξηρᾷ μείναντα ἐρρίφθησάν τινα ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ εἰσελθόντες ἐν αὐτοῖς μετέβησαν εἰς τὴν Χιλήν· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς νήσου ἰδόντες τοὺς Τούρκους εἰσῆλθον εἰς τὸ σπήλαιον, ὅπου τὸ ἁγίασμα, καὶ ἐσώθησαν (α). Οἱ δὲ Τοῦρκοι αἰχμα-

(α) Τὸ ἁγίασμα τοῦτο ἐξ' αἰώνων ὑπάρχει, καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ τοῦ Θεολόγου τιμᾶται. Πολλότατοι Ἀρχιερεῖς διῆλθον ἐκ τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀλλ' οὐδεὶς εἶπε κατὰ τοῦ ἁγιάσματός τι ποτὲ· τελευταῖοι δὲ ἐκ τῶν πολλοτάτων εἶναι οἱ ἐφεξῆς τέσσαρες, ὁ ἐξ

λωτίσαντες ἑβδομήκοντα γυναῖκας καὶ πᾶν ὅ,τι εὗρον λαφυραγωγήσαντες ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Κύμην. Ἀλλ' ἐπειδὴ χειμὼν ἦν, καὶ δὲν εὕρισκον κριθὴν καὶ ἄχυρα διὰ τοὺς ἵππους ὅτε Ὀμέρμπεης καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ Αὐλωνάριον, ἐν ᾧ ἐστρατοπέδευσαν, καὶ τὰς αἰχμαλωτίδας ἔχοντες, ἔνθα ἠλευθέρωσαν τὰς ἑξήκοντα πέντε. Μῆνα δὲ περίπου διέμεινεν ἐν αὐτῷ συνάζων πάντων ἐν γένει τῶν χωρίων καὶ τῶν μονῶν τὰ ἔλαια, ὀρθότερον δ' εἰπεῖν ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν λαφυραγωγῶν, ἁρπάζων, μεταφέρων ἀγγαρικῶς καὶ ἀποθηκεύων αὐτὰ εἰς τὰ Στύρα ἐν τῷ λεγομένῳ Ὀντᾷ· λαδᾶς αὐτόχρημα κατέστη ὁ Ὀμέρμπεης, καὶ πραγματευτὴς καλὸς, ὅς τις καὶ πολὺ εὐθυνὰ ἠγόραζεν ἀπὸ τοὺς πάντας· ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς του γαμβρὸς Ἰσούφαγας, ὁ μετέπειτα Σιλικτάρης, οὐκ ἔμενεν ὀπίσω τοῦ γυναικαδέλφου του· ἐγγιζούσης δὲ τῆς ἀποσυνάξεως τοῦ ἐλαίου, ἀναστὰς περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου μετέβη εἰς τὰ Στύρα, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Κάρυστον. Οἱ δὲ ἡμέτεροι Κριεζώτης τε καὶ Βάσσος, ὅτε ὁ Ὀμέρμπεης διέτριβεν ἐν τῇ Κύμῃ, ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Μελείναν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Κουτουρλὸ Μετόχι, μὴ ἔχοντες ἱκανὰς δυνάμεις, ἵνα ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ Ὀμέρμπεη εἰς τὴν Κύμην ἢ καὶ εἰς τὸ Αὐλωνάριον· ὅθεν ἔμενον

Ἀργυροκάστρου Γρηγόριος, ὁ ἐκ Δέφβου Ἰάκωβος, ὁ ἐκ Χίου Δανιὴλ, καὶ ὁ ἐξ Εὐβοίας Νεόφυτος. Οὗτοι μὲν οὐκ ἐμπόδισαν τὴν χρῆσιν τοῦ ἁγιάσματος εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ὁ δὲ ἐκ Μυκώνου Ε'. Μακάριος ὁ καὶ Καλλιάρχης οὐκ ἐμπόδισε μόνον, ἀλλὰ καὶ λόγχῃ ἐχρήσατο στρατιωτικῇ, ὠθῶν τὸν λαὸν ἵνα μὴ μεταβῇ εἰς τὸ ἁγίασμα. Τέλος δὲ ἀνέφερε καὶ τῷ Νομάρχῃ, ὁ δὲ ἀνέθηκε τῷ ἐπαρχιακῷ συμβουλίῳ κ. λ.

ἐκεῖ, ἕως οὗ ἀνεχώρησεν ὁ Ὀμέρμπεης ἀπὸ τοῦ Αὐλωναρίου. Μόλις δὲ αὐτὸς εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τοῦ Αὐλωναρίου, καὶ ἰδοὺ ὁ Καρύστου εἰς τὴν Ἐρέτριαν ἀφίχθη, καὶ ἠγκυροβόλησαν τὰ πλοῖα παρὰ τὰς νήσους τῆς Ἐρετρίας (Βαθυονήσια)· μαθόντες δὲ τοῦτο, πάντες ἔδραμον πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ Δεσπότου. Ὁ δὲ Βάσσος διερχόμενος τὸ χωρίον Κάδδης εὗρεν ἐν αὐτῷ Τοῦρκόν τινα, καλούμενον Ντερβίσην, μετὰ δύο ἑτέρων, ὃν ἐπολιόρκησεν εἴς τινα οἰκίαν, καὶ ἐπολέμησεν, ἀλλ' οὐκ ἠδυνήθη νὰ τὸν συλλάβῃ· ἐπυρπόλησεν ὅμως τὴν οἰκίαν, καὶ οὕτως ἀπετέφρωσεν αὐτόν· δύο δὲ ἐκ τῶν συνεταίρων του παρεδόθησαν, ὁ μὲν εἷς τούτων ἐκαλεῖτο Ῥεστέμης καὶ ἦτον ὑγιής, ὁ δὲ ἕτερος τετραυματισμένος, τοῦτον ἔδωκαν τῷ Νικολάῳ Μελισσινῷ ἐκ τῆς Κεας νὰ τὸν ἰατρεύσῃ.

Συνελθόντες δ' οὖν ἐκεῖ ὅτε Καρύστου, ὁ Ν. Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσσος συνήρχοντο ἐν τοῖς πλοίοις καὶ πάντοτε συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου καὶ τῆς κατὰ τῆς Καρύστου ἐκστρατείας, καὶ τοῦ αἰσίου ἀποτελέσματος τοῦ πολέμου, ὃν ἔμελλον νὰ ἐπιχειρισθῶσιν· οἱ δὲ ὀλίγοι στρατιῶται τοῦ τε Κριεζώτου καὶ Βάσσου ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι ἐπὶ τοῦ πεζονησιδίου τῆς Ἐρετρίας, καὶ ἔξω αὐτοῦ. Ὁ δὲ Δεσπότης ἐπεθύμει νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὰ Βρυσάκια πρὸς ἐντάμωσιν τοῦ στρατοπεδάρχου Ἀγγελῆ. Ἐν τῷ Α. βιβλίῳ ἐλάλησα περὶ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεώς του. Ἐν δὲ τῇ ἐπανόδῳ εἰς τὴν Ἐρέτριαν συνέβη τὸ ἐφεξῆς κωμικόν. Οἱ σκοποὶ, μὴ γνωρίσαντες τὸν Δεσπότην ἐπανερχόμενον ἐκ τῶν Βρυσακίων (νὺξ γὰρ καὶ σκότος βαθύτατον ἦν), ὅτε ἤκουσαν ποδόκροτον ἵππων, νομίσαντες ὅτι ἦσαν Τοῦρκοι ἐρχόμενοι κατὰ τῶν ἐν τῇ Ἐρετρίᾳ Ἑλλή-

νων, ἐπυροβόλησαν· τοῦτον δὲ τὸν πυροβολισμὸν ἀκούσαντες πάντες οἱ ἔσω τε καὶ οἱ ἔξω τοῦ πεζονησιδίου ἐξεπλάγησαν, καὶ ἠγνόουν τί τρέχει· καὶ οἱ μὲν εἰσήρχοντο, οἱ δὲ ἐξήρχοντο· ἀλλὰ τέλος ἤρξαντο πάντες νὰ ὀχυρῶσι τὸ πεζονησίδιον, καὶ οἱ μὲν ἐτουφέκιζον, οἱ δὲ ἠλάλαζον. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἤκουον τὸν ἀλαλαγμὸν, ἀλλ' ἠγνόουν· ἐβίαζον ὅμως τοὺς ἵππους των, ἵνα τάχιον φθάσωσι, καὶ ἴδωσι τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ψάμμον, ὅπου ἦσαν ἠγκυροβολημένα τὰ πλοῖα, καὶ ἕως οὗ φθάσωσιν ἀληθῶς ἐπὶ τῆς ψάμμου, καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ πλοῖα, πολλάκις εἶπον τὸ τοῦ ἀρχαίου « φείσθητε τῆς ζωῆς ἡμῶν »· τοῦτο δὲ ἡ ἐπιοῦσα διὰ πιστολίου δικάνου καὶ σπάθης εὑρεθείσης ἐρριμμένης χαμαὶ ἐμαρτύρησεν· ἡ σπάθη ἐφέρετο ὑπὸ ἱερέως τινὸς Κείου καὶ Οἰκονόμου, ὄντος μετὰ τοῦ Ἀρχιερέως, τὸ δὲ πιστόλιον ὑπ' ἄλλου . . . . .

Ἀφοῦ δὲ ὁ Ἐπίσκοπος ἐπανῆλθεν ἐκ τῶν Βρυσακίων εἰς τὴν Ἐρέτριαν, ὡς ἐν τῷ Α. βιβλίῳ ἐρρέθη, μικρὸν διαμείνας ἐξεκίνησεν ὅτε Ἐπίσκοπος καὶ οἱ λοιποὶ ὁπλαρχηγοὶ, Κριεζώτης καὶ Βάσσος, ἐκ τῆς Ἐρετρίας διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πρὸς τὸ Ἀληβέριον. Φθάσαντες δ' οὖν εἰς αὐτὸ κατέλαβον τὸν ἐν τῇ παραλίᾳ πύργον καὶ ἐστρατοπέδευσαν καὶ παραχρῆμα ὠχυρώθηταν, ὑπερμεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου· ἀλλὰ καὶ ἐκκλησίδιον παρὰ τὸν πύργον ἦν ἐρείπιον, ὅπερ ἐπεσκεύασαν μικρὸν, καὶ ἐστέγασαν αὐτὸ διὰ τὰς τῶν προσεγγιζουσῶν Δεσποτικῶν ἑορτῶν ἀκολουθίας τε καὶ λειτουργίας. Ὁ Ἐπίσκοπος ἐν ταῖς τρισὶ ταύταις ἑορταῖς ἱερούργησεν, ἤτοι τῇ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσει, τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους, τοῦ Ἁ-

γίου Βασιλείου, ἑορταστὴς δὲ ὁ Βάσσος ἦν, καὶ τῇ τῶν Ἐπιφανείων, καὶ τὸν ἁγιασμὸν μὲ ἅπασαν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀξιοπρέπειαν ἐποίησε. Πρὸ δὲ τῶν Ἐπιφανείων καὶ ὁ τοῦ Π. Μαυρομιχάλου Ἠλίας ἀφίχθη ἐκεῖ μετὰ τοῦ θείου του Κυριακούλη, προσκεκλημένος ὤν, ἔχων καὶ ἀρκετοὺς Μανιάτας, οὐ Σπαρτιάτας, καὶ δύο καράβια οὐ πολὺ μεγάλα· ἔτι δὲ καὶ ὁ Κόττας ἐκ τῶν Βρυσακίων· πάντες ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Ἀληβερίου ἡνώθησαν, καὶ ἐπέκεινα τῶν χιλίων στρατιωτῶν ἠριθμοῦντο. Μετὰ δὲ τὴν τῶν ἑορτῶν παρέλευσιν ὁ Ἠλίας μετέβη εἰς τὰ Κριεζά, ἐν οἷς διέμεινεν ὀκτὼ ἡμέρας περίπου, μέχρις οὗ ἑτοιμασθῇ καὶ ὁ ἐπίλοιπος στρατὸς· ἑτοιμασθεὶς δὲ ἐξεκίνησε διά τε θαλάσσης καὶ ξηρᾶς πρὸς τὰ Στύρα. Ὁ δὲ Δεσπότης καί τινες πρόκριτοι τῆς ἐπαρχίας ἐγένοντο ἐπιμεληταὶ τῆς τροφοδοσίας καὶ τῆς μισθοδοσίας, καὶ ὥδευον κατόπιν αὐτῶν εἰς τὰ Μεσοχώρια· ἀφιχθέντες δὲ κατέλυσαν ἐν αὐτοῖς, ἵνα γρήματα, ἄλευρα, κρέατα, πολεμοφόδια καὶ εἴτι ἀναγκαιοῖ τῷ στρατῷ διὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖθεν, ἐκ τῶν ἄνω χωρίων, συναθροίζωσι, προπαρασκευάζωσι καὶ χορηγῶσιν ἀφθόνως εἰς τοὺς ὁπλαρχηγοὺς, οὗτοι δέ εἰς τοὺς στρατιώτας πρὸς ἀνακούφισιν αὐτῶν.

Ὁ δὲ Ἠλίας πρῶτος ὁπλαρχηγὸς ἐπὶ χιλίων περίπου στρατιωτῶν ὢν τὴν πέμπτην μετὰ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν Κυριακούλη, Κριεζώτου, Βάσσου καὶ Κόττα, ἀφίχθη εἰς τὰ πέριξ χωρία τῶν Στυρῶν, Κοβέλας κλ. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς Παρασκευῆς (12 Ἰανουαρίου 1822) ἑνωθέντες ἐκίνησαν κατὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα Καρυστίων Τούρκων τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἰσούφαγα γαμβροῦ τοῦ Ὀμέρμπεη

κατεχόντων τὸ χωρίον, ὅς τις ἐγκατελείφθη εἰς τὰ Στύρα ὑπὸ τοῦ γυναικαδέλφου αὐτοῦ Ὀμὲρ, ὅτε ἐκ τῆς Κύμης καὶ τοῦ Αὐλωναρίου ἐπέστρεφεν εἰς Κάρυστον. Οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα Καρύστιοι εἶχον καλῶς ὀχυρωθῆ καταλαβόντες τὰς ἐφεξῆς οἰκίας· τοῦ Σκανάβη τρεῖς, τοῦ Γιαννάκη Σκανάβη ἐκράτει ὁ Ἰσούφαγας, τὰς ἐπὶ τοῦ λόφου συνεχομένας Κ. Σκριβάνου καὶ Ἀγγέλου τοῦ Θεοδώρου, τὰς παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Γερομπεημέτου, τοῦ Παπᾶ Θεοδώρου, καὶ τὰς τοῦ Παπᾶ Ἀναστασίου καταντικρὺ Ἰωάννου τοῦ Χόνδρου, παρακάτω τὰς τοῦ Ἰμβραὶμ Πυρτιμήλα, τοῦ Κ. Σαμούρη, τοῦ Γεροστάμου Καγκάδη, καὶ τὴν κοινὴν οἰκίαν (ὀντᾶ), καὶ ἀνέμενον τοὺς Ἕλληνας εἰς πόλεμον. Ἀπὸ τοῦ Σκανάβη τὰς οἰκίας ἤρξαντο οἱ Ἕλληνες τὸν πόλεμον, αὐτὰς πρῶτον προσέβαλον καὶ ἀκολούθως τὰς ἄλλας. Ἀλλὰ πρὶν ἢ κάμωσιν ἔναρξιν τοῦ πολέμου ὁ Κριεζώτης καὶ ὡς ἐντόπιος καὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς Καρυστίους Τούρκους γνωρίζων πάντων κάλλιον, ἐγνωμοδότησεν εἰπὼν, «Μπέη, » καλὸν εἶναι νὰ πᾶμε νὰ πιάσωμε τὸ Διακόφτι, νὰ » μὴν ἔρθῃ μεντάτι (ἐπικουρία)», «ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Ἠλίας, ἕως οὗ νὰ ἔρθῃ ἡ ἐπικουρία ἡμεῖς τοὺς » πέρνομε τούτους, καὶ ὕστερα ἂς ἔλθωσιν ἄλλοι·» φρόνιμος ἡ παρατήρησις, πλὴν ὁ Ἠλίας οὐκ ἐγίνωσκεν ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς Καρυστίους Τούρκους, διὰ τοῦτο ἀπεκρίθη οὕτως. Ὁ δὲ Κριεζώτης καὶ ἄλλοι κατέλαβον τὰς θέσεις των, καὶ ἑπομένως ἤρξαντο οἱ ἔξω μὲ τοὺς ἔσω τὸν πόλεμον πεισματωδέστατα· καὶ ἐν πρώτοις μὲν οἱ Ἕλληνες ἰσχύσαντες ἐξήλασαν τοὺς Τούρκους τῶν ἑαυτῶν ὀχυρωμάτων μὲ βλάβην, καὶ τοὺς περιώρισαν εἰς ὀλιγωτέρας, τὸν ὀντᾶ καὶ

ἄλλας περὶ αὐτὸν οἰκίας. Καὶ ἕως ὧδε καλῶς προεχώρει ὁ πόλεμος, αἴσιος καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἀπέβαινε.— Τοῦτο δὲ ἰδόντες οἱ Τοῦρκοι καὶ φοβηθέντες ἔπεμψαν τὸν Γεώργιον Φράγκον ἢ Μπολέτοσην εἰς τὴν Κάρυστον, καὶ ἔδωκε τὴν εἴδησιν εἰς τὸν Ὀμέρμπεην (λέγεται, ὅτι ἐστάλη μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Γιαννάκη Σκανάβη ἢ ὑπὸ τῶν Τούρκων, διότι τοὺς ὑπερηγάπα)· Ὁ δὲ Ὀμέρμπεης λαβὼν τὴν εἴδησιν καὶ ἕως ὀγδοήκοντα Τούρκους, κρατοῦντας κοκκίνας καὶ πρασίνας σημαίας, καί τινα ζῶα, ἔδραμε πρὸς ἐπικουρίαν τοῦ πολιορκουμένου γαμβροῦ του Ἰσούφαγα εἰς τὰ Στύρα. Δὲν παραλείπω νὰ εἴπω, ὅτι ὁ νέος Ἐφιάλτης Γ. Φράγκος οὐκ ἀπὸ τῆς δημοσίας ὁδοῦ τῆς Κρήνης κάτω διὰ τῶν Καψάλων ἢ Καγκαδέων ὡδήγησε τὸν Ὀμέρμπεην, ἀλλ' ἄνωθεν διὰ τῆς ἀτραποῦ τοῦ Διακόφτι, τοῦ Ἀρμένου καὶ τῆς Βοδίνης κατέβη. Ὁ Κυριακούλης, Βάσσος καὶ Κόττας σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἠλιοῦ πρὸς τὰ Κάψαλα, ἵνα τὸ Διακόφτι καταλάβωσιν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβον. Καὶ ὁ μὲν Βάσσος καὶ Κόττας προσεκλήθησαν ὀπίσω ὑπὸ τοῦ Ἠλιοῦ νὰ ἔλθωσιν εἰς συνάντησιν τοῦ καταβαίνοντος Ὀμέρμπεη· ἐπιστρέψαντες οὖν ἐκ τῶν Καψάλων ἦλθον κατὰ τοῦ Ὀμέρμπεη καὶ συναντηθέντες εἰς Βοδίνην ἐπληγώθη ὁ Κόττας κατὰ τὸν μηρὸν· ὁ πληγωμένος ἀπεσύρθη, καὶ ὁ ψυχουϊός του ἀπὸ τῆς ἰδίας βολῆς κτυπηθεὶς, συγχρόνως δὲ καὶ ὁ ἀπλήγωτος Βάσσος ἀνεχώρησε. Ποῦ ἤδη στρατιῶται ἵνα τὴν ἀκάθεκτον ὁρμὴν τοῦ Ὀμέρμπεη καὶ τῶν Καρυστίων του ἀναχαιτίσωσιν; Οἱ Μανιᾶται, κατὰ τὴν συνήθειάν των, ἀφοῦ περιώρισαν τοὺς Τούρκους εἰς ὀλιγωτέρας οἰκίας, ἐνόμισαν ὅτι ἐγένοντο κύριοι καὶ τῶν Στυρῶν ὅλων καὶ οὐδε-

μίαν εἶχον ἀνάγκην ἢ φόβον ἀπὸ τῶν πολιορκουμένων, ἢ ἄλλων Τούρκων· καὶ οἱ μὲν εἰς τὴν λείαν ἐτράπησαν, ἣν πολλοὶ καταβιβάζειν ἤρξαντο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐν τοῖς πλοίοις εἰσκομίζειν καὶ φυλάττειν αὐτὴν, ὡς βαμβάκια, τὰ ὁποῖα μετεκόμιζον διὰ τῶν ἐσωβράκων των, καὶ εἴτι ἄλλο εὕρισκον ἐφείδοντο νὰ τὸ ἀφήσωσιν· ἄλλοι δὲ πάλιν πάροινοι ἐγένοντο ἐκ τοῦ Στυρείου οἴνου, καὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο ἔμενον ἐν ἀταραξίᾳ καὶ ἀπραξίᾳ. Ὁ Ἠλίας λοιπὸν στραφεὶς περὶ αὐτὸν εὗρεν ὀλίγους στρατιώτας, καὶ μακρότερον αὐτοῦ εἶδε τὸν Κριεζώτην μετ' ὀλίγων· γνωρίσαντες δὲ τὸν κίνδυνον, ὃν ἔτρεχον ἀμφότεροι ἔκ τε τῶν πολιορκουμένων καὶ τῆς ἐπικουρίας, ἀπεσύρθησαν πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀνθέξωσιν οἱ ὀλίγοι εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν κατ' αὐτῶν ἐπικουρίαν, τουφεκίζοντες καὶ ἀντιτουφεκιζόμενοι μετ' ἀλαλαγμοῦ ὑπό τε τῶν πολιορκουμένων Τούρκων καὶ μὴ, οἱ Ἕλληνες ἀπεσύροντο πρὸς τὴν θάλασσαν· καὶ ὁ μὲν Κριεζώτης ἄλλην ἔλαβεν ὁδὸν, ὁ δὲ Ἠλίας ἄλλην. Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν μύλον ὁ Ἠλίας, ὁ Κριεζώτης ἔκραξε νὰ συρθῇ πρὸς αὐτὸν, ὁ δὲ Ἠλίας προσεκάλει ἐκεῖνον νὰ ἔλθῃ καὶ συμπολεμήσωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸν μύλον, « δὲν εἶναι καιρὸς πλέον » πολέμου, εἶπεν ὁ Κριεζώτης· ἔλα νὰ τραβιχθῶμεν » τόρα, καὶ ἄλλην ἡμέραν πολεμοῦμεν τὸν ἐχθρὸν » ἡμῶν ἐπιτυχέστερον »· οὐκ ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Κριεζώτου· ὁ μὲν ἐζήτει νὰ σώσῃ τοῦ κινδύνου τὸν Ἠλίαν, ὁ δὲ ἐζήτει νὰ φέρῃ εἰς τὸν κίνδυνον τὸν Κριεζώτην· « ἔλα, Κριεζώτη, ἔλεγεν ὁ Ἠλίας, καὶ » ἔρχεται ὁ θεῖός μου καὶ ἀποδιώκει τοὺς πολιορκη- » τάς μας καὶ σωζόμεθα »· ἀλλὰ δὲν ἔπεισαν ἀλλή-

λους. Ὅθεν ὁ μὲν ἀπεσύρθη· ὁ δὲ εἰσῆλθε ἐν τῷ ἐρειπίῳ τοῦ ἀνεμομύλου μετὰ ἑπτὰ, οὐχὶ δώδεκα ὡς κοινῶς λέγεται, δέσας τὴν κεφαλήν του μὲ λευκὸν μανδήλιον ἤρξατο τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι συνήχθησαν περὶ τοὺς διακοσίους πέριξ τοῦ ἀνεμομύλου καὶ ἐπολιόρκησαν αὐτόν· οὔθ' ὁ θεῖός του, οὔτ' ἄλλος τις τῶν ἀνθρώπων του φαίνεταί που νὰ ἔρχηται εἰς βοήθειαν τοῦ πολιορκουμένου Ἠλιού· μίαν ὥραν διαρκέσαντος τοῦ πολέμου, περὶ ἡλίου δυσμὰς ὥρμησαν οἱ Καρύστιοι ξιφήρεις κατὰ τοῦ πολιορκουμένου Ἠλιου ὡς μαινόμεναι τίγρεις, καὶ διὰ πετρῶν ἐπλάκωσαν αὐτόν. Ἐκ τῶν ἑπτὰ δύο ἔπεσον μετὰ τοῦ Ἠλιού. Ἀληθῶς Σπαρτιάτης ἐδείχθης καὶ τοῦ Λεωνίδου ἀπόγονος, μεγάθυμε Ἠλία, ἐπολέμησας μετὰ διακοσίων, ἔπεσας, ἀλλ' ἐνδόξως. Οἱ δὲ τέσσαρες διῆλθον ξιφήρεις τοὺς Τούρκους καὶ ἐσώθησαν. Εἶτα δὲ εἰσελθόντες ἐν τῷ μύλῳ οἱ Τοῦρκοι ἀπέτεμον καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἠλιού (α), ἣν ἐκόμισαν τῷ Ὀμέρμπεῃ πέμψαντι αὐτὴν εἰς τὴν Κάρυστον. Εἴκοσιν ἑπτὰ Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ, Ἕλληνες δὲ περισσότεροι· καὶ εἴκοσι πέντε ἐ-

---

(α) Ἀπὸ Ἀλβανοῦ Τούρκου γνωρίζομεν (Ἀλιζώτης τοὔνομα, ζῶν παρὰ τῷ Ὀμέρμπεῃ ἐπὶ μισθῷ) εὐφεύεντος ἐκεῖ, ὅτε ἔφερον τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἠλιού τῷ Ὀμέρμπεῃ· ὅστις, ἀφοῦ εἶδε τὴν κόμην, τὸ γένειον, τὸ αἱματοκυλισμένον, ἀλλὰ χαρίεν πρόσωπον, καὶ τὸ ἀνθηρὸν τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, λυπούμενος εἶπε, « κρῖμα 'στὸν ἄνθρωπον ». Τινὲς δὲ τῶν Τούρκων ἐφιλονείκουν, νομίζοντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Δεσπότου εἶναι κ. λ.

πληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Κόττας (α) Ὁ δὲ Κυριακούλης δὲν ἐπέστρεψε μὲ τὸν Βάσσον καὶ τὸν Κότταν εἰς Βοδίνην κατὰ τοῦ Ὀμέρμπεη, ἀλλ' ἔμεινε πρὸς τὰ Κάψαλα, ἔχων ὡς ὁδηγὸν τὸν Ν. Δράκον. Ἀφοῦ δὲ ἤρξατο συσκοτάζειν, πλησιάσας πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Ντέντε Κοράκη κατὰ τὴν ἄκραν τῶν Καγκαδέων πρὸς νότον ἠρώτησεν, ἐκεῖ τὸ πρῶτον ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ του· καὶ ἐκεῖθεν ὡδηγήθη ὑπὸ τοῦ Ν. Δράκου εἰς τὴν θάλασσαν, δύο ἢ τρεῖς ὥρας νύκτα εἶχε παρέλθει, ὅτε ὁ Κυριακούλης ἔφθασεν εἰς τὸ Μανδράκι (λιμένα τῶν Στυρῶν), ὅπου τὰ πλοῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα. Ἐποίησεν οὖν σημεῖον, καὶ ἐξῆλθεν ἡ λέμβος ὡπλισμένη ἵνα ἴδῃ, τίς ὁ τὸ σημεῖον ποιῶν· πλησιάσασα δὲ εὗρε τὸν Κυριακούλην μεθ' ἑνὸς στρατιώτου, Παῦλον τοὔνομα, αἴροντα καὶ τὰ ὅπλα αὐτοῦ, πλὴν τοῦ ξίφους του. Ἐμβὰς ἐν τῇ λέμβῳ καὶ μεταβὰς εἰς τὸ πλοῖον, εἶδεν ἐν αὐτῷ τὸν

(α) Οἱ δὲ ἐπιμεληταὶ ὄντες ἐν τοῖς Μεσοχωρίοις καὶ μαθόντες τὴν συμφορὰν καὶ τὴν βλάβην τῶν Ἑλλήνων διεσκορπίσθησαν τῇδε κἀκεῖσε. Ὁ Δεσπότης κατέφυγεν εἰς τοὺς Καραλίδας τὴν ἑσπέραν ἐκείνην καὶ διενυκτέρευσεν ἔν τινι νερομύλῳ, ἐνῷ κατέπιπτε ῥιγδαία βροχὴ· ἐπροσπάθει δὲ νὰ σωθῇ, νομίσας ὅτι οἱ Τοῦρκοι ὥδευον πρὸς τὰ Μεσοχώρια, ὅπου αὐτὸς ἦν. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν συνελθὼν ἐκ τοῦ φόβου καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὰ Μεσοχώρια εὗρε τὸν Ν Κριεζώτην, τὸν Βάσσον καὶ ἐσκέπτοντο, τί ποιητέον· καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ν' ἀποτυρθῶσιν εἰς τὸ Ἀληθέριον, οἱ δὲ νὰ διαμείνωσιν εἰς τὰ Μεσοχώρια καὶ ἴδωσι τίνα δρόμον θέλει βαδίσει ὁ Ὀμέρμπεης, εἰς τὰ Στύρα θέλει διαμείνει, ἢ θέλει ὁδεύσει κατὰ τῶν ἐν Μεσοχωρίοις Ἑλλήνων, ἢ θέλει ἐπανέλθει εἰς τὴν Κάρυστον, κ. λ.

διάκονον τοῦ Ἁγίου Καρύστου, Γεννάδιον τὸν Εὐσταθίου, καὶ ἠρώτησε, τί καλόγηρος εἶναι οὗτος; τοῦ Ἁγίου Καρύστου διάκονος· καὶ πάλιν ἐρωτᾷ, « γνωρίζει νὰ ὑπάγῃ εἰς ζήτησιν τοῦ Ὀδυσσέως; ἢ νὰ ἐκδικηθῶ τὸ αἷμα τοῦ ἀνεψιοῦ μου, ἢ νὰ χαθῶ καὶ ἐγὼ »· οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, αὐτὸς εἶναι ἐντόπιος καὶ καλὰ γνωρίζει. Διέταξε δὲ τὸν γραμματέα τοῦ πλοίου, Κωστῆς τοὔνομα, νὰ ἑτοιμάσῃ τὸ γράμμα ἕως τὸ πρωΐ· ἡτοίμασεν αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔλαβον ὁ διάκονος Γεννάδιος καὶ ὁ σωματοφύλαξ τοῦ Κυριακούλη Παῦλος, παρέλαβον δὲ καὶ εἴκοσι πέντε πληγωμένους ἐντὸς μικροῦ ἀκατίου, ὅπως μεταφέρωσιν αὐτοὺς εἰς τὸ Ἀληθέριον καὶ θεραπευθῶσιν, αὐτοὶ δὲ νὰ λάβωσι τὸ γράμμα καὶ νὰ ὑπάγωσιν, ὅπου ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπάρχει διὰ νὰ τὸν εὕρωσι καὶ τον προσκαλέσωσιν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρυστίας καὶ φθάσῃ ταχύτερα. Ὁ Γεννάδιος δὲ μετὰ τοῦ Παύλου ἔφθασαν εἰς τὸ Ἀληθέριον, καὶ παρέδωκαν τοὺς πληγωμένους. Ἐνῷ δὲ ἡτοιμάζοντο νὰ κινήσωσι διὰ ξηρᾶς, ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφθασεν εἰς τὸ Ἀληθέριον τὴν αὐτὴν ἡμέραν (14 Ἰανουαρίου Κυριακὴν). Καὶ ἀφοῦ ἐνεχείρισαν αὐτῷ οἱ ἀπεσταλμένοι τὸ γράμμα, ἤρξατο ἐξετάζειν περὶ τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου, πῶς ἐγένετο κ. λ. καὶ ὀλίγας μόνον ἡμέρας διέμεινεν ἐν αὐτῷ πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν στρατιωτῶν του, τὰ τοῦ πολέμου σχεδιάζων καὶ ἄλλα.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔλθῃ εἰς τὸ Ἀληθέριον, ὁ Ὀμέρμπεης μετὰ τὸν πόλεμον ὀλίγας μόνον ἡμέρας διέτριψεν εἰς τὰ Στύρα, ὅστις περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν, εἰμὴ πῶς νὰ κομίσῃ καὶ μεταφέρῃ

ἔλαιά τινα ἐκ τῶν Στυρῶν εἰς τὴν Κάρυστον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἐνῷ δὲ κατεγίνετο εἰς ταῦτα, ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀφίχθη εἰς τὸ Ἀληβέριον, καὶ ἐπυρπόλησε τὴν τῶν Στυρῶν κοινὴν οἰκίαν (ὀντᾶ), ἐν ᾗ καὶ τὰ ἔλαια αὐτοῦ εἶχεν ἀποθηκευμένα, ἅτινα ἐξεβράσθησαν καὶ κάτω τῆς αὐλῆς ἔῤῥεον, καὶ κατεπότισαν τὴν γῆν, εἰς ἣν χόρτος οὐκ ἐφύετο ἐπὶ πολὺν χρόνον· ἑπομένως δὲ ἀπεσύρθη εἰς τὴν Κάρυστον μετὰ τῶν Καρυστίων του ὅλων, καὶ οὕτως ἐξεκενώθησαν τὰ Στύρα Τούρκων.

Ὁ δὲ Καρύστιος λαὸς ἰδὼν ἤδη τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸ Ἀληβέριον ἀνεπτερώθη καὶ χαρᾶς ἐπλήσθη· ὁ δὲ πολὺς ὄχλος σεμνυνόμενος ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, μὴ γνωρίζων, ἔλεγεν « ὁ Ηαποῦς ἦλθε ». Ηαποῦν ἐκάλουν τὸν Ὀδυσσέα, τόσον βεβαίαν ἐστοχάζοντο τὴν κυρίευσιν τῆς Καρύστου, ὥστε οὐδεμιᾶς ἀντιστάσεως ἤθελε τύχει ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπὸ τῶν Καρυστίων, πάντες ἤλπιζον ἄφευκτον τὴν πτῶσιν τῆς Καρύστου, καὶ ἑπομένως στενώτερον τὸν ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἀπερίγραπτος ἦν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ· πάντες ἀγογγύστως προσέφερον τά τε ἄλευρα, τοὺς κριοὺς καὶ τὰς αἶγάς των πρὸς διατροφὴν τῶν στρατιωτῶν, καὶ μετεκόμιζον αὐτὰ εἰς τὸ Ἀληβέριον, ἢ καὶ ἀλλοῦ που, ὡς καὶ τὰ χρήματά των. Ηολλοὶ δὲ μὴ ἔχοντες ἔκοπτον τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων των τὰ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ πλεξίδων κρεμάμενα χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ νομίσματα, ὡς περιδέραια ταῦτα χρωμένων κ. λ. ἀλλ' ἡ ἀναπτέρωσις τοῦ λαοῦ ἀπέδη ψευδὴς καὶ ἡ χαρά του ἐτράπη εἰς λύπην, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται.

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦλθεν εἰς Καρυστίαν τὴν 14 Ἰανουαρίου 1822. Ὁ Ὀδυσσεὺς πρῶτος ὁπλαρχηγὸς Καρυστίας ἔρχεται ἤδη καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν ἑνωθεὶς Κυριακούλη, Κριεζώτου, Βάσσου καὶ ἄλλων κατωτέρων, καὶ χιλίων πεντακοσίων ἐπέκεινα στρατιωτῶν ἦν γενικὸς ἀρχηγός. Ηαραλαβὼν οὖν πάντας ἐξεκίνησε κατὰ τῆς Καρύστου καὶ διελθὼν τὰ Στύρα ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὸν Μελισσῶνα, χωρίον παρὰ τὴν Κάρυστον, ὁμοῦ τε καὶ ὁ Κυριακούλης· ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης, Βάσσος καὶ ἄλλοι εἰς τὰ Φρύγανα, χωρίον παρὰ τὸν Μελισσῶνα. Οἱ δὲ ἐπιμεληταί, Δεσπότης καὶ ἄλλοι, εἰς τὰ Στύρα ἦλθον καὶ διέμενον, ὅπως ἐκεῖθεν ἐπιμελῶνται πάντα τὰ δια τὸν στρατὸν ἐπιτήδεια, ὡς τροφᾶς, πολεμοφόδια καὶ ἄλλα. Ἀλλ' ἅμα τοῦ Ὀδυσσέως ἀφιχθέντος εἰς τὸν Μελισσῶνα ἤρξατο ψύχος δριμύτατον, ὑετοὶ καὶ χιόνες κατέπιπτον καὶ τοσαῦται, ὥστε ἡ τῶν Στυρῶν ὁδὸς ἐκλείσθη ἀπὸ τῆς χιόνος καὶ τὸ Διακόφτι κατέστη ἀδιάβατον ἐφ' ἡμέρας ἱκανάς, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔμενον κεκλεισμένοι εἰς τὰς οἰκίας των ἕνεκα τῆς χιόνος καὶ τοῦ ψύχους. Οἱ δὲ ἐπιμεληταὶ ἐκ τῶν Στυρῶν διὰ θαλάσσης εἰς Μαρμάριον ἔπεμπον τὰς τροφὰς καὶ ἄλλα, καὶ ἐκεῖθεν ἐκόμιζον αὐτὰς εἰς τὸ στρατόπεδον. Παυσάσης δὲ τῆς χιόνος ἐξῆλθον πάντες, ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ ἄλλοι ὁπλαρχηγοί, ἐπὶ τοῦ ὄρους ἄνωθεν (κατὰ τὰ Πλακωτά), καταντικρὺ τῆς Καρύστου σταθέντες μακρὰν μίαν περίπου ὥραν. Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης κατέβη πρὸς τὸ Λάλα νομίζων, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς θέλει πολεμήσει ἄνωθεν· ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀφοῦ ἐκένωσε τουφέκιά τινα εἰς τὸν ἀέρα, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Κριεζώτης εὑρεθεὶς με-

τὰ δύο, τοῦ Β. Καραγιάννη καὶ Ἀθ. Ἠλιοῦ Λεπουραίου, ἐν μέσῳ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἰδόντες τοῦτον ἐπλησίασαν, μόλις ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὸν κίνδυνον, καὶ χάρις εἰς τὸν Β. Καραγιάννην. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς σταθεὶς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐζήτει καὶ ἔκραζε τὸν Καραντζᾶ αὐτοῦ· διότι περὶ τούτου πολὺ ἐφρόντιζε καὶ περὶ οὐδενὸς ἑτέρου· «μορὲ, ἔλεγε, ποῦ πάγει ὁ Καραντζᾶς» μετ' ὀλίγον ἦλθεν ὁ Καραντζᾶς του, καὶ οὕτως ἡσύχασε, καὶ ἠκολούθησε τὴν ὁδόν του πρὸς τὸν Μελισσῶνα, καὶ οἱ ἄλλοι ἀλλαχοῦ. Αὐτὸς ἦτον ὁ πόλεμος τοῦ ἐξακούστου καὶ ἐπαινετοῦ Ὀδυσσέως. Φήμη δὲ κοινὴ ὑπάρχει, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἠγοράσθη ὑπὸ τοῦ Ὀμέρμπεη ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ· διότι ἀνεχώρησε μετὰ τοιαύτης σπουδῆς εἰς Στύρα, ὥστε καὶ τοὺς ἀσθενεῖς του ἀφῆκεν, εἰπών· ὅτι γράμμα παρὰ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔλαβεν· ἐκ τῶν Στυρῶν διέβη εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἕνα περίπου μῆνα διέτριψεν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐν τῇ Καρυστίᾳ· ἀνωφελεστάτη δὲ καὶ ζημιωδεστάτη ἡ διατριβή του ἀπέβη. Οἱ δὲ ἄνθρωποι του ἐδόθησαν εἰς ἁρπαγάς, ἅμα εἶπεν αὐτοῖς ν' ἀναχωρήσωσιν· ἥρπασαν διάφορα πράγματα, παρθένους διέφθειραν, περιδέραια κορασίων ἐκ τοῦ λαιμοῦ τῶν ἔκοπτον διὰ τοῦ ξίφους, ἐνώτια ἀπὸ τὰ ὦτα ἐτράβησαν καὶ ἐξέσχισαν, καὶ ἄλλα φρικαλεώτερα κακά, ἀνήκουστα καὶ ὅλως θηριώδη, καὶ ἀπάνθρωπα ἔπραξαν ἀναχωροῦντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ Ὀδυσσέως. Ὁ μέγας ἐνθουσιασμὸς τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ αἱ ἐλπίδες του μετεβλήθησαν εἰς κατήφειαν καὶ λύπην βαθεῖαν, ἀπαραμύθητον, καὶ εἰς ἀπελπισίαν τελείαν ἐνέπεσον. — Ὁ δὲ Δεσπότης διέμενεν εἰς τὰ Στύρα, ὅπου εὗρεν αὐτὸν ὁ Κυριακούλης κατεχόμενον ὑπὸ

λύπης μεγάλης καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν « ἔλα μαζή μου ». Οἱ δὲ Μανιᾶται καὶ ἄλλοι ἐζήτουν μισθοὺς διὰ τοὺς πολέμους, οὓς ἔκαμον. Παρέλαβε λοιπὸν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Δεσπότην εἰς τὰ πλοῖά του, καὶ τὸν μετέφερεν εἰς Αἴγιναν· ἐξ Αἰγίνης δὲ ὁ Δεσπότης διέβη εἰς Κόρινθον, ὅπου καὶ ὁ Δ. Ὑψηλάντης διέτριβε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ὅστις ἐκεῖθεν ἐξεκίνησεν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ παραδόσει τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ φρουρίου σφαίρας κανονίων παρέδιδον οἱ Τοῦρκοι τῷ Ὑψηλάντῃ καὶ τῇ συνοδίᾳ αὐτοῦ· ἄπρακτοι οὖν εἰς Κόρινθον ἐπέστρεψαν. Πάλιν δὲ ἐκεῖ οἱ Μανιᾶται ἤρξαντο ζητεῖν μισθοὺς καὶ ἄλλα ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερέως Καρύστου, ὅστις βιασθεὶς ἀνήγγειλε τῷ Ὑψηλάντῃ τὸ γεγονός· ὁ δὲ προσκαλέσας τοὺς ἔχοντας ἀξιώσεις ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερέως διὰ τὰς ἐκδουλεύσεις των ἔδωκεν αὐτοῖς συσσίτιον, καὶ ἑπομένως τοῖς εἶπεν « ἐγὼ θέλω τὸν παραλάβει αὔριον μαζή μου, ὅστις δὲ θέλει, ἂς τὸν ἐνοχλήσῃ »· καὶ οὕτως ἔπαυσεν ἑκάστου πᾶσαν ἀξίωσιν ἀπὸ τοῦ Ἀρχιερέως Καρύστου. Τὴν δὲ ἑπομένην ὁ Ὑψηλάντης ὡδευσε πρὸς τὴν Βελίτσαν ἔχων τὸν Καρύστου, τὸν Νικήταν Σταματελόπουλον καὶ τὸν Ν. Βάμβαν· φθάσας δὲ εἰς τὸ προμελετημένον μέρος ἐστρατοπέδευσεν, ὅπου ὁ Ν. Βάμβας ὡμίλησε λόγον προτρεπτικὸν ἐνθαρρύνων τοὺς Ἕλληνας. Μετὰ δὲ τὸν λόγον οἱ Ἕλληνες ἐκίνησαν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὧν εἷς στρατιώτης ἵστατο ὁρῶν μακρόθεν τὸν πόλεμον· τοῦτον δὲ ἰδὼν ὁ διδάσκαλος Βάμβας ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν τάδε· « Τέκνον, διὰ τί ἵστασαι βλέπον ; ἡ πατρὶς σὲ προσκαλεῖ », ὁ δὲ ἀπεκρίθη «δὲν ἔχω τσαρούχια»· «ἰδού, τέκνον, ἐλθέ, πάρε τὰ παπούτσιά μου», «καὶ πῶς θὰ περιπατήσῃς

η Αγιωσυνη σου, ξεπόλυτος νὰ πᾷς εις τὴν καλύβαν τοῦ Ὑψηλάντου»; «ὑπάγω ἐγὼ, ἔχω τὰ μέστια, καὶ ἐκεῖ εὑρίσκω ἄλλα», ἐπείσθη οὖν ὁ στρατιώτης, ἔλαβε τοῦ Διδασκάλου τὰ παπούτσια καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸν πόλεμον· μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν ἐπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ πολέμου, καὶ εἰς τὰς χεῖράς του ἐκράτει δύο κεφαλὰς, ἃς ἔρριψε χαμαὶ ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλάντου, ὅστις καὶ δύο φλωρία τὸν ἐφιλοδώρησεν. Ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Διδασκάλου ἔχω ταῦτα. Ὁ δὲ Διδάσκαλος σκληρὸν ἐθεώρησε, βάρβαρον καὶ ἀπάνθρωπον, τὸ τέμνειν τὰς κεφαλὰς τῶν πεφονευμένων. Εἰς δὲ τὸν διὰ τῆς ζώνης του ἐκφυλακισθέντα Γεννάδιον, διάκονον τοῦ Καρύστου, ἔδωκε τὸν τὸν σκοῦφόν του, διότι τὸν ἰδικόν του ἀφῆκεν εἰς τὴν φυλακήν. Ἐκ τῆς Καρύστου καὶ τοῦ Καρύστου ἐξετείναμεν τὸν λόγον μας ἕως ὧδε. — Ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν. Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης καὶ Βάσσος ἔμειναν ἐπὶ τῆς Εὐβοίας περιφερόμενοι εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰ χωρία. Τοιοῦτον ἔλαβε τέλος καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἐπιχειρισθεὶς κατὰ τῆς Καρύστου πόλεμος, ὅστις ἄνευ πολέμου καὶ ἥττης ἀνεχώρησε καὶ ἐγκατέλιπε τὸν λαὸν εἰς τὴν διάθεσιν καὶ διάκρισιν τοῦ Ὀμέρμπεη, Φεῦ!!

Τὸν δὲ θαλάσσιον τῆς Χαλκίδος ἀποκλεισμὸν τοῦ νοτίου μέρους (κόλπου) ἐτήρουν οἱ ἐφεξῆς πλοίαρχοι διὰ τῶν βρικίων των, ὁ ἐξ Ἀίνου καπετὰν Ἰωάννης, καὶ ὁ καπετὰν Μαργαρίτης Κουτάβου, καί τινα ἄλλα μικρὰ Κυμαϊκὰ πλοιάρια, ὡς σκοῦναι κ.λ. Μίαν γοῦν ἡμέραν ἦσαν ἠγκυροβολημένα παρὰ τὸ περιβόλιον τῆς Βαθύας· ἐξελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι διὰ νυκτὸς ἐκ τῆς Χαλκίδος, καὶ σύροντες ἓν κανόνιον μεθ' ἑαυτῶν, τὸ ὁποῖον ἔφερον καὶ ἔστησαν αἴφνης μεταξὺ τοῦ Χονδροῦ σχίνου καὶ τοῦ περιβολίου ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅπου καὶ ἐρείπιον ναΐδιου ὑπάρχει (λέγεται, ὅτι τὸ ναΐδιον τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Ἄννης), ἤρξαντο ἐκεῖθεν νὰ κανονοβολῶσι τὰ πλοῖα. Καὶ ἡ μὲν πρώτη σφαῖρα ὀπίσω τῶν πλοίων ἔπεσεν, ἡ δὲ δευτέρα καὶ αἱ καθεξῆς πέραν αὐτῶν διήρχοντο· κόψαντες δ' οὖν τὰ σχοινία τῶν ἀγκυρῶν των ἀπέπλευσαν ἄνευ βλάβης, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐλαφυραγώγησαν πᾶν ὅ,τι εὗρον ἐμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἐπανῆλθον εἰς τὴν Χαλκίδα. Αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα ἦσαν ἠγκυροβολημένα εἰς τὰς νήσους τῆς Ἐρετρίας (Βαθυονήσια). Ἐν τούτῳ δὲ πλοῖον δικάταρτον ἐφάνη κατὰ τὴν Πετάλιαν πρὸς τὴν Χαλκίδα διαπλέον, μὴ διακρινομένης ἔτι τῆς σημαίας του· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπλησίασε πρὸς τὰ ἀντίπερα μέρη τοῦ Ὠρωποῦ διαπλέον ἀφόβως πρὸς τὴν Χαλκίδα καὶ ἐφάνη φέρον σημαίαν Αὐστριακήν. Τὰ δὲ φυλάττοντα τὸν ἀποκλεισμὸν πλοῖα ἰδόντα αὐτὸ καὶ ἄραντα τὰς ἀγκύρας αὐτῶν ἐκίνησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἔτρεψαν ὀπίσω, ἀφοῦ ἐπλησίασαν αὐτῷ, καὶ ἐδίωξαν αὐτὸ μικρὸν πρὸς τὴν Πετάλιαν· ἀλλ' ἅμα νὺξ ἐπῆλθεν καὶ εὗρε τὸν ἄνεμον σύριον, διῆλθε τὸν ἀποκλεισμὸν, καὶ μετέβη εἰς τὴν Χαλκίδα ἀκινδύνως. Τοῦτο δὲ τὸ πλοῖον λέγεται, ὅτι ὁ ἀπὸ Σύρου Σαλάχας ἔπεμψεν εἰς τὴν Χαλκίδα, φορτίον ἔχον σίτου· καὶ οὕτως ἐφωδίασε τὸ φρούριον τῆς Χαλκίδος ἀπὸ σίτου καὶ ἄλλων ἀναγκαίων, καὶ ἐνῷ ἐκινδύνευε νὰ πέσῃ τῆς πείνης, τὸ ἔσωσεν. Ὁ Σαλάχας ὀπαδὸς τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ δυτικός. Τοιαῦτα ὁ Χριστιανὸς ἐνέβαλε προσκόμματα τοῖς Χριστιανοῖς. Χρι-

στιανὸς φιλότουρκος. Λέγεται δὲ προσέτι, ὅτι ὁ αὐτὸς Σαλάχας ἀπὸ Σύρου δὶ ἐκτάκτου πλοίου εἰδοποίησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν κίνδυνον, ὃν ἡ Κάρυστος διέτρεχεν ὑπὸ τοῦ Κριεζώτου διὰ τοῦτο ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ἐστράφη πρὸς αὐτὴν καὶ ἀπεβίβασε πολυάριθμον στρατὸν, ὡς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ῥηθήσεται· ἀλλὰ καὶ πλοῖα φορτηγὰ ἓξ μετὰ πολεμικῆς φεργάτας ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ στόλου καὶ κατέπλευσαν εἰς Χαλκίδα, ἅτινα ἐφωδίασαν τὸ φρούριον τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων.

ΚΕΦ. Γ'.

Ἤδη μεταβαίνομεν εἰς τὸ ἔτος 1823. Ἀποκαθίσταται ἐν Καρυστίᾳ ὁπλαρχηγὸς ὁ Ν. Κριεζώτης· καὶ πρῶτον πάντων μεταβαίνει εἰς τὸν Καστροβαλᾶ, ὅπου εὑρίσκει τὸν Βάσσον ἀμέριμνον μετὰ τῶν ἑταίρων του συνευωχούμενον, ὃν συλλαμβάνει, καὶ ἐπιστρέφει εἰς τὰς Κανίστρας· ἐκεῖ μεσιτεύουσιν ἵνα μὴ τὸν κακοποιήσῃ· εἶπε δὲ τοῖς μεσάζουσι, νὰ μὴ τὸν ἴδω ἐμπρός μου, ὃν καὶ ἔπεμψεν εἰς Ἀθήνας· ὁ Βάσσος ἦτον αἴτιος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, διότι ἡνώθη μετὰ τοῦ Διαμαντῆ, ἵνα τὴν ὁπλαρχηγίαν ἁρπάσῃ κλ. Ἀφοῦ δὲ ἀπεσύρθησαν ἐκ τῆς Καρυστίας οἱ Ὀλυμπῖται τοῦ Διαμαντῆ, ὡς εἴπομεν ἐν τῷ Αφ βιβλίῳ, ὁ Ν. Κριεζώτης ἐγκατέλιπε τὰ χωρία Ἀληβέριον, Ἅγιον Λουκᾶν καὶ Ἅγιον Ἰωάννην, ἅπερ κατεῖχε πρότερον ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιτῶν, καὶ κατέλαβε τὸ Παλαιοχῶρι, ἐν ᾧπερ ὁ Σόκος ἐπολέμησε τὸ πρῶτον μετὰ τῶν Κυμαίων δίς· ἐν αὐτῷ δὲ ἐσχημάτισε ἴδιον αὐτοῦ στρατόπεδον ὑπό τε τῶν ἐντοπίων καὶ ξένων, καὶ ὠχύρωσεν αὐτὸ καλῶς, καὶ ἀνέμενε τὸν ἐχθρόν. Ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς, ἐπεὶ χειμὼν ἦν, οὐκ ἐξῆλθε πλέον τῆς Καρύστου, ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης διέμεινεν ἐν αὐτῷ τὸν Ἰανουάριον, τὸν Φεβρουάριον καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Μαρτίου· ἐν τῷ Παλαιοχωρίῳ διωργάνωσε τὸν στρατόν του εἰς συντροφίας κ. λ. Εἶτα δὲ μετὰ τῶν προκρίτων τῆς ἐπαρχίας συνεννοηθεὶς συνέστησεν Ἐφορίαν δωδεκαμελῆ, ὅπως φροντίζῃ περὶ τροφῶν, μισθῶν, πολεμοφοδίων καὶ ἄλλων ἀναγκαίων, ἀφορώντων τὸν πόλεμον. Τὰ μέλη τῆς Ἐφορίας ἦσαν τάδε· Κ. Ἰω. Ἀστέρη, Δ. Νικολαΐδης, Κ. Κωνσταντίνου, Χ. Μπαρκὼφ (Κάραλης), Γ. Ἰω. Ψυχουΐδς, ὃς καὶ γραμματεὺς τῆς Ἐφορίας, Ν. Γιαννάκης, Δ. Καρλῆς, Δ. Παλαιολόγος, Ἀναστάσιος ἀπὸ Κριεζὰ, Ἀναγνώστης ἀπὸ Βύρα. Δ. Μπαλάφας, καὶ Γ. Μπάχλας, πλὴν τὸν τελευταῖον ὁ Κριεζώτης δυσαρεστηθεὶς ἔπειτα ἀπέλυσεν· ὡς παραστάται δὲ τῆς νήσου Εὐβοίας εἰς τὴν βουλὴν ἐκ μὲν τῆς Χαλκίδος ἐστάλη ὁ Γ. Ἀποστολίδης, ἐκ δὲ τῆς Καρύστου ὁ Γ. Χρυσοφὸς ἰατρὸς Κονίστριος. Πλοῖα δὲ πρὸς ἀποκλεισμὸν ἦσαν ταῦτα· Ὑδραϊκὸν ἓν, Ἰωάννης ἐκαλεῖτο ὁ πλοίαρχος αὐτοῦ, ὁ Στ. Ἀστέρης, ὁ Δ. Γιαννάκης, ὁ Δ. Ν. Μήτρου, ὁ Δ. Γλωσσώτης μὲ τὰς σκούνας των, ὁ Β. Ζαφείρης μὲ τὴν μπρατσέραν του, καὶ ὁ Δ. Δήμου μὲ τὸ κόττερόν του, Κυμαϊκά. Ταῦτα πρῶτον ὁ Κριεζώτης μετὰ τῶν Ἐφόρων εὐδιαθέτησε, καὶ οὕτως τὴν 20 Μαρτίου, ἀφοῦ πρῶτον προσεκάλεσεν ἱερεῖς δώδεκα, ποιήσοντας παράκλησιν, εἶτα ἦρε τὸν στρατὸν ἐκ τοῦ Παλαιοχωρίου, καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὰ Στύρα ἄνωθεν, ὅπου κατέλαβε τὸ Διακόφτι (α) καὶ τὸ ὠχύ-

(α) Τὸ Διακόφτι ὄρος ἐστὶ καὶ πρὸς δυσμὰς τῶν ὑπωρει-

ρωσε παραχρῆμα· ἠριθμεῖτο ὁ στρατὸς ὅλος εἰς δύο χιλιάδας ἐντοπίους καὶ πεντακοσίους ξένους· καὶ ἀνέμενεν ὧδε ἐν τούτῳ τὸν ἐχθρόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἔφοροι ἦλθον εἰς τὰ Στύρα, ἐν οἷς διέμενον.

Τὴν δὲ 23ην Μαρτίου, ἡμέραν Παρασκευὴν 1823, ἐξῆλθεν ὁ Ὀμέρμπεης καὶ ἤρχετο κατὰ τοῦ Ν. Κριεζώτου μετὰ τῶν Καρυστίων σύρων ἓν κανόνιον, καὶ γυναῖκα μάγισσαν, Βερδένα καλουμένην, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ· ἥτις ἤρξατο παραχρῆμα νὰ μαγεύῃ τοὺς Ἕλληνας (οἱ δὲ περὶ αὐτὴν ἐσίγων), εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς μαγείας ἔχουσα δύο πτηνὰ (πελαργοὺς) τὰ ἀπέλυσε. Εἶτα δὲ στήσας τὸ κανόνιόν του ἤρξαντο νὰ κανονοβολῇ κατὰ τοῦ ὀχυρώματος τῶν Ἑλλήνων, οὗ αἱ σφαῖραι ἔπιπτον ἐπὶ πέτρας μεγάλης, ὄπισθεν τῆς ὁποίας ἵσταντο ἱερεῖς ψάλλοντες παράκλησιν, τὸ « Πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς »· οἱ ἱερεῖς οὗτοι ἦσαν ἐκ τῆς Μονῆς τῆς Κλιβάνου, ὁ Ἄνθιμος καὶ ὁ Ἰάκωβος Μακρῆς. Ἤρχισεν οὖν ὁ πόλεμος, καὶ πεισματώδης· οἱ Τοῦρκοι ὥρμουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ὀχύρωμα τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἕλληνες ὤθουν αὐτούς, καὶ πάλιν, ἐξ περίπου ὥρας ἠγωνίζοντο οὕτως· ἤρχισε δὲ νὰ πίπτῃ ψιλὴ βροχὴ καὶ ὁμίχλη

ὧν αὐτοῦ κεῖνται τὰ Στύρα, διῃρημένα εἰς συνοικίας, (τουρ. μαχαλάδες), ἄρχονται ἀπὸ τὰ Κάψαλα, Καγκαδέους κ.λ. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου ἐστρατοπέδευσεν ὁ Ν. Κριεζώτης, ἐφ' οὗ ἐπολέμησε τὸ πρῶτον ἐπιτυχῶς τὸν Ὀμέρμπεην (23 Μαρτίου 1823), ἔχει δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐρείπιον τείχους ἀρχαίου καὶ ναΐδιον τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου· βορρειοανατολικῶς αὐτοῦ καὶ λατομεῖον φαίνεται, καὶ ὕδωρ παρ' αὐτῷ, κρύα βρύσις καλούμενον.

συγχρόνως καὶ τοὺς ἐμπόδισεν· ἂν δὲ καὶ τοιοῦτος ὁ καιρός, ἔτρεψαν ὅμως οἱ Ἕλληνες τοὺς Τούρκους εἰς φυγήν, ἐφόνευσαν καὶ ἐπῆραν αὐτὴν τὴν ἡμέραν τέσσαρας κεφαλάς, καὶ τὴν ἑπομένην εὗρον ἑτέρους τρεῖς πεφονευμένους, ἔξω εἰς τοὺς θάμνους πεπτωκότας, ὧν τὰς κεφαλὰς ἀπέτεμον, ὥστε ἑπτὰ ὅλοι, καὶ τεσσαράκοντα περιπλέον ἐπληγώθησαν· Ἕλληνες δὲ ἐφονεύθησαν δύο, καὶ τέσσαρες ἐπληγώθησαν ἀκινδύνως. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν Κάρυστον, καὶ οὐκ ἐξῆλθον πλέον κατὰ τοῦ Διακόφτι. Μετὰ δὲ τὸν πόλεμον ἀνεφύη καί τις διχοστασία μεταξὺ τινῶν ὁπλαρχηγῶν ἐντοπίων τε καὶ ξένων κατὰ τοῦ Κριεζώτου· ἰδὼν δὲ ταύτην ὁ Ν. Κριεζώτης τὴν 26 Μαρτίου προσεκάλεσε τοὺς Ἐφόρους εἰς τὸ στρατόπεδον, ἔγραφε δὲ ὡς ἐφεξῆς· « ἐγὼ ἦλθα νὰ ἐλευθερώσω τὸν τόπον μου, καὶ » ὄχι νὰ τὸν σκλαβώσω· ἐγὼ τραβῶ χέρι καὶ πάγω » εἰς τὴν δουλιά μου» Διακόφτι (Τ. Σ.) Ν. Κριεζώτης. Οἱ δὲ Ἔφοροι λαβόντες τὸ γράμμα ἔσπευσαν νὰ ἴδωσι τί τρέχει· μεταβάντες δ' οὖν ἐκεῖ εὗρον ἀληθῶς τὴν διχοστασίαν, ἣν διέλυσαν διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας, καὶ οὕτως ἡσύχασε κ.λ. Διέμεινε δὲ ὁ Κριεζώτης εἰς τὸ Διακόφτι ἀπὸ τῆς 20ης Μαρτίου μέχρι τῆς 5ης Μαΐου. Τὰ δὲ πλοῖα τὰ τὸν ἀποκλεισμὸν φυλάττοντα συνέλαβον Αὐστριακὸν πλοῖον, ὅπερ πρὸ μικροῦ διῆλθε κρύφα καὶ ἐσιταγώγησε τὴν Χαλκίδα, ἔχον ὅπλα ἀργυρᾶ Πασᾶ τινός, καὶ ἄλλα σκεύη ὡσαύτως πολυτελῆ· ἐκ τούτων ὠφελήθη καὶ ὁ Ν. Κριεζώτης κ.λ.. . . . . .

Τὴν δὲ 5ην πρὸς τὴν 6ην Μαΐου ἀναστὰς ὁ Ν. Κριεζώτης ἀπὸ τοῦ Διακόφτι μετέβη εἰς Βατήσιον

νύκτα μὲ τὴν σελήνην, ἐξελέξατο δὲ ὡς θέσιν κατάλληλον τὸ Βατήσιον διὰ πόλεμον, καὶ παραχρῆμα διέταξε νὰ ὀχυρωθῶσιν· ἂν καὶ κεκμηκότες ἀπὸ τῆς ὁδοῦ οἱ στρατιῶται, ἤρξαντο ὅμως νὰ ὀχυρῶνται. Εἰδοποιηθεὶς δὲ ὁ Ὀμέρμπεης ἀπὸ τοὺς σκοπούς του, οὓς εἶχεν ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Βατησίου, ὅπου καὶ ἡ κρήνη παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ὁ θολωτὸς οἰκίσκος, δύο ὥρας μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἔφθασεν εἰς τὸ ὀχύρωμα τοῦ Κριεζώτου. Ὁ Κριεζώτης ὑπωπτεύετο τοὺς διχοστάτας, καὶ πολὺ περεσσότερον προσεῖχεν εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς τοὺς Τούρκους. Ὅθεν διώρισε τὸν Μέλιον καὶ ἄλλους νὰ προσέχωσι καλῶς· ὁ δὲ Μέλιος περιήρχετο, ἐθεώρει καὶ ἐνεψύχονε τοὺς πάντας. Φθάσας δὲ καὶ εἰς τὸν Ἀγγελῆν τὸν Κουτουρλὸ Μετοχιάτην (ἐφονεύθη εἰς Ἀθήνας) εἶπεν « ἀπ' ἐκεῖ τοὺς ἔθραυσαν τοὺς Τούρ- » κους καὶ σεῖς ἀπ' ἐδῶ τοὺς φυλάττετε ἀκόμη »· καὶ οὕτω κενώσαντες τὰ πυροβόλα, καὶ σύραντες τὰ ξίφη των ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Τούρκους καὶ ἐσκόρπισαν (α), οἵτινες ἐστάθησαν εἰς τὴν Κάρυστον, ἐφόνευσαν τεσσαράκοντα τέσσαρας, καὶ οὐχὶ τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὡς λέγουσί τινες, καὶ πέντε ἐζώγρη-

(α) Ὁ Ὀμέρμπεης ὡδήγει τοὺς Καρυστίους του ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοποδί· ἐν δὲ τῷ σκαρτισμῷ συνοδευόμενος ὑπὸ Καρυστίων τινῶν καὶ δύο Τουρκαλβανῶν, τοῦ Μουσταφᾶ Κοκκίνη καὶ τοῦ Ἀλκζώτη, ἔφερον τὸν ἵππον ἵνα ἱππεύσῃ· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τῆς ταχύτητος πρὸς τὸ ἱππεύειν δὶς τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ ἐφιππίου διῆλθε, ἔπεσε, καὶ τὸ τρίτον ἐκρατήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἀνεχώρησεν κακῶς. Ὁ δὲ Τουτούμπεης γαμβρός του, Χαλκιδεύς, ἐπὶ δένδρου ἀναβὰς καὶ κρυβεὶς ἐσώθη καὶ νυκτὸς μετέβη εἰς Κάρυστον.

σαν, τὸν Καραμπαμπᾶ, τὸν Χαμπίπην καὶ τρεῖς ἑτέρους. Τὴν 7ην Μαΐου ἐκόμισε τὰς τεσσαράκοντα τέσσαρας κεφαλὰς τῶν περονευμένων Τούρκων εἰς τὰ Στύρα τῇ Ἐφορίᾳ ὁ Πέτρος Σφακιανὸς, ἥτις ἐδώρησε τῷ κομιστῇ γρόσια ἑξήκοντα καὶ τρία τέταρτα τοῦ γροσίου (ζολότα), καὶ ἐκεῖθεν ἔπεμψαν αὐτὰς καὶ τοὺς ζῶντας εἰς Ἀθήνας, οὓς ἐφόνευσαν ἐκεῖ.

Ἀνακουφισθέντων δὲ μικρὸν ἀπὸ τοῦ πολέμου τῶν στρατιωτῶν, ἀμέσως ὁ Κριεζώτης ὡδευσε, καὶ κατέλαβε τὸ Χαρζάνιον παρὰ τὴν Κάρυστον, καὶ ὠχυρώθη καλῶς ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ διέμεινεν δέκα ἑπτὰ ἡμέρας. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐφορία κατέβη εἰς τὸ Μαρμάριον, ὅπως τὰς ἀνταποκρίσεις ἔχῃ εὐκολωτέρας μὲ τὸν ὁπλαρχηγόν. Τὰς δέκα ἑπτὰ ταύτας ἡμέρας ἃς διέμεινεν εἰς τὸ Χαρζάνιον, ἐξηκολούθη τὸν πόλεμον, πλὴν οὐδέποτε ἴσχυσαν οἱ Τοῦρκοι· καὶ ποτὲ μὲν οἱ Τοῦρκοι ἐξήρχοντο κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ποτὲ δὲ οἱ Ἕλληνες ὡδευον κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ἔλθωσιν εἰς πόλεμον κ. λ. Ἐνῷ δὲ τοσοῦτον εὐδοκίμει ὁ Ν. Κριεζώτης, καὶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος του ὑπερεμάχετο, ἄλλος αἴφνης ἀναφύεται διχοστάτης ἐν Καρύστῳ, ἀφοῦ μόλις εἶχον καταπαύσει οἱ τοῦ Διακοφτίου, ὁ Σταμάτης Ἀστέρης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Κ. Ἀστέρη. Οὗτοι ἐπλαστογράφησαν ἐπιστολὴν καὶ ἐσφράγισαν αὐτὴν διὰ τῆς σφραγίδος τῆς Ἐφορίας, ἐπειδὴ ὁ Κ. Ἀστέρης ἦν Πρόεδρος τῆς Ἐφορίας, καὶ τοιοῦτος ὢν ἐκράτει τὴν σφραγίδα αὐτῆς μόνος· οἱ δὲ Ἔφοροι δὲν ὑπέγραφον τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀλλ' ἁπλῶς ἔγραφον « οἱ Ἔφοροι τῆς Καρύστου »· ἔδωκαν δὲ τὴν

πλαστογραφεῖσαν ἐπιστολὴν εἰς Καρύστιόν τινα, Σεβαστόν τοὔνομα, ἵνα μεταφέρῃ καὶ ἐγχειρίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν, δι' ἧς προσεκάλουν ὡς ὁπλαρχηγὸν πρῶτον τῆς Καρύστου τὸν Βάσσον Μαυροβουνιώτην. Ὁ δὲ Γ. Χρυσοφὸς ἰατρὸς Κονίστριος παραστάτης ὢν τῆς Καρυστίας ἐγνώρισε τὴν πλαστογραφίαν, ὅστις παραχρῆμα παρέστησεν αὐτὴν καὶ παρετήρησεν εἰς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν, καὶ ἠδυνήθη διὰ τῆς παρατηρήσεώς του νὰ τὴν ψεύσῃ καὶ τὴν ἀπορρίψῃ ὅλως· ἔπειτα καὶ ἐπιστολὴν πικροτάτην ἔγραψε πρὸς τοὺς Ἐφόρους. Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης μαθὼν τὸ γεγονὸς προσεκάλεσε πάντας τοὺς Ἐφόρους εἰς τὸ στρατόπεδον (Χαρζάνιον), παρέλαβεν αὐτοὺς καὶ ἐξήγαγε τοῦ στρατοπέδου εἴς τινα ἀγρὸν βαμβακίου ὡμίλησεν αὐτοῖς διὰ τοῦ ἐφεξῆς τρόπου « τὶς μὲ ἐμποδίζει τόρα νὰ σᾶς κόψω »; οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν « οὐδεὶς, ἀλλ' ἡμεῖς θέλομεν ἐρευνήσει καὶ ἐξιχνιάσει τὴν ἀλήθειαν, πῶς καὶ πόθεν ἔχει τὴν ἀρχὴν τὸ πρᾶγμα »· οἵτινες παραχρῆμα ἐκ συμφώνου διώρισαν δύο, τὸν Ἀναστάσιον γαμβρὸν τοῦ Καραγιάννη ἀπὸ τὰ Κριεζὰ καὶ τὸν Ν. Γεωργίου ἐκ Κύμης, καὶ ὅστις ἤθελεν ἀποδειχθῆ πλαστογράφος τῶν Ἐφόρων νὰ τιμωρηθῇ αὐστηρά. Ἐπελήφθησαν οὖν οἱ εἰρημένοι τῆς ὑποθέσεως ταύτης τὴν ἐξέτασιν κ.λ. Σὺν τούτοις δὲ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Ν. Κριεζώτης τὴν ἐφεξῆς δυσάρεστον εἴδησιν « μοῦ ἐμήνυσε τὸ καραοῦλι καὶ δὲν ἠξεύρει κάνεις εἰς τὸ ὀρδί, ὅτι ἡ ἁρμάδα ἐφάνη (23η Μαΐου)· τὴν δὲ 24ην· ἀληθῶς ἐφάνησαν μικρά τε καὶ μεγάλα πλοῖα ἕως ὀγδοήκοντα ἑπτά. Τὴν 25ην Μαΐου ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ φρουρίου νὰ κανονοβολῶσιν, ἐφόνευσαν τὸν Νικόλαον Κυμαῖον,

οὗ ἡ σφαῖρα ἔκοψε τοὺς μηροὺς, ἦραν αὐτὸν οἱ ἡμέτεροι μέχρι τινὸς, εἶτα ἀπέθανε καὶ τὸν ἐνταφίασαν. Ὁ δὲ στόλος στρέφει, ἀποβιβάζει στρατὸν δέκα χιλιάδων περίπου· ὁ δὲ Ἑλληνικὸς στρατὸς βλέπων τὸ πλῆθος διελύθη αὐθημερὸν, τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Μαΐου 1823.

Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης λυπεῖται ὑπερβολικὰ, καὶ ἐπιμόνως θέλει, ζητεῖ νὰ πολεμήσῃ μετὰ τῶν νεοφερμένων Τούρκων, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι σκορπίζονται, οἱ μὲν ἐδῶ, οἱ δὲ ἐκεῖ τρέχουσιν, ἵνα τὰς οἰκογενείας των σώσωσιν. Ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῶν Λευκῶν Καλλίνικος Κούμας ὢν μετὰ τοῦ Κριεζώτου ἐν Καρύστῳ, καὶ ἰδὼν τὴν ἐπιμονὴν παρετήρησε « Κριεζώτη, ἄκουσόν με, δὲν κάμνεις τόρα τίποτε, θὰ σκοτωθῇς, χωρὶς νὰ ὠφελήσῃς τὴν Πατρίδα σου, ἢ θὰ εὕρωσι ἀφορμὴν αὐτοὶ ποῦ ζητοῦν νὰ σοῦ πάρουν τὸ καπετανλῆκι καὶ νὰ σὲ σκοτώσουν »· πεισθεὶς λοιπὸν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἡγουμένου, διότι ἐσέβετο, ἠγάπα καὶ ἐτίμα αὐτὸν δεόντως, ἀπεσύρθη τέλος τοῦ Χαρζανίου καὶ τῆς Καρύστου ὅλως. Πάντοτε ὅμως ἐπεθύμει νὰ πολεμήσῃ μετὰ τοῦ ἀποβιβασθέντος στρατοῦ, καὶ ἐζήτει νὰ καταλάβῃ τὸ Διακόφτι καὶ περιμείνῃ ἐκεῖ, ἵνα τοὺς νεοφερμένους ἐπὶ τῆς Καρυστίας Τούρκους ὑποδεχθῇ· ἀλλὰ στρέφει, παρατηρεῖ τὸν στρατόν του, ἀπὸ τὰς δύο χιλιάδας πεντακοσίους περιπλέον, οὓς εἶχεν, εἶδεν ἑκατὸν πεντήκοντα περίπου κατόπιν αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἠλαττοῦντο. Ἀπεσύρθη γοῦν εἰς τὸν Καστροβαλᾶ, καὶ ἐνίοτε καὶ εἰς τὴν Κύμην μετέβαινε, καὶ ἐζήτει καὶ προέτρεπε νὰ ἐξέλθωσιν εἰς πόλεμον· ἀλλὰ τὶς ἀκούει πλέον; καὶ ποῦ; Ἦλθε δὲ πρὸς ἐντάμωσιν

τοῦ Ν. Κριεζώτου εἰς Κύμην καὶ ὁ Ν. Τομαρᾶς, καὶ ὁμοῦ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν Καστροβαλᾶ, ὅπου ἠσπάσθησαν ἀλλήλοις καὶ ἐσυγχωρήθησαν μὲ δεδακρυσμένους ὀφθαλμούς. Ἀπῆλθε δὲ ἐκεῖθεν ὁ Ν. Τομαρᾶς πρὸς τοὺς Σκαπέτους ἑνωθεὶς μετὰ τοῦ Σύρου Καμπιώτου, καὶ διέμενον ἀναμένοντες ἐκεῖ τοὺς Τούρκους. Οἱ δὲ ἀποβιβασθέντες ἐν Καρύστῳ ἀπὸ τοῦ στόλου Τοῦρκοι ὁμοῦ τε καὶ οἱ ἐντόπιοι Καρύστιοι ἐξῆλθον ἐκ τῆς Καρύστου, καὶ ἤρξαντο τὴν λεηλασίαν τῶν χωρίων διὰ πυρὸς καὶ σπάθης, ὄρη, δάση, ποταμοὺς, πεδιάδας, ἀκτὰς, σπήλαια καὶ ὀπὰς τῆς γῆς διηρεύνουν καὶ ἀνίχνευον πάντα· βληχηθμοὶ ἠκούοντο μέγιστοι πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφεν ἢ εὑρίσκετο ἄνθρωπος εἰς ὄρη ἢ ἀκτὰς τῆς θαλάσσης κ.λ. οἱ μὲν γονεῖς ἐκόπτοντο διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν τέκνων των, τὰ δὲ τέκνα διὰ τὴν τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν των. Τρόμος ἀληθῶς κατελάμβανε πάντα ἄνθρωπον, ὅθεν διήρχετο, ὁ τόπος ἔρημος ἀνθρώπων καὶ ζώων ἐφαίνετο· ἐδῶ ἔβλεπέ τις σῶμα νεκρὸν καταβιβρωσκόμενον ὑπὸ θηρίων καὶ σαρκοφάγων ὀρνέων, ἐκεῖ ὀστᾶ πλέον γυμνά. Οἱ Τοῦρκοι ἀφικνοῦνται ἤδη εἰς τὸ Αὐλωνάριον καὶ Ὠρίον· μαθὼν δὲ τὴν ἄφιξιν αὐτῶν ὁ Κριεζώτης θέλει νὰ πολεμήσῃ, καταβαίνει εἰς τοὺς Κήπους, καταλαμβάνει θέσεις τινὰς, ἄρχεται τοῦ πυροβολισμοῦ· ἀλλ' οἱ ἀντικρυνοὶ γήλοφοι, ἄνωθεν τῶν Κοκκινοεκκλησιῶν, ἄνω καὶ κάτω πληροῦνται Τούρκων ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ· ἀποσύρεται λοιπὸν καὶ εἰς Σκόπελον διέρχεται παρευθὺς, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι εἰς Σκύρον καὶ ἄλλας νήσους ἐσώθησαν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ὁδεύουσι πρὸς τὴν Κύμην καὶ πρὸς τοὺς ἀποτομωτάτους βράχους τῶν Σκαπε-

τῶν, ἐκεῖ συνεπλάκησαν μετὰ τοῦ Τομαρᾶ καὶ τοῦ Σύρου, οἵτινες ἔπεσον ἀμφότεροι· ἐν ἑνὶ λόγῳ ἅπασαν τὴν ἐπαρχίαν Καρυστίας διὰ πυρὸς καὶ σπάθης διῆλθον, ὅ ἐστι ἔκαυσαν, ἔσφαξαν, ἠχμαλώτισαν, καὶ ἐν γένει κατηρήμωσαν τὴν Καρύστιον ὅλως· ἀκολούθως δὲ μετέβησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Χαλκίδος, ἐν ᾗ καὶ ὁ Μπερκόφτσαλης Ἰσοὺφ Πασᾶς εἰσῆλθε μεθ' ἑτέρου στρατοῦ καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ ἀποβιβασθέντος, ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῷ Αφ βιβλίῳ. Κατὰ δὲ τὸν Ἰούλιον ὁ Ὀμέρμπεης διαμένων εἰς τοὺς Κήπους ἔψηνε τὸν Γεροαργύρην τὸν ἀπὸ τὰ Μανίκια, λέγων τῷ ἑψηνομένῳ « Σὺ μπρὲ εἶσαι, ὅπου ἔβαζες τὰ σκυλιὰ καὶ ἔτρωγαν τοὺς ἀνθρώπους μου »; κ. λ. ἐκεῖ δὲ τοῦ ἦλθεν ἡ χαροποιὰ εἴδησις τοῦ διορισμοῦ του, ὡς Πασᾶς τῆς Χαλκίδος. Ἀλλὰ καὶ πλοῖα ἓξ φορτηγὰ καὶ πολεμικὴ φεργάτα (προείπομεν) ἐκ τοῦ στόλου εἰσῆλθον καὶ ἔμειναν εἰς τὴν Χαλκίδα ὑπὸ τὸ φρούριον· ἡ φεργάτα δὲ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐξωπλισμένη καὶ καθισμένη εἰς τὰ βορβορώδη ὕδατα πρὸς μεσημβρίαν παρὰ τῷ φρουρίῳ, ἣν ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς, ὅτε ἔμελλεν ἀναχωρήσῃ, τὴν ἀνήγειρε καὶ τὴν ἐπεσκεύασεν. Ἀλλὰ καὶ δύο κανόνια παμμέγιστα ὑπῆρχον χαμαὶ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, εἰς τὰ ὁποῖα ἄνευ ὑπερβολῆς ἄνθρωπος εἰσήρχετο ἐλευθέρως, ἴσως ἡ κατασκευὴ Ἐνετικὴ ἦν, καὶ τρίτον μικρότερον, ἃ ἔθραυσεν ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς καὶ μετέφερε τὸν ὀρείχαλκόν των· μόνον τὰ σύμβολα τοῦ Ἁγίου Μάρκου ἀφῆκεν ἐπὶ τοῦ τείχους.

ΚΕΦ. Δ'.

Ὁ Ν. Κριεζώτης εἰς τὴν Σκόπελον εὑρῆκε τὸν

Γ. Ψυχουΐον, Ἔφορον ὄντα πρότερον καὶ γραμματέα, καλεῖ αὐτὸν, ἵνα τὸν συνοδεύσῃ εἰς Ψαρὰ, ὁ δὲ ἀπήντα δυσχερείας τινὰς καὶ ἔμεινεν· ἐκ Σκοπέλου μετέβη εἰς Σκύρον, ὅπου εὗρε τὸν Ἡγούμενον τῆς Μονῆς τῶν Λευκῶν, Καλλίνικον τὸν Κούμαν, καὶ τὸν Β. Καραγιάννην, οὓς παρέλαβε καὶ μετέβη εἰς Ψαρὰ (α), καὶ ἐζήτησεν ἐκεῖθεν βοήθειαν, ἵνα ἐπανέλθῃ καὶ πάλιν κατὰ τῆς Καρύστου· ἐπανῆλθεν αὖθις εἰς τὴν Σκύρον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κέαν διέβη, ὅστις καὶ μετὰ τοῦ Ὀδυσσέως συνεννοήθη, ὅπως ἔλθωσι καὶ πάλιν πρὸς πολιορκίαν τῆς Καρύστου καὶ θαλάσσιον ἀποκλεισμόν. Ὁ δὲ Βάσσος διέμενεν ἐν Σκύρῳ, ζητῶν νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια (ἅγια λείψανα) τῶν μονῶν Λευκῶν, Καρυῶν καὶ τοῦ Ἁγίου Παύλου ἐκ τοῦ Ἁγίου Ὄρους (τὰ τίμια δῶρα, ἅπερ ὁ Προκόπιος Κωνσταντίνου ἐκ Σκιάθου εἶχεν ἐν ταῖς Ὀκτωνέαις σταλεὶς ἐκεῖ ἐκ τῆς Μονῆς του) καὶ φυλάξῃ τὸν ἄργυρον αὐτῶν αὐτὸς καὶ οὐχὶ οἱ ἐκ τῶν Τούρκων σώσαντες αὐτά· προὔλαβεν ὅμως ὁ Κ. Κυπαρισ. ἢ Ἀστέρης καὶ τὰ ἐφύλαξεν εἰς τὸ Λυκομίδειον, φρούριον, δύο ἔτη περίπου. Ἀλλὰ καὶ ἕν ἕτερον, ὅπερ συνέβη ἐν Σκύρῳ δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀποσιωπήσωμεν. Πρὶν ἢ μεταβῇ εἰς Ψαρὰ ὁ Ν. Κριεζώτης μικροῦ ἐδέησε παθεῖν ὑπὸ τοῦ Βάσσου. Προείπομεν, ὅτι ὁ Βάσσος συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ν. Κριεζώτου κατὰ τὸν Καστροβλᾶ, οὗτινος καὶ τὰ ὅπλα ἀφῄρεσε, καὶ εἰς Ἀθήνας ἐστάλη, καὶ ἐκρατήθη ἐκεῖ χρόνον τινὰ ὑπὸ τοῦ Ἰω. Γού-

(α) Ὁ Κύριος Σ. Τρικούπης καὶ ὧδε ἄλλο ἔχει καὶ φέρει πρόσωπον ἐν τῇ Ἱστορίᾳ του (Τόμος Γ'. σελ. 72), διστάγμον ἐμφαίνει ἀληθῶς εἰς τὸν εἰδότα τὰ πράγματα.

ρα, ὅστις μετέπειτα τὸν ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ διῆλθε καὶ διέμεινεν ἐν Σκύρῳ, ἀλλὰ καὶ ὁ Ν. Κριεζώτης ἀπέβη ἐπ' αὐτῆς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Καρύστου. Ὁ δὲ Σθλαβοῦνος ἰδὼν ὧδε τὸν Κριεζώτην ἐνόμισε τὸν καιρὸν ἁρμόδιον πρὸς ἐκδίκησιν διὰ τὸ ἐν Καστροβαλᾷ πάθημα αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐνεργεῖν αὐτὴν, ἐπειδὴ εὗρε τὸν Κριεζώτην ἀσθενέστερον· ἵνα δὲ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του ἡνώθη μετὰ τοῦ ἄλλου Σθλαβούνου, Ῥάντου τοῦ μονοφθάλμου, ὅστις ἦν ἰσχυρότερος τότε ἔχων ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα στρατιώτας· ὁ δὲ Κριεζώτης δέκα πέντε περίπου (τοὺς οἰκείους). Ἀπεφάσισαν οὖν νὰ ἐπιπέσωσιν ἀμφότεροι κατὰ τοῦ Κριεζώτου, ἵνα τοῦ διαρπάσωσι πᾶν, ὅ,τι εἶχεν· ὁ περαιτέρω σκοπὸς αὐτῶν ἀγνοεῖται· ἴσως ἤθελον τὸν φονεύσει, ἂν ἀνθίστατο, καὶ πολὺ πιθανὸν τοῦτο. Ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ τοῦ Κριεζώτου καὶ τὴν ἀπόφασιν τῶν Σθλαβούνων ἔμαθεν ὁ τότε ἐπαρχεύων εἰς Σκύρον Δ. Χατζίδενας ἢ Καλλιμέρης, ὡς καὶ οἱ προὔχοντες αὐτῆς. Ὅθεν προσεκάλεσε παραχρῆμα τὸν ἰσχυρότερον Σθλαβοῦνον, τὸν Ῥάντον, καὶ τῷ ὡμίλησεν ἐντόνως. «καὶ τὸν ἕτερόν σου ἐξορύττω ὀφθαλμὸν, ἐὰν δὲν ἀποσυρθῇς παραχρῆμα τῆς ἀποφάσεως· διότι θέλει φέρει κακὰς συνεπείας αὕτη διὰ σὲ ὕστερον»· ἀληθῶς δὲ διὰ τῆς προσκλήσεώς του καὶ ἐντόνου ἀπειλῆς μετὰ τῶν προὐχόντων κατώρθωσε ν' ἀπομακρύνῃ τὸν Σθλαβοῦνον τῶν ἀπαισίων. Ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν τελείαν αὐτῶν καὶ πλείω ἀσφάλειαν οἱ προὔχοντες τῆς Σκύρου ἐπέτρεψαν εἰς τὸν Κριεζώτην, καὶ μετέφερε τὰ πράγματα αὐτοῦ, καὶ ἀπεταμίευσεν αὐτὰ εἰς τὸ Λυκομίδειον καὶ τὴν οἰκογένειάν του, εἰς ἣν παρεχωρήθησαν δύο δωμάτια τῆς

ἐπισκοπῆς, ἐν οἷς καὶ κατῴκησεν· ἕνδεκα ἡμέρας ἔτι ἐτήρησαν κλειστὸν τὸ Λυκομίδειον. Ὁ δὲ Κριεζώτης μετέβη μετὰ ταῦτα εἰς Ψαρὰ, ὅπου οἱ Ψαριανοὶ ὑπεχρέωσαν αὐτὸν ν' ἀποδώσῃ τὰ ὅπλα τοῦ Βάσσου, ἅπερ ἐκράτει, ὅστις καὶ τὰ ἀπέδωκεν, καὶ οὕτως ἐφιλιώθησαν καὶ ἀδελφοποίητοι ἐγένοντο ἑπομένως, ἂν καὶ πρότερον ἦσαν τοιοῦτοι. Αὐτὰ δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ καλὰ ἔπραττεν ὁ Βάσσος· ἂν ἀκριβῶς ταῦτα ἐκτεθῶσι τεῦχος παμμέγιστον θέλουσι πληρώσει.

Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς καταβαίνει εἰς τὴν παραλίαν τοῦ χωρίου Ἀττικῆς, ἐπικαλουμένου Θορικοῦ (κοιν. Θερικὸ), κατὰ τὰ τέλη Ὀκτωβρίου· μετέβησαν δὲ ἐκεῖ καὶ πλοῖα Ψαριανὰ ἓξ (ἅπερ ἦλθον πρὸς ἀποκλεισμὸν) καὶ παρέλαβον τὸν Ὀδυσσέα καὶ τὸν διεβίβασαν εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἀληβερίου, ὃν κατέλαβε καὶ ἀνενέωσε τὰ ὀχυρώματα παραχρῆμα. Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης, πρὶν ἢ ἔλθῃ ὅπου καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς, παρέλαβε πεντήκοντα μεθ' ἑαυτοῦ περίπου, ἐξῆλθε παρὰ τὴν Κάρυστον, καὶ διευθύνθη πρὸς τοὺς Καραίους, ἐν οἷς ἐζώγρησεν ἓξ οἰκογενείας Τουρκικὰς Καρυστίας, ἃς κατήγαγεν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐπεβίβασεν ἐν τοῖς πλοίοις, καὶ μετήνεγκεν εἰς τὸν Πύργον· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς οὐ βλοσυρῷ ὄμματι εἶδε τὴν τοῦ Κριεζώτου πρᾶξιν ἰδὼν τὰς Τουρκικὰς οἰκογενείας ἐν τοῖς πλοίοις. Ἀποβιβασθεὶς γοῦν καὶ ὁ Ν. Κριεζώτης ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τοῦ Ἀληβερίου ἔχων περίπου διακοσίους στρατιώτας ἔσπευσε νὰ κατσλάβῃ το νοτιοανατολικῶς τοῦ Πύργου κείμενον Ῥιζόκαστρον ἢ παλαιόκαστρον· καὶ ἐν πρώτοις ἐκεῖ συνέστησαν τριμελῆ μικτὴν ἐπιτροπὴν, ἵνα ἐπιμελῆται περὶ τροφῶν, μισθῶν, πολεμοφοδίων κ.λ. ἐκ μὲν

τῶν Ψαριανῶν ὡς μέλος αὐτῆς διωρίσθη ὁ Ἰωάννης Μιλαίτης, ἐκ δὲ τῆς ἐπαρχίας ὁ Χ. Μπαρκὼφ (Κάραλης), ὁ δὲ τρίτος ἐκ μέρους τοῦ Ὀδυσσέως. Ὁ δὲ Ὅμὲρ Πασᾶς κατεῖχε τὸ Ἀληβέριον, τὴν πρὸς βορρᾶν πεδιάδα τοῦ Πύργου, λόφους καὶ τὸ Κουτουρλάρον, ὅστις προσέβαλλε ταυτοχρόνως τὸν Ὀδυσσέα ἐν τῷ Πύργῳ καὶ τὸν Ν. Κριεζώτην ἐν τῷ Ῥιζοκάστρῳ, ἀλλ' ἀνωφελῶς καὶ εἰς φυγὴν ἐτράπησαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν μὲ βλάβην των. Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας συνέβη ν' ἀσθενήσῃ ὁ Ν. Κριεζώτης, ὅστις ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ Ῥιζοκάστρου καὶ μετέβη εἰς τὸ Καλέντζιον (χωρίδιον), ἵνα τάχιον ἀναῤῥώσῃ, ἀφῆκεν ὅμως εἰς τὸν τόπον του τὸν αὐτάδελφόν του Γρηγόριον. Μαθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι τὴν ἀσθένειαν τοῦ Κριεζώτου καὶ τὴν ἐκ τοῦ Ῥιζοκάστρου ἔξοδον καὶ μετάβασιν εἰς τὸ Καλέντζιον ἔσπευσαν διὰ νυκτὸς, ἵνα τὸν συλλάβωσιν, ἀλλ' ὁ ἀσθενὴς Κριεζώτης προῦλαβε καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Κέαν καὶ οὕτω διέφυγε τὸν κίνδυνον· οἱ Τοῦρκοι ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις των καὶ διέμενον. Ἀλλ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Ὀδυσσεὺς κατέλαβε τὸν Πύργον καὶ ὁ Ν. Κριεζώτης τὸ Ῥιζόκαστρον δὲν παρῆλθεν ἡμέρα ἄνευ ἀκροβολισμοῦ ἢ πολέμου· ὁ Ὅμὲρ Πασᾶς εἶχε καὶ ἓν κανόνιον, καὶ ἐκανονοβόλει τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὸν Πύργον· ἂν καὶ μικρὸν, ὅμως ἠνώχλει πάντοτε αὐτόν. Οἱ ἡμέτεροι ἰδόντες τοῦτο καὶ μὴ ὑποφέροντες τὴν συχνὴν τοῦ κανονίου ἐνόχλησιν ἐξήγαγον καὶ οὗτοι ἐκ τῶν πλοίων ἓν καὶ τὸ ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ Πύργου, καὶ οὕτως ἠλάττωσαν τὸν κανονοβολισμὸν τοῦ ἐχθροῦ· καὶ ἕν ἕτερον ἐξήγαγον καὶ μετέφερον εἰς τὸ Ῥιζόκαστρον, ὅπου ὁ Κριεζώτης ἦν, καὶ μίαν μόνην σφαῖραν. Ὁ δὲ Ὅμὲρ Πασᾶς ἰδὼν,

ὅτι δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ τίποτε, ἔγραψεν εἰς Χαλκίδα, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτὸν καὶ ἑτέρα ἐπικουρία· ἐξελθὼν δὲ ἐκεῖθεν ὁ γαμβρός του Ἰσοὺφ Σελικτάραγας ὡδευε πρὸς τὸ Ἀληβέριον, ὅπου ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς ἦν ἐστρατοπεδευμένος, σύρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἓν κανόνιον, οὐ τὴν εὐθεῖαν καὶ δημοσίαν ὁδὸν τῆς Ἐρετρίας, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Μαλακῶντος πρὸς τὸ Κοτρόνιον μικρὰν ὁδὸν, ἢ ἀτραπὸν ὀρθότερον εἰπεῖν, ὡδευεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν τῇ Ἐρετρίᾳ πεζονήσιον εἶχον καταλάβει ἄνθρωποι τοῦ Ὀδυσσέως μετά τινων ἐντοπίων, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τῆς Ἐρετρίας εἶχον τοὺς σκοπούς των οἱ ἐν τῷ πεζονησίῳ διαμένοντες· τοῦτον σκοπεύσαντες καὶ ἰδόντες διαβαίνοντα πρὸς βοήθειαν τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ εἰδοποίησαν τοὺς ἐν τῷ πεζονησίῳ Ἕλληνας, οἵτινες ἔδραμον καὶ τὸν ἐπολιόρκησαν εἰς τὸ χωρίον Κοτρόνιον. Τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς ἀναστὰς τὴν νύκτα ἔσπευσεν εἰς ἀπελευθέρωσιν τοῦ γαμβροῦ του καὶ ἐγκατέλιπεν ὅλως τὸ Ἀληβέριον, παρέλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀπὸ τὰ Κριεζὰ Καραγιάννην· ἀλλ' οὗτος γέρων ὢν δὲν ἠδύνατο ταχέως νὰ βαδίσῃ· ὅθεν διέταξε καὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν, ἂν καὶ πολὺ φίλος του, διότι ὁ υἱός του Βασίλειος ὑπῆγε καὶ ἡνώθη μετὰ τοῦ Ν. Κριεζώτου. Δὲν ἀνεχώρησε δὲ διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ (κακῆς Σκάλας), ἀλλὰ διά τινος ἀτραποῦ καὶ ἐν νυκτὶ, διαβαινούσης ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Λουκᾶ, καὶ καταβαινούσης εἰς τὸ χωρίον Γυμνοῦ παρὰ τὴν Βάθυαν, ἐπορεύθη δὲ εἰς τὸ Κοτρόνιον, ὅπου ὁ γαμβρός του ἐπολιορκεῖτο. Φθάσας δ' οὖν ἐκεῖ ἔλυσε τὴν πολιορκίαν καὶ ἔσωσε τὸν Ἰσούφην, καὶ ἀκολούθως ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν εἰς τὴν Χαλκίδα μέχρις οὗ διῆλθεν

ὁ χειμών· τοὺς μὲν πληγωμένους ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ, ἐξ ὧν εἷς μόνος ἐφέρετο ἐπὶ κραββάτου, τοὺς δὲ νεκρούς του εἶχεν ἐνταφιάσει. Εἷς Ἄραψ τοσοῦτον βαθέως ἐκοιμᾶτο, ὥστε τὸ πρωὶ τὸν ἀφύπνωσαν καὶ τὸν συνέλαβον οἱ ἡμέτεροι· καὶ οὕτω τὸ ἔτος 1823 διῆλθε μὲ τὰς παντοειδεῖς κακώσεις κ. λ.

Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης ἐπανέρχεται ὑγιὴς ἐκ τῆς Κέας, ἀναλαμβάνει μὲ τὸ νέον ἔτος τὰ χρέη του. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπέρχεται τῆς Καρυστίας. Ὁ Ν. Κριεζώτης ἐκστρατεύει τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Καρύστου, στρατοπεδεύει πλησιέστερον αὐτῆς (εἰς Κοκκάλους) πέραν τοῦ Χαρζανίου· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξ Ψαριανὰ πλοῖα ἦραν τὰς ἀγκύρας των, κατέπλευσαν εἰς τὴν Πετάλιαν, ἐν ᾗ τὰς ἐβύθισαν καὶ διέμενον. Ἐν πρώτοις δ' ἅμα ἀφιχθεὶς ἐκεῖ συνῆψε μάχην πεισματωδεστάτην καὶ πολύωρον μετὰ τοῦ Ἀχμὲτ Κεχαγιᾶ Χαλκιδέως, Μουσελίμη τῆς Καρύστου, ἐν ᾗ τρέπουσι τοὺς Τούρκους εἰς φυγήν. Ἐνῷ δὲ ἔφευγον οἱ Τοῦρκοι, ὁ ἐξ Ἀχλαδερῆς Ἰωάννης Σύρμωτης διώκει τὸν Μουσελίμην Ἀχμὲτ Κεχαγιᾶν, τὸν φθάνει, τὸν πυροβολεῖ, τὸν τραυματίζει, πίπτει ἀπὸ τοῦ ἵππου· καίτοι δὲ ἦν τετραυματισμένος καὶ πεπτωκὼς ἀνθίσταται, θέτει τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους του, καὶ ἡλικιωμένος ἀντέχει· συνέλαβεν ὅμως ὁ Σύρμωσης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν τῷ Κριεζώτῃ, ὅστις τὸν ἔπεμψεν εἰς τά κατὰ τὴν Πετάλιαν ἠγκυροβολημένα πλοῖα, ἐκεῖνα δὲ εἰς Ψαρὰ, ὅστις διέμεινεν ἐκεῖ μέχρι τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ἐκεῖ εἶχον αὐτὸν ἔν τινι οἴκῳ κεκλεισμένον· εὑρόντες δὲ αὐτὸν οἱ Τοῦρκοι τοῦ ἤνοιξαν, καὶ μαθόντες παρ' αὐτοῦ τὴν αἰχ-

μαλωσίαν του ἀπηλευθέρωσαν, ὅστις ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Χαλκίδα. Ὁ δὲ Ν. Κριεζώτης ἔτι στενώτερον ἐπολιόρκει τὴν Κάρυστον καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνῆπτεν ἀψιμαχίας· ἐν μιᾷ δὲ ἀψιμαχίᾳ, γενομένῃ κατὰ τὴν Μεκουνίδαν περὶ δείλην, ἐπληγώθη ὁ καπετὰν Γεώργιος ὁ Ὑδραῖος ἐπὶ τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδός· συχνὰ τοιαῦτα ἀκίνδυνα πληγώματα ἐγένοντο, καὶ οὕτως ἠκολούθει τὴν πολιορκίαν τῆς Καρύστου ἕως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν τῇ Καρύστῳ, ἦλθε καὶ ὁ Κοντοκῶστας εἰς τὰ χωρία τοῦ Αὐλωναρίου καὶ ἐστρατολόγει· ἐστρατολόγησε δὲ περίπου πεντήκοντα, λέγων, ὅτι ἤθελεν αὐτοὺς, ἵνα καταλάβῃ τὴν πρὸς τὴν Χαλκίδα ὁδὸν τοῦ Ἀληβερίου (κακὴν Σκάλαν) ὡς ἐμπροσθοφυλακή, τὸ δὲ Ἀληβέριον νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ Βάσσος, καὶ οὕτως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ τῆς Χαλκίδος ἔξοδον τῶν Τούρκων, καὶ μὴ διέρχωνται αὐτὴν καὶ διαβαίνωσιν εἰς τὴν Κάρυστον. Παρέλαβε δὲ τοὺς πεντήκοντα καὶ τοὺς ὡδήγησε μέχρι τῆς Μονῆς τῆς Κλιβάνου, ἐκράτησεν αὐτοὺς ἐκεῖ ἡμέρας δύο, καὶ ἀκολούθως τοὺς διέλυσεν εἰπὼν αὐτοῖς « ὑπάγετε εἰς τὰ σπήτιά σας καὶ κάμετε ταῖς » δουλιαῖς σας, καὶ ὅταν σᾶς χρειασθῶμεν, σᾶς μη- » νοῦμε κ' ἔρχεσθε » καὶ οὕτω διελύθησαν ἐκεῖθεν. Οὐ πολλαὶ δὲ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ τὸ Ἀληβέριον κατελήφθη καὶ ἐγέμισεν ἀπὸ στρατοῦ Γενιτσαρικοῦ, ὅστις νεωστὶ εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν Χαλκίδα ἐκ τοῦ Βώλου διὰ πλοίων, συγκείμενος ἐξ ὀκτὼ χιλιάδων, ὡς ἐπικουρία τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ. Ὁ δὲ Κριεζώτης μαθὼν τὴν νέαν ἐπικουρίαν τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ διέλυσε τὴν πολιορκίαν τῆς Καρύστου, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ

τῆς πατρίδος του Εὐβοίας, στενάζων καὶ δακρύων, καὶ οὐκ ἐπανῆλθε πλέον εἰς αὐτήν· ἐπολέμει ὅμως τὸν ἐχθρὸν ἔξω αὐτῆς εἰς διαφόρους τόπους ὡς ἐν Τρικέροις (α), Ἀθήναις καὶ ἀλλαχοῦ· ἑβδομήκοντα δύο πολέμους ἀριθμοῦσι οἱ μετ' αὐτοῦ. Ἐν ταῖς Κανάλαις τοῦ Κουτουρλοῦ Μετοχίου καὶ Διακοφτίου ἤρξατο πρῶτον ὡς ὁπλαρχηγὸς πολεμεῖν τὸν ἐχθρὸν ἐπιτυχῶς, καὶ ἐν τῇ Πέτρᾳ τῆς Λεβαδίας ὑπὸ τῆς Σιραταρχίας τοῦ Δ. Ὑψηλάντου πολεμήσας ἐπεσφράγισε τοὺς πολέμους του διὰ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης μάχης καὶ συνθήκης μετὰ τῶν Τούρκων ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος· κορωνὶς ἦν ἐκείνη τῶν μαχῶν αὐτοῦ. Τὴν δὲ ὀγδόην Μαΐου ἐξηπλώθη εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Αὐλωναρίου, διὰ πυρὸς καὶ σπάθης ἔδραμε τὸ δεύτερον καὶ οὗτος, ὡς καὶ ὁ πρὸ ἑνὸς ἔτους ἀποβιβασθεὶς ἀπὸ τοῦ στόλου ἐν τῇ Καρύστῳ στρατός· ἀλλὰ περὶ τούτων ἀρκούντως εἴρηται· περιέγραψα ἀνωτέρω τὰς τερατώδεις καὶ παντοειδεῖς τῶν Τούρκων κακώσεις· Ὁ δὲ Χριστιανὸς καταφεύγει καὶ πάλιν εἰς φάραγγας, νησύδρια καὶ ἀκτὰς τῆς θαλάσσης, ἵνα σωθῇ· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς αἴφνης σπάθη κατέρχεται ἐπὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ, ὡς συνέβη εἰς τὰ νησύδρια τῆς Πετριᾶς (β). Σὺν τούτοις δὲ καὶ πανώλης ἐμάστιζε χρόνον ἱκα-

(α) Τὸν Νοὺρ Ξέρβα μετὰ 800 Τουρκαλβανῶν κατέστρεψεν ἐξ ὁλοκλήρου. Παρῆσαν δὲ καὶ ὁ Γεροκαρατάσος καὶ ὁ Βελέντζας ἐν τῇ καταστροφῇ τοῦ Ξέρβα, οὗ ἡ κεφαλὴ τέταρτον τοῦ στατήρος βάρος εἶχε, (21 Νοεμβρίου 1824).

(β) Ἡ ἐν τοῖς νησυδρίοις τῆς Πετριᾶς τραγικὴ σφαγὴ ἔχει οὕτω. Πλοῖον Ἑπτανήσιον (σκοῦνα) κατέπλευσεν εἰς Κάρυστον, ἵνα λεμόνιον φορτώσῃ· συνεφώνησε δὲ τοῦτο κατὰ

νὸν τὴν Κάρυστον καί τινα ἄλλα χωρία, ὡς τὸ Αὐλωνάριον κλπ.

ἤρξατο φορτόνειν· ἀλλ' ἐκεῖ ἕτερον εὗρεν ἔμπορον, Μουσταφᾶν τὸν Ὀντάμπασην ἐξάδελφον τοῦ Ὁμὲρ Πασᾶ πρῶτον, μεθ' οὗ συνεφώνησεν, ἵνα πρὸς ἄγραν ἐξέλθωσι καὶ μοιράσωσι τὴν λείαν ἐξίσου. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τεσσαράκοντα ἑτέρους ἐξέπλευσε τῆς Καρύστου, καὶ κατέπλευσεν εἰς τὴν κατὰ τὸν λιμένα τῆς Πετριᾶς παρακειμένην νῆσον, ἐπικαλουμένην Κάμηλον, ἐν ᾗ ἦσαν οἱ Δύζιοι καὶ ἄλλα χωρία (12 Μαΐου δευτέρα 1824), συνέλαβεν ἐκ τῆς νήσου Καμήλου τὸν ἱερέα Δημήτριον Μπατσόλαν ἐκ τοῦ χωρίου Δύστου καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ χωρίου Κόσκινα Ἀντώνιον, καὶ τὴν λέμβον συγχρόνως ἣν εἶχον, ἵνα μὴ ἐξέλθωσιν οἱ ἄλλοι ἐκεῖθεν καὶ ἀναχωρήσωσιν, ἀφῆρεσε· δι' αὐτῶν δὲ τοὺς ἄλλους ἐξαπατήσειν ἐνόμιζε, κελεύων αὐτοὺς νὰ εἴπωσι τοῖς Πετριεῦσι ἀνὰ προσκυνήσωσι, διότι μετ' ὀλίγον θέλουσιν ἀπεράσει καράβια ἐκ τῆς ἁρμάδας καὶ θέλουσι τοὺς σκλαβώσει, τώρα δὲ ὁποῦ ἦλθα ἐγὼ νὰ μὴ φοβῶνται». Ἀπέπλευσε δὲ ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθε καὶ ἠγκυροβόλησε περὶ τὴν ἑβδόμην ὥραν π.μ. εἰς τὸ ἕτερον νησύδριον, ἐν ᾧ ἦσαν οἱ Πετριεῖς καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων χωρίων· ἐκεῖ δὲ καὶ δύο τροχανδῆραι Κρανιδιώτισαι ἦσαν καὶ ἐπώλουν σῖτον ἀνὰ πέντε γρόσια τὸ κοιλόν. Αὗται ἰδοῦσαι τὸ πλοῖον καὶ τοὺς Τούρκους ἠρώτησαν τὸν ἱερέα Ἀγγελῆν Κριεζώτην, «θέλετε ἀντισταθῆ καὶ πολεμήσει ἢ θέλετε προσκυνήσει; τί θέλετε κάμει εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν;» οὗτος οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλὰ κλίνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς χειρὸς διελογίζετο μόνος· εἶπον δ' ἔτι, «ἔχομεν τεσσαράκοντα δεκάδας φυσεκίων καὶ καλὰ πυροβόλα», ἰδόντες δὲ τὴν σιγὴν τοῦ ἱερέως ἀπῆλθον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀκολούθως ἦραν τὰς ἀγκύρας των καὶ ἀπέπλευσαν εἰς Σκύρον, ἐπυροβόλησαν ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ πλοίου οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' ἀντεπυροβόλησαν καὶ αἱ τροχανδῆραι. Ἀπὸ δὲ τοῦ

ΚΕΦ. Ε'.

ΠΕΙΡΑΤΕΙΑΙ.

Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουσταφᾶ Ὀντάμπασην κα-

Τουρκικοῦ πλοίου ἐφώναζεν ὁ Παπᾶ Δημήτριος καὶ ὁ Ἀντώνιος «μὴ φοβεῖσθε· ὁ Μουσταφάγας εἶναι, ἦλθε νὰ προσκυνήσητε»· μετά τινας δὲ στιγμὰς ἀπέβη ἐπὶ τοῦ νησυδρίου ὁ δολοφόνος Μουσταφᾶς σὺν τρισὶν ἑτέροις κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν σπάθην καὶ τὸ ἀργυροῦν φυλακτήριόν του, ἀνήρτησεν ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του τήν τε σπάθην καὶ τὸ φυλακτήριον. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ νησυδρίου πάντες καὶ πᾶσαι τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ τὸ «καλῶς ὥρισες, Μουσταφάγα,» ὡς φίλον νομίσαντες αὐτὸν ἐλθόντα· διότι εἰς τῶν πλείστων τὰς οἰκίας εἶχε φάγει καὶ πίει· διὸ καὶ πάντες τὸν ἐγνώριζον καλῶς· ἤρξατο δὲ νὰ τοῖς λέγῃ ὅ,τι καὶ τοῖς ἐν τῇ πρώτῃ νήσῳ, τῇ Καμήλῳ, εἶπεν «ἦλθα νὰ προσκυνήσητε καὶ νὰ σᾶς πάρω εἰς τὴν Καρυστον, διότι θὰ περάσῃ ἡ ἁρμάδα ἀπ' ἐδῶ, καὶ θα σᾶς πάρῃ σκλάβους, φέρετε τά πράγματά σας νὰ τὰ βάλωμεν εἰς τὸ καράβι». Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ ἐπὶ τοῦ νησυδρίου ἐπίστευσαν. Διέταξε δὲ νὰ ἑψήσωσιν ὀλίγους κριοὺς, διὰ τὸ γεῦμα· ἐξῆλθε λοιπὸν ὁ ἀπὸ τοῦ Νικολέτα Παναγιώτης μετά τινων ἄλλων καὶ ἕψησε τοὺς κριοὺς (α), πλὴν ὁ Παναγιώτης δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ νησύδριον. Περιερχόμενος δὲ τὸ νησύδριον ὁ Μουσταφᾶς εἶδε κεφαλὴν ἀνθρωπίνην ἐν θαλάσσῃ πλέουσαν, καὶ ἐφίππιον καὶ ξίφος εὗρε. Τὴν προλαβοῦσαν δὲ οἱ Πετριεῖς καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων χωρίων εἶχον ἐξέλθει εἰς ἐνέδραν κατὰ τὸ Σουλιγάρι τῶν Κριεζῶν, καὶ ἐφόνευσαν Τοῦρκόν τινα διαβαίνοντα, οὗ ἀπέτεμον τὴν κεφαλήν. Διὰ τὸν αὐτὸν τῆς ἐνέδρας σκοπὸν ὁ τῆς μονῆς τῶν Δευκῶν Ἡγούμενος Καλλίνικος Κούμας ἐξελέξατο τριάκοντα

(α) Τούτου τοῦ Παναγιώτου τὸν αὐχένα ψηλαφῶν εἷς ἐκ τῶν τριῶν Τούρκων εἶπε «ἀ Παναγιώτη! πολὺ ψήλωσες.»

τὰ τὴν Πετριὰν τραγικὴν σφαγὴν, πειρατεῖαι καὶ λη-

πέ ο ς παρελαβ. μ. ἑαυτοῦ, ἐπιβιβασθεὶς ἐν τῷ πλοίῳ (μπρατσέρα) ἀπὸ τοῦ σπηλαίου τῆς Ἀχλαδερῆς, καὶ ἔπλεε πρὸς τὸ νησυδρίον τῆς Πετριᾶς, ἵνα μετὰ τῶν Πετριέων ἑνωθῇ καὶ ἄλλων, καὶ ἐξέλθωσιν ὁμοῦ πάντες εἰς ἐνέδραν· τὸ πλοῖον ἀφοῦ ἔφθασεν εἰς τὸ λιμενίδιον τοῦ Καλάμου, αἴφνης ἐκεῖ παρουσιάζονται δύο λευκοφόροι ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἱστάμενοι, καὶ ἦσαν ὁ Γ. Γκιῶκας καὶ ὁ Κων. Ῥάπτης ἐκ τῆς Πετριᾶς, ποιοῦντες σημεῖον εἰς τὸ πλοῖον, ὁ μὲν Γκιῶκας διὰ τῆς γυμνῆς σπάθης του, ὁ δὲ Ῥάπτης διὰ τοῦ μελανοῦ καψιδρωτίου. Ἀφοῦ ἐπλησίασε τὸ πλοῖον πρὸς αὐτοὺς, δακρύοντες ἀπήγγειλαν τῷ Ἡγουμένῳ καὶ τῷ πληρώματι, ὅτι τὸ ἀγκυροβολῆσαν ἐν τῷ νησυδρίῳ πλοῖον ἔχει τὸν Μουσταφᾶν Ὀντάμπασαν· οἱ δὲ ἐθρήνουν διὰ τὰς οἰκογενείας των. κ. λ. Ἐστράφη δ' οὖν ἐν ἀκαρεῖ τὸ πλοῖον πρὸς τὸ σπήλαιον Ἀλλ' ἡ μεγάλη λέμβος τοῦ Τουρκικοῦ πλοίου παρέλαβεν ὀκτὼ Τούρκους παραχρῆμα καὶ δύο κωπηλάτας, καὶ ἔσπευσε πρὸς καταδίωξιν τοῦ πλοίου τοῦ ἔχοντος τὸν Ἡγούμενον· γαλήνη μεγάλη ἦν καὶ τὸ πλοῖον μόλις ἐκινεῖτο διὰ δύο κωπίων. Ἔφθασε λοιπὸν ἡ λέμβος αὐτὸ, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἤρξαντο τοῦ πυροβολισμοῦ· πλὴν αἱ βολαὶ ἔπιπτον μακρὰν τοῦ πλοίου ἔτι. Σύγχυσις τὸ πρῶτον ἐν τῷ πλοίῳ ἐγένετο, καὶ οἱ μὲν ἐζήτουν νὰ τὸ ῥίψωσιν ἔξω, οἱ δὲ νὰ πολεμήσωσιν, Ὁ Ἡγούμενος ἐμπόδιζε τὸν πυροβολισμὸν, ἐπειδὴ ἡ λέμβος ἦτο μακρὰν, ὅτε δὲ εἶδεν αὐτὴν πλησιάζουσαν εἰς τὸ πλοῖον, εἶπε « ῥίχτε τόρα, καιρὸς εἶναι, » καὶ ψηλὰ, γιατὶ ἀνεβοκαταβαίνει τὸ καΐκι· ψηλὰ ῥίχτε » καὶ πάνε ἴσα τὰ μολύβια, ἂν τὰ ῥίχνετε ἴσα, πέφτουν » εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν φθάνουν στὴν βάρκα· ἄντε, γιά » σας Παλλικάρια, γήμοζε σὺ, κ' ἐγὼ νὰ ῥίχνω » εἰς τὸν γείτονα του εἶπε τοῦτο· ἤρξατο ἡ ναυμαχία καὶ πεισματώδης, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν διήρκεσεν· ἀλλ' ἡ λέμβος, ἐνῷ

στεῖαι ἐπὶ τῆς Εὐβοίας κατέστρεφον τοὺς Εὐβοεῖς κ.λ. (6).

ἐπολέμει, προσεπάθει πάντοτε, ἵνα ἔμπροσθεν τοῦ πλοίου διέλθῃ καὶ ἐμποδίσῃ αὐτὸ ἀπὸ τοῦ δρόμου. Ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι ὁ τῶν Ἑλλήνων πυροβολισμὸς ἦτο τετραπλάσιος καὶ ζωηρότερος ἐγίνετο, μάταιον τὸν ἀγῶνα αὐτῆς νομίσασα, ἐστράφη ὀπίσω· οἱ δὲ ἄλλοι Τοῦρκοι διὰ τοῦ τηλεσκοπίου παρετήρουν ἀπὸ τοῦ πλοίου των καὶ ἔλεγον « εἶναι νυδραΐικο », καὶ εὐθὺς ἦραν τὴν ἄγκυραν καὶ ἤρχοντο πρὸς βοήθειαν τῆς λέμβου των (α), ἀλλὰ γαλήνη μεγάλη καὶ πολὺς χρόνος τοῦ ἐχρειάζετο, ἵνα φθάσῃ τὸ Ἑλληνικόν· μικρὸν δὲ ἔλειψε νὰ πληγωθῇ κατὰ τὸ οὗς ὁ Ἀπόστολος Μπότκοστης. Ἀφοῦ δὲ τὸ Τουρκικὸν εἶδε τὴν λέμβον του στρεφομένην, ἐστράφη καὶ τὸ πλοῖον καὶ ἠγκυροβόλησεν ὅπου καὶ πρότερον ἦν. Τὴν δεκάτην ὥραν π. μ. ἐζήτησαν τὰ ὅπλα, ἅπερ παρέδωκαν, ἐπέκεινα τῶν ὀγδοήκοντα πυροβόλων, ἐποίησαν τρεῖς δέσμας αὐτὰ καὶ εἰσήγαγον ἐν τῷ πλοίῳ. Συνέλαβον τὸν ἱερέα Ἀγγελῆν πρῶτον καὶ τινας ἄλλους, οὓς καὶ ἐπεβίβασαν ἐν τῷ πλοίῳ· χαλκὸν δὲ, ἐνδύματα, χρήματα καὶ εἴτι ἄλλο, ὅπερ ἤξιζε, τὸ εἶχον πρότερον εἰσκομίσει. Ἀκολούθως δὲ ἐξελέξαντο γυναῖκας, κοράσια καὶ παιδία, ἃ ἐπεβίβασαν· τὸ δὲ πλοῖον ἔχον φορτίον λεμόνιον, τὸ ἀπεφόρτισεν ἐν θαλάσσῃ, ἐπειδὴ μέγα καὶ πολὺ ἔτυχε τὸ τῆς λείας φορτίον. Ἀλλὰ καὶ λέμβος ἐκ Κύμης ἐλθοῦσα εἰς προσκύνησιν τοῦ Μουσταφᾶ, ἔχουσα καὶ τὸν Γεροαντώνιον

(α) Καθ' ἣν στιγμὴν τὸ πλοῖον ἦρε τὴν ἄγκυράν του, ὁ Δ. Ροῦσος δραξάμενος τῆς εὐκαιρίας· ἐβύθισεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα ἐξέλθῃ κολυμβῶν, ἀλλὰ μὴ γνωρίζων καλῶς τὸ κολυμβᾶν κατέδυ, καὶ μικρὸν ἔλειψε νὰ πνιγῇ· τοῦτον δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἰδόντες κινδυνεύοντα ἔστειλαν τὴν μικρὰν λέμβον καὶ ἔσωσαν αὐτὸν, καὶ οὐ μόνον τὸν ἔσωσαν, ἀλλὰ καὶ δολίαν φιλανθρωπίαν ἔδειξαν οἱ δολοφόνοι . . . .

ΚΕΦ. ΣΤ.

ΔΟΥΛΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

Ἡ Εὔβοια ἐπανέρχεται ὑπὸ τὴν τυραννίαν μὲ σιδη-

ἀπὸ τὸ Μούρταρη (χωρίδιον) γέροντα ἑκατοντούτην. Ἀφοῦ δὲ ἅπαντα ἡ λεία ἐπεβιβάσθη ἐν τῷ πλοίῳ, κατὰ τὴν τρίτην μ. μ. ἤρξαντο τῆς σφαγῆς τῶν γερόντων καὶ τῶν γραιῶν· διότι νέον ἄνδρα οὐκ ἀφῆκαν, ὡς καὶ γυναῖκα καὶ κόρην, τοὺς παρέλαβον ἵνα τοὺς μεταφέρωσιν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρέθη. Οἱ δυστυχεῖς δὲ ἰδόντες τὴν μανίαν τῶν τίγρεων, ἔπεσον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ ἐφονεύθησαν ὑπὸ τῶν παρδάλεων ἀπὸ τοῦ νησυδρίου πυροβολουσῶν. Ὁ Σταμάτιος Μουζάκης Πετριεὺς ἐσώθη εἰς χαράδραν τινὰ ἐντὸς τοῦ θαλασσίου ὕδατος, καὶ ὀλίγοι ἄλλοι ὡσαύτως· καὶ οὕτως οἱ υἱοὶ τῆς θηριωδίας ἐκόρεσαν τὴν ἐπιθυμίαν των αἵματος χριστιανικοῦ. Ἓν μόνον σωτήριον μέσον ἔτυχον οἱ Πετριεῖς, τὸ ἐφεξῆς· οἱ Τοῦρκοι εἶχον ἀποσυρθῆ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς, καὶ ἐξῆλθον οἱ πολλοὶ τὸ πρωΐ, οἱ μὲν ἄνδρες εἰς ἐργασίαν, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς πλῦσιν κλ. καὶ τοῦτο ἔσωσε τοὺς πολλούς· ἄλλως, ἀντὶ τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα αἰχμαλώτων καὶ πεφονευμένων, ἤθελεν εἶσθαι τριπλάσιος ὁ ἀριθμὸς καὶ περιπλέον ἔτι· ὀγδοήκοντα περίπου ἐφονεύθησαν. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσαν τὴν σφαγὴν οἱ αἱμοβόροι ἔλαβον τὴν ἐκ Κύμης ἐλθοῦσαν λέμβον καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ καὶ τὰ βωτία τοῦ πλοίου, καὶ ἐξῆλθον ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἵνα ὑδρεύσωσι· πληρώσαντες δὲ τὰ ἀγγεῖα ὕδατος οἱ ἐλθόντες νὰ προσκυνήσωσι τὸν Μ. Ὀντάμπασην ἔφεραν καὶ ἔθηκαν αὐτὰ ἐν τῇ λέμβῳ, εἶτα οἱ Τοῦρκοι σύραντες μικρὸν ἀπὸ τοῦ χείλους τῆς θαλάσσης ἐπὶ τῆς ψάμμου, παρὰ τὸ στόμιον, τοὺς ἐκαρατόμησαν, τὸν δὲ ἑκατοντούτην γέροντα Ἀντώνιον ἠλευθέρωσεν ὁ Μουσταφᾶς, εἰπὼν αὐτῷ « πήγαινε, διότι ἔχω ψωμὶ καὶ ἁλάτι πολὺ φαγωμένον εἰς τὸ σπῆτι σου ».

Μετὰ δὲ τὴν ὕδρευσιν ἦρε τὴν ἄγκυραν τὸ πλοῖον, κατὰ

ροῦν ζυγὸν καὶ ἁλύσσεις τοῦ βαρβάρου δεσμεύεται,

τὴν πέμπτην ὥραν Μ. Μ. καὶ κατέπλευσεν εἰς τὸ νησύδριον τῆς Καμήλου· ἐκεῖ μικρὸν διέμεινεν, ἐξελέξατο ἐκ τῆς πρώτης λείας τὰς γεραιτέρας γυναῖκας καὶ τὰ ἄνηβα, ἅσπερ ἀφῆκεν, ἀνεπλήρωσεν ὅμως αὐτὴν διὰ νέων ἄλλων γυναικῶν καὶ νεανίδων ἐκ τῆς Καμήλου, καὶ ἀκολούθως ἀπέπλευσε. Τὴν δὲ νύκτα οἱ τῆς θηριωδίας υἱοὶ θέλοντες νὰ διασκεδάζωσιν ἐξήγαγον ἐκ τῆς κοίλης νηὸς ἀνὰ ἕνα αἰχμάλωτον ἄνδρα, τὸν ὁποῖον ἐξαπλώνοντες ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπάτουν ἀρχομενοι ἀπὸ τοῦ τραχήλου μέχρι τοῦ ὑπογαστρίου, καὶ τὰνάπαλιν, ἐδίσσευον δὲ καὶ ἐτρίσσευον τὸ πάτημα, ἕως οὗ τὸν ἀπενέκρονον, εἶτα ἔθετον ἐπὶ τοῦ κωπητῆρος τοῦ πλοίου, καὶ ἀπέτεμνον τὴν κεφαλὴν διὰτῆς σπάθης ἐκείνης, ἣν εὗρον ἐπὶ τοῦ νησυδρίου, ἀκολούθως προσέφερον καὶ τὸ σῶμα κατόπιν τῆς κεφαλῆς βρῶμα τῶν ἰχθύων. Οὕτως ὅλην τὴν νύκτα διεσκέδαζον, ἕως οὗ ἀφίχθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καρύστου· ὀλίγους ἔφερον ἄνδρας εἰς τὴν Κάρυστον, τὸν Παπᾶ Ἀγγελῆν, τὸν Ἀντώνιον καὶ δύο ἢ τρεῖς ἔτι (α). Ἀπέβη λοιπὸν ὁ Μ. Ὀντάμπασης ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Καρύστου χαίρων, καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ ἀπεβιβάσθησαν μετὰ τῆς λείας αὐτῶν. Ἀλλὰ πρὶν τὴν λείαν διαιρέσωσι καὶ ποιήσωσιν αὐτὴν μερίδας, ἤρξαντο χορεύειν ἐν τῇ παραλίᾳ τὸν συρτὸν χορὸν, καὶ ὡς πρῶτον

(α) Ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἀνδρῶν μόνος ὁ Νίκας ἀπὸ τῆς Πετριᾶς ἐσώθη, καὶ ἰδοὺ πῶς. Αὐτὸς πρῶτον ἐκρύβη ἐν τῷ κοίλῳ τῆς νηὸς (κοιν. ἀμπάρι) ὑπὸ τὰς αἰχμαλωτίδας γυναῖκας· ἐκεῖ δὲ τυχαίως ναύτης τις κατέβη, τὸν ὁποῖον παρακαλῶν εἶπεν αὐτῷ, σῶσόν με· ὁ δὲ ἐνδύσας τὸν Νίκαν ναυτικὰ τὸν ἀπήγαγεν ἐν τῇ λέμβῳ, ἥτις ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ καὶ πάλιν πρὸς ὕδρευσιν καὶ τὸν ἐξήγαγεν, ἀφοῦ τὸ πλοῖον διῆλθε τὸ ἀκρωτήριον (τοῦ κάβο-δόρου), καὶ οὕτως ὁ Νίκας διέφυγε τὴν αἱμοβόρον σπάθην τοῦ Μ. Ὀντάμπαση.

στενάζει, ἀλλὰ ποῦ πλέον ὁ βοηθήσων; βοᾷ ἀλλὰ

τοῦ χοροῦ τὸν Παπᾶ Ἀγγελῆν ἔσυρον καὶ τοὺς ἄλλους, ἀκολούθως τὰς αἰχμαλωτίδας, ὁμοῦ τε καὶ οἱ Τοῦρκοι· ἐκεῖ ἐρινοτόμησαν τὸν Παπᾶ Ἀγγελῆν (α) καὶ ἄλλα πλεῖστα μαρτύρια ἐποίησαν αὐτῷ, καὶ τέλος ἐρόνευσαν αὐτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. Ἔπειτα δὲ ἐξήγαγον ἐκ τῆς λείας πρώτην μερίδα τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ τὴν Κονδύλω, θυγατέρα τοῦ Γ. Γριῶκα, καὶ τοῦ Σιλικτάραγα Ἰσοὺρ τὴν Μάρω, θυγατέρα τοῦ Καραγιάννη καί τινα ἄλλην, τὰς δὲ ἄλλας ἐδημοπράτησαν, καὶ ὁ βουλόμενος ἠγόραζε· καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ τοιαύτη τραγικὴ σφαγὴ παρασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μ. Ὀντάμπαση, ἐξαδέλφου, τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ κ. λ. Ὁ δὲ πρὸς τὰς ἀκτὰς διαμένων λαὸς ἠγνόει ποῦ νὰ συρθῇ καὶ σωθῇ, ὁ μὲν ἐν Σκύρῳ, ὁ δὲ ἐν Ἀνδρῳ, ἢ Κέᾳ, καὶ τέλος ὅπου ἕκαστος ἠδύνατο, ἐκεῖ καὶ ἀνεχώρει· ὁ δὲ Ἡγούμενος Κ. Κούμας ἐξῆλθε τοῦ πλοίου, καὶ ἀνέβη εἰς τὸν Χάρλο παρὰ τὴν κρήνην τὴν δροσερὰν, ἵνα κατασβέσῃ, τὴν ἐκ τοῦ πολέμου φλόγα κ. λ. Λέγεται δὲ, ὅτι ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς ὠργίσθη πολὺ κατὰ τοῦ Μουσταφᾶ, ὅτε ἔμαθε τὴν πρᾶξίν του· ἀλλ' εἶναι πιστευτὸν τοῦτο; χρήζει βεβαιώσεως.

(α). Ὁ Παπᾶς, Ἀγγελῆς, ἐτιμωρήθη περισσότερον ὑπό τινος Τούρκου, ὃν ὁ Κριεζώτης εἶχε ζωγρήσει πρό τινων μηνῶν εἰς τοὺς Καραίους, ὅστις ὕστερον ἠλευθερώθη. Ὁ Παπᾶς, Ἀγγελῆς, ἦτο μετὰ τοῦ Κριεζώτου εἰς τοὺς Καραίους. Μετὰ δὲ τὴν ζώγρησιν ἀναχωρήσαντες ἐκεῖθεν ὤδευον εἰς τὰ πλοῖα, ἐνῷ δὲ ὤδευον, εἷς Τοῦρκος ἠθέλησε νὰ πλυθῇ εἴς τινα κρήνην· ὁ Παπᾶς, Ἀγγελῆς, ἰδὼν αὐτὸν πλυνόμενον τὸν ἐμπόδισε τοῦ πλυσήματός του. Τοῦτο δὲ τὸ ἐμπόδισμα ὁ Τοῦρκος τὸ ἐξέλαβεν ὡς ὕβριν θρησκευτικὴν καὶ ἐφύλαττεν αὐτό, εἰ τύχοι τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκδικηθῇ· καὶ ἰδοὺ πῶς ἔτυχε δυστυχῶς; . . . . .

τὶς ἀκούει; Ἡ ἀδράνεια καὶ ἡ διχόνοια τοῦ ὁπλαρχη-

(β) Πρὶν ἢ διαλυθῇ ὁ στρατὸς ἐκ τῆς Καρύστου, καὶ ἀναχωρήσῃ ἀπ' αὐτῆς, καὶ τὰ Ψαριανὰ πλοῖα ἀποπλεύσωσιν ἀπὸ τὴν Πετάλιαν ἐγένοντο ταῦτα. Πλοῖον πειρατικὸν Ψριανὸν (κατὰ τὸν Μάρτιον) ἐξέρχεται κατὰ τὴν Πετριᾶν (Ἀμπελουσίαν), πειρατεύει ποίμνην Μονῆς ὁλόκληρον, συγκειμένην ἐκ πεντακοσίων αἰγοπροβάτων, ὁμοῦ καὶ λέβητας, πέλλας (καρδάρια), ποιμένας τε καὶ βοσκοὺς, καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας κύνας· τοὺς δὲ ποιμένας, ἀφοῦ ἀνέσπασαν τὴν ἄγκυραν, ἀπέλυσαν. Ὁ δὲ Ἡγούμενος τῆς μονῆς μεταβαίνει εἰς Κάρυστον, ἀναφέρει τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν Κριεζώτην, πέμπεται εἰς τὴν Πετάλιαν, ὅπου τὰ πλοῖα· οὐδὲν ὅμως κατορθοῖ, καὶ ἐπιστρέφει ἄπρακτος. — Τὴν δὲ δεκάτην Μαΐου δύο ἕτερα πειρατικὰ Ψριανὰ (μύστικα) προσωρμίσθησαν εἰς τὸ νησύδριον τῆς Πετριᾶς, δύο ἡμέρας πρότερον τοῦ Μουσταφᾶ· ἀπόπειραν οὖν ποιήσαντες, ἵνα τοὺς ἐν τῷ νησυδρίῳ ἐκδύσωσιν, εὗρον παρ' αὐτῶν ἀντίστασιν, καὶ οὕτως ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἄπρακτα, καὶ μετέβησαν εἰς τὸ τῆς Ἀχλαδερῆς σπήλαιον, ἅτινα καὶ ἐκεῖ ἀπεπειράθησαν· ἀλλ' ὁ Ἡγούμενος τῶν Λευκῶν ἰδὼν τὸ κίνημα αὐτῶν ἀντέστη καὶ οὕτως ἀπέπλευσαν κἀκεῖθεν εἰς τὸ νησύδριον τῆς Ὀκτωνιᾶς, ἐν ᾧ ἐπέτυχον ἐν μέρει τοῦ σκοποῦ των. Ἀλλὰ καὶ τροχανδῆραι Κρανιδιώτισαι περιεφέροντο εἰς τὰς ἀκτὰς μὲ σῖτον. Παρατήρησον, ἀναγνῶστα, διαφοράν τινα ὧδε, καὶ κρίνε ἑπομένως. Ψριανὰ μύστικα καὶ Κρανιδιώτισαι τροχανδῆραι, τὰ μὲν πειρατεύουσι καὶ ἐκδύουσι τὸν ἐν νησυδρίοις καὶ σπηλαίοις πεφευγότα καὶ σωθέντα ἀπὸ τῆς σπάθης καὶ αἰχμαλωσίας τοῦ τυράννου, αἱ δὲ πωλοῦσι σῖτον πέντε γρόσια τὸ κοιλὸν, καὶ οὕτω προφθάνουσι τὴν πεῖναν τοῦ δυστυχισμένου λαοῦ. Παρῆλθον ἤδη τὰ Ψριανὰ μύστικα, ἀπεσύρθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἀλλ' ἐτελείωσαν αἱ ἁμαρτίαι τοῦ δυστυχισμένου λαοῦ; ὄχι. — Ἤδη δὲ ἔρχεται ἑτέρα τρο-

γοῦ της Διαμαντῆ καὶ τῶν ὁμοίων του κατέστησαν

μερωτέρα πειρατεία ἅμα καὶ ληστεία, ἡ τοῦ Βάσσου· οὗτος διαμένει ἐν Σκύρῳ, πέμπει ἐκεῖθεν πρῶτον Δεϊμονήν τινα ἐξ Ἀμπελίων τῆς Χαλκίδος μὲ δώδεκα, ὅστις ζωγρεῖ πλοιάριον Ἀνοριάτικον κατὰ τὸ νησύδριον τῆς Ὀκτωνιᾶς, μαστίζει τοὺς ἀνθρώπους κακῶς διὰ πτύων καὶ ἄλλων ῥοπάλων· ἔρχεται ὄπισθεν τῆς Ἀχλαδερῆς κατὰ τὴν θέσιν Στρογγυλὴν (λιμενίδιον καλοκαιρινὸν), ὅπου πλοῖα δύο ἦσαν ἠγκυροβολημένα, τὸ μὲν Αὐλωναρίτικον καὶ τοῦ Ἡγουμένου τῶν Δευκῶν, τὸ δὲ Ἀχλαδεριώτικον, ἅτινα διὰ τὴν τῆς ζωῆς των ἀσφάλειαν ἠγόρασαν, καὶ ζητεῖ νὰ τὰ λαφυραγωγήσῃ. Ὁ δὲ Ἡγούμενος ἔρχεται ἄνωθεν κατὰ τοῦ Δεϊμονῆ μετά τινων ἐκλεκτῶν, πυροβολεῖ, πληγώνει ἑνὸς τὸν μῦν τῆς χειρὸς δεινῶς, συλλαμβάνει τοὺς ἄλλους, καὶ ἀφοπλίζει, οἵτινες διὰ τῶν παρακλήσεών των ἐζήτουν συγχώρησιν· τοὺς ἐσυγχώρησεν, ἔδωκε τὰ ὅπλα των καὶ ἀφῆκεν ἐλευθέρους ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἀλλ' οὗτοι εὑρόντες τὸν Κοντοκῶσταν ἡνώθησαν μὲ αὐτὸν καὶ ἐπανῆλθον ζητοῦντες τὸν Ἡγούμενον. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ἐξέρχεται καὶ ὁ Βάσσος ὄπισθεν τῆς Ἀχλαδερῆς, ὅπου ἔθυσε καὶ ἀπώλεσε, καὶ ὅ,τι ἕκαστος ἔσωσεν ἀπὸ τῶν Τούρκων, ἀπὸ τοῦ Βάσσου ὅμως οὐκ ἠδυνήθη. Τὰ ἐπὶ τῆς Καρυστίας ἀγαθὰ τοῦ Βάσσου εἶναι ἓν (τεσσάρων ἐτῶν), ἤτοι τὸ καύσιμον τοῦ Ντερβίσῃ εἰς τὸ χωρίον Κάδδης, ὡς καὶ ἡ τῶν δύο συνοδιτῶν αὐτοῦ ζώγρησις· τἀναντία δὲ τῶν ἀγαθῶν εἰσὶν ἀπειράριθμα. Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα καὶ περὶ τῶν πειρατειῶν. Ναί, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ὑπέστη ἡ Εὔβοια δεινὰ ἐπὶ τῶν ὁπλαρχηγῶν της, Βερούσι, Βάσσου καὶ Διαμαντῆ· εἰς τούτους ἁρμόζει ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Πλούταρχος λέγει διὰ τὸν Ἐρετριέα, ἐν βίῳ Θεμιστοκλέους § 11, « οἱ καθάπερ αἱ τευτίδες, μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε » ἀληθῶς οὗτοι ἐπειρῶντο, πλὴν καρδίαν οὐκ εἶχον . . . .

αὐτὴν καὶ αὖθις δούλην· ὁ Ἠλίας πίπτει ἐνδόξως ἐν Στύροις, ὁ Ἀγγελῆς καὶ Κῶτσας ἐν Βρυσακίοις. Ἡ Εὔβοια δὲν παύει, πληρόνει ἀδροὺς μισθοὺς καὶ τρέφει Βάσσους, Ὀδυσσεῖς καὶ Διαμαντεῖς, ἐπιβουλευομένους τὸν Κρεζώτην, πολεμεῖται ἐμφυλίως, ἁρπάζεται ἡ περιουσία τοῦ ἀγαθοῦ πολίτου ὑπό τε Ὀδυσσέων καὶ Βάσσων καὶ Διαμαντίδων κ.λ.

Ὁ δὲ Ὀμὲρ Πασᾶς πατάσσει αὐτὴν, ὑποδουλοῖ, ἄρχει ἀκωλύτως ἐπ' αὐτῆς, καταπιέζει καὶ δεσμεύει αὐτὴν διὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ· ἐν Κύμῃ στρατὸς ὑπὸ τὸν Ἀχμὲτ Κεχαγιᾶν, τὸν ὑπὸ τοῦ Σύρμωση ἐν Καρύστῳ πρὸ μικροῦ ζωγρηθέντα, ἐν Αὐλωναρίῳ ὑπὸ τὸν Τουφεκτσήμπασην, ἐν Ζερμπισίοις ὑπὸ τὸν Ντελήμπασην, ἐν Ἀλιβερίῳ καὶ μέχρι τοῦ Ξηροχωρίου, παντοῦ στρατός. Ἁρπάζει τὰ ἔλαια τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ἀφαιρεῖ κτῆμα μονῆς, ἀγγαρεύει, ὀχυρόνει τοὺς προαστικοὺς προμαχῶνας (παρμακλήκια) διὰ δοκῶν παχέων καὶ ὀξέων, περικλείει τὴν ἱππόβοτον γῆν, κόπτει ξυλίαν εἰς τὰ ὄρη, μεταφέρει αὐτὴν ἀγγαρικῶς εἰς Χαλκίδα, κατασκευάζει πλοῖον καὶ ἄλλα. Ναί, ὑπὸ τοιαύτην κατάστασιν καὶ διοίκησιν εὑρίσκετο ἡ Εὔβοια ἐπὶ τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ.

Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς διοικῶν τὴν Εὔβοιαν ἐξεστράτευεν ἐνίοτε εἰς Ἀθήνας, καὶ μάλιστα ὅτε ὁ Κιουταχῆς ἐπολιόρκει αὐτάς, πρὸς ἐπικουρίαν αὐτοῦ συνεχέστερον, καὶ ὅπου τὸν ἐκάλει ἡ μεγαλειοτέρα ἀνάγκη ἐπέτρεχε. Μίαν γοῦν φορὰν ἐν μέσῳ χειμῶνος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1827 ἔτους (ὑπερμεσοῦντος τοῦ Ἰανουαρίου) μεθ' ἱκανῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν ἐξεστράτευσε, καὶ ὡδεύσεν ἕως εἰς τὸν Δίστομον, ἐστρατοπέδευσε παρ' αὐτῷ ἐν ὑπαίθρῳ, ὅπου χει-

μῶν δριμὺς κατέλαβεν αὐτὸν καὶ ψύχος πολύ. Ἐκεῖσε καὶ ὁ Γεώργιος Καραΐσκος, καθ' ὃν καιρὸν εὑρίσκετο ἐστρατοπεδευμένος, ἐκ τινος ἑτέρου μέρους τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀφίχθη νυκτὸς, καὶ ἵνα συντέμῃ τὴν ὁδόν του διὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ διῆλθε, τῶν Τούρκων κοιμωμένων καὶ ῥεγχόντων, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον Δίστομον, ὅπερ Ἕλληνες κατεῖχον. Ἐκ τῶν τοῦ Καραΐσκου ἕνεκα τοῦ πηλοῦ συνελήφθησαν δύο ἢ τρεῖς καὶ ἐκαρατομήθησαν παραχρῆμα, ἵνα μὴ ἡ φήμη τῆς διαβάσεως τοῦ Καραΐσκου διαδοθῇ εἰς τὸν στρατόν τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ καὶ τρομάξῃ· ἀλλὰ καὶ ὁ Καραϊσκος διερχόμενος ἐφόνευσέ τινας Τούρκους. Τὴν δὲ πρωΐαν οἱ Τοῦρκοι ἀφυπνήσαντες εἶδον σημεῖά τινα, ὡς αἵματα καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ πτώματα, καὶ ἐθορυβήθησαν· ὁ δὲ Ὀμὲρ Πασᾶς τὸν θόρυβον ἀκούσας διεκήρυξεν, ὅτι μεθυσμένοι τινὲς ἐσκοτώθησαν τὴν νύκτα μόνοι των, ψεύδων τὴν διάβασιν τοῦ Καραΐσκου, καὶ οὕτω διεσκέδασε μικρὸν τὸν θόρυβον καὶ τὴν ἀνησυχίαν. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐνενόησαν, καὶ ἔντρομοι ἐγένοντο ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Καραΐσκου, καὶ μικρὸν διαμείναντες ἐστρατοπεδευμένοι, νυκτὸς ἐπελθούσης ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν κακῶς ἀφήσαντες πολλὰ ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰς καπνοσύριγγας τοῦ Πασᾶ ὡς λέγεται καὶ ἄλλα. Οἱ Τοῦρκοι πλὴν τοῦ φόβου τῶν Ἑλλήνων, ἐκ τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους εἰς κακίστην κατάστασιν ἐγένοντο· πολλῶν πόδες ἐπληγώθησαν ἐκ τοῦ πάγους. Ἅμα δ' οὖν ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς ἀφίχθη εἰς Χαλκίδα (α) τοὺς ἐκ τοῦ

(α) Ὁ Ἰωάννης Καρτάλης, Σκύριος, πρόξενος ὢν ἐν Σκύ-

πάγους πληγωμένους καὶ ἀσθενεῖς Τούρκους ἔξω εἰς τὰ χωρία τῆς Καρυστίας ἔπεμψεν, ἵνα θεραπευθῶσι· μετὰ τοῦτο δὲ ἠγγάρευσε τοὺς χωρικοὺς, ἵνα συναχθῶσιν εἰς τὴν Κακὴν σκάλαν τοῦ Ἀληθερίου καὶ Βάθυας, ὅπως κόψωσι καυσόξυλα διὰ τὸ φρούριον Χαλκίδος.— Ὧδε ὁ ἀνεψιός του Ἰμβραΐμπεης, ὃς καὶ ἐπὶ τῶν λευκῶν ἐνδυμάτων τοῦ Πασᾶ ἦν (τσαμασίραγας) μετά τινων ἑταίρων του, διακοσίων περίπου, ἐμηχανεύθη νὰ ἐξέλθωσι νυκτὸς, ὅπου οἱ ξυλοκόπται ἦσαν ἵνα τοὺς ἀποκεφαλίσωσι, καὶ ἄλλους ὅσους ἂν τύχωσι. Τοῦτο δὲ ὁ θεῖός του Ὀμὲρ Πασᾶς μετ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ μεγάλου ἤκουσε, καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ Σεράγιον καὶ παρουσιασθῇ παραχρῆμα ἐνώπιόν του· ἅμα δὲ αὐτὸν εἶδεν ἱστάμενον ἐνώπιόντου, ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ ἀνακλιντηρίου ἀνυπόδητος μὲ μόνα τὰ λεπτὰ πέδιλα (τουρ. μέστια) καὶ δράξας ἀπὸ τοῦ τοίχου τὸν πέλεκυν (τουρ.σατῆρι) ὥρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ ὠθήσας αὐτὸν ἔρριψε χαμαὶ, καὶ ἀληθῶς συνέτριψεν αὐτοῦ τὰς ἀρθρώσεις καὶ τὰ πλευρὰ ἐνώπιον τοσούτων Μπέηδων καὶ Ἀγάδων· ἔπειτα ὠθή-

ρῳ τῆς τε Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Αὐστρίας, εὑρέθη ἐν Χαλκίδι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ ἐκ τῆς κατὰ τοῦ Διστόμου ἐκστρατείας του καὶ ἐπεσκέφθη αὐτὸν χαίρων διὰ τὴν αἰσίαν αὐτοῦ ἐπάνοδον, ὅστις καὶ πανθ' ὅσα ὑπέστη δεινὰ ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην διηγεῖτο, Ὁ δὲ Καρτάλης μετριάζων τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπεκρίθη οὕτω· « δὲν γνωρίζεις, ὅταν ὑπάγῃ τις ἐναντίον δυ» νατωτέρου ἐχθροῦ, ὅτι θὰ ὑποφέρει ; σὺ ἐξεστράτευσας » ἐναντίον τριῶν ἰσχυροτάτων Πασάδων Ἰανουαρίου, Φεβ» ρουαρίου καὶ Μαρτίου· ὅθεν ἐπόμενον ἦτο νὰ πάθῃς, ὅσα » ἤδη μὲ διηγήθης καὶ περισσότερα ».

σας καὶ κρημνίσας αὐτὸν τῆς κλίμακος τοῦ Σεραγίου ἐξεδίωξεν εἰπὼν « θέλεις πόλεμον, νὰ (δείξας τὸ στρατόπεδον τοῦ Καραΐσκου), πήγαινε ἐκεῖ, καὶ ἄφες τούτους, οἱ ὁποῖοι δουλεύουν νὰ σὲ θρέψουν». Οἱ δὲ περιεστῶτες Τοῦρκοι ἐξεπλάγησαν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος τούτου, καὶ πάντες ἔντρομοι ἐγένοντο· διὰ τοῦτο κρυφίως ἐκατηγόρουν αὐτὸν ὡς Γκιαοὺρ Πασᾶ, διότι καὶ ἕτερον Καρύστιον Τοῦρκον ἕνεκα χριστιανοῦ διέταξε καὶ τὸν ἐφόνευσαν οἱ κλητῆρες (καβάζιδες) ὄπισθεν τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Ὄχι, ἀναγνῶστα, οὐκ ἀπὸ εὐσπλαγχνίας καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἐποίει ταῦτα ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς, ἄπαγε! ἀλλ' ὑπὸ ἀνάγκης ἐφιλοτιμεῖτο. Ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς ἤθελε τοὺς Χριστιανοὺς νὰ δουλεύωσι δὶ αὐτὸν, ὡς αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνωτέρω ὡμολόγησε, διότι οἱ Τοῦρκοι, καὶ μάλιστα οἱ Χαλκιδεῖς, οὐδὲ καυσόξυλα ἦσαν ἄξιοι νὰ προμηθεύσωσιν.

Μετὰ παρέλευσιν δέ τινων ἡμερῶν ἐκ τῆς τοῦ Δισσόμου ἐκστρατείας καὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ εἰς Χαλκίδα (ἀρχὴ Μαρτίου)· ἡ Ἑλληνικὴ φρεγάτα, ἡ Ἑλλὰς ὑπὸ τὸν Α. Μιαούλην, κατέπλευσεν εἰς τὸν Ὠρωπόν, καὶ τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι φανὲν ἀτμοκίνητον, ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Ἄστιγγα, καὶ ὁ Νέλσων ὑπὸ τὸν Παπανικολῆν· ἐκ τῆς καταπλεύσευως οὖν τῶν εἰρημένων πλοίων φόβῳ μεγάλῳ κατελήφθησαν οἱ Τοῦρκοι ἐκ νέου (α) ἰδόντες πρώτην φορὰν πλοῖον πλέον μὲ πῦρ

(α) Ὁ Πρόξενος Καρτάλης διέτριβεν ἔτι ἐν Χαλκίδι, ὅτε τὰ πλοῖα κατέστρεφον τὸν Ὠρωπὸν καὶ τοσοῦτον εἶδε περιβημένον τὸν Ὀμὲρ Πασᾶ, ὥστε τῷ παρετήρησε « τί φοβῆσθε τοὺς κλέφτας» ὁ δὲ ἀπεκρίθη «Ἐ! καρτάλη, οἱ κλέφτες

καὶ ἀτμὸν· ἀλλὰ τὰ πλοῖα ταῦτα δὲν προὐχώρησαν ἕως εἰς Χαλκίδα, κατέστρεψαν διὰ τοῦ κανονοβολισμοῦ τῶν μόνον τὴν ἐπὶ τοῦ παραλίου τοῦ Ὠρωποῦ κανονοστοιχίαν τοῦ ἐχθροῦ, τοὺς προμαχῶνας, τὰς ἀποθήκας του, καὶ ἀνέμιξαν τὰ ἄλευρα καὶ ἄλλα χώμασί τε καὶ λίθοις. Οἱ μὲν οὖν φύλακες ἀφέντες τὰς ἀποθήκας, τὴν κανονοστοιχίαν καὶ τοὺς προμαχῶνας, εἰς τὰ ὑψηλὰ τοῦ Ὠρωποῦ ἀπεσύρθησαν καὶ ἔμενον ὡς ἁπλοῖ θεαταί.

Ὁ δὲ Ὀζοῦν Σερίφης φρουρὸς ὢν τοῦ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Χαλκίδος παραλίου Πύργου (τουρκ. μπουρτσι), ἐπὶ τοῦ στενοῦ τῆς Χαλκιδικῆς ξηρὰς ὄντος καὶ τῆς Αὐλίδος ἀντικρὺ, ἀφοῦ εἶδε μακρόθεν τὰ πρὸς τὴν Χαλκίδα πλέοντα πλοῖα, προσεκάλεσε τοὺς φρουροὺς αὐτοῦ (σπαχίδας), ὅπως ἑτοιμάσωσι τὰ κανόνια τοῦ Πύργου πρὶν ἢ τὰ πλοῖα κάμωσιν ἔναρξιν τοῦ κατὰ τοῦ Ὠρωποῦ κανονοβολισμοῦ των· ὅτε ὅμως ἤκουσε τοσοῦτον παράδοξον κανονοβολισμὸν χαλαζιδὸν πίπτοντα, ἐξεπλάγη, καὶ ἔντρομος ἐγένετο, καὶ ἐκ τούτου κινηθεὶς ἐξῆλθε παραχρῆμα εἰς τὰ παρακείμενα ἀμπέλια ἢ χωρία ζητῶν βοήθειαν. Κατὰ τύχην δὲ εὗρεν ἐκεῖ Πετριεῖς τινας, οὓς παρεκάλει νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν εἰς τὸν Πύργον. Εἷς δὲ τῶν Πετριέων, Νάστας τοὔνομα, Στουραΐτης τὸ ἐπώνυμον, κτίστης τὴν τέχνην, γνωρίζων ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Ὀζοῦν Σερίφην εἶπεν αὐτῷ « ἄκουσε τὰ κανόνια, Σερίφαγα, πῶς πέφτουν σὰν

δὲν ἔχουν 20 καὶ 25 ὀκάδες; μπίλα κανονίου (σφαῖρα) καὶ κεφάλια μὲ φωτιὰ » ἄγνωστα εἰσέτι καὶ πρωτοφανῆ ἦσαν τὰ ἀτμόπλοια εἰς τὴν Ἑλλ. δι.

» χαλάζι, τὶ θὰ κάμῃς ἡ ἀφεντιά σου μὲ τὰ ὀλίγα
» κανόνια τοῦ Πύργου; ἐκεῖνα μία μπαταριὰ νὰ ῥί-
» ψουν, θὰ ξεθεμελιώσουν τὸν Πύργον καὶ θὰ μᾶς
» πλακώσουν μέσα ὅλους ». Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Ὀζοῦν Σερίφης ἀπῆλθε τρέμων· ἀλλὰ τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν τοῦ Ὠρωποῦ μετὰ τὴν ἐκεῖ καταστροφήν.

Ὁ δὲ Ὀμὲρ Πασᾶς μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Ὠρωποῦ ἀπόπλευσιν τῶν πλοίων, τὴν νῆσον Εὔβοιαν ἅπασαν ἠγγάρευσεν, ἀνθρώπους τε καὶ ζῶα ἐσύναξεν, ἵππους, ἡμιόνους, ὄνους, καὶ μετεκόμιζον ἐκ Χαλκίδος πάντα τὰ πρὸς τροφὴν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις στρατὸν ἀναγκαῖα. πολλοὺς μῆνας ἠκολούθησεν οὕτως, ὥστε πολλῶν τὰ ζῶα ἐψόφησαν ὑπὸ τῆς ἀγγαρίας, ἄνθρωποι ἠσθένησαν, ἄλλοι ἐγκατέλιπον τὰ ζώά των καὶ ἀνεχώρησαν κρυφίως. Ἀληθῶς θέαμα ἐλεεινὸν καὶ ἀξιοδάκρυτον παρίστα ἡ Εὔβοια κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἰδοὺ ἡ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἀγάπη τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ προφανὴς καὶ αὐταπόδεικτος, καὶ οὐκ ἔχει χρείαν ἑτέρας ἀποδείξεως. Λέγουσι δέ τινες φιλότουρκοι κακὸν τὸν Ὀμὲρ Πασᾶν· δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι διὰ τὸν ἑαυτοῦ σκοπὸν καλὸς ἦτο, καὶ ὅτι ἠγάπα τοὺς Χριστιανούς· ἡ πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς ἀγάπη του πρὸς τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον περιεστρέφετο, καὶ συνεδέετο μετ' αὐτοῦ. Ὁ Λύκος, ὅσον καλὸς καὶ ἂν ἦναι, εἶναι Λύκος πάντοτε, καὶ καλὸς δὲν γίνεται πώποτε· οὕτω καὶ ὁ Τοῦρκος· Τοῦρκος, καὶ καλὸς οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ. Τοιοῦτος οὖν ὁ Ὀμὲρ Πασᾶς, τοιαύτη καὶ ἡ διοίκησίς του ἐπὶ τῆς Εὐβοίας, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ Ἀυγούστου τοῦ 1823 καὶ ἐκτεινομένη μέχρι τοῦ 1833 ἔτους, ὅστις ἀνεχώρησε τὸν Φεβρουάριον, πρὶν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παραλάβῃ τὸ

φρούριον. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους σταλεὶς παρὰ τοῦ Τρισεβάστου ἡμῶν Ἄνακτος καὶ τῆς Ἀντιβασιλείας Αὐτοῦ ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος ὁ Νερουλὸς παρέλαβε τὸ φρούριον ἀπὸ τῶν Τούρκων· καὶ οὕτως ἡ Εὔβοια μετέβη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐδόθη τέλος εἰς τὰ δεινὰ αὐτῆς. Ἐνταῦθα οὖν καταπαύομεν καὶ ἡμεῖς τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, προσθέτοντες μόνον ἐν εἴδει παραρτήματος εἴτι ἀναγκαῖον πρὸς σαφήνειαν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

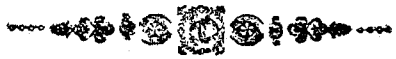

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

Ἀπὸ τῆς Στερεᾶς πρῶτος ὁ Μηνᾶς ἦλθεν εἰς ἀποκλεισμὸν τῆς Χαλκίδος, αὐτὸς κατέλαβε τὸν Ἀνηφορίτην καὶ ἐπολέμησε τὸ πρῶτον. Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ Ὀδυσσεὺς ἔρχεται καὶ κάμνει ἀπόπειραν νὰ κυριεύσῃ τὸν Καραμπαμπᾶ ἐξ ἐφόδου, ἀλλ' ἀποτυγχάνει, καὶ ἀποσύρεται, διότι οἱ σκοποὶ καὶ οἱ νυκτοφύλακες ἐγρηγόρουν, καὶ αἱ κλίμακες εὑρέθησαν χαμηλαὶ καὶ δὲν συνετέλουν ποσῶς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπιχειρήματος. Τὴν αὐτὴν δὲ ἀπόπειραν κάμνει καὶ ὁ Φαβιὲ, ἀποτυγχάνει, ἀποσύρεται εἰς τὸν Μαραθῶνα, διέρχεται εἰς Στύρα (δευτέρα ἡμέρα, 2 Μαρτίου 1825), ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Καρύστου, στρατοπεδεύει μεταξὺ Κοκκάλων καὶ Γραμβιῶν, πολιορκεῖ αὐτὴν στενῶς καὶ τὴν πολεμεῖ, ὀπισθοδρομεῖ, πολιορκεῖται εἰς τὸ Λυκόρευμα ὑπὸ τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ κ.λ. καὶ ἰδοὺ θέτομεν τὴν ἐκστρατείαν αὐτοῦ ὧδε, ὡς εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ν. Σπιλιάδου Τομ. Β'. σελ. 517—527 πρὸς συμπλήρωσιν τῶν Εὐβοϊκῶν.

Διὰ ν' ἀντιπερισπάσῃ ὁ Φαβιὲ τοὺς πολιορκοῦντας τὸ Μισολόγγι, κρίνει ἀναγκαῖον ν' ἀ ἐκστρατεύσῃ εἰς τὴν Εὔβοιαν, τὴν ὁποίαν ἀφ' οὗ ἤθελε κατακτήσει ἔμελλε νὰ κινηθῇ εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Οὗτος ἤθελε δυνηθῇ νὰ ἐξοικονομήσῃ καὶ τὸ τακτικὸν στράτευμα, καὶ νὰ τὸ αὐξήσῃ ἐπὶ πλέον, καὶ νὰ τὸ διατηρήσῃ καὶ μὲ

Τουρκικὰ χρήματα, ὡς εἶπε πρός τινα τῶν ἀξιωματικῶν: ὅταν ἔχωμεν ὅπλα, οἱ Τοῦρκοι ἔχουσι δι' ἡμᾶς χρήματα (1)· εἶχε δὲ ζητήσει καὶ λάβει διὰ τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν. Ἐκστρατεύει λοιπὸν τὴν 12 Φεβρουαρίου μὲ τὸ πρῶτον πεζικὸν τάγμα, μὲ δύω ἴλας τοῦ ἱππικοῦ καὶ ὀγδοῆντα ἱππεῖς ἄνευ ἵππων, μ' ἕνα λόχον τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τέσσαρα πυροβόλα ὀρεινὰ, μὲ ὑπὲρ τοὺς ἑκατὸν σταυροφόρους ὑπὸ τὸν Στέφανον Βούλγαρην, καὶ τριακοσίους στρατιώτας ὑπὸ τὸν Μαμούρην καὶ ἄλλους ὑπὸ τὸν Λέκαν Ἀθηναῖον. Ὅλη δὲ ἡ δύναμίς του συνίστατο εἰς χιλίους ἑξακοσίους, διότι τὸν Λέκαν εἶχε διατάξει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Μαρτῖνον καὶ λοιπὰ χωρία τοῦ Ταλαντίου νὰ διαμένῃ. Ἡ ἀποτυχία του ἤδη ἐνομίζετο βεβαία. Εἶχεν ἀγοράσει καὶ μίαν γολέτταν πολεμικὴν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τακτικοῦ, καὶ διώρισε τὸν Δεκρὸζ (2) νὰ τὴν διοικῇ, καὶ νὰ τὴν μεταχειρίζεται καὶ εἰς καταγωγήν. Εἶχε μισθώσει καὶ τὸ μύστικον τοῦ Κωνστ: Βρατσάνου Ψαρριανοῦ. Εἶχε διακοινώσει τὴν κατὰ τῆς Καρύστου πρόθεσίν του εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ εἶχε λάβει διαταγὴν νὰ τὴν ἐνεργήσῃ. Ἡ ἀνωτέρω γολέττα εὑρίσκετο ἤδη εἰς τὸ Ναύπλιον· κατ' αἴτησίν του ἡ Κυβέρνησις, ἡτοίμασε καὶ ἄλλην, καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὰς στείλῃ ἀμφοτέρας φορτωμένας μὲ ἄλευρα καὶ ἄλλα τρόφιμα εἰς Κάρυστον. Ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὸν Ἀνηφορίτην, δύω ὥρας μακρὰν τῆς Χαλκίδος, ἠθέλησεν ὁ Φαβιὲ νὰ κυριεύσῃ

(1) Ναὶ, πλὴν δι' ἡμᾶς νικητὰς τῶν Τούρκων ἐννοεῖται.

(2) Οὗτος ἐκτύπα τὸν Ἰμπραχὴμ εἰς τοὺς Μύλους ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

τὸν Καράμπαμπαν ἐξ ἐφόδου· ἐπὶ τούτῳ εἶχε κατασκευάσει καὶ ἀναβάθρας· ἀλλ' ἀπελθὼν εἰς προσκοπὴν, παρετήρησεν ὅτι ἡ φρουρὰ ἐγρηγόρει καὶ αἱ ἀναβάθραι ἦσαν χαμηλαὶ ὡς πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τείχους, καὶ δὲν ἐπεχείρησε τίποτε. Φθὰς εἰς τὸν Μαραθῶνα, εἶχε διακηρύξει ἀποκλεισμὸν τῶν παραλίων τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου τὴν 20 Φεβρουαρίου, καὶ διατάξει νὰ σταλῶσι τ' ἀναγκαῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ πλοῖα, διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην· ἀλλὰ δὲν ἐφαίνοντο πλοῖα, καὶ διέμεινεν ἡμέρας τινὰς εἰς τὸν Μαραθῶνα, καὶ τὸ στράτευμα ἐταλαιπωρεῖτο διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, ὥστε καὶ πολλοὶ στρατιῶται ἠσθένησαν καὶ ἀπέθνησκον, καὶ πολλοὶ ἐλειποτάκτησαν, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Φαβιὲ διέταξε καὶ ἔφθασαν εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ στρατοῦ τρεῖς λόχοι ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Θαρρῶν δὲ εἰς τὰς ὑποσχέσεις τῆς Κυβερνήσεως, ἔχων καὶ ὀλίγα ἄλευρα καὶ παξιμάδι εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μαρσελιέζη, ἐλπίζων ἄλλως τε ὅτι οἱ Εὐβοεῖς ἤθελον τὸν προμηθεύσει τὰς ἀναγκαίας τροφὰς ἄχρις ὅτου φθάσωσιν αἱ δύω Γολέτται ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, ἐπιβιβάζει τὸν στρατὸν εἰς παρατυχόντα περὶ τὰ παράλια ἐκεῖνα πλοιάρια καὶ τὴν 2 Μαρτίου ἀπέβη εἰς τὰ Στοῦρα, ἓξ ὥρας μακρὰν τῆς Καρύστου. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι δὲν τὸν πλησιάζουσιν· ἀφήνουσι τὰ χωρία των ἔρημα καὶ φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἰς τὰ δάση. Ἡ Δὲν ἤθελον τάχα καὶ αὐτοὶ τὴν ἐλευθερίαν των; ἀλλ' εἰς τὰς προλαβούσας ἐκστρατείας τῶν Ἑλλήνων ἔπαθον ἀλλεπαλλήλως καὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους πολλὰ κακὰ. καὶ ἐφοβοῦντο μὴ πάθωσι καὶ πάλιν, διότι δὲν εἶχον πεῖραν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων. Βιάζεται

τότε ὁ Φαβιὲ νὰ στείλῃ ταχυδρόμον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τὴν εἰδοποιεῖ ὅτι, ἂν δὲν τὸν τὸν προφθάσωσι τροφαὶ ὅσον τάχους, ὁ στρατὸς ἀπόλλυται· Ἅμα συναχθέντος τοῦ στρατοῦ εἰς τὰ Στοῦρα, ὁ Φαβιὲ διέταξε τὸν λοχαγὸν Κάρπον Παπαδόπουλον μὲ δύω λόχους τῶν Εὐζώνων καὶ μὲ τὸν ἕκτον λόχον προσθοφυλακὴν, νὰ πορευθῇ εἰς τὸ στενὸν τὸ ὁποῖον διαχωρίζει τὴν ἐπαρχίαν τῆς Καρύστου ἀπὸ τὴν ἄλλην νῆσον, καὶ ἂν εὕρῃ ἐκεῖ Τούρκους νὰ τοὺς διώξῃ. Ὁ Κάρπος δὲν εὗρε Τούρκους, καὶ κατέλαβε τὸ στενόν. Τὸ πρωὶ ἀφίνει ἐκεῖ δύω λόχους ὀπισθοφυλακὴν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Δωζιουρδουΐ, καὶ κινεῖται εἰς τὴν Κάρυστον προηγουμένης τῆς προσθοφυλακῆς πάντοτε· ἀφοῦ διέβη τὰ στενὰ ἑπομένης καὶ τῆς ὀπισθοφυλακῆς, διέταξε τὸν λοχαγὸν Δώμπρυτς νὰ μένῃ ἐπί τινος λόφου ὑψηλοῦ μὲ τὸν λόχον του διὰ νὰ ἐμποδίσῃ Τούρκους ἐὰν ἤρχοντο εἰς βοήθειαν τῆς Καρύστου, ἐβάδισεν εἰς γραμμὴν ἐπὶ παρατάξεως μάχης μέχρι τοῦ προαστείου, καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ περιβόλια ἓν τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ φρουρίου. Οἱ Τοῦρκοι ὠχυρώθησαν ἤδη εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου πόλιν τοιουτοτρόπως, ὥστε τὴν κατέστησαν ἄλλο φρούριον· διότι τῆς πόλεως αὐτῆς ἢ τοῦ προαστείου, τὰ οἰκήματα εἶν' ἐστεγασμένα μὲ χῶμα, καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων στεγῶν κατεσκεύασαν προμαχῶνας μὲ ξηρολίθι, ὡς ἂν ἀπὸ πύργων ὑπερασπιζόμενοι. Τὸ ἑσπέρας ἡ προσθοφυλακὴ ἐκυρίευσε τὰ πρῶτα οἰκήματα τῆς πόλεως ὡς διακόσια, τὰ ὁποῖα ἦσαν κενὰ, καθὸ κατοικούμενα ἀπὸ χριστιανοὺς καταφυγόντας εἰς τὸ φρούριον. Τὸ πρωὶ ἐξῆλθον οἱ Τοῦρκοι κατὰ τῆς προσθοφυλακῆς, φέροντες μεθ' ἑαυ-

τῶν καὶ τινα μάντισαν νὰ μαγεύσῃ τὸν τόπον, ὥστε νὰ μὴ δηνηθῶσιν νὰ προχωρήσωσι κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἀκροβολισθέντες ὀλίγον, ἴσως διὰ νὰ δοκιμάσωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ ἀπωλέσαντες δύω, ἐπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ Φαβιὲ κινεῖται πανστρατιᾷ, καὶ στήσας τὰ τέσσαρα πυροβόλα ἐκτύπα τὴν πόλιν τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον οἱ ἄξονες τῶν πυροβόλων ἐθραύσθησαν ὡς ἀπειροτέχνως κατεσκευασμένοι, καὶ ὁ Φαβιὲ διατάττει τὴν ἀποχώρησιν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐθάρρησαν ἐκ τούτου, καὶ ἐξῆλθον ξιφήρεις κατὰ τῶν ἀποχωρούντων καὶ τοὺς ἐδίωκον, ὅτε τοὺς ἐκτύπων καὶ ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ τοὺς ἔβαλον εἰς ἀταξίαν· ἀλλ' ὁ λοχαγὸς Μπερανδιὲ τοὺς προσέβαλεν, ἐφόνευσε δώδεκα καὶ ἠνάγκασε τοὺς λοιποὺς νὰ στραφῶσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὰ πρὸς τὸ φρούριον οἰκήματά των. Ὁ λοχαγὸς Ἰω. Φωτεινὸς διορισθεὶς εἶχε καταλάβει θέσιν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ φρουρίου μὲ τὸν λόχον του εἰς πολιορκίαν τῶν Τούρκων. Μετὰ ταῦτα ἔπαυσαν αἱ ἐχθροπραξίαι, καὶ τὴν αὔριον ὁ Φαβιὲ ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας τοὺς ἄξονας τῶν πυροβόλων νὰ ἐπισκευασθῶσι· βλέπων δὲ ὅτι τὸ φρούριον εἶναι ὀχυρὸν, καὶ ὅτι ἀπαιτεῖται τακτικὴ πολιορκία διὰ νὰ κυριευθῇ, διέταξε καὶ μετεκομίσθησαν ἀπὸ τὸ πλοῖον τοῦ Βρατσάνου δύω σιδηρᾶ πυροβόλα, καὶ ἐτέθησαν πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ἐφ' ὑψηλοῦ τινος λόφου διὰ νὰ κτυπῶσι τὸ φρούριον, ἂν καὶ μὴ ἁρμόδια πρὸς τὸν σκοπόν. Αἱ τροφαὶ ὅμως ἐτελείωσαν, καὶ ὁ Φαβιὲ εἰδοποιεῖται ἀπὸ τὸ Ναύπλιον ὅτι, ἡ Κυβέρνησις δὲν τὸν στέλλει τὴν γολέτταν μὲ

τ' ἄλευρα ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἦτο καθισμένη εἰς τὰ βηχὰ καὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ πλεύσῃ ἀποκομίσουσα ἐν δέοντι τρόφιμα εἰς τὸν στρατὸν, ὡς τὸν ἔγραφεν ὁ Δεκρὸζ· ἀλλ' ἕτεροι τὸν γράφουσιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις, μὴ θέλουσα τὴν πρόοδον του, δὲν θέλει νὰ τὸν στείλῃ οὔτε ἄρτον οὔτε κἀνὲν ἄλλο βοήθημα. Ὁ Φαβιὲ θεωρεῖ λοιπὸν ἑαυτὸν ἐγκαταλελειμμένον ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐχθρῶν ἄνευ τροφῶν καὶ ἄνευ τῆς ἀναγκαίας ναυτικῆς δυνάμεως, ἀλλὰ δὲν ἀποθαρρύνεται, καὶ ἐξακολουθεῖ τας στρατιωτικὰς ἐνεργείας του. Στέλλει τὸν λοχαγὸν Ἀνδριέτην μ' ἕνα λόχον εἰς τὰ Σαμπανοχώρια, φέροντα καὶ διακηρύξεις προτρεπτικὰς εἰς ἐπανάστασιν, διὰ νὰ ἐγείρῃ τὸν λαὸν εἰς τὰ ὅπλα, καὶ νὰ συνάξῃ τροφὰς διὰ τὸν στρατόν. Ἀλλ' οἱ κάτοικοι δὲν τὸν δίδουσιν οὐδεμίαν ἀκρόασιν, καὶ φεύγουσιν εἰς τὰ ὄρη, διότι καὶ αὐτὸς ὡς ξένος καὶ μὴ γνωρίζων τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ λαλήσῃ πρὸς Ἕλληνας, δὲν κατορθόνει τίποτε, καὶ ἐπιστρέφει μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἄνευ τροφῶν. Στέλλει καὶ τὸν λοχαγὸν Εὐστράτιον Πίσαν εἰς τὴν Ἄνδρον διὰ τροφὰς· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἅπαξ τὸν προὐμήθευσεν ὀλίγον ἄρτον, δὲν ἠμπόρεσε πλέον νὰ τὸν προμηθεύσῃ, καὶ ἔμεινε μάλιστα εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἄχρις ὅτου ἐτελείωσεν ἡ ἐκστρατεία. Ἡ οὕτω συντεθειμένη δύναμις τῶν Ἑλλήνων ἠδύνατο νὰ ἀποκρούσῃ τετραπλασίαν ἐχθρικὴν, καὶ μόνη ἡ νίκη ἠδύνατο νὰ μεταβάλῃ τὴν τύχην των, ὥστε νὰ διατηρηθῶσιν εἰς τὴν Εὔβοιαν καὶ νὰ ἀποτελέσωσι καλά.

Ὁ Φαβιὲ ἤδη ἐστοχάσθη νὰ κυριεύσῃ ἐξ ἐφόδου πρὸ πάντων ὅλα τὰ ἐκτὸς τοῦ τείχους τῶν Τούρκων οἰκήματα, καὶ διὰ μακρῶν ὑπονόμων νὰ διαρρήξῃ τὸ

τεῖχος, καὶ οὕτω νὰ εἰσβάλῃ, νὰ κυριεύσῃ καὶ τὸ φρούριον. Ἡ ἔφοδος προσδιωρίσθη νὰ γείνῃ πρὸς τὴν 9 τοῦ μηνὸς δύω ὥρας πρὶν φέξῃ, ἀφ' οὗ ἤθελε πυροβολήσει τρὶς ὁ Μπερανδιέ. Οὕτως ἤθελεν ὁρμήσει πρῶτος μὲ τὸν ἕκτον λόχον ἀπὸ τὸ Δυτικομεσημβρινὸν μέρος εἰς τὸ προάστειον· ἀπὸ δὲ τὸ Μεσημβρινὸν ἤθελεν ὁρμήσει ἐν ταὐτῷ μὲ τὸν τέταρτον λόχον ὁ Ἀνδριέτης· καὶ ἀπὸ τὸ Δυτικὸν ὁ Κάρπος μὲ τὸν λόχον τῶν Εὐζώνων· ἤθελε δὲ παρακολουθεῖ ὅτε Στέφος καὶ ὁ Μαμούρης μετὰ τῶν ἀτάκτων, καὶ ἄλλοι. Ἀφοῦ ἔπεσεν ὁ Μπερανδιὲ ὑπὸ τὰ ἐχθρικὰ οἰκήματα, ἐπληγώθη εἰς τὴν χεῖρα (1)· ἐπληγώθη ὡσαύτως καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν ἀνθυπολοχαγὸς Γ. Καραντσιᾶς, καὶ ἀμφότεροι ἀπεσύρθησαν. Οἱ δ' ἀξιωματικοὶ Ἰάκωβος Βάρφης καὶ Μικέλης Κερκυραῖος ὡς ἐκ τοῦ ἀνωμάλου τῆς θέσεως καὶ τοῦ σκότους τῆς νυκτὸς παρεκκλίναντες, ἀφῆκαν τὸν λόχον ἄνευ ὁδηγῶν, καὶ οἱ στρατιῶται ἔτρεχον ὅπου ἤθελεν ἕκαστος. Ὥρμησε καὶ ὁ Ἀνδριέτης καὶ ἐκυρίευσεν οἰκήματά τινα ἐχθρικά· πλὴν ἐπληγώθη καὶ αὐτὸς βαρέως. Ὁ δὲ Κάρπος (2) προυχώρησεν εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, εἰς τὸν μεγάλον προμαχῶνα τῶν Τούρκων, τῶν φρουρούντων τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος,

(1) Ὁ ἀγαθὸς οὗτος φιλέλλην Γάλλος ἐκ τούτου ἀπέθανεν εἰς Κέω, καὶ ἀφῆκε μνήμην ἀγαπητὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

(2) Οὗτος ἦτο διάκονος εἰς τὴν Ὀδυσσόν· ἀφ' οὗ ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας, ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ν' ἀποθάνῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα, συνηγωνίσθη πολὺν καιρὸν ὑπὸ τὸν Ὀδυσσέα καὶ τέλος κατεστάχθη εἰς τὸ τακτικόν.

ἐκ τῆς ὁποίας ὑδρεύοντο ἤδη ὅλη ἡ πόλις, διότι ὁ Μαμούρης τοὺς ἔκοψε τὸ ἔξωθεν εἰσρέον ὕδωρ, καὶ ἐκεῖνοι ὑπερασπίζοντο μ' ἄκραν γενναιότητα τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς ἐκρέματο ἡ ζωή των· ἀλλ' οἱ Εὔζωνοι ἀκολουθοῦντες τὸν ἀρχηγόν των, ἀνεπήδησαν εἰς τὸν προμαχῶνα, ἐφόνευσαν τέσσαρας Τούρκους ἔτι ἀνθισταμένους, καὶ τὸν ἐκυρίευσαν· ἔπεσον ὅμως καὶ ἐξ αὐτῶν δεκαοκτὼ, καὶ ἐπληγώθη ὁ Κάρπος ἐλαφρὰ εἰς τὴν δεξιάν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπτοήθησαν καὶ ἀπὸ τὸν κρότον τῶν τυμπάνων, καί τινες καταλιπόντες τὰ οἰκήματά των, ἔδραμον νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον· ἀλλ' ὁ φρούραρχος ἔκλεισε τὴν πύλην, καὶ ἀπειλῶν τοὺς ἐβίασε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς θέσεις των. Ἐν τούτοις ἐφώτισε, καὶ τότε ἤρχισαν νὰ μάχωνται Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες μὲ πολλὴν πεισμονὴν, καὶ ἐκεῖνοι μάλιστα, ὄντες ὠχυρωμένοι ἐπὶ οἰκημάτων εἰς δύσβατα καὶ ἀνάντη μέρη κειμένων, ἀμύνονται μὲ μεγάλην καρτεροψυχίαν, καὶ ἐν ᾧ ἐμάχοντο μὲ τὰ ὅπλα, ἔρριπτον καὶ λίθους βαρεῖς κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἔβλαπτον. Ἔλαβον δὲ ἐπικουρίαν καὶ ἄλλων Τούρκων ἀπὸ τὸ φρούριον, ἐξ οὗ ἐκτύπων καὶ μὲ πυροβόλα τὰ οἰκήματα ὅπου ἦσαν ὠχυρωμένοι οἱ Ἕλληνες, καὶ τὰ κατηδάφιζον. Πυροβολοῦντες δὲ τὸ τοῦ λοχαγοῦ Παναγιώτου Πίσα Κυδωνιέως, ἐφόνευσαν καὶ ἐπλήγωσάν τινας τῶν στρατιωτῶν, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν ἴδιον· ἐφόνευσαν καί τινας σταυροφόρους καὶ ἐπλήγωσαν τὸν Στέφον εἰς τὸ γόνυ. Ἔστειλε δὲ καὶ ὁ Φαβιὲ τὸν εἰς ἐφεδρείαν Ν. Σκαρβέλην καὶ ἄλλους ἐπικουρίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας, πλὴν εἰς μάτην, διότι δὲν ἦτο πλέον δυνα-

τὸν νὰ προχωρήσωσιν. Οἱ Ἕλληνες ἐμάχοντο οὕτως ἐκ τῶν οἰκημάτων μέχρι τῆς μεσημβρίας· ὁ δὲ Κάρπος ἐκινδύνευε πολὺ, διότι οἱ Τοῦρκοι ἐπροσπάθουν μ' ὅλους τοὺς τρόπους ν' ἀνακτήσωσι τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, καὶ ἀφ' οὗ ἐφονεύθησάν τινες, τέλος ὤρυττον ὑπόνομον ὑπὸ τὸν προμαχῶνα, νὰ τὸν καταστρέψωσιν. Ἐν τούτοις εἰδοποιεῖται διὰ σημείων ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὅτι ἤρχετο ὁ Ὠμέρπασιας ἀπὸ τὴν Χαλκίδα, καὶ ἐξορμῶσιν αὐτός τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ξιφήρεις, καὶ διαβαίνοντες ὡς ἂν ἱπτάμενοι ἔμπροσθεν δέκα οἰκημάτων ἐχθρικῶν εἰς τόπον ἐπίπεδον τριάντα βημάτων μήκους, ὅθεν ἐτουφεκίζοντο, ἔπεσον τέσσαρες, καὶ ἐπληγώθησαν ἄλλοι τόσοι, καὶ ἐσώθησαν οἱ λοιποὶ· ἀπεχώρησαν δὲ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἀφ' οὗ ὁ Φαβιὲ ἔστειλε τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους εἰς Κέω, καὶ ἐπληροφορήθη ὅτι ἤρχετο ὁ Ὠμέρπασιας ἐναντίον του, ἀνεχώρησε μὲ τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ τεταρτημόριον ἀπώλεσεν εἰς αὐτὴν τὴν ἔφοδον καὶ εἰς τὰς προλαβούσας κακοπαθείας, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Πεταλιοὺς κατὰ τὸ παράλιον, εἰς τὰ παλαιὰ Ἑλληνικὰ ὀχυρώματα, συνωδευμένος ἀπὸ τὸν λόχον τοῦ Φωτεινοῦ διὰ ν' ἀντιταχθῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὀπισθοφυλακῆς ἔστειλε στρατιώτην εἰς Κάρυστον νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ περὶ τοῦ Ὠμέρπασια καὶ τὴν ἔλλειψιν ἄρτου, καὶ ὁ ἀποσταλεὶς συνελήφθη. Ὁ δὲ Δώμπριτς ἔμαθε τὴν ἀποχώρησιν καὶ ἔφθασε μετὰ ταῦτα εἰς Πεταλιούς. Οἱ στρατιῶται ἤδη γογγύζουσι διὰ τὰ παθήματά των, καθ' ὅσον ἦσαν μάλιστα νεοσύλλεκτοι, ἀσυνείθιστοι εἰς τὰς τοιαύτας δυστυχίας τοῦ πολέμου, καὶ ἐπιπλήττουσι παρ-

ρησίᾳ τὸν Φαβιὲ ὡς ἐκθέντα αὐτοὺς εἰς τὸ ν' ἀποθάνωσιν ἀπὸ τὴν πεῖναν· καὶ αὐτὸς ὑπεραπολογούμενος, ἀνέγνω τὴν διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως, ἥτις τὸν ἔδιδε τὴν ἄδειαν νὰ ἐκστρατεύσῃ, καὶ ὑπέσχετο νὰ τὸν στείλῃ τροφὰς ὅτι τάχιστα. Διὰ ν' ἀσφαλίσῃ δὲ τὸν στρατὸν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ ἐχθροῦ, ἀφ' οὗ διώρισε τὰς ἀναγκαίας φυλακὰς, διέταξε καὶ τὸν Ῥενιὼλτ ἀρχηγὸν τοῦ ἱππικοῦ νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Χαλκίδος εἰς θέσιν ἐπίπεδον, καὶ πρὸς φυλακὴν τοῦ στρατοῦ, καὶ διὰ νὰ βοσκήσωσιν οἱ ἵπποι. Ἤρχισε δὲ νὰ ὀχυρώνῃ τὴν καὶ ἐκ φύσεως ὀχυρὰν θέσιν ἐκείνην ἐργαζόμενος ὁλονυκτὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς στρατιώτας· ἀλλὰ μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ἰδοὺ πάρεστιν ὁ ἐχθρὸς, τὴν παντελῆ ἀπειλῶν καταστροφήν του. Διακόσιοι Δελίδες (ἱππεῖς Τοῦρκοι, οἱ καλλίτεροι μετὰ τοὺς Μαμελούκους), καὶ χίλιοι πεζοὶ, προσθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ, εἶχον ἐπιπέσει αἴφνης κατὰ τοῦ Ῥενιὼλτ, τὸν ὁποῖον εὗρον ἀνέτοιμον, διότι πολλοὶ τῶν ἱππέων ἐκοιμῶντο, καὶ ἄλλων οἱ ἵπποι εὑρίσκοντο χωρὶς ἐφιππίων, καὶ ὀλίγοι ἠγρύπνουν, καὶ φονεύουσιν ἐκ τῶν Ἑλλήνων δώδεκα, καὶ τοὺς διώκουσιν ἄχρι τοῦ στρατοπέδου. Ὁ Φαβιὲ ἰδὼν τὴν ὀλιγότητα τῶν ἐχθρῶν, διέταξε τρεῖς λόχους τακτικῶν καὶ τὰ ἄτακτα σώματα, καὶ ἐκινήθησαν κατὰ τῶν πεζῶν, καὶ ἐφόνευσαν δύω καὶ τοὺς ἔτρεψαν· ὥρμησαν δὲ καὶ οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς κατὰ τῶν Δελίδων λυστῶντες· ἀλλ' εὗρον κρατερὰν ἀντίστασιν, καὶ ἐδέησε νὰ δράμωσι καὶ οἱ πεζοὶ εἰς βοήθειαν, καὶ τότε οἱ Δελίδες ἐβιάσθησαν νὰ τραπῶσιν εἰς φυγὴν, καὶ κατεδιώχθησαν ἓν τέταρτον τῆς ὥρας

μακράν· ἐφονεύθησαν δὲ ἐκ τῶν Ἑλλήνων τέσσαρες ἱππεῖς, καὶ ἰσάριθμοι Δελίδες.

Τὴν μεθαύριον ἰδοὺ καὶ ὁ Ὠμέρπασιας μ' ὅλα του τὰ στρατεύματα, τρεῖς χιλιάδας πεζοὺς καὶ ἑξακοσίους ἱππεῖς, ἄντικρυ τῶν Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων ἐστρατοπεδευμένος· μετ' ὀλίγον κινεῖται κατ' αὐτῶν, καὶ ἀποκρούεται μὲ βλάβην του. Ὁ Φαβιὲ διέταξε τὸ ἱππικὸν νὰ μὴ κινηθῇ, εἰμὴ ἀφ' οὗ συμπλακῇ τὸ πεζικὸν τῶν Ἑλλήνων μὲ τὸ ἐχθρικόν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἱππεῖς, πνέοντες ἐκδίκησιν, ἅμ' ἀφ' οὗ εἶδον ὅτι ἀπεκρούσθησαν οἱ πεζοί, ὥρμησαν κατὰ τῶν Δελίδων ἄνευ διαταγῆς, ἡγουμένου τοῦ Χ. Δημήτρη, Ἰμπροχώρη λεγομένου, ἐκ Βιτύνης, καὶ τοὺς κατεδίωκον· εὐθὺς ὅμως περικυκλόνονται ὑπὸ τῶν Δελίδων, καὶ συγκροτοῦσι φρικτὴν ἱππομαχίαν, ὅτε ὁ Ρενιὼλτ, θεωρῶν τὸν ὄλεθρον τῶν Ἑλλήνων προφανῆ, διασχίσας τοὺς πολεμίους, ἦλθεν εἰς βοήθειαν, καὶ διατάξας ἐξετέλεσε μὲν διὰ πολλῆς ἀνδρείας καὶ φρονήσεως τὴν ἀποχώρησιν· πλὴν ἀπώλοντο εἴκοσιν Ἕλληνες, καὶ τὸ ἱππικὸν ἀφῃρέθη τὴν ὡραίαν σημαίαν του, τὴν κεντηθεῖσαν καὶ ϛαλεῖσαν δῶρον ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς Γαλλίδος Δελκὸμβρ ἐκ Παρισίων. Τὸ πεζικὸν τοῦ ἐχθροῦ δὲν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἱππομαχίαν εἰμὴ ἀκροβολιστικῶς. Ὁ δὲ Ὠμέρπασιας κατεσκεύασε τ' ἀναγκαῖα χαρακώματα εἰς θέσεις καταλλήλους, καὶ πολιορκεῖ τοὺς Ἕλληνας· στήσας δὲ πυροβόλα, τοὺς κτυπᾷ ὀλεθρίως, ἐν ᾧ αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ τὸν ἀντιπυροβολήσωσι, διότι κατήντησαν εἰς ἐλεεινὴν κατάϛασιν ἕνεκα τῆς ἀσιτίας, ὥστε δὲν 'μποροῦσι νὰ κινηθῶσιν ἀτονίσαντες, καὶ περιωρίσθησαν εἰς τὸ ἀμύνεσθαι ἑαυτοὺς, ἐκ τῶν ἰδίων ὀχυρωμάτων ἀντικρούοντες τὸν ἐχθρὸν

καθ' ὅσον δύνανται. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ δὲν ἠδύνατο ὅλως διόλου νὰ κινηθῶσιν, ὁ Φαβιὲ διέταξε τοὺς μὲν ἀντέχοντας ὁπωσοῦν διὰ τὸν φύσει δυνατὸν ὀργανισμόν των νὰ μείνωσιν εἰς τοὺς προμαχῶνας, νὰ ἀντικρούωσι τὸν ἐχθρὸν, τοὺς δ' ἐξητονημένους νὰ συρθῶσιν ὑπὸ τὴν ὄχθην τῆς θαλάσσης διὰ τὸν φόβον μὴ πάθωσιν εἰς τοὺς προμαχῶνας ἀπὸ τὰ ἐχθρικὰ πυροβόλα. Ἀλλ' ἰδοὺ τὴν 20 καὶ ὁ στολίσκος τοῦ Ὠμέρπασια, ἐκ δεκαὲξ πλοιαρίων συγκείμενος, καὶ ἀφ' οὗ ἐβίασε τὰ ἐκεῖ εὑρισκόμενα Ἑλληνικὰ μύστικα καὶ πλοιάρια νὰ φύγωσι, τοὺς πυροβολεῖ ἀπὸ τὴν θάλασσαν καὶ ἐκεῖ ὅπου κατέφυγον. Τότε ὁ Βρατσάνος καὶ τἄλλα πλοιάρια ἔδραμον εἰς Αἴγιναν καὶ ὅπου ἀλλοῦ ἠδυνήθησαν εἰς τὰς νήσους καὶ εἰδοποίησαν τὸν κίνδυνον τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἔφθασαν εἰς Εὔβοιαν δύω πολεμικὰ Ψαρριανὰ καὶ μία γολέττα, ὡς καὶ δύω Ὑδραϊκὰ, καὶ ἐδίωξαν τὸν ἐχθρικὸν στολίσκον. Ἑπομένως ἔφθασαν καὶ ἀπὸ Σύρον ἄλλα δύω πλοῖα μὲ τροφὰς, καὶ ἐθεράπευσαν τὴν πεῖναν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ θέλουσιν ἤδη οὗτοι νὰ διαμείνωσιν εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, νὰ τὴν κυριεύσωσιν, ἀφ' οὗ μάλιστα ἔφθασαν ἐκεῖ ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Βάσιος μὲ πεντακοσίους, σπεύσαντες εἰς βοήθειαν τοῦ Φαβιὲ κατὰ προτροπὴν τοῦ Δεριν῾ῦ μετὰ τὴν εἰς Σύρον ἐπάνοδον αὐτῶν ἀπὸ τὴν εἰς Συρίαν ἐκστρατείαν· ἀλλ' ὁ Φαβιὲ τοὺς ἀποτρέπει· καὶ οἱ μὲν ἄτακτοι ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια· οἱ δὲ τακτικοὶ ἔπλευσαν μετ' αὐτοῦ εἰς Τῆνον, ὅθεν μετέβησαν μετ' ὀλίγον εἰς Ἀθήνας, ἀφ οὗ τρεῖς ἀπονενοημένοι λειποτακτήσαντες, καὶ θέλοντες νὰ φύγωσιν ἀπὸ τὴν νῆσον ἐκείνην, ἐφόνευσαν τὸν ταγμα-

τάρχην Θεόδωρον Στέφανον, διότι ἐπροσπάθη νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ· ὁ δὲ Φαβιὲ εἶχε μεταβῆ εἰς τὸ Ναύπλιον. Ἀλλ' ἤδη τὸ τακτικὸν κατήντησεν εἰς παραλυσίαν, καὶ διεσκορπίσθη λειποτακτῆσαν, τὸ μέγα μέρος, διότι καὶ ὁ Γγοῦρας αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἀντενεργοῦσιν ἤδη ἐναντίον του, καὶ εἰς μάτην ἔγεινε τόση δαπάνη ὑπὲρ αὐτοῦ. Ἐλειποτάκτησαν μάλιστα καὶ φιλέλληνες, ὁ Φρὲσνιχ δηλονότι, ὅστις ἐπῆρε καὶ τὸ ταμεῖον τοῦ στρατοῦ καὶ ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὁ Ῥενιὼλτ, καὶ ὁ Δεχρὸζ, ὁ ὁποῖος ἔπλευσεν εἰς τὴν Σμύρνην, ἐπώλησε τὴν γολέτταν τοῦ στρατοῦ καὶ ἔγεινεν ἄφαντος. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἐκστρατείας τοῦ Φαβιὲ ἀπεδόθη εἰς τὰς ἀντενεργείας τοῦ Κωλέττη καὶ τινων ὁμοφρόνων του βουλευτῶν. Ὅτε δὲ ἡ Ῥωσσία ἠπείλει πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, καὶ φόβος μέγας καταλαμβάνει ἅπασαν τὴν Εὐρώπην διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οἱ Ἄγγλοι αὐξάνουσι τὴν εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἔνοπλον αὐτῶν δύναμιν, καὶ ἐκ τούτου γεννῶνται ὑπόνοιαι ὅτι σκοπεύουσι νὰ καταλάβωσι στρατιωτικῶς τὴν Πελοπόννησον διὰ τοὺς σκοπούς των ἐναντίον τῶν Ῥώσσων, δίδονται ὡσαύτως ὑπόνοιαι ὅτι καὶ ὁ Φαβιὲ θέλει νὰ κυριεύσῃ τὴν Εὔβοιαν διὰ τοὺς Γάλλους, καὶ τις τῶν βουλευτῶν ἀγορεύων εἰς τὴν βουλὴν, καθάπτεται αὐτοῦ ὡς τείνοντος εἰς τὸ ν' ἀναγορευθῇ δικτάτωρ. Ἀλλ' οὐχ ἧττον γεννῶνται ἐκ τούτων ὑπόνοιαι ὅτι καὶ ὁ βουλευτὴς αὐτὸς ἦτο τυφλὸν ὄργανον ἄλλων, ὑπενεργούντων κατὰ τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς πολιτικῆς τοῦ Βιλλὲλ, ἂν δὲν ἠγόρευε κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῶν· διότι καὶ ἂν κατέκτα τὴν Εὔβοιαν ὁ Φα-

βιὲ, ἡ νῆσος αὕτη ἐδὲν ἔθελεν εὑρίσκεται εἰς χεῖρας Ἑλλήνων κατακτητῶν καὶ ὄχι Γάλλων; Ἂν ὅμως ὑποτεθῇ ὅτι, ἔμελλε νὰ ἔλθωσιν ἑπομένως Γαλλικὰ στρατεύματα νὰ κατάσχωσι τὴν κατάκτησιν, ἐτίς ἡ ἀνάγκη ν' ἀγωνισθῇ ὁ Φαβιὲ νὰ τὴν κατακτήσῃ; ἐἢ δὲν ἠδύναντο τὰ Γαλλικὰ στρατεύματα νὰ τὴν κατακτήσωσιν ἀπὸ τοὺς Τούρκους εὐθὺς ἀφ' οὗ ἤθελον ἀποβῆ εἰς αὐτήν; Ἐν τοσούτῳ φθάσας ὁ Φαβιὲ εἰς τὸ Ναύπλιον, κεχολωμένος δὶ ὅσα ἔπαθεν δυστυχήματα, παῤῥησιάζεται εἰς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ παραπονούμενος λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις τὰ ἐφεξῆς. « Τὸ » Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπανέστη κατὰ τοῦ Σουλτάνου, » διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ ὄχι μόνον τὴν μικρὰν περιφέρει- » αν τῆς πολεμούσης Ἑλλάδος, ἀλλὰ νὰ ἐκταθῇ καὶ » περαιτέρω, νὰ ἐλευθερώσῃ καὶ τοὺς ὑπὸ τὸν ζυγὸν, » οἱ ὁποῖοι περιμένουσιν ὀλίγους ὡπλισμένους Ἕλ- » ληνας, διὰ νὰ ἑνωθῶσι μὲ αὐτοὺς, καὶ νὰ λάβωσι » τὰ ὅπλα. Ἐγὼ ἀνεδέχθην νὰ ὑπηρετήσω τὴν Ἑλ- » λάδα, καὶ ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῶ μὲ τὸ πνεῦμα » τοῦ ἔθνους. Ἐκινήθην κατὰ πρῶτον μὲ δύω χι- » λιάδας Ἕλληνας κατὰ τῆς Εὐβοίας μὲ τὴν θέλη- » σίν σας, στρατοπεδεύω εἰς Μαραθῶνα καὶ εἰδο- » ποιῶ τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ὁ στρατὸς πρέπει νὰ » συνοδεύεται μὲ τὰς ἀναγκαίας τροφάς. ἐΤὶ μὲ » ἀπεκρίθητε, προχώρει, καὶ ἡ Κυβέρνησις στέλλει » ὅσον τάχος μίαν γολέτταν μ' ἄλευρα· ἐἔπρεπε » τάχα νὰ μὴ πιστεύσω εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτῆς; » μεταβαίνω εἰς τὴν νῆσον Εὔβοιαν, καὶ περιμένω » τ' ἄλευρα· ἀλλὰ ἐτὶ πληροφοροῦμαι; ἡ Κυβέρ- » νησις ἔλαβεν ἄλλο μέτρον, καὶ ἐμποδίζει τὴν ἀ- » ποστολήν των· ἐτὶ δὲ γίνεται ἐπὶ πλέον; κάθη-

» ται μηχανικῶς πως καὶ ἡ γολέττα τοῦ σώματος
» εἰς τὰ ῥηχὰ νερὰ τῆς Ναυπλίας, καὶ δὲν δύναται
» νὰ πλεύσῃ εἰς τὴν Εὔβοιαν. Καὶ τὸ μέτρον, τὸ
» ὁποῖον ἐλάβετε, κύριοι, προετάθη διὰ τοῦ στόμα-
» τος ἑνὸς βουλευτοῦ εἰς τὴν βουλήν· ἀλλὰ πολὺ
» ἐλανθάσθητε καὶ πολὺ ἐζημιώσατε τὸ ἔθνος μὲ
» τὸ αὐτὸ μέτρον. Ὁ βουλευτὴς εἶπεν: ὁ Φαβιὲ ἔ-
» χει κακὸν σκοπὸν, βαδίζει εἰς τὰ ἴχνη τοῦ Ναπο-
» λέοντος, καὶ μίαν ἡμέραν θέλετε ἴδῃ τὸ Βουλευ-
» τικὸν σῶμα διαλελυμένον ὡς ἄλλοτε εἰς τὰ Πα-
» ρίσια. Καὶ λοιπὸν, ¦τί εἶπεν; ἂς ἀπολεσθῇ ὁ Φα-
» βιέ· μέτρον ἀξιόλογον, κύριοι! ἀλλὰ ¦διὰ τί
» νὰ συναπολεσθῶσι δύω χιλιάδες ἀθῴων; Ἂν ὁ
» Φαβιὲ ἀπὸ τὴν τύχην βοηθούμενος, ἤθελε προχω-
» ρήσει εἰς νέας κατακτήσεις, τὸ κέρδος αὐτὸ ¦τί-
» νος ἦτο; ¦μήπως ἤθελε δυνηθῇ νὰ μεταφέρῃ τὰς
» κατακτήσεις του εἰς τὴν Γαλλίαν καθὸ Γάλλος;
» μὲ ¦ποίας δυνάμεις ὁ Φαβιὲ ἤθελε μεγαλύνει τὸ
» Ἑλληνικὸν κράτος; μ' Ἑλληνικὰς βέβαια· ἀλλ'
» αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ¦εἶναι καὶ Γάλλοι; ὄχι βέ-
» βαια· εἶναι σχετικοὶ, φίλοι καὶ συγγενεῖς ὑμῶν.
» Σεῖς συνελάβετε τοιαύτην ἰδέαν διὰ τὸν Φαβιὲ,
» καὶ δολοφονεῖτε δύω χιλιάδας ὁμογενεῖς σας! ¦Δὲν
» ἐπροστάζετε τὸν Φαβιὲ νὰ μὴ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς
» τὸν τόπον τῆς ἀπωλείας; ¦δὲν ἐπροστάζετε κά-
» νένα Ἕλληνα νὰ τὸν πιστολίσῃ; τοῦτο εἶν' εὔκο-
» λον εἰς τὴν Ἑλλάδα! (1) Δὲν ἐκάμετε τοῦτο καὶ
» ἀποφασίζετε ν' ἀπολεσθῇ πλῆθος ἀνθρώπων, διὰ

(1) Ὦ ὠμοτὴ καὶ ἀποτρόπαιος ἰδέα! τοιοῦτον πιστόλιτμα θὰ γείνει κατὰ τῆς Ἑλλάδος αὐτῆς!

» νὰ συναπολεσθῇ καὶ ὁ Φαβιέ· ἔπρεπε ν' ἀπατήσε-
» τε τὸν Φαβιὲ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, καὶ νὰ
» μὴ ἐμποδίσετε τὰς προόδους του. Ἔπρεπε νὰ
» τὸν βοηθήσετε, καὶ ὄχι νὰ τὸν ἀπολέσετε· ἔπρεπε
» νὰ εἴπετε καθ' ἑαυτοὺς: ἂς τὸν ἀφήσωμεν νὰ ἐκ-
» τείνῃ τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος· καὶ ὅταν ἠθέλατε
» ἴδει τὴν ἔκτασιν καὶ στερέωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ
» κράτους, τότε ἔπρεπε νὰ εἴπετε πάλιν: ὁ Φαβιὲ
» περιστοιχίζεται ἀπὸ Ἕλληνας, ἀπὸ συγγενεῖς
» καὶ φίλους μας: ἂς τὸν ποτίσωμεν τὸν καφφὲν
» μὲ τὸ δηλητήριον, καὶ ἂς κατάσχωμεν τὰ κέρδη
» του· —¦διατὶ δὲν ἐπράξετε οὕτω, νὰ γίνετε πλού-
» σιοι, ἐν ᾧ εἶσθε πτωχοί; Καὶ λοιπὸν, ἐπειδὴ ἡ
» Κυβέρνησις δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνην εἰς ἕνα ὑπάλ-
» ληλόν της, ἐγὼ παύω τοῦ νὰ τὴν ὑπηρετῶ, καὶ
» παρακαλῶ νὰ μὲ δοθῇ ἡ παραίτησίς μου καὶ τὸ
» διαβατήριόν μου». Καὶ εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν
ὁ Φαβιὲ ν' ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα· πλὴν ἡ Κυ-
βέρνησις τὸν παρεκάλεσε πολλάκις νὰ μείνῃ εἰς τὴν
θέσιν του, καὶ τρόπον τινὰ ὡμολόγησεν οὕτω τὴν
ἔλλειψίν της καὶ τὸν ἱκανοποίησεν (α).

(α) Ἀπὸ στόματος σεβασμίου Γέροντος ἀγωνιστοῦ ἠκούσαμεν, ὅτι ἡ κοινότης τῆς Ἑρμουπόλεως μαθοῦσα ἐκείνην τὴν μεγάλην καὶ κινδυνώδη τοῦ Φαβιὲ θέσιν ἐν τῷ Λυκορεύματι τῆς Καρύστου ἔπεμψε καὶ συνεισέφερε τεσσαράκοντα χιλιάδας γροσίων, καὶ ἵνα βεβαιώσῃ ἡμᾶς οὗτος κάλλιον περὶ τοῦ εἰρημένου ποσοῦ παρέπεμψεν εἰς τὴν Δημαρχίαν τῆς Ἑρμουπόλεως νὰ εὕρωμεν τὴν γενναίαν συνεισφορὰν τῶν Ἑρμουπολιτῶν εἰς τὰ βιβλία τῆς τότε Δημογεροντίας· ἐζητήσαμεν μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς Δημαρχίας τὸ τῆς φιλανθρωπίας βιβλίον, ἀλλ' οὐχ εὑρέθη. Ἔπειτα δὲ εἰρήνε μοι, ὅτι τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἐστάλη εἰς Ἀθήνας αἰτήσει τῆς Κυβερνήσεως.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΝΗΣΩΝ.

Ἀφοῦ ἀρκούντως ἕως ὧδε ἐλαλήσαμεν περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ γεγονότων, νομίζομεν δέον ἤδη νὰ λαλήσωμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῶν παρὰ τὴν Εὔβοιαν Σποράδων νήσων καὶ τῶν ἐν αὐταῖς γεγονότων· διότι καὶ αὗται νῦν εἰς τὸν νομὸν τῆς Εὐβοίας ἀνήκουσι, καὶ τὴν τετάρτην ἐπαρχίαν τοῦ νομοῦ ἀποτελοῦσιν, ἥτις καὶ αὕτη οὐκ ὀλίγα ὑπέστη δεινὰ ἐν τῇ ἐπαναστάσει ὑπὸ τῶν ἀποβάντων ἐκεῖ στρατευμάτων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Εὐβοίας καὶ τῶν Τρικέρων. Καὶ εἰς μὲν τὴν Σκύρον ἀπέβησαν Βάσσοι, Ῥάντοι, Ζορμπᾶδες καὶ τοιοῦτοι· εἰς δὲ τὴν Σκόπελον Δουμπιῶται, Ἄγγελοι καὶ ὅμοιοι· εἰς δὲ τὴν Σχίαθον Διαμαντεῖς, Καρατάσοι, Βελέντζαι καὶ ἄλλοι. Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης ἀρκετὰ ἐλέχθησαν ἐν τῷ Βῳ βιβλίῳ, καὶ λεχθήσονταί τινα κατωτέρω· ἡ δὲ τοῦ Μήτρου Λιακοπούλου καὶ τοῦ Γ. Ζορμπᾶ ῥῆξις, τὰ ὑπὸ τοῦ Βάσσου πεπλασμένα δηλητήρια καὶ ἕτερα οὐδόλως ὠφελοῦσι τὸν ἡμέτερον σκοπόν, καὶ εἰς μάτην ἠθέλομεν κατατρίψει τὸν χρόνον ἐπὶ τούτοις, ἐὰν ἐμένομεν πλείω. Περὶ δὲ τῆς δευτέρας οὐκ ἔχομεν σπουδαῖόν τι νὰ σημειώσωμεν, εἰμὴ τὴν ὑπὸ τοῦ Κωλέττου διαταχθεῖσαν σύσκεψιν περὶ ἐράνου, καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ Καρατάσου διὰ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ θάνατον τοῦ Ἐλευθερίου Σκοπελίτου. Ἐν δὲ τῇ τρί-

τῃ μικρὸν βουλόμεθα διατρίψαι, ὅπως θεωρήσωμεν τὴν ἐν αὐτῇ ἄκαρπον καὶ ζημιώδη διαμονὴν τῶν στρατευμάτων, νεμομένων τοὺς καρποὺς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐν Τρικέροις καὶ Ἀταλάντῃ ἐκστρατείαν αὐτῶν, ὡς ἔχομεν ἐκεῖθεν τὰς πληροφορίας, ὅτε διαβάντες διεμείναμεν ἀπὸ τῆς 27ης Ἰουλίου μέχρι τῆς 16ης Αὐγούστου τοῦ 1843 ἔτους· ἀλλὰ δὲν ἐτύχομεν εὐκαιρίας, ὅπως ἐκθέσωμεν αὐτὰς ἔκτοτε. Ἤδη δὲ δραττόμεθα αὐτῆς ἀρχόμενοι τῆς ἐξιστορήσεως καὶ τούτων, προτροπῇ καὶ παρατηρήσει Σκιαθίου τινός.

Καταστραφείσης τῆς Εὐβοίας πρῶτος πάντων τῶν ὁπλαρχηγῶν ὁ γενικὸς τῆς Εὐβοίας πολέμαρχος Διαμαντῆς Νικολάου ἀπέβη ἐπὶ τῆς νήσου Σκιάθου καὶ ὁ ἔπαρχος Κωλέττης, μετὰ τούτους δὲ ὁ Καρατάσος καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Τρικέρων. Ἀλλ' ὁ Διαμαντῆς διαμένων ἐν Σκιάθῳ ἠμβλυώπει πρὸς τὸ φρούριον αὐτῆς, ἐπειδὴ πολὺν εἶχον πλοῦτον ἀποτεθησαυρισμένον ἐντὸς αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον οἱ Σκιάθιοι τὸν ἴδιον ἑαυτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀντίπερα 24 χωρίων, τῆς Ζαγορᾶς, χωρικοί τινες εἶχον εἰσκομίσει τὰν ἑαυτῶν, καὶ ἀποταμιεύσει ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Διαμαντῆς γεγυμνασμένος ὢν ἐκ τῆς πολιορκίας τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος ἔσπευσε καὶ ἔθεσεν εἰς πολιορκίαν τὸ Σκιάθιον φρούριον, ἵνα τὸ σκυλεύσῃ, καὶ διήρκεσεν ἡ πολιορκία μῆνα περίπου· ἐν τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ ὁ Διαμαντῆς ὑπὸ τὴν σιαγόνα πληγωθεὶς ἐκ τεμαχίων λίθου θραυσθέντος ἀπὸ βολῆς ἀνεχώρησεν (α)· ἀφῆκεν ὅμως εἰς τὴν πολιορκίαν τὸν

(α) « Τὸν τράκον ὅπου κάμανε τουφέκια καὶ κανόνια, « ὁ Διαμαντῆς λαβώθηκε 'ποκάτω ἀπ' τὰ σαγόνια ».

Μ. Πετσίβαν. Ἐνῷ δὲ οἱ Σκιάθιοι ὑπὸ τοιαύτην εὑρίσκοντο κατάστασιν, ἐνεφανίσθη αἴφνης ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ὑπὸ τὸν Τοπὰλ (χωλὸν) Πασᾶ, συγκείμενος ἐκ τριάκοντα περιπλέον πλοίων μικρῶν τε καὶ μεγάλων, ἤτοι δικρότων, φεργατῶν, κορβετῶν, βρικίων κ.λ. τοῦτον ἰδόντες οἱ Σκιάθιοι καταπεφοβημένοι ἐκ τῶν πολιορκητῶν καὶ ἐκ τῶν μενόντων ἐν τῇ πόλει, ἔσπευσαν καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν Χοσρὲφ Μεχμὲτ Πασᾶ, ναύαρχον τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου, ὅστις καὶ καλῶς ὑπεδέχθη αὐτοὺς καὶ πυρίτιδα δέκα τρία βωτία τοῖς ἔδωκε καὶ μὲ ἄλλα πολεμοφόδια ἐφωδίασε τὸ φρούριον αὐτῶν· ἠρώτησεν ἂν ἔχωσι καὶ κανόνια, «ἔχομεν»· ἰδοὺ εἶπε, «πάρετε αὐτὰ καὶ βαρεῖτε τοὺς κλέφτας», ἀφοῦ ἐπληροφορήθη ὅτι ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ τοῦ Διαμαντῆ· Ἀλλ' ὁ Χοσρὲφ Πασᾶς ἀφῆκεν εἰς τὸ φρούριον τῶν Σκιαθίων ἕνα Τοῦρκον, Τσαούσην, ὡς διοικητὴν αὐτῶν (α)· παρέλαβε δὲ εἰς τὸν στόλον ἐκ τῶν Σκιαθίων δύο ὡς ὁμήρους, Διαμαντῆν τὸν Σκαπινάκην καὶ Γεώργιον τὸν Μαυρογιαλῆν, καὶ οὕτως ἀπεσύρθη ἐκεῖθεν ὁ στόλος ἅπας καὶ ἔπλεε πρὸς τὸν

(α) Ὁ Τσαούσης διέμενεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Κωνσταντίνου Καρπέτου, ἐπειδὴ οὗτος ἐγνώριζε καλῶς τὰ Τουρκικά· ἐκ περιεργείας δὲ κινούμενος πολλάκις ἔκυπτεν ἐκ τοῦ παραθύρου πρὸς τὰ ἔξω καὶ παρετήρει τοὺς πολιορκητάς, ἠρώτα· «Κωνσταντῆ βεῖζ, νάσηλ ἀντάμ μπουνλάρ. Χαϊντουτλὰρ, φενὰ ἀντάμ· γγὲλ ἰτσερὶ, Τσαοῦς ἐφέντη, σεν, βουρουρλὰρ ὀπεζεβενκλέρ»· ὅ ἐστι, καπιτὰν Κωνσταντῆ τί ἄνθρωποί εἰν· οὗτοι κλέφτες, κακοὶ ἄνθρωποι· ἔλα μέτα, διὰ τί σὲ κτυποῦνε αὐτοῦ οἱ ἀχρεῖοι.

Πελασγικὸν κόλπον. Ἀλλ' ὁ Ναὴρ Πασᾶ; μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ φρουρίου ἠτήσατο ἀπὸ τοῦ Χοσρέφου νὰ στραφῶσι καὶ διέλθωσι ἐκ τῆς πόλεως Σκιάθου, ἵνα τὸν Καρατάσον καὶ τοὺς ἄλλους δοκιμάσωσι. Διὸ ἀπεκόπησαν παραχρῆμα δέκα τέσσαρα πλοῖα καὶ ἔστρεψαν τὰς πρῴρας των πρὸς τὴν παρὰ τὸν λιμένα πόλιν τῆς Σκιάθου, ἐξ ὧν καὶ καταντικρὺ αὐτῆς ἠγκυροβόλησαν πέντε, δύο δίκροτα καὶ τρεῖς φεργάται. Οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει διαμένοντες Ἕλληνες, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Σκιαθίων, ἦταν ἕως ὀκτακόσιοι ὑπὸ τοὺς ἐφεξῆς ὁπλαρχηγούς, τὸν Καρατάσον, τὸν Γάτσον, τὸν Διαμαντῆν, τὸν Κότταν, τὸν Μῆτρον Λιακόπουλον, τὸν Τσάμην, καὶ ἄλλους κατωτέρους. Καὶ πρῶτον μὲν οὗτοι ἐξήγαγον καὶ ἀπεμάκρυναν ἐκ τῆς πόλεως τὰς οἰκογενείας των, ἅμα εἶδον τὸν στόλον περιπλέοντα ἐκεῖ· οἱ μὲν εἰς τὴν μονὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας, οἱ δὲ ἀλλαχοῦ ἐτοποθέτησαν αὐτάς, καὶ ἑπομένως συνελθόντες κατέλαβον τὰς θέσεις, ἃς εἶχον προετοιμάσει, καὶ ἀνέμενον τὸν ἐχθρὸν εἰς πόλεμον. Καὶ ὁ μὲν Κόττας κατέλαβε τὴν Ποῦντα, ὁ δὲ Μ. Λιακόπουλος τὸν Ἅγιον Νικόλαον, ὁ δὲ Γάτσος τὸ παρὰ τὸν λιμένα καλούμενον Ἐβριόκαστρον (ἢ Μποῦρτσι), ἥτις καὶ ἐπικινδυνωδεστέρα πασῶν τῶν ἄλλων θέσεων ἦν, ὁ δὲ Διαμαντῆς τὴν χώραν καὶ ὁ Καρατάσος τὴν Φτελιὰ ἢ μεγάλην ἄμμον· πάντες οἱ εἰρημένοι ὁπλαρχηγοὶ ἠμύνοντο γενναίως καὶ καρτερῶς, καρτερικώτερος δὲ τῶν ἄλλων ἐδείχθη ὁ Γάτσος. Οἱ δὲ Τοῦρκοι κατέλαβον τὸ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος νησύδριον, ἐπικαλούμενον Δασκαλιώ, ἐφ' οὗ ἀπέβησαν καὶ ἐπολέμουν ἐκεῖθεν ἀμφοτέρους, τόν τε

Γάτσον καὶ τὸν Κόττκν. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἠγκυροβολημένα πλοῖα ἤρξαντο ταυτοχρόνως σφοδρὸν κανονοβολισμὸν· ἀπὸ τῆς 10 π.μ. καὶ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἠγωνίζοντο ἀμφοτέρωθεν βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες πεισματωδῶς. Καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, εἰς τὴν Φτελιὰν (ἕως τετρακοσίους ἀριθμοῦσιν οἱ Σκιάθιοι) ἀπέβησαν βάρβαροι, ἀλλ' εἰς μάτην· ἐφονεύθησαν πάντες, καὶ εἷς μόνος Ἄραψ κολυμβῶν ἐσώθη εἰς τὰ πλοῖα. Ἀλλὰ καὶ εἷς Ἕλλην ἐφονεύθη ὑπὸ Τούρκου πληγωμένου. Ὁ Τοῦρκος οὗτος ἐπληγώθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Κούκια Σκιαθίου, ὅστις ὥρμησε μὲ τὸ ξίφος του, ἵνα καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφαρπάσῃ· δυστυχῶς ὅμως ὁ Τοῦρκος ἔχων τὰς δυνάμεις του τὸν ἐπυροβόλησε διὰ τοῦ πιστολίου καὶ τὸν ἀφῆκε χαμαὶ ἄπνουν. Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Σκιάθῳ, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ τεσσαράκοντα πλοίων καὶ τινων πυρπολικῶν, ὑπὸ τοὺς τρεῖς Ναυάρχους, τὸν Α. Μιαούλην Ὑδραῖον, τὸν Ἀποστόλην Ψάριανὸν καὶ τὸν Κολανδροῦτσον Σπετσιώτην, ἀνεφάνη πλέων παρὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς Σκοπέλου, τὸ ἐπικαλούμενον Τραχῆλι, ἐπειδὴ πρότερον εὗρε τὸν Ὀθωμανικὸν παρὰ τὸ ὄρος Ἄθω· ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ σφοδροῦ ἀνέμου ὁ Ἑλληνικὸς διεσκορπίσθη, καὶ συνήχθη ἅπας εἰς Σκύρον, καὶ ἐκ Σκύρου ἐξέπλευσε καὶ διευθύνθη εἰς Σκίαθον πρὸς καταδίωξιν τοῦ Ὀθωμανικοῦ. Τοῦτον δὲ ἰδὼν ὁ Ὀθωμανικὸς, ἀνέσπασαν καὶ τὰς ἀγκύρας τῶν ἠγκυροβλημένων πλοίων, καὶ ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς Σκιάθου, καὶ ἔστρεψαν τὰς πρῴρας των πρὸς τὸν Πελασγικὸν κόλπον· ἐκεῖθεν δὲ στραφεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπέπλευσεν. Ὁ δὲ Ἑλληνικὸς προσωρμίσθη εἰς τὸν

Σκιάθιον λιμένα. Ἐκεῖ δὲ ὁ Α. Μιαούλης προσεκάλεσε πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν ναυάρχους τε καὶ διευθυντὰς τῶν πλοίων εἰς σύσκεψιν, καὶ ἐξελέξατο δύο, τὸν Σακτούρην καὶ τὸν Α. Κ. Μανιάτην, ἄνδρας φρονίμους, οὓς καὶ ἔπεμψεν εἰς τὸ φρούριον τῶν Σκιαθίων, ὅπως τὸν διοικητὴν τοῦ φρουρίου συλλάβωσι, τὸν Τοῦρκον ἢ Τσαούσην, ὃν ἀφῆκεν ὁ Ναύαρχος τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου (Καπετὰν Πασᾶς), χωρὶς νὰ τὸν κακοποιήσωσι· μεταβάντες δὲ ἐκεῖ καὶ συλλαβόντες τὸν Τοῦρκον, ὅστις καὶ πολλὰ ἐδειλίασε, τὸν ἔφερον εἰς τὴν ναυαρχίδα. Ἐκεῖ τὸν ἠρώτησεν ὁ Μιαούλης διὰ τὶ ἔμεινεν εἰς Σκίαθον, ὁ δὲ εἶπεν, « ὁ Καπετὰν Πασᾶς μ' ἀφῆκεν ὡς διοικητὴν τοῦ φρουρίου»· μετὰ δὲ τὴν ἐρώτησιν τὸν ἐφιλοξένησε, καὶ διακόσια γρόσια τὸν ἐφιλοδώρησεν· ἑπομένως δὲ εἰς ἀκάτιον τὸν ἐπεβίβασε καὶ ἀντίπερα εἰς τὴν ξηρὰν τῆς Ζαγορᾶς ἀπεβίβασε, καὶ παρήγγειλε νὰ εἴπῃ χαιρετήσματα εἰς τὸν Τοπὰλ Πασᾶ· εἰς δὲ τὸ φρούριον τῶν Σκιαθίων ἀφῆκεν ὡς διοικητὰς τὸν Ἀναγνώστην Μουσλῆν Ὑδραῖον καὶ τὸν Γ. Καραογλάνην Ψαριανόν. Μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ἀπέπλευσεν ἐκ Σκιάθου εἰς τὰ ἴδια, πλὴν τεσσάρων πλοίων. Ἀλλ' ὁ Ὀθωμανικὸς στόλος ἀναχωρῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἔπεμψεν ἓν βρίκιον εἰς τὸ φρούριον τῶν Σκιαθίων, ἵνα τὸν Τοῦρκον ἐκεῖθεν παραλάβῃ, καὶ ἀποβιβάσῃ τοὺς Σκιαθίους ὁμήρους· οἱ διοικηταὶ τοῦ φρουρίου Μουσλῆς καὶ Καραογλάνης ἰδόντες τοῦτο πλησιάζον πρὸς τὸ φρούριον τὸ ἐκανονοβόλησαν. Ὁ πλοίαρχος παρετήρησε παραχρῆμα τοῖς Σκιαθίοις ὁμήροις « εἶσθε ἄνθρωποι κακοί »· οἱ δὲ εἶπον τῷ πλοιάρχῳ, « πιθανὸν νὰ τὸ πῆραν καὶ οἱ κλέφτες, διότι τὸ εἶ-

χον πολιορκήσει ». καὶ οὕτως ἀπέπλευσε τὸ βρίκιον ἐκ τοῦ Σκιαθίου φρουρίου, μετήνεγκε δὲ καὶ τοὺς Σκιαθίους ὁμήρους εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Τοῦρκος ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὃν εἶδεν ὁ Ναύαρχος, ἐνέδυσε τοὺς Σκιαθίους ὁμήρους καυτάνι, καὶ τοῖς εἶπε « πηγαίνετε, Σκιαθῆται, νὰ μᾶς ἀγαπᾶτε καὶ νὰ σᾶς ἀγαπῶμεν ». καὶ οὕτως ἐπέστρεψαν οἱ Σκιάθιοι ὅμηροι εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα. Καὶ ταῦτα ἐγένοντο κατὰ Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον τοῦ 1823.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς Σκιάθου ἀπόπλευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, τὰ ἐκεῖ μείναντα τέσσαρα πλοῖα ἦσαν ὑπὸ τὸν Α. Μιαούλην, τὸν Ἀναστ. Τσαμαδὸν (ἐν τῷ τοῦ Τσαμαδοῦ καὶ ὁ Α. Κ. Μανιάτης ἦν), τὸν Θεόδωρον Γκιώνην καὶ τὸν Γ. Σακτούρην. Ταῦτα περιέπλεον τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας· παρὰ τὰ Λιθαδονήσια συνηντήθησαν μέ τινα πλοῖα Τουρκικὰ, τοῦ Λουμπουὶτ Πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἓν ἦτο κορβέτα, τὰ δὲ ἕτερα ὀκτὼ ἦσαν βρίκια, πάντα πλήρη αἰχμαλώτων ἐκ Χαλκίδος· καὶ τῆς μὲν κορβέτας οἱ Τοῦρκοι ἰδόντες τὸν κίνδυνον ἔτρεψαν τὴν πρῶραν πρὸς τὴν ξηρὰν τῆς νήσου Εὐβοίας, ἐφ' ἧς ἀπέβησαν πάντες οἱ ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι, καὶ ἀπεμακρύνθησαν τῆς θαλάσσης σφαίρας κανονίου καὶ περιπλέον. Σὺν τοῖς Τούρκοις δὲ καὶ Ὀθωμανίς τις ὑπῆρχε ἔχουσα τέκνα δύο καὶ τροφὸν Χριστιανὴν, καὶ αὕτη ἀφῆκε τὰ τέκνα της καὶ ἐξῆλθεν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· ἀλλὰ τὸ πρὸς τὰ τέκνα της φίλτρον οὐκ ἀφῆκε ν' ἀπομακρυνθῇ πολὺ, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖον, ἣν καὶ εἰς Ὕδραν μετέφερον· μετὰ δὲ ἓξ μῆνας ὁ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησίν του λαβὼν αὐτὴν

ἔπεμψεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου καὶ ὁ σύζυγός της ἦτο· ὁ ταῦτα διηγησάμενός μοι ἔδειξε καὶ τὸ ὡρολόγιον τῆς Ὀθωμανίδος. Τοὺς δὲ αἰχμαλώτους, οὓς εἶχε τὸ πλοῖον, τριακοσίους περίπου, γυναῖκας καὶ παιδία, πλείστους ἠλευθέρωσαν παραχρῆμα, ὅσοι ἦσαν ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους, πολλοὺς δὲ μετέφεραν εἰς Ὕδραν. Τὸ δὲ πλοῖον (τὴν κορβέταν) τὸ ἔφεραν εἰς Σύρον, ἔνθα καὶ τὸ ἐπώλησαν. Περὶ δὲ τῶν ἄλλων πλοίων ὅρα ἱστορ. Τρικούπη τομ. Γ'. σελ. 89. καὶ Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ Χ. Περραιβοῦ τομ. Β'. σελ. 26.

Ὁ Ν. Κριεζώτης τὸν Νοέμβριον τοῦ 1824 διῆλθεν εἰς Σκίαθον, ἐν ᾗ καὶ ὁ Καρατάσος διέμενε καὶ ἄλλοι κατώτεροι ὁπλαρχηγοί, ὡς ὁ Ἰω. Βελέντζας καὶ ὁ Σάββας Βούλγαρης, ὁ μετὰ ταῦτα προσκυνήτας τὸν Ὀμὲρ Πασᾶ τῆς Χαλκίδος, τὸν Καρύστιον, καὶ διορισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Τουρκοκαπετάνιος. Ἐν Σκιάθῳ διαμένοντες οἱ προειρημένοι ὁπλαρχηγοὶ ὡμορώνησαν, ἵνα τὰ Τρίκερη προσβάλωσιν ἐκ νέου. Ἀπέπλευσαν οὖν ἐκ τῆς Σκιάθου τὴν 20 Νοεμβρίου, καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν σκάλαν τῶν Τρικέρων ἐν τοῖς μαγαζείοις, ἐν οἷς καὶ ὁ Νταὴρ Ἀγᾶς μετά τινων Τουρκαλβανῶν, ἕως πεντήκοντα, διέμενεν ὡς φρουρὸς καὶ διοικητής. Ἐκεῖ δὲ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ὁ Βελέντζας πρῶτος ἀπέβη, ὅστις καὶ παραχρῆμα ἐπολιόρκησε τοὺς Τουρκαλβανοὺς· ἀλλ' ὁ Νταὴρ Ἀγᾶς ἀνεχώρησε λαθραίως εἰς Τρίκερη μετ' ὀλίγων, οἱ δὲ ἕτεροι Τουρκαλβανοὶ κλεισθέντες ἐν τοῖς μαγαζείοις ἤρξαντο νὰ μάχωνται μὲ τὸν Βελέντζαν· πρὶν ἢ φθάσωσιν οἱ ἄλλοι, ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Κριεζώτης, ἐπρότεινε

τοῖς Τουρκαλβανοῖς ὁ Βελέντζας νὰ παραδοθῶσιν, οἵτινες ἠρώτησαν « ποῖος εἶσαι σὺ, ὅστις προτείνεις νὰ παραδοθῶμεν »; « ὁ Βελέντζας ». Ἀφοῦ δὲ ἤκουσαν, ὅτι καὶ ἄλλοι πολλοὶ κατόπιν αὐτοῦ ἔρχονται, δηλαδὴ ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Καρατάσος, ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ παρεδόθησαν τεσσαράκοντα, ὅτε εἶδον τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ἄλλους πλησιάζοντας πρὸς τὴν σκάλαν καὶ τὰ μαγαζεῖα νὰ ἀποβῶσιν· ἀφοῦ δὲ ἐπροσκύνησαν, ἠρώτησεν ὁ Βελέντζας αὐτοὺς, ποῦ εἶναι ὁ Νταὴρ Ἀγᾶς; καὶ εἶπον, ὅτι ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ ἐπέδραμε κατ' αὐτοῦ, πλὴν ὁ Νταὴρ Ἀγᾶς προὔλαβε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὰ Τρίκερη, καὶ οὕτως ἐσώθη ἐκεῖ. Φθάσαντες δ' οὖν καὶ οἱ ἕτεροι, ὁ Κριεζώτης καὶ ὁ Καρατάσος, ἀπέβησαν πάντες νυκτὸς, καὶ ὧδευσαν παραχρῆμα εἰς κυρίευσιν τῶν Τρικέρων. Ἀλλ' οἱ Τρικερεῖς παρεκάλεσαν τοὺς ὁπλαρχηγοὺς νὰ μὴ εἰσέλθωσι νυκτὸς, νὰ μείνωσι μέχρι τῆς πρωΐας καὶ προσκυνοῦσιν εἰς αὐτούς· οἱ ὁπλαρχηγοὶ ὑπήκουσαν τῇ παρακλήσει αὐτῶν, καὶ οὐκ εἰσῆλθον, ἀλλ' ἠπατήθησαν, ἐπειδὴ οἱ ἔσωθεν ἀνήγειραν νυκτὸς προμαχῶνας εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐν αἷς ἔμελλον νὰ διέλθωσι, καὶ βροχὴ ἅμα ραγδαία τοὺς κατέλαβεν ἔξω καὶ ψύχος δριμὺ τοὺς εὗρεν ἐκεῖ μένοντας. Οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἐνενόησαν τὴν ἀπάτην τῶν Τρικερέων, ἀλλ' ἀνωφελῶς· οἱ ἔσωθεν ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ διὰ τῆς δολίας αὐτῶν παρακλήσεως, καὶ ἐτελείωσαν τοὺς προμαχῶνάς των· ἑπομένως ἐπελθούσης ἡμέρας προσεκάλεσαν καὶ εἶπον αὐτοῖς « ἐλᾶτε τόρα, ἂν ἀγαπᾶτε, μπαροῦτι καὶ βόλια ἔχομεν »· ὁδηγὸς τῶν Τρικερέων ἦτο ὁ Νταὴρ Ἀγᾶς μετὰ εἴκοσι περίπου ἄλλων Τουρκαλβανῶν. Οἱ δὲ ἔξωθεν

μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσέλθωσι πλέον, ἔθεσαν εἰς πολιορκίαν καὶ ἐκράτουν αὐτούς. Τινὲς δὲ τῶν ἡμετέρων ἐπανῆλθον εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ τὰ μαγαζεῖα, καὶ ἐλαφυραγώγουν αὐτά· εὗρον δὲ ἐν αὐτοῖς ἀρκετὴν πυρίτιδα εἰς βωτία· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ὡμονόησαν εἰς τὴν διανομὴν αὐτῆς, ἐπυροβόλησέ τις ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκάησαν ἕως δέκα· οἱ δὲ ἕτεροι ἐτήρουν τὰ Τρίκερη εἰς στενὴν πολιορκίαν. — Μετὰ παρέλευσιν δὲ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἔφθασεν ἐκ Λαρίσσης εἰς ἐπικουρίαν τῶν Τρικερέων ὁ Νοὺρ Ξέρβας ἔχων ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ὀκτακοσίους περίπου Τουρκαλβανοὺς καὶ ἐκλεκτούς. Φθὰς δὲ ἔξωθεν τῶν Τρικέρων, ἐφώνησε μεγάλως τοὺς Τρικερεῖς μακρόθεν, μὴ γνωρίζων ἴσως τὴν πολιορκίαν, « ὀρὲ Τρικεριῶται, ὁ Νοὺρ Ξέρβας ἔρχεται, καὶ ἀνοίχτε νὰ ἔλθῃ μέσα »· οἱ δὲ εἶπον « ἔλα παρακάτω, εἶναι ὁ Καρατάσος »· « Πά, τί τὸ χαλεύεις τὸ Καρατάτο; ὁ Νοὺρ Ξέρβας εἶναι ὀρὲ ἐδῶ ». Πλησιάσας δ' οὖν, ἵνα εἰσέλθῃ ἐγνώρισε τὴν πολιορκίαν τῶν Τρικερέων· ἀλλὰ καὶ αὐτος ἐπολιορκήθη παραχρῆμα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὀπισθοδρομήσῃ, ὠχυρώθη, ἀλλ' ἀνωφελῶς· διότι περικλείσαντες αὐτὸν οἱ Ἕλληνες κατέστρεψαν ἐξ ὁλοκλήρου. Ὁ Νοὺρ Ξέρβας ἔτυχε παρὰ τῷ ὀχυρώματι τοῦ Ἰω. Βελέντζα, καὶ ἀμφότεροι ἡμιλλῶντο, τὶς νὰ καταβάλῃ τὸν ἕτερον· κατ' εὐχὴν ὅμως ἐπληγώθη ὁ Νοὺρ Ξέρβας, τοῦτο δὲ ἐννοήσας ὁ Βελέντζας ὥρμησε ξιφήρης μετὰ τῶν ὀπαδῶν του, χρημνίσας τὸ ὀχύρωμα αὐτοῦ, ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ, τὸν κατέβαλε καὶ τὸν ἐφόνευσεν. Οἱ δὲ λοιποὶ Τουρκαλβανοὶ ἐθραύσθησαν ἰδόντες τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν πεσόντα καὶ εἰς φυγὴν κακίστην ἐτρά-

πησαν· ἀλλ' οἱ Κριεζώτιοι προϋλαβον ὧδε καὶ κατέλαβον ἑτέραν τινὰ θέσιν ἔμπροσθεν αὐτῶν, δι' ἧς ἔμελλον νὰ διέλθωσι, Κόττας ἐπικαλουμένην, καὶ ἐν αὐτῇ τοὺς ἀπετελείωσαν. Ἐκεῖ ἐφονεύθη καὶ ὁ Γ. Παπᾶ Ἀθαλασσίου ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Χαλκίδα χωρίου Βασιλικοῦ καὶ τινες ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματά εἰσι ἄγνωστα. Μετὰ ταῦτα δὲ μὴ δυνηθέντες νὰ κυριεύσωσι τὰ Τρίκερα οἱ ἡμέτεροι, ἀνεχώρησαν καὶ ἐπανῆλθον εἰς Σκίαθον· ὁ δὲ Κριεζώτης ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν παρευθὺς, καὶ διέβη εἰς τὴν Στερεὰν ἔκτοτε, καὶ ἐπολέμει τὸν ἐχθρὸν κ.λ.

Οἱ δὲ Καρατάσιοι, Ὀλυμπῖται, καὶ ἄλλοι ἐξ ἄλλων μερῶν ᾤκησαν τὴν παράλιον πόλιν τῆς Σκιάθου, καὶ κύριοι ἐγένοντο αὐτῆς, οἱ δὲ Σκιάθιοι ᾤκουν τὸ φρούριον· καὶ οὕτως οἱ μὲν τὸ μεσημβρινὸν, οἱ δὲ το βόρειον τῆς νήσου κατεῖχον. Ἀλλ' οἱ μεσημβρινοὶ ἀπόφασιν ἐποίησαν, ἵνα καὶ τὸ φρούριον θέσωσιν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν των, τίς οἶδε τὸν σκοπὸν αὐτῶν; ὁ Κύριος ἔγνω. Διὸ εἰς τελείαν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεώς των συνεννοήθησαν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν κατωτέρω, καὶ μέ τινας ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς Σκιάθου, διαμενόντων ἐντὸς τοῦ φρουρίου· διότι ἄλλως φρούριον, λέγει ὁ κοινὸς λόγος, ἄνευ προδότου δὲν κυριεύεται. Προέβησαν λοιπὸν αὐθωρεὶ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἀπόφασιν αὐτῶν, καὶ κατὰ πάντα ὡμοφώνησαν οἱ ἐφεξῆς ὁπλαρχηγοὶ, ὁ Καρατάσος, ὁ Βελέντζας, ὁ Καραπαρίσης, ὁ Θωμᾶς, ὁ Γσάμης, καὶ ὁ Κωνστ. Φραγκογιαννάκης· ὁ δὲ Γάτσος ἠναντιοῦτο μόνος κατὰ τῆς ἀποφάσεως αὐτῶν καὶ οὐδέποτε συνήνει εἰς τὰς τῶν ἄλλων βλαβερὰς σκέψεις κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του· διὰ τοῦτο ἀφῆκαν αὐτὸν ἔξω

τῆς τελευταίας αὐτῶν σκέψεως καὶ ἀποφάσεως· καὶ παρατήρησον, ἀναγνῶστα, τίνι τρόπῳ ἐμηχανεύθησαν τὴν κυρίευσιν τοῦ φρουρίου. Πρὶν ἢ κινήσωσι κατὰ τοῦ φρουρίου, οἱ εἰρημένοι ὁπλαρχηγοὶ μετέβησαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἡγουμενεύοντος τότε τοῦ Ἀλυπίου, οἵτινες ἐνώπιον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου πάντες ὡρκίσθησαν, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν Ἁγίων Πάντων. Ἐν τῇ ὁρκοδοσίᾳ αὐτῶν ὑπέσχοντο, ὅτι οὐδένα τῶν Σκιαθίων θέλουσι βλάψει ἢ ἐγγίσει τι ἐκ τῆς περιουσίας αὐτῶν, ἢ ἀθέμιτόν τι νὰ συμβῇ· ἀλλὰ λόγῳ μόνῳ ἐχρῶντο, ἵνα καὶ οὗτοι τὰς οἰκογενείας των ἀσφαλίσωσιν ἐν τῷ φρουρίῳ. Μετὰ δὲ τὴν ὑπ' αὐτῶν δοθεῖσαν ὁρκοδοσίαν ἀπῆλθον τῆς μονῆς καὶ ἀρ' ἑσπέρας τῶν Ἁγίων Πάντων ἐκίνησαν διά τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατὰ τοῦ Σκιαθίου φρουρίου· μέσον δὲ νυκτὸς φθάσαντες ἐκεῖ ἀπέβησάν τινες ἐπὶ τῶν νησυδρίων πρῶτον. Οἱ φρουροὶ ἐκ τοῦ φρουρίου ἄνωθεν, τέσσαρες ὄντες, ἐξ ὧν οἱ μὲν δύο ἐκοιμῶντο, οἱ δὲ ἕτεροι δύο ἐγρηγόρουν, ἑώρων αὐτοὺς καὶ τὴν λέμβον· οἱ ἐγρηγορότες φρουροὶ ἦσαν ὁ Ἰω. Κρατερίτσας καὶ ὁ Ν. Ξανθῆς· καὶ ἐν πρώτοις ἐσίγησαν, εἶτα ἠρώτησαν «τί βάρκα εἶσθε»; οἱ αὐτοὶ ἐπανειλημμένως ἀπεκρίθησαν ἐν ἑαυτοῖς «καλή, καλή·» ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς βάρκας ἀπεκρίθησαν «καλή;» καὶ πάλιν οἱ φρουροὶ ἠρώτησαν «ποῦ πηγαίνετε, εἰς τὴν Κεχριὰ ν' ἀλέσητε;» «Ναὶ, ν' ἀλέσωμε πᾶμε εἰς τὴν Κεχριάν·» ἐκ τούτων ἀληθῶς βεβαιοῦται ἡ τῶν ἔσω καὶ ἔξω συνεννόησις καὶ προδοσία, διότι μετὰ τὴν συνέντευξιν τῶν ἐν τῇ λέμβῳ καὶ τῶν φρουρῶν, ἡ λέμβος ἐπλησίασεν ἀφόβως ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ πρῶτος ἀ-

πέδη ὁ Ἰωάννης Κουπουρνιώτης. Οἱ δὲ φρουροὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ φρουρίου εἶπον «βρέ, τί γκιώτα (προβατίνα) εἶναι αὐτή.» Ἐφόρει δὲ φλοκάταν λευκὴν, καὶ ἐφαίνετο τοιοῦτος, διότι καὶ περιεπάτει τετραποδιστί· β'. ὁ Δ. Καραπαρίσης. γ'. ὁ Ἰωάννης Βελέντζας· οὗτος δέσας ἑαυτὸν διὰ σχοινίου, εἱλκύετο ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀναβάντων· ἐνῷ δὲ εἱλκύετο λίθου κοπέντος ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ εὑρόντος αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους, οὐκ ὀλίγον ἐδειλίασε· νομίσας, ὅτι ἄνθρωποι τὸν ἔρριψαν ἐπ' αὐτοῦ. δ'. ὁ Θωμᾶς, καὶ καθεξῆς· οἱ πάντες εἴκοσιν ἐγένοντο. Ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθον ἔσπευσαν καὶ κατέλαβον τὸ κανόνιον, καὶ ἔμενον παρ' αὐτῷ μέχρι τῆς πρωΐας. Τὴν δὲ πρωΐαν ὁ Μ. Παυλίνης νενόηκε τὴν προδοσίαν, καὶ ἤρξατο νὰ πυροβολῇ κατὰ τῶν λῃστῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ λῃσταὶ ἐκ τοῦ μέρους, ὅπου εὑρέθησαν· ἀντεπυροβόλουν. Ὁ δὲ Κ. Ἀλεξάνδρου Λογοθέτης ἀκούσας τὸν πυροβολισμὸν ἐξῆλθε καὶ ἐπορεύετο εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, ἵνα σκοπεύσῃ· ἐκεῖ δὲ αἴφνης οἱ ἔξωθεν τοῦ φρουρίου ἱστάμενοι ἰδόντες αὐτὸν ἐξ ὀπῆς τινὸς τὸν ἐπυροβόλησαν, ὃν καὶ νεκρὸν ἀφῆκαν χαμαὶ (α). Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς ἔκ τε τοῦ νησυδρίου, τῆς ξηρᾶς, καὶ ἐκ τοῦ μέρους ἐκείνου, τοῦ ἐντὸς τοῦ φρουρίου, ὅπερ ὁ Βελέντζας εἶχε καταλάβει, ἤρξαντο πάντες ἀπὸ μιᾶς τὸν πυροβολισμὸν μετ' ἀλαλαγμοῦ. Οἱ Σκιάθιοι ἀκούσαντες ἐκ τριῶν μερῶν τὸν

(α) Οἱ συγγενεῖς τοῦ Λογοθέτου ἔκλαιον τὸν φονευθέντα, τὰ δὲ παλληκάρια τῆς ἐλευθερίας ἰδόντα αὐτοὺς θρηνοῦντας εἶπον «ἐ ὀ,ὲ, ἐμεῖς σήμερα πήραμε τὸ κάστρο, καὶ εἶς κλαῖτε»;

πυροβολισμὸν συνωδευμένον καὶ μετ' ἀλαλαγμοῦ ἐταράχθησαν καὶ ἔντρομοι ἐγένοντο καὶ μάλιστα, ὅτε εἶδον τοὺς λῃστὰς ἐπὶ τοῦ φρουρίου· πλὴν συνήχθησαν ἕως τριάκοντα καὶ ἤρχοντο ἵνα ὠθήσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους. Ἀλλ' ὁ Βελέντζας ἰδὼν αὐτοὺς ὁδεύοντας κατ' αὐτοῦ ἔστειλεν ἕνα ἐκ τῶν φρουρῶν, ὃν εἶχε συλλάβει, τὸν Ν. Λοῦτον, ἵνα τοῖς εἴπῃ νὰ προσκυνήσωσιν. Ὁ δὲ πορευόμενος ἀπήντησεν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον τοῦ φρουρίου, καὶ διαστρέψας δὲν ὡμίλησεν ἀπὸ μέρους τοῦ Βελέντζα, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐπρόσθεσεν ἐντολὴν, εἰπὼν «ποῦ πᾶτε, τώρα εἶναι διακόσιοι περίπου, καὶ δὲν δύνασθε νὰ κάμητε τίποτε, μόνον δότε τὰ κλειδία τοῦ κάστρου, ἵνα σωθῆτε» Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Σκιάθιοι ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου τοῦ Βελέντζα, τοῦ Ν. Λούτου, ἔμειναν ἔκθαμβοι, καὶ πέμψαντες παραχρῆμα προσεκάλεσαν τὸν Δ. Τσάμην, ὅπως παραδώσωσι τὰς κλεῖς τοῦ φρουρίου αὐτῷ, ἢ ὡς υἱὸν τοῦ Καρατάσου προετίμησαν· ἢ ὡς ἐπιεικέστερον καὶ συμπαθῆ ἐξελέξαντο· ἡμεῖς τὸ δεύτερον ἀποδεχόμεθα, διότι εἰς πολλὰς περιστάσεις ἐδείχθη συμπαθέστερος τοῦ πατρός του· τοιοῦτον δὲ λέγουσιν οἱ Σκιάθιοι καὶ νῦν.

Ὁ δὲ Τσάμης δεξάμενος τὴν πρόσκλησιν τῶν Σκιαθίων ἐξῆλθε τοῦ προμαχῶνος καὶ πρὸς τὸ φρούριον ἐβάδιζεν, ἵνα τὰς κλεῖς αὐτοῦ λάβῃ· ἐνῷ δὲ ἐβάδιζεν ἠπίως, ὁ Κωνσταντῖνος Παπᾶ Ἰωάννου εἶδεν αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ Καρπέτου καὶ πυροβολήσας ἐπιτυχῶς εὗρε τὸν Τσάμην παρὰ τῷ ὀμφαλῷ ἀριστερά, ὅστις ἀγρίαν φωνὴν ἀφεὶς εἰς τοὺς στρατιώτας του εἶπε «χαράμ νὰ σᾶς γένῃ, ὅσοι ἐφάγετε » τὸ ψωμὶ τοῦ πατρός μου καὶ τὸ ἰδικόν μου, σπαθὶ

» βάλετε ἐς τοὺς Σκιαθήτας καὶ κάτω ἀπὸ τοὺς βρά-
» χους κρημνίσατέ τους ». μετὰ δὲ τούτους τοὺς λό-
γους καὶ ἀγγελιοφόρος εἰς τὸν Πατέρα του Καρατάσον
ἐπέμφθη παραχρῆμα. Ὁ δὲ ἀκούσας τὸ ἀπροσδόκητον
συμβὰν εἰς τὸν υἱόν του ἐταράχθη, καὶ ὅλως ἔξω
φρενῶν ἐγένετο, καὶ οὗτος μετ' ὀργῆς, ἀγανακτή-
σεως μεγάλης καὶ θυμοῦ ἀλογίστου εἶπεν « ἀπὸ τρι-
ῶν χρόνων καὶ ἐπάνω Σκιαθήτην νὰ μὴν ἀφήσετε,
νὰ τοὺς ῥίψετε ὅλους κάτω ἀπὸ τοὺς βράχους, ἐὰν
ἐσκοτώθηκεν ὁ υἱός μου, ὁ Τσάμης ». Ποῦ ἰσχὺς τοῦ
ὅρκου; ποῦ ἡ δοθεῖσα ὑπόσχεσις ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐ-
αγγελίου; τίς ἐνθυμεῖται αὐτήν; τίς φυλάττει
τὸν ὅρκον; σπαθὶ κελεύει ὁ εἷς, κάτω ἀπὸ τοὺς
βράχους βοᾷ ὁ ἄλλος· τρόμος καταλαμβάνει τοὺς
Σκιαθίους. Ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ αὐτῶν καὶ δὲν ἔπε-
θέ τι, διότι ὁ διὰ τὰ πιστόλια ἐκ δέρματος πτυχω-
τὸς ζωστὴρ (τὸ λεγόμενον σελάχι, τόκες καὶ τὸ
χαρμπί του) ἐμπόδισε τὴν ὁρμὴν τῆς σφαίρας ἔπ ιτα
εἰς τὸν ἐσωτερικώτερον ζωστῆρα (κιμέρι) ἔπεσεν ἐπὶ
ταλλήρου καὶ ἐστάθη, καὶ οὕτω τὸ τάλληρον ὠθήθη
μικρὸν καὶ μετεβλήθη τοῦ μέρους ἐκείνου τὸ φυσι-
κὸν τῆς σαρκὸς χρῶμα εἰς ἐρυθρομέλαν. Ὁ δὲ Τσά-
μης ἀποδειλιάσας καὶ γυμνωθεὶς παρετήρησε τὸ
τραῦμά του, καὶ ἀφοῦ εἶδεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτόν
τι, εἰρήνευσε καὶ συνῆλθεν ὁπωσοῦν εἰς ἑαυτόν· ἔπει-
τα εἷς τῶν προκρίτων ἐπὶ πινακίου προσήνεγκε τὰς
κλεῖς, καὶ ἑπομένως εἰσῆλθεν ἐν πομπῇ εἰς τὸ Σκιά-
θιον φρούριον (τὴν 14 Ἰουνίου 1826), ὅστις καὶ τὴν
κάκωσιν τῆς προηγουμένης διατάξεώς του ἀνέστειλεν
ἀμέσως· πλὴν ἔστησε δικαστήριον καὶ ἐδίκαζεν αὐτὸς
ὡς ἠθούλετο, καὶ ὁδηγούμενος ὑπό τε τῶν ἐντὸς καὶ

τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ φίλων ἐζήτει ἐπιμόνως νὰ εὕρῃ τὸν
πυροβολήσαντα καὶ τὸν οἰκοδεσπότην τῆς οἰκίας,
ἀφ' ἧς ἐπυροβολήθη, τὸν Καρπέτην· εὐτυχῶς ὅμως
ἔλειπεν εἰς Σκόπελον, ἄλλως πολλὰ ἤθελε πάθειν. Εἷς
δὲ ἐκ τῶν Σκιαθίων προὐχόντων ἅμα εἰσῆλθον, παρε-
κάλεσε τὸν νέον ἐξουσιαστὴν καὶ κύριον τοῦ φρουρίου,
Τσάμην, τὴν τιμὴν τῶν Σκιαθίων νὰ τηρήσῃ ἀπρόσ-
βλητον, συνήνεσεν εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ προὐχοντ-
τος καὶ ἀληθῶς τὴν ἐτήρησεν. Ὁ δὲ Γάτσος, ὁσάκις
ἐγένετο λόγος περὶ τῆς κυριεύσεως τοῦ φρουρίου ἰσχυ-
ρογνώμει, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, καὶ οὐ μόνον ἰσχυ-
ρογνώμει, ἀλλὰ καὶ προέτρεπε τὸν Καρατάσον ν'
ἀπέχῃ τῆς τοιαύτης ἀνοσίου πράξεως, λέγων· « ἐν-
» τροπὴ εἶναι, Μπράτιμε, νὰ πάρωμε τὸ Σκιαθή-
» τικο κάστρο· μὴ τὸ κάμῃς, βρὲ Μπράτιμε, κατη-
» γορία εἶναι ». Ὁ Καρατάσος ἠδυνάτει νὰ τὸν
πείσῃ, τέλος εὗρεν αἰτίαν τινὰ κατ' ἐκείνας τὰς ἡ-
μέρας, ἐν αἷς ἔκαμον ἀπόφασιν νὰ τὸ κυριεύσωσι,
καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν ἵνα μεταφέρῃ Τουρκαλβανούς τι-
νὰς εἰς Τρίκερη, οὓς εἶχον συλλάβει καὶ ἐκράτουν,
καὶ νὰ λάβῃ τὰ λύτρα αὐτῶν. Ὁ φρόνιμος καὶ σε-
βαστὸς γέρων Γάτσος ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἀποστολῆς
του εὗρε τὸ φρούριον κυριευμένον ὑπὸ τοῦ Καρατά-
σου καὶ τῆς συντροφίας αὐτοῦ, ὀργισθεὶς λοιπὸν
εἶπε « μπράβο, Μπράτιμε, πήρατε τὸ Σκιαθήτικο
κάστρο ». μὴ ἔχων δὲ τί νὰ πράξῃ ὁ Γάτσος, ἔπεμ-
ψε καὶ οὗτος τινὰς ἐκ τῶν ἀνθρώπων του, κατέλαβεν
οἰκίας τινὰς τῶν φίλων, καὶ τὰς ἔσωσεν ἐκ τῆς ἁρ-
παγῆς καὶ τῆς λεηλασίας τοῦ Φραγκογιαννάκη καὶ
τῶν ὁμοίων αὐτοῦ. Πρὸς δὲ τούτοις ὁ Τσάμης ἤρ-

ξατο βασανίζειν καὶ ἀνηλεῶς μαστίζειν τὸν Ἡγούμενον τῆς μονῆς Κονιστρίας, Ἰωσὴφ, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εὐγένιον, ἔθετε λίθους ἐπὶ τὰ στήθη αὐτῶν καὶ ἄλλα μαρτύρια ἐποίει, ἵνα τὰ χρήματα αὐτῶν μαρτυρήσωσι, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνεψιᾶς των γαμβρὸν Κ. Παπᾶ Ἰωάννου (α) ἐζήτει παρ' αὐ-

(α) Οὗτος ἐζητεῖτο μετ' ἐπιμονῆς ἀπὸ τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Εὐγενίου καὶ ἄλλων, ἀλλὰ ποῦ νὰ εὑρεθῇ; ὁ Κ. Παπᾶ Ἰωάννου, ἵνα ἀποφύγῃ τὴν θρασεῖαν ὀργὴν τοῦ Τσάμη, εὑρὼν βωτίον ἐν μέσῳ τοῦ φρουρίου ὑπάρχον, πλῆρες ὕδατος, καὶ κενώσας τὸ ὕδωρ ἐκρύβη ὑπ' αὐτὸ, καὶ διέμενεν ἐκεῖ νυχθήμερα τρία ἄσιτος. Ἄγγελός τις ἀληθῶς ἐβάμβονε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν παρ' αὐτῷ ἀναβαινόντων καὶ καταβαινόντων στρατιωτῶν καὶ οὐχ ἥψατό τις τοῦ βωτίου. Διὸ δὴ ἐκ τῆς ἀσιτίας καὶ τῆς δίψης ἀποκαμὼν, νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ μετέβη κρύφα εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, τῆς γυναικὸς κοιμωμένης, καὶ ἔλαβε τὸ πυροβόλόν του· μετὰ δὲ τοῦτο εἰς ἑτέραν τινὰ οἰκίαν μετέβη καὶ ἐνεφανίσθη τῷ οἰκοδεσπότῃ αὐτῆς, τῷ εἶπεν «ἀπὸ τὸν Θ.ὸν καὶ εἰς τὰ χέρια σου». Ὁ δὲ φοβούμενος τὸν Τσάμην (διότι οὗτος εἶχε διακοινώσει εἰς πάντας τοὺς Σκιαθίους, ὅτι εἰς οὔτινος οἰκίαν ἤθελεν εὑρεθῇ, θέλει πάθει ὅ,τι καὶ ὁ πυροβολήσας, ἂν συλληφθῇ), ἅμα τὸν εἶδεν ἔμπροσθέν του τρέμων εἶπε « φύγε, φύγε » δώσας μόνον αὐτῷ ἄρτον. Ὁ δὲ Παπᾶ Ἰωάννου ἀκούσας ταῦτα « δὲν θέλω, εἶπεν, ἀλλ' ἓν κομμάτι σχοινίον δός μοι » ὁ δὲ ἔδωκεν αὐτὸ· καὶ λαβὼν ἀπῆλθε βίᾳ· ἔπειτα δήσας ἄνωθεν τὸ σχοινίον καὶ κρεμασθεὶς ἀπ' αὐτοῦ κατέβη κάτω τοῦ βράχου γυμνὸς μὲ μόνον τὸ ὑποκάμισον· ἐκεῖ καὶ λέμβος τῶν πολληκαρίων διέπλεεν, ὅστις ἤκουσεν αὐτῶν εἰπόντων οἱ Σκιαθῆται πράγματα ῥίπτουν κάτω », καὶ οὕτω διέφυγε τῶν ὀνύχων τοῦ ζητοῦντος νὰ τὸν κατασπαράξῃ, καὶ ἐσώθη ἀπὸ τοῦ μεγίστου κινδύνου, ἐν ᾧ ἠπειλεῖτο ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ζωή του.

τῶν, Τοσαῦτά εἰσι τὰ Σκιάθια. Ἐκράτησαν δὲ τὸ φρούριον τρεῖς περίπου μῆνας, ἕως οὗ ὁ Κωλέττης παρὰ τῆς Διοικήσεως σταλεὶς, ἵνα τὰ ἐκεῖσε διαμένοντα στρατεύματα ἄρῃ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὰ εἰς ἑτέραν ἀνάγκην τοῦ ἔθνους, ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν καὶ παρέδωκε τὸ φρούριον τοῖς Σκιαθίοις, δωρεὰς καὶ οὗτος ὀλίγην φρουρὰν πρόσκαιρον, καὶ οὕτως ἐμετριάσθησαν τὰ δεινὰ τῶν Σκιαθίων καὶ αἱ κακώσεις αὐτῶν. Μετὰ δὲ τὰ Σκιάθια ἕπεται ἡ κατὰ τῆς Ἀταλάντης ἐκστρατεία, καὶ ἔχει οὕτως. Ἡ Κυβέρνησις ἰδοῦσα τὴν ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ στενὴν πολιορκίαν καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ἔτρεχον αἱ Ἀθῆναι, σκεφθεῖσα διώρισε τὸν Κωλέττην νὰ μεταβῇ εἰς τὰς Σποράδας νήσους, Σκύρον, Σκόπελον καὶ Σκίαθον, καὶ συνάξῃ πάντα τὰ ἐκεῖ διαμένοντα στρατεύματα, καὶ ἐκστρατεύσῃ ἐκεῖθεν καὶ ἔλθῃ εἰς ἀντιπερισπασμὸν τοῦ Κιουταχῆ. Ὁ Κωλέττης ἐξέπλευσεν ἐκεῖθεν εἰς τὰς Σποράδας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ δύο πλοῖα, τῆς Μπουμπουλίνας καὶ τοῦ Γ. Λεμπέση, ἀμφότερα Σπετσιώτικα. Καὶ πρῶτον μὲν ἐλιμενίσθη ἐν Σκύρῳ, εἰς ὃν καταβᾶσα ἡ Δημογεροντία τῶν Σκυρίων τὸν ἐπεσκέφθη· ἐνῷ δὲ συνδιελέγετο μετ' αὐτῆς περὶ τῆς τῶν πραγμάτων καταστάσεως ἐστράφη καὶ ἐλάλησεν ἰδίως τῷ Μ. Βαρλαάμ τάδε· « ἡ ἐκστρατεία αὕ-
» τη, ἣν ἤδη ἐπιχειρῶ, δύο θέλει ἐπιφέρει καλὰ, τὴν
» ἐκ τῶν νήσων ἄρσιν τῶν στρατευμάτων καὶ λύ-
» σιν τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν· πλὴν ἡ Κυβέρ-
» νησις δὲν μοὶ ἐχορήγησε τόσα μέσα, ὥστε νὰ
» δυνηθῶ νὰ διατηρήσω στρατόν. Διὸ καλὸν εἶναι, νο-
» μίζω, νὰ συνέλθητε ἐκ τῶν τεσσάρων νήσων εἰς Σκό-
» πελον καὶ συσκεφθῆτε περὶ τῶν μέσων τούτων, καὶ

» διορίσητε εἰς ἑκάστην νῆσον ἔρχνον ἀνάλογον αὐ-
» τῆς, ὅπως κἀγὼ δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου, τοῦ ἐράνου,
» δυνηθῶ νὰ τοὺς ξεκινήσω· καὶ σεῖς μὲν θέλετε ἀ-
» νακουρισθῆ ἀπὸ τὰ καθημερινὰ βάρη τούτων, καὶ
» τὸ ἔθνος θέλει ὠφεληθῆ ἐκ τῆς προθύμου συν-
» δρομῆς σας ». Μετὰ δὲ τὴν προτροπὴν ταύτην ὁ Κωλέττης ἀπέπλευσεν ἐκ Σκύρου εἰς Σκίαθον. Καὶ οἱ μὲν Σκύριοι ἔπεμψαν παρευθὺς ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτῶν εἰς Σκόπελον τὸν Μ. Βαρλαὰμ. Ἅμα δὲ τῇ εἰς τὰ ἐκεῖσε ἀφίξει αὐτοῦ καὶ τὰ πλοῖα ἐκ Σκιάθου ἀφιχθέντα, ἅπερ εἶχεν ὁ Κωλέττης, ἔφερον καὶ ἀπεβίβασαν τὸν Γρηγοράσκον Σοῦτσον, ἵνα τὸν Κωλέττην ἐν τῇ συσκέψει ἀντιπροσωπεύσῃ. Ἐγένετο δὲ ἡ σύσκεψις καὶ ὡρίσθη τὸ ποσὸν τοῦ ἐράνου εἰς τριάκοντα χιλιάδας γροσίων· διηρέθη εἰς τρεῖς μερίδας, καὶ δέκα πέντε μὲν χιλιάδας ἐπεβλήθη νὰ πληρώσῃ ἡ Σκόπελος, ἑπτὰ καὶ ἡμισείαν ἡ Σκύρος, καὶ ἑπτὰ ἡμισείαν ἡ Σκίαθος μετὰ τῆς Ἀλοννήσου (Ἡλιοδρομίων)· καὶ οὕτω διελύθησαν ἐκ τῆς συσκέψεως, καὶ ἕκαστος ὤφειλεν ἤδη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ νῆσον καὶ πατρίδα, ἣν ἀντεπροσώπευε, καὶ κοινοποιήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συσκέψεως.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀπέλθῃ ἐκ Σκοπέλου ὁ ἀντιπρόσωπος Σκύρου Μακάριος ὁ Βαρλαὰμ, ὁ Γρηγοράσκος Σοῦτσος προσεκάλεσεν αὐτὸν καὶ ἐσύσταινεν αὐτῷ τὸν ἐκ Πάργης Σταμάτιον Μάστρακα ὡς διοικητὴν, ὑπὸ τοῦ Κωλέττου διορισθέντα εἰς Σκύρον, καὶ λαβόντα παρ' αὐτοῦ τὰς ἀνηκούσας ὁδηγίας· εἶπε συγχρόνως πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν βοηθῇ καὶ τοῦ κάμνῃ καὶ τὸν γραμματέα. Παρετήρησε προσέτι αὐτοῖς, ὅτι

ἀμφότεροι ὀφείλουσι νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀλόννησον καὶ Σκάντζορα, ὅπως στήσωσιν ἐκεῖ τηλεγράφους· ἀλλὰ τίς ἐγίνωσκε νὰ συστήσῃ αὐτούς; οὐδὲ τὸ ὄνομα κἂν αὐτῶν ἐγινώσκετο ἀληθῶς· μετέβησαν λοιπὸν, καὶ ἐκεῖθεν διῆλθον εἰς Σκύρον. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των, ὁ Κωλέττης ἐκ Σκιάθου ἔστειλεν ἔντονον διαταγὴν τοῖς Σκυρίοις αἰτῶν τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου εἰς τὸν Μάστρακα· οὗτος δὲ ἐκελεύετο νὰ θέσῃ φρουρὰν ἐκ τῶν ἐν Σκύρῳ διαμενόντων στρατιωτῶν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Κωλέττου εἰσηγητὰς εἶχεν ἐκ τῶν ἐν Σκύρῳ διαμενόντων ὁπλαρχηγῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Ἡγούμενος τῆς μονῆς ἦν μετ' αὐτῶν, Νεόφυτος ὁ Κρής.

Ἀλλὰ πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὰ τῆς διαταγῆς τοῦ Κωλέττου καὶ τῆς μελετωμένης ἐκστρατείας αὐτοῦ, παρενείρωμεν ὧδε καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰω. Ῥούκη κυρίευσιν τοῦ Λυκομιδείου φρουρίου Σκύρου, συμβᾶσαν κατὰ τὸ 1824. Ὁ Ῥούκης καὶ ὁ Σταῦρος Βασιλείου μεθ' ἱκανῶν ἀπέβησαν ἐν Σκύρῳ μετὰ τὴν δευτέραν καταστροφὴν τῆς Εὐβοίας, καὶ διῆγον ὁπωσοῦν καλλήτερα ἄλλων τινῶν μετὰ τῶν Σκυρίων. Ὁ Βάστος ἐκρατεῖτο ἔξω τῆς πόλεως, εἰς τὰ Πωριά, ὡς ἅρπαξ θεωρούμενος, καὶ δὲν ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν, ἂν καὶ εἶχεν ἀρκετοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του. Οἱ δὲ Σκύριοι οὐδεμίαν ἔχοντες ὑποψίαν ἀπὸ τοῦ Ῥούκη κατεγίνοντο ἔξω, οἱ μὲν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων, καὶ ἄλλοι εἰς ἄλλα ἐπωφελῆ ἔργα, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ ἑαυτοὺς καὶ τοὺς διαμένοντας στρατιώτας θρέψωσιν. Ὁ Ῥούκης ἐπονηρεύθη τὴν κυρίευσιν τοῦ

φρουρίου, ἣν καὶ ἐπέτυχε· καιροφυλακτήσας λοιπὸν εὗρε κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν· καὶ ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι καὶ τὸ φρούριον ὀλίγους εἶχε φρουροὺς εἰς τὴν πύλην, καὶ τούτους ὑποσκελίσας τὸ κατέλαβε, καὶ ἔθεσε παραχρῆμα τὴν ἑαυτοῦ φρουρὰν εἰς τὴν πύλην, συγκειμένην ἐκ τεσσαράκοντα στρατιωτῶν· χωρὶς ὅμως νὰ προβῇ περαιτέρω καὶ κρούσῃ ἢ θραύσῃ θύραν τινός. Τί δὲ ὑπέκρυπτεν ἡ κυρίευσις τοῦ φρουρίου; ὁ Ῥούκης ἐγίνωσκεν· ὁ ἴδιος δὲ ἔχων πεντήκοντα περίπου κατέσχε τὴν μονὴν, τὸν Ἅγιον Γεώργιον. Ὁ δὲ Γ. Καρτάλης εἰδὼς τὸν ἀπατηλὸν τοῦ Ῥούκη τρόπον ἐσκέπτετο πῶς νὰ τὸν ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ φρουρίου ἄνευ πολλῶν θυμάτων, καὶ, εἰ δυνατὸν, οὐδενὸς τοιούτου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνεννοήθη μετὰ τοῦ Σταύρου Βασιλείου τοῦ ἐν τῇ πόλει διαμένοντος καὶ τοῦ ἐν τοῖς Πωρίοις Βάσσου, παρ' ὧν καὶ συνδρομὴν ἠτήσατο, οἵτινες τῷ ὑπεσχέθησαν τοιαύτην· δεύτερον μετημφίεζε καθ' ἑκάστην διὰ γυναικείων ἐνδυμάτων Σκυρίους τινὰς, καὶ ἐκ διαλειμμάτων εἰσάγων αὐτοὺς κατ' ὀλίγους εἰς τὸ φρούριον, τοὺς ἐτοποθέτει εἰς οἰκίας ἐντὸς αὐτοῦ. Οἱ δὲ φρουροὶ τῆς πύλης οὐδόλως ἐννόησαν τὸ Καρτάλειον μηχάνευμα. Ἀφοῦ δὲ συνηθροίσθησαν ἕως ἑξήκοντα, ὡπλίσθησαν καλῶς, καὶ κατέλαβον τὰς παρὰ τὴν πύλην τοῦ φρουρίου ὁδοὺς καὶ τὴν ἄνω τῆς πύλης οἰκίαν τοῦ Καρτάλη, καὶ αἴφνης παρουσιασθέντες εἶπον «κάτω τὰ ὅπλα». Οἱ δὲ φρουροὶ ἰδόντες ἑαυτοὺς ὡς εἰς πολιορκίαν, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ μένωσιν εἰς τὴν πύλην, καὶ ἄκοντες ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν μονὴν, ἐν ᾗ καὶ ὁ Ῥούκης διέμενε, καὶ οὕτως εὐκόλως τοὺς ἐξέβαλον ἐκεῖθεν,

καὶ ἐγένοντο κύριοι τοῦ φρουρίου καὶ αὖθις οἱ Σκύριοι. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ μείναντες κύριοι ἐποίησαν σημεῖον τῷ Βάσσῳ εἰς τὰ Πωριὰ, ὅστις ἔσπευσεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἔθεσαν εἰς πολιορκίαν τὸν Ῥούκην ἐν τῇ μονῇ, ἐκ μὲν τῆς πόλεως ὁ Βάσσος, ἐκ δὲ τοῦ φρουρίου οἱ Σκύριοι. Ὁ δὲ Ῥούκης ἦλθεν εἰς ἀμηχανίαν καὶ μὴ ἔχων τί νὰ πράξῃ, ἐπεκαλέσθη ἔξωθεν εἰς βοήθειάν του τὸν Σταῦρον Βασιλείου, λέγων αὐτῷ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον τοῦ Βάσσου, ἐπειδὴ τοῦτον ἐνόμιζεν, ὅτι εἶναι βοηθὸς αὐτοῦ ἔτι· ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη νὰ δώσῃ βοήθειαν, εἰπὼν «οὔτε κατὰ τοῦ Βάσσου κινοῦμαι, οὔτε κατὰ τῶν Σκυρίων». Ὁ Ῥούκης οὖν ἀκούσας ταῦτα καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀνθέξῃ ἐν τῇ μονῇ, ἐξῆλθε καὶ ἀπ' αὐτῆς καὶ ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ ἀνεχώρησεν ὅλως μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐκ τῆς Σκύρου· καὶ οὕτως ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἐτελείωσεν ἡ κυριότης τοῦ Ῥούκη καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ. Ἐπάνιμεν δὲ ἤδη ἐπὶ τὴν διαταγὴν τοῦ Κωλέττου.

Ὁ Στ. Μάστραχας προείπομεν ὅτι εἶχε διακοινώσει τοῖς Σκυρίοις τὴν διαταγὴν τοῦ Κωλέττου αἰτῶν νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν κατὰ γράμμα ἔννοιαν αὐτῆς καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου του ἐκτελέσῃ τάχιστα. Οἱ δὲ Σκύριοι συσκεφθέντες ἀπήντησαν οὕτω «πάντα » τὰ ἡμῶν, οἰκίας καὶ ἄλλα, ἔχουσιν ὑπὸ τὴν ἐξου- » σίαν οἱ διαμένοντες ὧδε (στρατιῶται) καὶ τὰ νέ- » μονται· τοῦτο μόνον ἔχομεν καὶ τηροῦμεν ὡς ἄ- » συλον τῆς τιμῆς καὶ τῆς ὑπολήψεως ἡμῶν, καὶ » αὐτὸ ζητεῖτε νὰ μᾶς τὸ ἀφηρέσητε· ἡμεῖς δὲν τὸ » παραδίδομεν, καὶ ἵνα μὴ φανῶμεν ἀπειθεῖς τῇ

» τοῦ Κωλέττου διαταγῇ δεχόμεθα ὑμᾶς ὡς φρού-
» ραρχον, οὐχὶ δὲ καὶ φρουρὰν ξένην νὰ θέσητε ».
Ὁ δὲ Μαστρακας ἀκούσας ταῦτα ἐσίγησε μὲν, ἀλλ'
ἔγραψε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἀ-
πέβη ὁ Γρηγοράσκος Σοῦτσος ἐν Σκύρῳ σὺν ἑκατὸν
στρατιώταις, καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν πόλιν εἶπεν, ὅτι ἐ-
στάλη ὑπὸ τοῦ Κωλέττου εἰς τὴν ὑπερτάτην Διοί-
κησιν δι' ὑποθέσεις αὐτοῦ, πλὴν ἐκ τοῦ καιροῦ ἐμ-
ποδίζεται· οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ, ἀλλ' ἀπό τινος Κω-
λεττικοῦ πονηρεύματος, καὶ ἰδοὺ πρόχειρον τοῦτο.
Τὴν δ' ἐπιοῦσαν ὁ Γρηγοράσκος ἐκπληρῶν τὰ τῆς
ἀποστολῆς του κοθήκοντα ἐξέδοτο μυστικὰς διατα-
γὰς εἰς τὸν Γ. Ζορμπᾶν, τὸν Α. Βασιλείου καὶ τὸν
Ζήσην, σύγγαμβρον τοῦ Λιακοπούλου, ἀγορεύων
δι' αὐτῶν, ὅτι τὴν αὔριον νὰ ἦναι πάντες ὡπλισμένοι
καὶ ἕτοιμοι εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ πρόσκλησιν· πρὸς
τί ἄρα ἐσκόπει ὁ ἐφοπλισμὸς αὐτῶν καὶ ἡ πρόσκλη-
σις τῆς αὔριον; πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς πρώτης διατα-
γῆς τοῦ Κωλέττου, ὅ ἐστι τὴν κυρίευσιν τοῦ φρου-
ρίου. Ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ τῶν Σκυρίων εἰδέ τις μίαν
τῶν μυστικῶν διαταγῶν του, καὶ τὸ μυστήριον ἀνε-
καλύφθη, καὶ μετέβη εἰς τὰ ὦτα τῆς Δημογεροντίας, καὶ οὕτως ἐματαιώθη τὸ σχέδιον καὶ ὁ στοχασμός. Τὴν δὲ αὔριον ἑτέρῳ ἐχρήσατο τεχνάσματι, ἤτοι ἔπεμψε τὸν ὑπασπιστὴν αὐτοῦ, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὴν μονὴν, τὸν Ἅγιον Γεώργιον, καὶ ἀνήγγειλε δι' αὐτοῦ τῇ Δημογεροντίᾳ τάδε· «ἐπειδὴ ὁ καιρὸς εἶναι εὔ-
» διος σήμερον, καὶ ὁ Σοῦτσος προτίθεται ν' ἀπέλθῃ
» εἰς Αἴγιναν, ἐπιθυμεῖ νὰ ἔλθῃ μεθ' ὅλων τῶν συν-
» οδιτῶν του ν' ἀκούσῃ παράκλησιν καὶ ψαλῇ καὶ

» ἁγιασμὸς ὧδε δι' αὐτὸν πρὸς εὐχήν ». οἱ δὲ ἐδέ-
» ξαντο καὶ εἶπον «μάλιστα» μετὰ δύω ἢ τριῶν ἡ-
» ναται νὰ ἔλθῃ, ὅταν ἐπιθυμῇ· μετὰ πολλῶν ὅμως
» οὐχί ». καὶ διὰ τούτου οὐκ ἠδυνήθη νὰ κατορθώ-
σῃ τι· ἐννόησεν ὅτι τὸ μυστικόν του δὲν ἦτο πλέον
μυστικὸν, ἀλλὰ κοινόν. Μετὰ δὲ τὴν ἀποτυχίαν τῶν
δύο προτέρων στοχασμῶν του, τρίτον σκεψάμενος
ἀπεφάσισε, νὰ συλλάβῃ τὴν Δημογεροντίαν, εἰ δυνη-
θείη, ὅστις καὶ διὰ προφορικῆς διαταγῆς του προ-
εκάλει αὐτὴν ὀνοματὶ εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν Μ.
Βαρλαὰμ, τὸν Γ. Αὐλωνίτην, τὸν Δ. Τσικούρη καὶ
τὸν Κ. Σμπούνου, λέγων ὅτι ἔχει διαταγὰς τοῦ Κω-
λέττου νὰ τοῖς διακοινώσῃ. Οἱ Δημογέροντες ἐξανέ-
στησαν, καὶ μέχρι τῆς πύλης τῆς μονῆς ἔσωθεν κα-
τέβησαν. Ἐκεῖ συσκεφθέντες ὑπώπτευσαν, ὅτι τρέχει
τι, καὶ ἐστράφησαν ὀπίσω, καὶ φρουρήσεις τὴν πύλην
τῆς μονῆς ἔθεσαν παραχρῆμα, ἕως τριάκοντα. Ὁ
Βαρλαὰμ ἀποτολμήσας μόνος ἐπορεύθη εἰς τὸν
Σοῦτσον, εὗρε δὲ ἐκεῖ καὶ ὁπλαρχηγοὺς καὶ στρατιώ-
τας συνηγμένους ἱκανοὺς, ἕως διακοσίους. Ὁ Σοῦτσος
ἀπέρριψε τὸ προσωπεῖον, ὅτε εἶδε τὸν Βαρλαὰμ ἐνώ-
πιόν του, καὶ ἤρξατο λέγων αὐτῷ « εἰπὲ τοῖς συμ-
» πολίταις σου νὰ παραδώσωσι τὸ φρούριον. » ὁ δὲ
οὐδόλως προσεῖχε τῇ προτροπῇ, καὶ ἠρνεῖτο τὴν παρά-
δοσιν. Ἐξῆλθον οὖν ἀμφότεροι ὅτε Σοῦτσος καὶ ὁ Βαρ-
λαὰμ, καὶ ἐπορεύοντο νὰ εἰσέλθωσιν ὁμοῦ εἰς τὸ φρούριον·
ἀλλὰ μικρὸν προῦδήσαν καί τις μυστικὰ ἐλάλησεν εἰς
τὸ οὖς τοῦ Σούτσου· τούτου δὲ νεῦμα ποιήσαντος τοῖς
στρατιώταις, ἥρπασαν τὸν Βαρλαὰμ καὶ τὸν ἔθεσαν
εἰς φυλακὴν ἐν ὑπογείῳ. Τότε ἐννόησαν τὸν κύριον

σκοπὸν τῆς εἰς Σκύρον ἀποβάσεως τοῦ Σούτσου.— Μετὰ δὲ τὴν φυλάκισιν τοῦ Βαρλαὰμ ὁ Σοῦτσος μετέβη εἰς τὸ φρούριον μετ' ὀλίγων, καὶ ἔλαβε παρὰ τῶν Δημογερόντων τὸ ἔλλειμα τοῦ ἐράνου. Ὁ δὲ περφυλακισμένος διὰ τοῦ ἀδελφοῦ του παρεκάλεσε τὸν Ζορμπᾶν νὰ μεσιτεύσῃ, ὅπως ἐκβληθῇ τῆς φυλακῆς. Ὁ δὲ Γ. Ζορμπᾶς προσέφερε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν γεῦμα εἰς τὸν Σοῦτσον, μετὰ δὲ τὸ γεῦμα πρὸς τὴν ἑσπέραν ἐμήνυσε νὰ τὸν ἐκβάλῃ τῆς φυλακῆς· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν διϊσχυρισθεὶς οὐκ ἐξέβαλεν αὐτὸν, εἶτα ὅμως περὶ τὴν 10. ὥραν τῆς νυκτὸς τὸν ἀπεφυλάκισε. Ἡάλιν δὲ τὴν ἐπιοῦσαν ἔγραψε διαταγὴν τοῖς Σκυρίοις ἔτι ἐντονοτέραν, δὶ ἧς ἔδιδεν ἐξ ὡρῶν προθεσμίαν καὶ μετ' αὐτὴν τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου ταχέως ἐπέταττεν ἔχων ἅμα ἐπισυνημμένον καὶ ἀντίγραφον προκηρύξεως τῆς πολιορκίας καὶ λέγων τάδε δὶ αὐτοῦ· « ἂν ἐντὸς τῆς ῥηθείσης προθεσμίας » δὲν μοὶ παραδοθῶσιν αἱ κλεῖς τοῦ φρουρίου, τὸ » φρούριον θέλει τεθῆ εἰς στενὴν πολιορκίαν διά τε » ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, καὶ συλλογισθῆτε, διότι ἡ » ζωή σας καὶ ἡ περιουσία σας θέλουσι μείνει εἰς τὴν » διάκρισιν τῶν διημερευόντων εἰς τὴν πολιορκίαν » στρατιωτῶν, τὸ δὲ φρούριον θέλει καταντήσει τάφος οἰκτρὸς τῶν κατοίκων αὐτοῦ. » Καὶ ἀληθῶς παρελθούσης τῆς προθεσμίας διετάγησαν οἱ ἐφεξῆς ὁπλαρχηγοὶ, ὁ Ζήσης καὶ ὁ Ἀθ. Βασιλείου, νὰ ἐκτελέσωσι τὰ τῆς προκηρύξεως, οἵτινες ἐξετέλεσαν αὐτὰ παραχρῆμα καὶ ἔθεσαν εἰς πολιορκίαν τὸ φρούριον, καὶ ἔφερον ἓν κανόνιον, ὅπερ ἔστησαν ἔμπροσθεν τῆς πύλης τῆς μονῆς· τὸν δὲ διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμὸν κατέλαβον τρία περάματα. Οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἐ-

σκέπτοντο τί ποιητέον, ὅπως λύσωσι τὴν πολιορκίαν· ἀπεφάσισαν οὖν διὰ σχοινίου νὰ δέσωσι τὸν Βαρλαὰμ ἄνωθεν καὶ νὰ τὸν καταβιβάσωσι νυκτὸς ἐκ τοῦ ὄπισθεν μέρους τοῦ φρουρίου, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Ὁ δὲ καταβιβασθεὶς ἔτρεχε κρυφίως ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα ἕως οὗ εὗρε πλοῖον, καὶ διῆλθεν ἐν πρώτοις εἰς Ἄνδρον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Αἴγιναν, ὅς τις ἔδωκεν ἀναφορὰν εἰς τὴν ὑπερτάτην Διοίκησιν· τὴν δὲ διαταγὴν καὶ τὸ ἀντίγραφον τῆς προκηρύξεως, ἀφοῦ τὰ ἔδειξεν εἴς τινα μέλη τῆς Διοικήσεως, τὰ ἐφύλαξεν. Ἡ δὲ Διοίκησις μαθοῦσα τὰς πράξεις τοῦ Κωλέττου ἐξέδωκε διαταγὴν παραχρῆμα προς λύσιν τῆς πολιορκίας, δὶ ἧς καὶ τὸν Κωλέττην ἐπέπληττε λέγουσα, ὅτι ἐσάλης αὐτόθι ἵνα συνάξῃς τὰ στρατεύματα καὶ ἔλθῃς πρὸς βοήθειαν τοῦ φρουρίου τῶν Ἀθηνῶν καὶ λύσιν τῆς πολιορκίας αὐτοῦ, καὶ ὄχι νὰ θέσῃς εἰς πολιορκίαν τὸ φρούριον τῆς Σκύρου, τὸ ὁποῖον ζητεῖς νὰ κυριεύσῃς. Ὁ δὲ Βαρλαὰμ ἐγνωστοποίησεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Δημογεροντίαν Σκύρου καὶ τὸν Ζορμπᾶν, ὅτι ἡ Διοίκησις ἐξέδωκε διαταγὴν, δὶ ἧς διατάττει ταχεῖαν τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας. Ὁ δὲ Ζορμπᾶς μαθὼν τοῦτο ἐκινήθη παραχρῆμα, καὶ ἐπέπεσε κατὰ τῶν πολιορκητῶν τοῦ φρουρίου· ἀφοῦ δὲ εἶδε καὶ τὸν προφανῆ κίνδυνον τῶν πολιορκουμένων καὶ τὴν δυστυχίαν αὐτῶν, τοὺς διέλυσε καὶ τοὺς διεσκόρπισεν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθησαν· καὶ οὕτως ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐσώθη τὸ φρούριον ἀπὸ τῶν ὀνύχων τοῦ Κωλέττου καὶ τῶν ἑπομένων δυστυχιῶν. Ἡ πολιορκία αὕτη διήρκεσεν ἡμέρας εἴκοσι καὶ πέντε, καὶ ὁ λύσας αὐτὴν ἐπηνέθη ὑπὸ πολλῶν καὶ τῆς Διοικήσεως.

Ὁ Κωλέττης διαμένων ἐν Σκιάθῳ ἡτοίμαζε τὰ

τῆς μελετωμένης ἐκστρατείας ἀναγκαῖα. Προσκαλεῖ πρῶτον πάντας τοὺς ἐν Σκιάθῳ διαμένοντας ὁπλαρχηγοὺς, καὶ συναθροίζονται πάντες· εἰσὶ δὲ οἱ ἑφεξῆς. Ὁ Καρατάσος, ὁ Γάτσος, ὁ Δ. Τσάμης, ὁ Ἰω. Βελέντζας, ὁ υἱὸς τοῦ Μανολάκη ἐκ Σεβρῶν (Ἀρχοντόπουλος), ὁ Κ. Φραγκογιαννάκης, ὁ Σάββας Βούλγαρης, ὁ Ναούμ, ὁ Εὐστράτιος, ὁ Ἀποστολάρας, ὁ Καλαμίδας καὶ ἄλλοι ἐκ Σκιάθου· ὁ δὲ Κ. Δουμπιώτης, ὁ Μπῖνος, ὁ Ἄγγελος Συκιώτης καὶ ἄλλοι ἐκ Σκοπέλου. Οἱ ὁπλαρχηγοὶ οὗτοι ὡδήγουν χιλίους καὶ ἐπέκεινα στρατιώτας, ὡς διευθυντὴς μὲν τῆς ἐκστρατείας ταύτης ὁ Κωλέττης ἦν, ὡς ὁπλαρχηγὸς δὲ ἀνώτερος ὁ Γάτσος διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ, διότι ὁ Καρατάσος οὐ συνεφώνει μετὰ τοῦ Κωλέττου· τί δὲ ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο καὶ ἐδιχονόουν, ἄγνωστον· τὴν διχοφροσύνην των οἱ περὶ αὐτοὺς γνωρίζουσιν. Ἀλλὰ πάντες οὗτοι ἐξέπλευσαν τοῦ λιμένος τῆς Σκιάθου καὶ κατέπλευσαν εἰς τὸ Ἀταλαντονήσιον, κατὰ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1826 ἔτους· διαπλέοντες δὲ εἰς Ἀταλάντην προσήγγισαν εἰς τὸ χωρίον τῆς Εὐβοίας, τὰ Γιάλτουρα, ἐν οἷς πολλὰ ἔπραξαν ἀνομήματα, οἷον ἁρπαγὰς καὶ ἄλλα· κατ' ἐξοχὴν δὲ ὁ Ἄγγελος πᾶσαν τὴν κακοήθειάν του ἔδειξε, ὡς καὶ ἐν τῇ Καρυστίᾳ, ὅτε ἦτο μετὰ τῶν Ὀλυμπιτῶν κατὰ τοῦ Κριεζώτου· ἀλλ' ἦσαν καὶ τὰ τελευταῖά του. Καὶ πρῶτος πάντων, πρὶν ἢ ἀφιχθῇ καὶ λιμενισθῇ τὸ πλοῖον (ἡ γολέτα τοῦ Σταματίου Ἀστέρη ἐκ Κύμης ἦν, ἂν δὲν μὲ λανθάνει ἡ μνήμη) τὸ φέρον τὸν Καρατάσον καὶ Δουμπιώτην, ὁ Γάτσος (α) ἀπέβη ἐπὶ

(α) Παρὰ πάντα τὸν πλοῦν τινὲς τῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ

τῆς ξηρᾶς, καὶ μετά τινων ἄλλων ὁπλαρχηγῶν ὤλευσε παραχρῆμα εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀταλάντης, ἣν ἐκράτουν ἑκατὸν πεντήκοντα Τουρκαλβανοὶ· καὶ χωρὶς νὰ περιμείνωσι τοὺς ἄλλους, τὸν Καρατάσον καὶ τὸν Δουμπιώτην, τοὺς ἐπολιόρκησαν ἐν αὐτῇ, μαχόμενοι μέχρι τῆς ἑσπέρας. Καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης, ἀπεσύρθησαν τῆς μάχης καὶ ἠρκέσθησαν νὰ κρατήσωσι τοὺς Τουρκαλβανοὺς εἰς πολιορκίαν μόνον οἱ ἑφεξῆς ὁπλαρχηγοί, ὁ Μπῖνος καὶ ὁ Βελέντζας· τοῖς δὲ ἑτέροις παρετήρησαν « ἄλλα μέρη νὰ προκαταλάβητε καὶ προσέχητε μὴ » ἐπικουρία τις ἔλθῃ ἐκ τινος μέρους· τούτους τοὺς » φυλάττομεν ἡμεῖς, καὶ μὴ φοβεῖσθε ». Οἱ δὲ ἀποσυρθέντες τῆς πολιορκίας καὶ σκεφθέντες ἔπεμψαν τὸν Κ. Φραγκογιαννάκην μὲ εἴκοσι πέντε ἄλλους ὡς σκοπόν. Τὴν δὲ πρωΐαν πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου, ἐπέδραμον αἰφνιδίως κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ Μουστάμπεης μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Καρυφίλμπεη, ἔχοντες ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των ὀκτακοσίους περίπου Τουρκαλβανοὺς πεζοὺς τε καὶ ἱππεῖς στρατιώτας. Ὁ δὲ σκοπὸς Κ. Φραγκογιαννάκης δὲν ἐφάνη που· ἢ ἐκρύβη ὑπὸ φόβου, ἀφοῦ εἶδε τοσούτους ἢ δὲν προύλαβε νὰ εἰδοποιήσῃ. Τὸ αἰφνίδιον τῆς ἐπικου-

στρατιωτῶν ἐκ τῆς διχοφροσύνης τῶν δύο κινούμενοι ἔλεγον τῷ γέροντι Γατσῳ « νὰ σε κάμωμεν ὁπλαρχηγόν », ἂν καὶ εἶχε διορισθῆ ὡς τοιοῦτος· αὐτὸς δὲ ἀπάντα ταπεινοφρονῶν « ἐγὼ εἶμαι γέρων, τί τὰ θέλω αὐτὰ τώρα » « διὰ τί μήπως αὐτοὶ ὅπου εἶναι ἔπεσαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ὄχι » κ.λ. Λέγεται δὲ, ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔλαβε τὸ ὅπλον εἰς τὰς χεῖράς του, ἐν διαφόροις καιροῖς καὶ μάχαις, δεκακοτάκις ἐτραυματίσθη.

ρίας τῶν πολιορκουμένων κατετάραξε τοὺς Ἕλληνας, διότι εὗρεν αὐτοὺς ἀνετοίμους, καὶ ἐβλήθησαν εἰς ἀταξίαν, καὶ διεσκορπίσθησαν τῆδε κἀκεῖσε.

Ἀφοῦ δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀταλάντην ὁ Μουστάμπεης, ἐμψυχωθέντες οἱ πολιορκούμενοι ἐξῆλθον ξιφήρεις, καὶ ὁρμήσαντες κατὰ τῶν Ἑλλήνων κατεδίωκον αὐτούς. Ὁ Γάτσος δὲ μὴ δυνηθεὶς ποῦ νὰ καταλάβῃ θέσιν ἀσφαλῆ δι' ἑαυτὸν καὶ ἀντισταθῇ, ὠπισθοπόρει· καὶ ὀπισθοπορῶν εὑρέθη εἰς ἐκκλησίδιον, τὸ ὁποῖον προὔλαβε καὶ κατέλαβε, καὶ ἐκλείσθη ἐντὸς αὐτοῦ μὲ ἑτέρους εἴκοσι, τὸν Ἄγγελον Συκιώτην, τὸν Εὐστράτιον, τὸν Πετρῆν Βούλγαρην καὶ ἄλλους, ἐξ οὗ καὶ ἤρξατο μάχεσθαι ἀπὸ τῆς 8ης ὥρας π. μ. μέχρι τῆς ἑσπέρας. Οἱ πλεῖστοι Τοῦρκοι συνήχθησαν ἔξωθεν καὶ πέριξ τοῦ ἐκκλησιδίου, καὶ ἐμάχοντο πεισματωδῶς κατὰ ἐλαχίστου καὶ δυσαναλόγου ἀριθμοῦ Ἑλλήνων· ἀλλὰ καὶ τοσοῦτοι ὄντες οἱ Ἕλληνες γενναίως ἐνεκαρτέρουν ἀντιμαχόμενοι ἔσωθεν. Ὁ δὲ γέρων Γάτσος ὁδηγῶν καὶ διοικῶν τοὺς ἑταίρους του εἶδε Τοῦρκον πλησιάζοντα πρὸς τὸ ἐκκλησίδιον, σημαιοφόρον, καὶ πηγνύοντα τὴν ἱστὸν τῆς σημαίας ἔξωθεν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ὅ,τι καὶ εἰς τὸ Ἐβριόκαστρον τῆς Σκιάθου μαχόμενος καὶ ὑπερασπιζόμενος τὸν προμαχῶνά του, καὶ ἰδοὺ τίθημι τοὺς ἁπλουστάτους ἐκείνους καὶ ἀφελεῖς λόγους τοῦ ἥρωος Γάτσου εἰς ἀνάμνησιν αὐτοῦ « . . . . . τὸ μάνα σας κοττσο . . . . ἐδῶ μέσα θὰ λυώσῃ τὸ κεφάλι μου »· εἰς δὲ τὸ ἐκκλησίδιον πολιορκημένος ὤν, ὅτε εἶδε τὸν σημαιοφόρον πηγνύοντα τὴν σημαίαν του, παρ' αὐτῷ εἶπε καὶ τούτους « φέρε τὸ τουφέκι » μου ἐδῶ (διότι οἱ περὶ αὐτὸν τὸν ἐμπόδιζον λέ-

» γοντες· ἡσύχαζε σύ, Γάτσο, καὶ ἡμεῖς μαχόμεθα· » μικρὸν ἦν τὸ ἐκκλησίδιον καὶ μόλις ἐχώρουν, ἐ- » γὼ εἰς τὰ νιάτα μου κόττσφα σ' τὰ πανιά του » (εἰς τὸ πτερὸν) σκότονα, καὶ ἐτοῦτο τὸ παλιὸ » Τοῦρκο (τὸν σημαιοφόρον) δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ σκοτώνω τόρα ») πυροβολήσας καὶ ἀληθῶς τὸν ἀφῆκε χαμαὶ νεκρόν. Ὁ δὲ Μπῖνος καὶ οἱ ἄλλοι ἄλλην ἔλαβον ὁδόν, καὶ ὁ Βελέντζας ἄλλην, ὅστις ἀπὸ μιᾶς ἐπληγώθη κατ' ἀμφοτέρους τοὺς μηρούς· ἐνῷ δὲ ὤδευε νὰ σώσῃ ἑαυτόν, εὗρε καὶ ἕτερον βαρύτερα πληγωμένον κατὰ τὴν ὠμοπλάτην, τὸν Ἰωάννην Παρίσην Σκιάθιον (ὅστις τὸν παρεκάλεσεν, ἐὰν δύναται νὰ τὸν βοηθήσῃ, εἰ δὲ μὴ νὰ κόψῃ τοὐλάχιστον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὸν συλλάβωσι ζῶντα οἱ ἐχθροί), ὃν καὶ ἐβοήθησε. Τούτους δὲ ἴδεν ἀναχωροῦντας εἷς Ἄραψ ἱππεύς, ὅστις καὶ ἔστρεψε κατ' αὐτῶν· ὁ Βελέντζας ἀφήσας χαμαὶ ἐν λάκκῳ ὕδατος τὸν πληγωμένον εἶπε, « στάσου σὺ ἐδῶ, καὶ ἐὰν ἐγὼ σωθῶ, καὶ σὺ θέλεις σωθῆ »· ἀποσυρθεὶς λοιπὸν μικρὸν ἀπὸ τοῦ πληγωμένου καὶ ὄπισθεν βουρλιᾶς γονατίσας, ἀνέμενε τὸν Ἄραβα. Ὁ δὲ Ἄραψ ὥρμησε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀλλὰ προὔλαβεν ὁ Βελέντζας, καίτοι πληγωμένος, καὶ τὸν ἐπυροβόλησεν εὐστόχως, ὃν ἡ σφαῖρα εὗρεν εἰς τὸν λάρυγκα καὶ τὸν ἀφῆκε χαμαὶ νεκρόν· καὶ οὕτως ἐσώθησαν ἀμφότεροι, ὅτε Βελέντζας καὶ ὁ ἐν τῷ ὕδατι ἐγκαταλειφθείς.

Ἐνῷ δὲ εἰς τοιαύτην κινδυνώδη εὑρίσκοντο κατάστασιν οἱ ἔξω Ἕλληνες· οἱ ἔσω ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Δουμπιώτης, ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου καθήμενοι ἐώρων, καὶ ἔμενον ἐν ἡσυχίᾳ μεγάλῃ καὶ ἀταραξίᾳ ψυχῆς χωρὶς νὰ δώσωσι τὴν ἐλαχίστην συνδρομὴν ἢ

βοήθειαν ἐν τοιούτῳ κινδύνῳ· ἢ ὑπὸ φθόνου καὶ ζηλίας ἐφέρθησαν οὕτως, ἢ ἐξ ἀνοησίας καὶ τύφου, ἢ διότι δὲν τοὺς περιέμενον ν' ἀφιχθῶσι καὶ οὗτοι. Ὁ Γάτσος πολιορκούμενος πολεμεῖ ἀνδρείως. Ἀλλ' ἐκεῖ ἔξωθεν διέρχεται Τοῦρκος ἱππεὺς σύρων δεδεμένον ὄπισθεν ἐκ τοῦ ἐφιππίου αἰχμάλωτον Ἕλληνα, τὸν ψυχουϊόν τοῦ Ἀγγέλου Συκιώτου· διερχόμενος ὁ Τοῦρκος πλησιάζει εἰς τὸ ἐκκλησίδιον, ὁ δὲ ψυχουϊὸς βοᾷ « καπετάνε γλύτωσέ με »· ὁ δὲ Ἄγγελος ἀκούει ἔσωθεν τοῦ ἐκκλησιδίου γνωρίζει τὴν φωνὴν τοῦ ψυχουϊοῦ του, ἐξέρχεται ὁρμαίως τοῦ ἐκκλησιδίου πρὸς σωτηρίαν τοῦ αἰχμαλώτου, πυροβολεῖ εὐστόχως, ῥίπτει κάτω νεκρὸν τὸν Τοῦρκον, κόπτει τὸ σχοινίον διὰ τῆς σπάθης του, λυτρόνει τὸν δεδεμένον αἰχμάλωτον, προσκαλεῖται παρὰ τοῦ Γάτσου καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀλλὰ δὲν ὑπακούει αὐτοῖς· προχωρεῖ εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἐμπλέκεται μεθ' ἑπτὰ Τουρκαλβανῶν (α), πολεμεῖ, τοὺς φονεύει, φονεύεται δὲ ὑπ' ἄλλων, καὶ καταμελίζεται τὸ σῶμα του. Καὶ ὁ μὲν Γατσος ἐκινδύνευεν, ὁ δὲ Καρατάσος καὶ ὁ Δουμπιώτης ἐγέλων ἐκ τοῦ πλοίου βλέποντες τοὺς ἀδελφούς των καταμελιζομένους ὑπὸ τῆς σπάθης τῶν βαρβάρων καὶ τοὺς ἄλλους κινδυνεύοντας ὑπὸ τοῦ ἐχθρικοῦ πυρὸς νὰ κατακαῶσι καὶ καταμελισθῶσιν. Ἐν τέλει δὲ ὁ Τσάμης καὶ ὁ Ἀποστολάρας μὴ ὑποφέροντες νὰ βλέπωσι τόσον προφανῆ τὸν κίνδυνον τῶν πολιορκουμένων ἐκινήθησαν εἰς εὐσπλαχνίαν· στραφέντες λοιπὸν ἀμφότεροι εἶπον τῷ Καρατάσῳ καὶ τῷ Δουμπιώτῃ

(α) Γκιαβάλογα ἐκάλει τοὺς Τούρκους ὁ Ἄγγελος.

« Τί κακὸν εἶναι αὐτὸ ποῦ βλέπομεν νὰ γίνεται ἔξω » εἰς τὰ ἀδέλφιά μας, καὶ σεῖς νὰ τοὺς κυτάζετε » ἀπ' ἐδῶ καὶ νὰ μένετε εἰς ἀδιαφορίαν ». Ὁ δὲ Καρατάσος ἀπεκρίθη αὐτοῖς οὕτω « ἀφῆτε τοὺς χαλέδες (β) νὰ καταλάβωσι τί ἀξίζει ὁ Καρατάσος, γιὰ τί θέλουν νὰ γείνουν ὅλοι καπεταναῖοι ». Τότε ὁ Τσάμης ἄνευ ἀδείας τοῦ Πατρός του καὶ τοῦ Δουμπιώτου ἐξῆλθε· τοῦτον δὲ ἠκολούθησε καὶ ὁ Ἀποστολάρας· ἀμφότεροι οὗτοι μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν των ἔδραμον εἰς βοήθειαν τοῦ πολιορκουμένου καὶ κινδυνεύοντος Γάτσου, ἂν καὶ ἑσπέρα ἐπεγίνετο. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως εἴτε ἐκ τῆς ἑσπέρας, εἴτε καὶ ἐκ τῆς ἐπικουρίας, φοβηθέντες ἀπεσύρθησαν· καὶ οὕτως ἐσώθη ὁ Γάτσος μετὰ τῶν συνεταίρων του ἀβλαβῆς, πλὴν τοῦ Ἀγγέλου φονευθέντος ἔξω τοῦ ἐκκλησιδίου, καὶ ἑνὸς πληγωθέντος ἀκινδύνως κατὰ τὸν μῦν τῆς χειρός του ἐν τῷ ἐκκλησιδίῳ. Τεσσαράκοντα καὶ εἷς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν, τὸ ἐκ Σερρῶν Ἀρχοντόπουλο, ὁ γέρων Καλαμίδας, ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ, ὁ Γ. Κόντος, ὁ Π. Τσατσαρὸς, ὁ Ἄγγελος καὶ ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα ἐμοὶ ἄγνωστά εἰσι. Τοῦρκοι διπλάσιοι τῶν ἡμετέρων ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπληγώθησαν ὁ Ἰω Βελέντζας, ὁ Ἰω. Ἡαρίσης καὶ ἄλλοι ὀλίγοι. Μετὰ τρεῖς δὲ ἡμέρας ἐνῷ ἡτοιμάζοντο ν' ἀποπλεύσωσιν ἐκεῖθεν καὶ ἐπανέλθωσιν εἰς Σκίαθον, ἰδοὺ καὶ ὁ Κ. Φραγκογιαννάκης σῶος καὶ ἀβλαβὴς ἐφάνη

(β) Συχνὴν ἐποίει χρῆσιν ὁ Καρατάσος τῆς λέξεως ταύτης « χαλὲ ἢ χαλέδες; » καὶ ἐπὶ καλοῦ καὶ ἐπὶ κακοῦ.

ἐκεῖ. Καὶ τοιαῦτα μὲν περὶ τῆς ἐν Ἀταλάντῃ μάχης.

Ἴδωμεν δὲ τελευταῖον ἐν ὀλίγοις καὶ τὸν ἐν Σκοπέλῳ θάνατον τοῦ Ἐλευθερίου, καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ. Ὁ Ἐλευθέριος, Σκοπελίτης ὢν ἀνὴρ μάλα γενναῖος, ἐπροστάτευε τοὺς συμπολίτας του καὶ τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἀπὸ τῶν ἀποβαινόντων ἐν αὐτῇ στρατιωτῶν. Ὁ ἐκ Συκιᾶς Ἄγγελος διαμένων ἐν Σκοπέλῳ ἐσύλησε ναὸν τινά· ὁ δὲ Ἐλευθέριος μαθὼν τὸ ἀνοσιούργημα αὐτοῦ, τὴν ἱεροσυλίαν, τὸν συνέλαβε καὶ πολλὰς ἐπέβαλεν αὐτῷ τιμωρίας· σὺν τούτοις τὸν ἐξύλισε καὶ θανάτῳ ἠπείλησεν· ἀλλ' οἱ συμπολῖται τοῦ Ἐλευθερίου τὸν ἔσωσαν. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ Ἐλευθέριος ἦτο μάστιξ τῶν ἐπὶ τῆς πατρίδος του παρανομούντων. Ἀλλ' ὁ Ἐλευθέριος τὰ πρὸς διατροφήν του ἐπορίζετο ἐκ τῶν πλουσίων τῆς Σκοπέλου διὰ τοῦ ἐφεξῆς τρόπου· ὁσάκις ἐλάμβανε χρείαν πράγματός τινος, ἢ χρημάτων, ὀλίγην πυρίτιδα καὶ σφαῖραν ἔθετεν εἰς μανδήλιον καὶ ἔπεμπεν εἰς τὸν πλούσιον ἐκεῖνον, ἀφ' οὗ ἔμελλε νὰ αἰτήσῃ τὰ πρὸς διατροφὴν χρήματα, ἢ ἄλλο τι, λέγων « νὰ μοῦ στείλῃς χρήματα, διὰ τί δὲν ἔχω νὰ φάγω ». Ὁ δὲ πλούσιος δὲν ἐδύνατο νὰ πράξῃ ἄλλως, εἰμὴ νὰ προσφέρῃ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐλευθερίου ὡρισμένον ποσόν· ἀλλὰ καὶ οὐδόλως ἐψήφα αὐτούς. Ἐκ τούτου λοιπὸν οἱ πλούσιοι δυσηρεστήθησαν· ἀφ ἑτέρου δὲ παρατηρεῖται, ὅτι καὶ τὰ συμφέροντα πλουσίων τινῶν συνεδέοντο μετὰ τῶν ἐν Σκοπέλῳ διαμενόντων στρατιωτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν ὠφελοῦντο, ὡς ἐξ ἐνοικίων καὶ ἄλλων. Διότι οἱ ἐν Σκοπέλῳ διαμένοντες στρατιῶται οὐκ ἠδυνήθησαν νὰ καταβάλωσι τοὺς Σκοπελίτας καὶ ἀπονέμονται τὰ κτήματα αὐτῶν, ὡς τὰ τῶν Σκιαθίων καὶ Σκυρίων, καὶ πολιτευθῶσιν, ὡς ἐν Σκιάθῳ καὶ Σκύρῳ· λέγεται δὲ, ὅτι τινὲς τῶν πλουσίων μετεῖχον καὶ τῆς λείας τῶν στρατιωτῶν. Διὰ τοῦτο οὗτοι ἀπεφάσισαν καὶ προσεκάλεσαν τὸν Καρατάσον νὰ διέλθῃ εἰς Σκόπελον· λέγεται δὲ, ὅτι καὶ δῶρα ἱκανὰ προσέφεραν αὐτῷ, ἵνα ἀπελευθερώσῃ αὐτοὺς τάχιστα ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς καὶ συχνῆς φορολογίας τοῦ Ἐλευθερίου. Ὁ δὲ Καρατάσος ἐν πρώτοις τοῖς παρετήρησε « τί σᾶς κάμνει ὁ Ἐλευθέριος, πειράζει κανένα »; οἱ δὲ ἐζήτουν ἐπιμόνως τὴν ἀπὸ τοῦ Ἐλευθερίου ἀπαλλαγήν των. Ὁ Καρατάσος λοιπὸν θέλων νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τοὺς πλουσίους, προσεκάλεσε τὸν Ἐλευθέριον ἵνα παρουσιασθῇ ἐνώπιόν του· ὁ δὲ ἠπείθησε τῇ προσκλήσει αὐτοῦ εἰπὼν « τί δουλιὰ ἔχω ἐγὼ εἰς τὸν Καρατάσον »· μετὰ τοῦτο ἔπεμψεν ἀνθρώπους, τὸν συνέλαβον δολίως, καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς τὸν » Καρατάσον. Ὁ δὲ τὸν εἶπε, « διὰ τί σὺ πειράζεις » τοὺς ἀνθρώπους; « διότι πεινῶ, θέλω νὰ φάγω, » καθὼς θέλεις καὶ σύ· ἐγὼ κανενὸς σπῆτι δὲν ἐβία- « σα, ἄνθρωπον δὲν ἐπείραξα, ζῶ ὅπως ζῆτε καὶ » σεῖς, ἢ δὲν ζῆτε σεῖς ἀπο τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου » τὸν κόπον; » Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Καρατάσος ὀργισθεὶς διέταξε τὸν διὰ τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ σκληρὸν θάνατον καὶ θραῦσιν τῶν ἄκρων τοῦ Ἐλευθερίου· ὁ δὲ δήμιος διὰ τοῦ πελέκεως ἤρξατο θραύειν, συντρίβειν τὰ ὀστᾶ καὶ κόπτειν τοὺς πόδας του, βασανίζων οὕτως αὐτὸν ἐπὶ ὥρας ἱκανῆς· εἶτα ἦρεν αὐτὸν ἐκεῖθεν καὶ τὸν ἀπέρριψε ζῶντα, ὃν τις ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἰδὼν ἐκεῖ βασανιζόμενον καὶ βοῶντα εὐσπλαγχνισθεὶς τὸν ἐφόνευσε. Λέγουσι δὲ ὅτι, ἐνόσῳ ὁ Ἐλευθέριος ἔζη, ὁ Ἄγγελος οὐκ ἠκούετό που, οὐδὲ ἐτόλμα νὰ

κινηθῇ· τούτου δὲ θανατωθέντος, οὐ πολὺς παρῆλθε χρόνος, καὶ ἠγέρθη ὁ Ἄγγελος, καὶ τὰ πάνδεινα ἔπραττε κακὰ εἰς Σκόπελον. Ἀναχωρῶν δὲ εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀταλάντης εἶπε τοῖς Σκοπελίταις « ἂν γυρίσω, ἅλας θέλω σπείρει τὸν τόπον σας »· ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψε πλέον, ἔμεινεν εἰς τὴν Ἀταλάντην. Ἡμεῖς δὲ ἕως ὧδε ἀμερολήπτως γεγονότα τινὰ τῶν Σποράδων νήσων ἐξεθέσαμεν, καὶ ὡς τοιοῦτον νομίσαντες καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἐλευθερίου περιεγράψαμεν ἐν ὀλίγοις, ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος εἰς ἄλλους ἀφίεται κρίνειν· ἡμεῖς δὲ ὡς ἁπλοῖ ἐκθέται φαινόμεθα τοῦ σκληροῦ τρόπου καὶ ἀπανθρώπου θανάτου, ὅστις καὶ φρίκην μεγίστην ἐπροξένησεν ἀληθῶς ἡμῖν, καὶ εἰς πάντα ἀκούοντα τοιαύτην ἐμπνέει. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν Σποράδων νήσων ἐκρίναμεν δέον νὰ παραθέσωμεν τοῖς Εὐβοϊκοῖς, ὡς σχέσιν ἄμεσον ἔχοντα πρὸς τὴν Εὔβοιαν. Μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Ἀνηφορίτην ἂς στρέψωμεν ἤδη καὶ ῥίψωμεν τὰ βλέμματά μας δὶ ὀλίγων, ὅπως ἴδωμεν τὸν Ν. Κριεζώτην ἐπ' αὐτοῦ μαχόμενον μετὰ τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ, ἐν ᾧ καὶ πάντα τὸν περὶ τῆς Εὐβοίας λόγον ἡμῶν καταπαύσομεν.

Κατὰ τὴν πρώτην δεκαημερίαν τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1829 ἔτους, ὁ στρατάρχης Δ. Ὑψηλάντης ὢν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐσπευσε καὶ ἦλθε κατὰ τῶν τὰς Θήβας τῆς Βοιωτίας κατεχόντων Τούρκων, ἀριθμουμένων ἐπέκεινα τῶν δύο χιλιάδων, καὶ διατελούντων ὑπὸ τὸν γαμβρὸν τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ Ἰσοὺφ Ἀγᾶ Σιλικτάρην, ἂν δὲν μᾶς λανθάνῃ ἡ μνήμη, μεθ' οὗ καί τις Λώλιος Λαζόπουλος ὑπῆρχε, καὶ Σάββας ὁ Βούλγαρης ἐκ Χαλκίδος ὕστερον μετέβη, ὁ Ὀσμὰν

Ἀγᾶς, καφεντζήμπασης τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ, καὶ ἄλλοι. Ὁ δὲ Ἰσοὺφ Ἀγᾶς ἦτο καὶ διοικητὴς Ἀθηνῶν· ἅμα τῇ στρατοπεδεύσει τῶν Ἑλλήνων ὁ Ν. Κριεζώτης ἐστάλη μεθ' ἱκανῶν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου, ἵνα καταλάβῃ τὸν Ἀνηφορίτην, ὃν καὶ κατέλαβεν (ὁδὸς ἄγουσα εἰς Θήβας) ὥραν περιπλέον ἀπέχοντα τῆς Χαλκίδος, καὶ ὠχυρώθη παραχρῆμα ἐπ' αὐτοῦ, ἵνα τὴν συγκοινωνίαν τῶν ἐν Θήβαις καὶ Χαλκίδι Τούρκων ἐμποδίζῃ. Ὁ δὲ Ὀμὲρ Πασᾶς, ἀφοῦ εἶδε τὸν Κριεζώτην ἐπὶ τοῦ Ἀνηφορίτου ὀχυρούμενον, ἐξῆλθε πανστρατιᾷ καὶ ἐπέδραμε κατ' αὐτοῦ δι' ἀτάκτου τε καὶ τακτικοῦ στρατοῦ, συγκειμένου ὡς ἔγγιστα ἐκ δύο χιλιάδων. Καὶ ὁ μὲν ἄτακτος ὥρμησε κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὀχυρωμάτων, παρ' οἷς τὸ πῦρ ἑκατέρωθεν ἤρξατο πεισματωδῶς· ἀλλὰ μικροῦ χρόνου διελθόντος, οἱ Ἕλληνες ἰσχύσαντες ἔτρεψαν τὸν Ὀμὲρ Πασᾶ καὶ τὸν στρατόν του εἰς φυγήν, καὶ τοιαύτην, ὥστε καὶ διὰ λιθοβολισμοῦ κατεβίβαζον αὐτὸν ἐκεῖθεν καὶ εἰς Χαλκίδα τὸν κατεδίωκον· ἂν δὲ καὶ ὁ Κριεζώτης εὑρέθη ὀλίγον συγχυσμένος, ἐκέρδισεν ὅμως νίκην λαμπρὰν βοηθείᾳ τῶν ἐμπείρων καὶ ἀξίων ὁπλαρχηγῶν καὶ τῶν γενναίων στρατιωτῶν. Ὁ δὲ τακτικὸς ἔμενεν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀνηφορίτου παρατεταγμένος ὡς εἰς μάχην, ἀπρακτῶν διὰ τὸ ἀνεπιτήδειον τοῦ τόπου· ἐὰν οὗτος ἔλειπεν ἐκεῖθεν, πλείστην ἔτι ἤθελε πάθει φθορὰν ὁ ἄτακτος. Μῆνα περίπου διέμεινεν ὁ Κριεζώτης ἐπὶ τοῦ Ἀνηφορίτου, ἐνόσῳ καὶ ὁ στρατάρχης διέμενεν εἰς Θήβας· ἀποσυρθεντος δὲ τούτου (α), ἐγκατέλιπε καὶ

(α) Ἀποσυρόμενος τῶν Θηβῶν ὁ Δ. Ὑψηλάντας, ἀφῆ-

ὁ Κριεζώτης τὸν Ἀνηφορίτην· καὶ οὕτω διελύθη καὶ αὖθις ἡ ἐκ τῆς Στερεᾶς κατὰ τῆς Χαλκίδος πολιορκία (α).

κεν εἰς τὴν σκηνήν του βιβλία τινά, ἅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ἅτινα κατεξέσχισαν οἱ Τοῦρκοι. Δύο δὲ ἐξ ἐκείνων τῶν βιβλίων ἔφερον εἰς Καρυστίαν, καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ ἔχοντος ἐδωρήθη τῷ ἱερεῖ τῶν Λεπούρων Ν. Τσαμπάζῃ, καὶ ἦτο ἡ Γεωγραφία τοῦ Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν εἰς φύλλον· τὸ δὲ ἦτο ψαλτήριον χειρόγραφον καὶ μέ τινας εὐχάς. Τοῦτο τὸ ἐδώρησεν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Καρυῶν ὁ Γεώργ. Ὀκτωνεύς, ἱπποκόμος τοῦ Σιλικτάραγα· ἐκ δὲ τῆς Μονῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον· ἐδόθη δὶ ἐμοῦ τὸ 1850, κατὰ Μάϊον.

(α) Μετὰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀνηφορίτου ἀναχώρησιν τοῦ Κριεζώτου, ὁ Τόσκας ἐκ Στυρῶν παρέλαβέ τινας ἑταίρους του, ἕως δέκα, κατὰ τὴν λῆξιν τῆς πρώτης δεκαημερίας τοῦ Αὐγούστου, καὶ εὑρὼν ἀκάτιον ἀντίπερα διῆλθε τὴν παρὰ τὸ Ἀληθέριον κακὴν Σκάλαν (ὁδὸς φέρουσα εἰς Χαλκίδα), καὶ παρὰ τὸ καλούμενον σιδηρόπορτον ἐνέδρευσαν. Ὁ δὲ Μαχμοὺτ Ξυνὸς καὶ ὁ Μουσταφᾶς Ὀντάμπασης περιήρχοντο τὴν Καρυστίαν, ὡς ἐπιστᾶται τοῦ Ὀμὲρ Πασᾶ, συγκομίζοντες καὶ ἀποθηκεύοντες τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς αὐτοῦ καὶ τἆλλα· οὗτοι ἐν τῇ συγκομιδῇ τῶν καρπῶν μυρία ἔπραττον κακὰ εἰς τοὺς Χριστιανούς, οἷον ῥαβδισμούς, ἀγγαρίας κ. λ. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἀποπερατώσας τὴν τῶν καρπῶν συγκομιδὴν ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς Χαλκίδα μετὰ τῆς συντροφίας του, ἥτις συνέκειτο ἐκ πέντε Τούρκων καὶ ἑνὸς Χριστιανοῦ, τοῦ Φαφᾶ Κατσογιάννη, τοῦ Καραϊσμαήλ, τοῦ Ἀλβανοῦ Τσαμαλῆ, τοῦ Ἰμβραΐμ Κιάφα καὶ τοῦ Δημητρίου Μακρῆ ἐκ Θαρουνίων. Τούτους δὲ πολλοὶ χωρικοὶ ἠκολούθουν ἀγγαρικῶς μὲ ζῶα ἱκανά, δι' ὧν διάφορα ἐκόμιζον φορτία εἰς Χαλκίδα. Ἐνῷ δὲ ἡ συντρο-

φιὰ ὡδεύεν ἡσύχως καὶ ἀταράχως παρὰ τὸ εἰρημένον σιδηρόπορτον τῆς κακῆς Σκάλας, ἐπυροβολήθη ἄξνης καὶ ἐπληγώθη καιρίως ὁ Μουσταφᾶς ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων, ὅστις ὀλίγας ἐπέζησεν ὥρας· μετὰ τοῦτον δὲ ἀντέστη ὁ Φαφᾶς, ἀλλ' ἑτέρα σφαῖρα πυροβόλου εὑροῦσα αὐτὸν κατὰ μέτωπον ἐξῆλθε ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους μετὰ τοῦ μυελοῦ του· ἐπλήγωσαν ἔτι καὶ συνέλαβον τὸν Καραϊσμαήλ. Οἱ δὲ ἄλλοι ἀσθμαίνοντες ἐκ τῆς ὠκυποδίας των ἐπανῆλθον εἰς τὸ Ἀληθέριον. Ἐκεῖθεν δὲ καὶ γυναῖκές τινες ἐκ τῆς Πετριᾶς ἐρχόμεναι ἀπὸ Χαλκίδος, τεταλαιπωρημέναι ἐκ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τοῦ φορτίου των καὶ εἰς τὸ χωρίον βαίνουσαι, εἶδον τὸν Μουσταφᾶν, ψυχορραγοῦντα ἐκ τοῦ καιρίου τραύματος, στραφεῖσαι εὐχαρίστησαν τὸν θεὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐδόξασαν, διότι ἐκ τῆς σπάθης τούτου ἐγένοντο χῆραι· ἡ μία δὲ τῶν γυναικῶν ἦτο σύζυγος τοῦ Δ. Ῥούσου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Πρὸς Σὲ, φιλτάτη Πατρὶς, στρέφω ἤδη τὸν λόγον μου, ἀφοῦ ἐπέρανα τὰ Εὐβοϊκὰ κατὰ δύναμιν. Ἐφιλοτιμήθην δὲ διὰ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγώνων καὶ παθημάτων Σου νὰ προσθέσω τρίτον τι εὐεργέτημα εἰς ὅσα κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἠξιώθης, ἅτινά εἰσι τὰ ἑξῆς.

Α'. Εὐεργέτημα ὠφέλιμον, ὅτι ὑπουργοῦντος τοῦ Κ. Χ. Χριστοπούλου ἐκκλησιαστικῶς, ἱδρύθη ἐν Σοὶ σχολὴ ἱερατικὴ καὶ πρώτη τῶν ἄλλων.

Β'. Ὁ Τρισέβαστος ἡμῶν Ἄναξ μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς Του ηὐδόκησε νὰ Σὲ λαμπρύνῃ διὰ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τοῦ ἀποίγματος τοῦ πορθμοῦ Σου· καὶ ἱδρυθείσης ἐπ' αὐτοῦ μοναδικῆς ἐν Ἑλλάδι γεφύρας, καὶ προκυμαιῶν, καὶ ἄλλων ἔτι γενησομένων, θέλεις κοσμηθῇ ὑπὸ τῆς εὐνοίας τοῦ Σ. ἡμῶν Ἄνακτος, ὅστις καὶ μὲ πάλιν φερώνυμον Σὲ ἐτίμησε, τὴν Ὀθωνούπολιν, εἰς διαιώνισιν τῶν Βασιλικῶν Του εὐεργεσιῶν οὕτω προσαγορεύσας αὐτήν. Εὐγνωμόνει οὖν τῷ Τρισεβάστῳ Βασιλεῖ Σου καὶ εὔχου ὑπὲρ τῆς μακροβιότητος Αὐτοῦ, ἵνα καὶ ἕτερα πλείω εὐεργετήματα παράσχῃ Σοι ὁ ἀγαθὸς οὗτος Πατήρ.

Γ'. Αἱ πράξεις τῶν ὑπὲρ Σοῦ μαχησαμένων καὶ πεσόντων συνεγράφησαν νῦν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀθανάτων πόνων αὐτῶν ὑπὸ καλάμου ἀσθενοῦς, τοῦ τέκνου Σου τοῦ ἐλαχίστου, εἰς ὃν ὁ Τρισέβαστος Ἄναξ ἐπεδαψίλευσε τὰ μέγα, ὡς καὶ εἰς ἄλλους κληρικοὺς, τοῦ νὰ σπουδάσῃ ἐπὶ δεκαετίαν ὅλην ἐν Σχολείῳ, Γυμνασίῳ καὶ ἐν τῷ Ὀθωνείῳ Πανεπιστημίῳ. Θεέ! φρούρει τὸν ἐπιδαψιλεύσαντά μοι τὸ μέγα τοῦτο ἀγαθὸν· δὸς αὐτῷ μακροβιότητα· στήριξον τὸν θρόνον Αὐτοῦ, καὶ κραταίωσον Αὐτὸν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑπ' Αὐτὸν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ εὐδαιμονίᾳ διάγωμεν. Ἔτι δὲ ἓν Σοι λείπει, Εὔβοια, τὸ Γυμνάσιον· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἔλλειψιν ἡ Πατρικὴ Κυβέρνησις τοῦ Σ. ἡμῶν Ἄνακτος θέλει ἀναπληρώσει. Ἓν μόνον τήρησον Σὺ, τὴν ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἀγάπην, «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους»· διότι ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ πᾶσα εὐτυχία καὶ πλοῦτος ἄφθονος ῥέει· ὅπου δὲ ἔρις καὶ φιλονεικία, ἐκεῖθεν φεύγει πᾶν ἀγαθὸν, καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐρημοῦται. Ὁ Κύριος ἐντέλλεται ἡμῖν, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, λέγων «ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστὲ, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἀλλήλοις» (α). Εἰς τὴν ἐντολὴν ταύτην τοῦ Κυρίου οὐ μόνον ἡ Εὔβοια, ἀλλὰ καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ, τηροῦσα τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, ἂν θέλῃ νὰ κραταιωθῇ, ὡς καὶ πάντα τὰ πληρώματα τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην. Γένοιτο!!!

(α) Ἰωάν. ιγ'. 35.

ΤΕΛΟΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

☞ Παρακαλοῦμεν τοὺς συμπολίτας ἡμῶν, εἰ τὰ Εὐβοϊκὰ ἔχουσί τι μὴ ὑγιὲς καὶ παρεφθαρμένον, ὁ εἰδὼς αὐτὸ ὀρθῶς νὰ τὸ ἀναγγείλῃ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα ἐπανορθώσωμεν αὐτὸ εἰς δευτέραν ἔκδοσιν, προσθέτοντες εἰτιτυσιῶδες παρελίπομεν ἤδη ἐξ ἀγνοίας, οὐχὶ δὲ ἐκ κακῆς προαιρέσεως· διότι ἀπαθῶς καὶ ἀμερολήπτως ἐξεθέσαμεν τὴν ἀλήθειαν τῶν συμβάντων, ὅπως γινώσκομεν αὐτὰ, καὶ ὅπως ἐπληροφορήθημεν παρὰ τῶν εἰδημόνων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΦΙΛΟΚΑΛΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

ΕΞ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Κλῆρος.

Ὁ Σ. Μητροπολ. Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ	Σώμ.	15
Α. Καμπάνης Πρωτοσύγκελλος	»	1
Α. Πόλιτας Διδάσκαλος	»	1

Ἱερεῖς

Π. Κυδωνάκης Οἰκονόμος	»	1
Ι. Πρωτοσύγκελλος Χῖος	»	1
Γ. Βάσος Ἀρχιμανδρίτης	»	1
Μ. Βαρλαὰμ	»	2
Μ. Πισσίας Σακελλάριος	»	1
Γ. Λαμπρυνὸς Πρωτοπαπᾶς	»	1
Μ. Σαμοθράκης χαρτοφύλαξ	»	1
Α. Λεβαντὴς Σκευοφύλαξ	»	1
Ν. Λουκάκης Προσχυνητὴς	»	1
Ι. Περατικὸς Πρωτέκδικος	»	1
Π. Μάσχας	»	1
Σ. Δημητρίου	»	1
Ι. Λαγωγιάννης	»	1
Γ. Α. Φέρμος	»	1
Π. Κατσούλης	»	1
Π Γεωργαντόπουλος	»	1
Ι. Μουσουρούλης Χῖος	»	1

Ἱεροδιάκονοι

Μ. Χ. Ε. Ἄρχων τῶν ἐκκλησιῶν	»	1
Δ. Παρόδης	»	1
Μ. Κουνελάκης	»	1

Γ. Σταυρινούδης	Σώμ.	1
Α. Παπαγεωργίου Ψαριανός	»	1
Α. Λιερός	»	1

Μουσικοί

Γ. Ἐλευθεριάδης πρωτοψάλτης	»	1
Ν. Φουρναράκης	»	1
Ἀν. Μεσέζος Χαντζῆς	»	1
Π. Ι. Παπαδάκης	»	1
Π. Σ. Πλητᾶς	»	1
Α. Κορνάρος	»	1

Καθηγηταί

Χ. Εὐαγγελίδης	»	10
Γ. Σουρίας Γυμνασιάρχης	»	1
Ν. Πετρῆς	»	1
Κ. Φαβρίκιος τῆς Λατινικῆς	»	1
Ἰω. Ν. Βαλέττας	»	1

Διδάσκαλοι

Γ. Χούμης	»	1
Ι. Ἀργυράκης	»	1
Α. Ἀντωνιάδης	»	1
Α. Κριεζῆς	»	1
Γ. Ι. Κουκουλᾶς	»	1
Π. Α. Σαρρῆς	»	1
Ἀν. Σκαθίκης	»	1
Ἀν. Μπετζαξῆς ἐπιστάτης τῶν Δημ. Σχολ.	»	1

Κύριοι

Πρ. Παπαδημητρακόπουλος Νομάρ. τῶν Κυκλ.	»	1
Π. Ν. Πλέσκας Γραμ. τῆς Νομαρ.	»	1
Δ. Σιδηρικούδης	»	1
Θ. Σαρικάκης	»	1
Π. Γ. Μαῖμος	»	2
Ἀμβρ. Δαμαλᾶς Δήμαρ. Ἑρμουπόλεως	»	1
Ν. Ἐλευθερίου Δημαρ. Πάρεδρος	»	5

Β. Μουσουδάκης Γραμ. τῆς Δημαρ. Ἑρμουπ.	Σώμ.	1
Π. Ε. Παπᾶ Κωνσταντινουπολίτης	»	1
Π. Ῥάλλης	»	5
Γεώργιος Χάλαρης	»	1
Μιχαὴλ Γάφος	»	1
Φρα. Μ. Κριεζῆς	»	1
Μ. Ι. Χρυσοβελόνης	»	1
Σ. Γ. Τριπούσης	»	1
Ἀχιλ. Ν. Μεταξᾶς	»	2
Μ. Α. Σέψης	»	2
Ι. Κορέσης	»	1
Π. Ἀντωνιάδης	»	3
Π. Δ. Μαυρομιχάλης	»	1
Ι. Σπανούδης	»	1
Π. Ἀλεξιάδης	»	1
Λ. Χουλάκης	»	1
Γ. Ξ. Μπετσάκης	»	1
Ἐμμ. Μαγκάκης	»	2
Κ. Χαραλαμπίδης	»	1
Λ. Εὐμορφόπουλος	»	1
Ι. Γεράρδος	»	2
Σ. Βενιὸς Ζωγράφος	»	1
Λ. Λεονάρδος Ἀνθυπολοχαγ. τοῦ Α'. Συνταγ.	»	1
Ν. Ψωμᾶς	»	1
Κ. Γεωργιάδης	»	1
Ἀριστείδης Βλασόπουλος	»	1
Ι. Βασιλείου	»	1
Π. Γραμανδάνης	»	1
Π. Μ. Γ. Ἀράπης	»	1
Ν. Γ. Φακίρης	»	1
Ε. Π. Φακίρης	»	1
Ν. Βοῦρος	»	1
Χ. Μάντζας	»	1

Κ. Κ. Μινάρδος		Σώμ.	1
Α. Τραντάλης		»	1
Ν. Βαλμάδης		»	1
Ι. Ἀτραπέζης	Καρύστιοι	»	1
Χ. Νικολαΐδης καὶ Ἀδελφοὶ		»	2
Ν. Βαρδῆς		»	1
Κ. Θ. Ῥοδοκανάκης		»	1
Γ. Ἱερόπουλος		»	3
Ὄθων Δ. Δούκας		»	1
Ι. Σύψωμος		»	1
Β. Η. Καζενέρας		»	1
Α. Ζωντανὸς		»	1
Ν. Α. Μιχάλογλους		»	1
Ν. Γαλόπουλος		»	1
Λ. Χριστοφόρου Κουτσοδόντης		»	1
Γ. Θ. Κασιμάτης		»	1
Ν. Μαριδάκης		»	1
Ἀρίσταρχ. Β. Πετρόχειλος		»	1
Δ. Σ. Μάσκας		»	1
Σ. Ε. Ζυγομαλᾶς		»	1
Α. Πουλῆς		»	1
Δ. Κατσούφρης		»	1
Η. Χαντζάσκος		»	1
Α. Κ. Νιώτης		»	1
Ν. Α. Λαγὸς		»	1
Ν. Περδικάκης		»	1
Ι. Μπαλτατζῆς		»	1
Ἀνάργυρ. Ἀναγνωστόπουλος		»	1
Ν. Σπουργίτης		»	1
Α. Παρασκάκης		»	1
Ν. Τριανταφύλλου		»	1
Ἐπαμ. Λαμπρυνίδης		»	1

Δ. Δρακόπουλος	Σώμ.	1
Ι. Ε. Κυριακίδης	»	1
Δημοσθ. Λ. Ἀβαντινὸς μαθ. τοῦ Γυμνασίου	»	1
Μ. Χαστᾶς	»	1
Γ. Α. Ξηραδάκης	»	1
Β. Καρρᾶς	»	1
Ν. Ι. Ζυγομαλᾶς	»	1
Κ. Δ Κυπαρίσης	»	1
Ι. Βάκας	»	1
Δ. Κουμάκης	»	1
Ν. Α. Οἰκονομίδης	»	1
Εὐσταθ. Κοντονικολάκης	»	1
Ι. Φραντζισκάκης	»	1
Γ. Λεονάρδου Δανόλος Ἄνδριος	»	1
Μ. Δρόσος	»	1
Θ. Ζωγράφος	»	1
Ν. Ἀλφιέρης	»	1
Ε. Σ. Παρασκευᾶς	»	1
Κ. Βοηκλῆς	»	1
Ι. Κ. Ῥαπίτης	»	1
Χ. Κουρέντης	»	1
Δ. Ἀγαλόπουλος	»	1
Εὐαγ. Κ. Νικολάου Χῖος	»	1
Α. Κομνηνοῦ Ψαριανὸς	»	1
Ν. Βαλάτης Ψαριανὸς	»	1
Ἐμ. Σπαρβάρης Τήνιος	»	1
Ἀθ. Νοτιᾶς	»	1
Σταυρ. Α. Τριγώνης	»	1
Ἀδελφοὶ Τσιβουράκη	»	1
Θ. Περατικὸς	»	1
Ἀθ. Ἀργυράκης	»	1
Π. Γκολφόπουλος	»	1
Δ. Μασαούτης	»	1
Μαρούκα Μέντενα	»	1

Ἐμμ. Στ. Μαρουδῆς Σκύροθεν	Σώμ.	1
Θ. Μ. Γλύνης	»	1
Ι. Δ. Ζωγράφου	»	1
Γ. Δημητρίου	»	1
Ι. Βασιλείου Λέσβιος	»	1
Π. Τιβέριος Τήνιος	»	1
Μ. Ἀβανίας Κύπριος	»	1
Σ. Μπεγάκης	»	1
Γεράσιμ. Ν. Λαμρυνάκης	»	1
Α. Κ. Μανιάτης Ὑδραῖος	»	2
Λ. Καμπάνης μαθητὴς	»	1
Στέφ. Λιβανὸς	»	1
Στέφ. Σολομωνίδης	»	1
Ἀγαμέμνων Ῥηγόπουλος	»	1
Δ. Χρύσης Χῖος	»	1
Α. Κ. Μποτσάνης	»	1

ΕΚ ΜΥΚΩΝΟΥ

Ἱερεῖς

Γρη. Φραγκάκης Ἡγούμενος τῆς μονῆς	»	1
Γρη. Βαρούχας Ἄρχων τῶν Ἐκκλησιῶν	»	1
Ζαχαρ. Ἀντωνίνης Ἱερομνήμων	»	1
Φιλιπ Γρίμπλας Σακελλίων	»	1
Κωνστ. Ῥίσβας	»	1
Νεόφ. Βερτόπουλος	»	1
Βασίλ. Μάρκαρης	»	1
Λεόντ. Καλέργης	»	1
Θ. Ἀγγελῆς Δήμαρχος	»	1

ΕΚ ΤΗΝΟΥ

Ἱερεῖς

Τὸ Ἱ. τῆς Εὐαγγελιστρίας Κατάστημα	»	5
Διονύσ. Ἀρχιμανδρίτης	»	1
Διονύσ. Κίων Ἀρχιμανδρίτης	»	1
Λ. Φιλιππότης Σακελλάριος	»	1

Γ. Ῥῆγος Σακελλάριος	Σώμ.	1
Α. Χριστοφόρου Σακελλίων	»	1
Γ. Παλαμάρας Χαρτοφύλαξ	»	1
Γ. Μαυρομαρᾶς	»	1
Ι. Κ. Κρυκελλῆς	»	1
Ἰωανίκ. Γ. Μηραλῆς	»	1
Γ. Μεσηνέζος	»	1
Γ. Ἀλμπέρτης	»	1
Μ. Δεσίπρης	»	1

Ἱεροδιάκονοι

Σάβ. Σανταμούρης	»	1
Ν. Λούβαρης	»	1

Κύριοι

Λεων. Φιλιππίδης	»	1
Α. Ι. Δρόσος	»	1
Κ. Νάζος	»	1
Μ. Τζόρος	»	1
Μ. Τιβέριος	»	1
Στέφ. Σέργιος	»	1
Ζαχ. Καραλλῆς	»	1

ΕΚ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ ΤΗΣ ΑΝΔΡΟΥ.

Κύριοι

Ν. Καίρης	»	1
Δῆμος Κόρθίου	»	1
Θ. Καίρης	»	1
Μ. Καμπάνης	»	1
Ι. Κόδρος	»	1
Γ. Μεγαρεὺς	»	1
Γ. Λεφάκης	»	1
Ἀχιλ. Καμπάνης	»	1

ΕΚ ΚΡΗΤΗΣ.

Νεόφυ. Ἡγούμενος τῆς μονῆς Ἀγκαράθου	»	1
Μελέτ. Πρωτοσύγ. τοῦ Ἁγίου Χερσονήσου	»	1

ΕΚ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ.

Δ. Γουναρόπουλος Καρύστιος	Σώμ.	5

ΕΚ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ.

Καλλί. Κρεαστούλης ἐφημ. τῆς ὀρθοδόξ. ἐκκλ.	»	2
Γ. Τσιτσίνιας Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος	»	5
Ν. Τσιγαρᾶς	»	1
Ι. Βελισάριος	»	1
Δ. Βακαλόπουλος	»	1
Κ. Γ. Καλόγνωμος	»	1
Η. Κόνδης	»	1
Καλλιμασιώτης	»	2
Ἀριστεί. Δαυὶδ	»	1
Μαγουλᾶς	»	2
Ἀμβρ. Βλαστὸς	»	1
Ι. Σάγκας	»	1
Χ. Ἰωαννίδης	»	1
Κ. Γ. Δούμας	»	1
Μ. Μπόμπας	»	1
Α. Τιόπουλος	»	1
Δ. Ι. Χόμπιος	»	1
Π. Ι. Σκαραμαγκᾶς	»	2
Κ. Ι. Ῥάλλης	»	2
Ι. Εὐ. Σκαραμαγκᾶς	»	2
Ι. Γ. Βελισάριος	»	3
Ν. Π. Σκαραμαγκᾶς	»	2
Α. Π. Σκαραμαγκᾶς	»	2

ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ.

Ἱερεμίας Καζάκος Καθηγ. τοῦ Διδασκαλείου	»	1
Ν. Γ. Χ. Ἀντωνιάδ. ἐκ Βελβεντοῦ τῆς Λακωνίας	»	1
Ι. Ἀναγνωστόπουλος	»	1
Ἀντω. Ν. Παρδαλὸς ἐκ τῆς Εὐβοϊκῆς Λίμνης	»	1
Ἀναστ. Κ. Οἰκονομίδης Μακεδὼν	»	1
Κωνστ. Κανελόπουλος ἐκ Καλαβρύτων	»	1

Χρῆστος Δημητείου Θεσσαλονικεὺς	Σώμ.	1
Ἀντ. Ζήσ. Παππαγεωρ. Μακεδὼν	»	1
Δ. Κ. Παϊκουβγιᾶς Κοζανίτης	»	1
Ι. Σ. Τσακίρης ἐκ Σωτοτοῦ τῶν Καλαβρύτων	»	1
Ἀθαν. Μπεζάνης ἐξ Εἰδυλλίας τῆς Μεγαρίδος	»	1
Γ. Κ. Παϊκουβγιᾶς Κοζανίτης	»	1
Βασίλ. Ι. Ἀνδρεόπουλος ἐξ Ἀγρυνίου	»	1
Δ. Κούκης Εὐβοεὺς	»	1
Ἀ. Δ. Ἠλιόπουλ. ἐκ Βλαχοβράυ. τῆς Γόρτυνος	»	1
Κωνστ. Ζαφειρόπουλος ἐκ Μενιδίου	»	1
Λάμπρος Ἰωάν. Ροντήρης Ναυπάκτιος	»	1
Μιχαὴλ Εὐθ. Κουρῆς ἐκ Δημητσάνης	»	1
Νικόλαος Βροῦλος Ψαρ.	»	1
Στάμος Τυρταῖος	»	1
Παναγ. Παππαλεκόπος ἐκ Κορίνθου	»	1
Ἰάκ. Α. Χαλκιόπουλος ἐξ Ὕδρας	»	1
Γ. Μ. Ζαφείρης Εὐβοεὺς	»	1
Γ. Δ. Τάσιος Εὐβοεὺς	»	1
Δ. Κοτρονάρος Λάκων	»	1

ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ.

Ι. Οἰκονόμου Γερουσιαστής.	»	4
Γ. Νικολάου	»	1
Ἀναγνώστης Μάντσαρης	»	2
Ι. Σκαβέντσος	»	1
Ι. Δ. Καρύδας	»	1
Θ. Δ. Καρύδας	»	1
Δ. Ῥούκης	»	1
Θεοδόσιος Βάϊας	»	1
Κωνστ. Δ. Χαντσῖσκος	»	1
Ι. Α. Πεζᾶς	»	1
Ἀλέξ. Γ. Μπαβέας	»	1
Βασίλ. Ἀποστολόπουλος	»	1
Ἀριστείδης Λύκος	»	1
Σταμάτιος Σιδηρᾶς	»	1

Ἀθανάσιος Κέφαλος	Σώμ.	1
Ἐπαμινόνδας Σ. Πρωτοπαπᾶς	»	1
Δημήτριος Τριαντάφ. Ζαφειρόπουλος	»	1
Δημήτριος Βασιλάκος	»	1
Μ. Θ. Περραιβός	»	1
Μιχ. Ε. Παρίσης	»	1
Δ. Καραναστάσης	»	1
Ε. Κριεζῆς	»	1
Θ. Ε. Δράκος	»	1
Ν. Ἀγγελόπουλος	»	1
Γ. Ε. Κρίκος	»	1
Ν. Εὐστρατιάδης	»	1
Ι. Μανιάτης	»	1
Γ. Δράμαλης	»	1
Ἀντ. Μάτσας	»	1
Γ. Ι. Λητοίδης	»	1
Κ. Γ. Λητοίδης	»	1
Κ. Ζαννιάδης	»	1
Ν. Ἀρχιγένης	»	1
Κ. Ἀθ. Τσαλῆς	»	1
Π. Ι. Παππακαλός	»	1
Α. Παρασκευᾶς	»	1
Α. Στυλιανόπουλος	»	1
Π. Δ. Πασχαλίδης	»	1
Ι. Ζήσης	»	1
Γ. Μαντᾶς	»	1
Α. Φιλιππαῖος	»	1
Π. Ν. Καλογερόπουλος	»	1
Δ. Κόντρας	»	1
Ι. Μ. Μαυρομμάτης	»	1
Στέφ. Κοντύλης	»	1
Ν. Ὀρφανίδης	»	1
Α. Σωτήριος	»	1
Ι. Δ. Χωστέβας	»	1
Α. Γκαυψῆς	»	1

Ν. Δ. Γκιονᾶς	Σώμ.	1
Μ. Ν. Τσακανίκας	»	1
Ι. Χ. Ἀνάργυρος	»	1
Δημοτικὸν Σχολεῖον Αἰγαίων	»	1

ΕΚ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ.

Γεράσ. Ζαχαρ. Ἡγούμ. τῆς μονῆς τοῦ Σωτῆρος		»	1
Ν. Δήμαρχος Κοτυλαίων		»	2
Δ. Ἀντωνιάδης	Ἐκ τοῦ Δήμ. Κοτυλαίων	»	1
Στ. Γεωργιάδης Δημαρ. Γραμ.		»	1
Ν. Μωραΐτης Δημοδιδ. Σκυριος		»	1
Στ. Β. Νικολαΐδης		»	1
Δ. Ἐμμανουηλίδης		»	1
Στα. Κυριακόπουλος	Ἐκ τοῦ Δήμου Αὐλωνιτῶν	»	1
Ἀναστ. Σταματιάδης		»	1
Ι. Δ. Βάρκας		»	1
Γ. Βασιλείου		»	1
Γ. Κοτρόζου		»	1
Ι. Σπυρόπουλος		»	1
Γεν. Εὐσταθίου Ἡγούμεν. τῆς μονῆς Καρυῶν		»	5
Ναθ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης		»	1
Α. Στρατὴς Δημαρ. Καρυστίων	Ἐκ τοῦ Δήμ. Καρυστίων	»	1
Θ. Κότσικας		»	1
Δ. Λένωσις		»	1
Αὐγ. Ι. Σαραβάνου		»	1
Χ. Δημητριάδης Δημοδιδάσκαλ.		»	1
Εὐστράτιος Α. Εὐστρατίου (*)		»	1

(*) Πολὺ πλείονα συνδρομὴν ἠθέλομεν ἔχει ἐξ Εὐβοίας, ἐὰν καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Χαλκίδος τε καὶ Καρυστίας παρεῖχον ἡμῖν τὴν ἑαυτῶν, καὶ ἄλλους προέτρεπον εἰς τὸ ὑπὲρ τῆς Πατρίδος καὶ τῆς χώρας ἐκείνης ἀγαθὸν ἔργον, χώρας, λέγω, ἣν αὐτοὶ σήμερον Ποιμαντορεύοντες νέμονται καὶ τὰς Ἱερᾶς αὐτῆς

μονάς. Ἡ συνδρομή Σας, Σεβασμιώτατοι, πολλὴν ἤθελεν ἐπιφέρει τιμὴν εἰς τοὺς πρὸ ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ὑμῶν πονήσαντας καὶ ὑπομείναντας διωγμοὺς βαρβάρων, γυμνότητα, ἀνυποδυσίαν, πεῖναν, δίψαν, ἡλίου καύσωνα, ὑετοὺς, χιόνας, πάγη νυκτὸς καὶ ψύχη, καὶ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις κοιμωμένους. Ναί, οἱ ταῦτα παθόντες ἡτοίμασαν δι' ὑμᾶς αὐτήν. Ὑμεῖς δὲ, Σεβασμιώτατοι, κατεφρονήσατε τοὺς τοσοῦτον ὑπὲρ ὑμῶν πονήσαντας καὶ ἐφείσθητε δ ύ ο δ ρ α χ μ ῶ ν εἰς ἔκδοσιν τῶν πόνων αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Σεβασμιώτατοι, ἀναγνῶστα, φιλόκαλοι ὄντες εἰς ἄκρον καὶ φιλόμουσοι τὴν μὲν ἑαυτῶν συνδρομὴν οὐ συνεισέφερον, περὶ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ἠμέλησαν, καὶ περὶ ἑαυτῶν φροντίζουσι μόνον. Διὰ τι οὕτω, Σεβασμιώτατοι, πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην φαίνεσθε, παρ' ἧς ἀπολαύετε ἄφθονα τὰ ἀγαθά; Διὰ τὶ τὸ ὑπὲρ αὐτῆς γινόμενον ἀγαθὸν οὐκ ἐμψυχοῦτε; Τί θέλουσι κάμει τὰ Ποίμνια βλέποντα τοὺς Ποιμάντοράς των μὴ δίδοντας συνδρομὴν εἰς τὰ καλὰ ἔργα; Μνήσθητε τὸ τοῦ Θεομακαρίστου Πέτρου « τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου » (α)· ἀλλ' αὐτὰ τὰ Ποίμνια καίτοι βλέπουσι τὴν ἀδιαφορίαν ὑμῶν, οὐ παύονται τῆς ἀγαθοεργίας. Διὰ τὶ αἱ Ὑμέτεραι Σεβασμιότητες οὐ μιμεῖσθε αὐτά; Ὑμεῖς τὸ γάλα, ὑμεῖς τὸν ἀμνὸν αὐτοῦ τοῦ τόπου, καὶ εἴτι ἄλλο ἔχει καλὸν καὶ ὡραῖον εἰς βρῶσιν, ἐσθίετε· εἰς δὲ τὸ ὑπὲρ τοῦ τόπου ἀγαθὸν οὐ συντρέχετε; Ὦ μακαρία καὶ ἡρωϊκὴ χώρα τῆς Εὐβοίας! πόσον καταφρονεῖσαι ὑπὸ τῶν Ποιμαντόρων Σου! Οὐ μνημονεύετε κἂν τὸ παράγγελμα τοῦ Κυρίου, τὸ λέγον « μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς

(α) Α'. Πέτρ. Β'. 8.

πατρίδος, ἢ λαμβάνειν » (α), καὶ τὸ τοῦ Παύλου « δόξα καὶ τιμὴ παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν » (β). Καὶ πρῶτον μὲν διὰ τῆς συνδρομῆς Σας ἠθέλετε τιμήσει δεόντως τοὺς ὑπὲρ τῆς Πατρίδος ἀγωνισαμένους καὶ πεσόντας· δεύτερον δὲ ἠθέλετε ἐνθαρρύνει τὸν κοπιῶντα ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ αὐτῆς, καὶ ἄλλων τὴν ἅμιλλαν ἠθέλετε διεγείρει εἰς ἔτι μεγαλείτερα καὶ τελειότερα ἔργα. Ἀλλ' ὅμως τὶ βλέπει τις μετὰ λύπης; παράβλεψιν καθήκοντος μεγάλου, πηγάζοντος ἐκ τοῦ ὑψηλοτάτου ἀξιώματος ὑμῶν καὶ τὴν φ ι λ α ρ γ υ ρ ί α ν παρακαθημένην ὑμῖν. Ἡμεῖς ὅμως, Σεβασμιώτατοι, τὸ πρὸς τὴν Πατρίδα ἱερὸν καθῆκον κατὰ δύναμιν ἐξεπληρώσαμεν, καὶ νῦν δεόμενοι προσφέρομεν δόξαν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ· διότι αὕτη προὐνόησε περὶ συνδρομητῶν καὶ ἀριθμὸν ἱκανὸν ἔπεμψε, καὶ τὸ πονημάτιον ἡμῶν ἐπεράναμεν καὶ ἐξεδώκαμεν αὐτό. Διὸ δὴ εὐχαριστοῦμεν τῷ Θεῷ τῷ δοτῆρι παντὸς ἀγαθοῦ καὶ δεόμεθα αὐτοῦ, ὅπως εὐλογῇ τὰ ἔργα τῶν φιλοκάλων ἡμῶν συνδρομητῶν. Ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ φιλοπατρίας ἐδηλώσαμεν ὧδε ταῦτα, καὶ ἀνθρωπίνους ἀδυναμίας συγχωροῦντες.

Πρὸς δὲ τούτοις ὀλίγα τινὰ ὠφείλοντο νὰ λεχθῶσι περὶ τῆς ἱερατικῆς σχολῆς Χαλκίδος· ἀλλὰ ταῦτα ἀπολείπονται, ἐπειδὴ αὕτη νῦν ἱδρύθη καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ γηλόφου αὐτῆς (μικροῦ τεμένους τοῦ Βελῆ Μπαμπᾶ) καθωραΐζει τὴν πόλιν Χαλκίδος προετοιμάζουσα θυτῆρας ἐκείνου τοῦ ἀνεκδιηγήτου καὶ ἀνεξικάκου Ἀμνοῦ, περὶ οὗ καὶ ὁ μεγαλοφωνότατος Ἠσαΐας ποιεῖται λόγον (γ). Εὐχόμεθα οὖν αὐτῇ, ὅπως τάχιον πολὺν καρπὸν φέρῃ εἰς τὴν Πατρίδα ἐν

(α) Πράξ. Κ'. 35. (β) Ῥωμ. Β'. 10. (γ) Ἠσ. Κεφ. ΝΓ'. 8.

γένει καὶ τὴν Εὔβοιαν ἅπασαν· καὶ ὡς αἱ πρωϊναὶ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες διερχόμεναι τὸν λόφον πίπτουσιν ἐν τῇ πόλει καὶ διαλάμπουσιν αὐτὴν, οὕτω καὶ τὸ φῶς (ἡ διδασκαλία) ἐκ τῶν θυτήρων ἐκχυθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διαλάμψῃ τοὺς λαοὺς αὐτῆς.

Πρὸς ὑμᾶς δὲ, ὦ μαθηταὶ, τῆς ἀρτισυστάτου ἱερατικῆς σχολῆς Χαλκίδος ἀπευθύνω ἐν τέλει ὀλίγας παραινετικὰς λέξεις καὶ δέχθητε αὐτὰς, παρακαλῶ, εὐμενῶς. Παραινῶν ὑμᾶς λέγω, ὅτι ἡ Σ. Κυβέρνησις τοῦ Μουσοτρόφου ἡμῶν Ἄνακτος φροντίζουσα περὶ τῆς διανοητικῆς ὑμῶν ἀναπτύξεως πάντα παρέχει ἀφθόνως· ἡ ἐπιθυμία αὐτῆς εἶναι ν' ἀναπτύξῃ ὑμᾶς, νὰ μορφώσῃ καὶ ἀποκαταστήσῃ ἀξίους ἐργάτας τοῦ ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου. Ὑμεῖς δὲ, φίλτατοι μαθηταὶ, διὰ τῆς ἐπιμελείας σας ἀγωνίσθητε καρτερῶς τὸν καλὸν ἀγῶνα καὶ ὡς μέλισσαι ἀπανθίζετε ἐκ τοῦ λειμῶνος τῶν Μουσῶν τὰ κάλλιστα. Σὺν τούτοις δὲ καὶ τὴν θείαν παιδείαν ἐκ τῶν ἀνεξαντλήτων πηγῶν ἀντλεῖτε προθύμως, διότι αὐτὴ εἶναι ὕδωρ ζωηρὸν, ὕδωρ εὐφρόσυνον, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος τούτου ἀρδεύετε τὴν ἀπαλὴν ψυχήν σας· ὁδηγοὺς δ' αὐτῶν ἔχετε ἐκείνους τοὺς ἀειλαμπεῖς ἀστέρας τῆς ἐκκλησίας, τοὺς στύλους τῆς ὀρθοδοξίας, Ἀθανασίους, Βασιλείους, Γρηγορίους καὶ Χρυσοστόμους. Ἀγωνίσθητε λοιπὸν, καταβάλλοντες πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε διὰ τῆς σεμνῆς πολιτείας, εὐπειθείας, ὑπακοῆς καὶ χρηστότητος τῶν ἠθῶν σας νὰ δικαιώσητε καὶ τὸν σκοπὸν τῆς σχολῆς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Σ. Κυβερνήσεως καὶ τῆς Πατρίδος, καὶ φανῆτε ἄξιοι ἀθληταί· καὶ οὕτω νὰ στεφανωθῆτε στεφάνῳ ἀμαράντῳ διπλῷ, τῆς τιμῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης· Μέμνησθε τοῦ Παύλου εἰπόντος « οὐδεὶς στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ » (α).

(α) Β'. Τιμ. β. Γ'. 3.